

SVCCINCTA
MEDICORVM
HVNGARIAE
ET
TRANSILVANIAE
BIOGRAPHIA.

CENTVRIA ALTERA.
PARS PRIOR.

EXCERPTA
EX ADVERSARIIS
STEPHANI WESZPRÉMI,
MED. DOCTORIS,
LIB. REGIAEQUE CIVITATIS DEBRETZEN
PHYSICI ORDINARIJ.

*Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor.
Dido VIRGIL. Aeneid. Lib. IV.*

WIENNAE,
TYPIS IO. THO. NOBILIS DE TRATNERN,
CAES. REG. TYPOGR. ET BIBLIOPOLAE.

1778.

et Transilvaniae e monumentis et sepulcris suis haud sine labore et industria erutorum et in lucem hanc protractorum chorum integrum in Venerandum conspectum tuum adduco, sisto exanimem; quorum moestissimi manes benignissimum TE
per

per uniuersas Augustae Domus Au-
striacae Prouincias auctoritate pub-
lica constitutum Proto-medicum
summum, exortum TE ex ossibus
suis ultorem, velut ancile quoddam
coelo delapsum, gemebunda voce
supplices, me interprete, veneran-
tur,

*tur, orantque, effice, ut infelici
fato pressi ex perpetuis eripiantur
tenebris, et in vitam reuocati e
munifica tua beniuolentia immorta-
litate nominis apud posteros con-
sequantur. Habebit ita profecto
uniuersa Patria nostra, sed in pri-
mis*

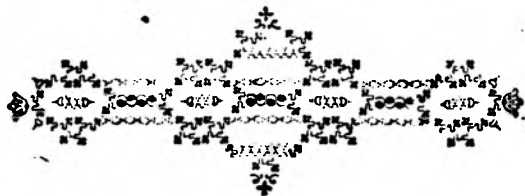
*mis Medicorum et tota litteraria
res publica Hungariae, quod gratæ
mentis beneficiorumque memoris cul-
tu ac pietate in TE semper depraæ-
dicet: quod dum TE facturum fir-
miter confido, me totum studiaque
mea amori et fauori paterno' com-
men-*

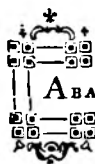
mendatissima esse volo. Dab. Debretzini ad d. III. Eid. Augusti, An. MDCCLXXVI.

ILLVSTRISSIMI
NOMINIS TVI

Cultor devinctissimus,
STEPHANVS WESZPREMI,
Med. Doct. et Lib. Reg. Ciuit.
Debretzen. Physic. ordin.

SUCCINCTA MEDICORUM
HUNGARIAE ET TRANSILVANIAE.
BIOGRAPHIA.
ARTICVLVS I.

ABARIS. Abaridem hunc Seutho patre factum, ab Herodoto Lib. IV. Diodoro Siculo Lib. II. Strabone Lib. VII. Pausania, Suida, Apollonio, Iamblichio, Eusebio, et infinitis aliis antiquioris non minus quam sequioris aevi scriptoribus concelebratum Scytham, Bonfinius Decad. I. Lib. I. edit. Belian. pag. II. *Czvitinger* in Specim. Histor. Litt. Hung. *Otrokotfius* in Origin. Hung. *Belius* in Prodomo Hung. antiq. Lib. I. Sect. I. *P. Bodius* in Athenis Hungar. in artic. Viris Nationis nostrae eruditae adnumerant; eumque quod *Georgius Mathiae*, Cel. Göttingens. Professor Medic. in *Conspectu Historiae Medicorum chronologico*

pag. 4. in Medicorum numerum referat, e re nostra esse duximus velut antiquissimum gentis nostrae Philosophum et Medicum heic loci paucis dumtaxat commemorare verbis. Quanta de aetate illius inter eruditos sit disceptatio, praeter alios id ex *Baylii Dictionar. Historico-critico* licet in Artic. potissimum cognoscere, scilicet aliis eum ad Phalaridis tyranni, aliis Solonis, aut Pythagorae, vel Cyri, aliorumque tempora reiicientibus: subductis tamen omnibus chronologorum rationibus, vero quam simillimum nobis videtur, seculum a mundo condito XXXIII. vix superauisse. Dicitur celebratissimum hunc aetatis suae vatem philosophum aureo iaculo ab Apolline, cuius sacris operabatur, donatum, totum circum cursitauisse orbem hominum commodis diuina arte sua consulturus, & dum dira lues pestifera famesque vniuersam fere misere adligeret terram, ab Hyperboreis Scythis popularibus suis expeditum, Athenas se contulisse ad consulendum, in auertendo malo hoc, Oraculum. In ea regione inter Graecos diu multumque diuersatum, futuros terrae motus et tempestates praedixisse, grandines cohibuisse, procellas compescuisse, pestem fugasse, hominum moribus inuigilasse, Scholiastes Aristophanis, Iamblichus, Porphyrius, Harpocraton, Clemens Alexandrinus, Apollonius, Gregor. Nazianzenus, alii referunt: immo aegros sibi obuios, praemissis pro more incantationibus, teste Platone in Dialogo Charmidis pag. 465. edit. Francof. an. 1602. in fol. consolatum fuisse, eorum
ani-

animos corpusque curauisse : Hinc sane illud factum fuisse suspicamur , dum splendidissimam aedem sacram , Pausania teste Lib. III. Lacedaemone excitaret , illam ideo *Κόρης σωτειέας* virginis Proserpinae salutiferae honoribus consecrauisse. Qui plura de nostro hoc Philosopho et Medico scire desiderat , M. Car. Gottfrid. Zapffium in Dissertat. de Abaride , Lips. an. 1706. in 4. edit. consulat , sed maiori forte cum accusatione breuibus de hoc disseruit Bruckerus in Historia sua Critica Philosoph. German. Tom. I. pag. 212 — 216. Scripta Abaridis , si quae ab eo profecta umquam exstiterint , ex Suida recenset Fabricius Biblioth. Graec. Volum. IX. pag. 653. *De Scythicis oraculis ; de Hebræi fluvii nuptiis ; de Theogonia ; de Expiationibus , S. Lustrationibus ; de Apollinis aduentu ;* quae tamen omnia intercidisse constans est omnium Rei litterariae scriptorum traditio.

ARTICVLVS II.

ΑΙΤΑΙ (ANDREAS') Celebris hic Daciae Medicus in vico satis frequenti , Κόζεπ-Αϊτα , sedibus Siculicalibus adscripto , a quo denominationem sortitus , patre Andrea Szabó , ciue si non gentis splendore nobilissimo , vitae tamen integritate claro , prognatus est anno superioris seculi septuagesimo secundo : quum puerilis illius aetas primis litterarum elementis domi patris imbuta videretur , ad publicos , qui in gymnasio Udvarhelyiensi docebant , praeceptores missus est , inde in Collegium N. Enyediense trans-

latus, tamdiu hac musarum sede in elegantioribus litteris satis, & ita quidem, ut laudem mereretur, imbutus eruditusque est, quoad anno 1713. qui Enyediensibus Musis, ut notum est, fuit maxime fatalis, in iter se daret academicum: Illustris. Comitum Iosephi & Alexandri Telekiorum adiutus liberalitate, Halam Magdeb. primum se contulit, ea quidem mente, ut medendi arti totum se traderet; eo hic alacriori gradu in optimis litterarum studiis, Medico necessariis, progressus est, quo maiori beneficiorum regionum praesidio munitus fuerat, & dum mox huiusmodi Medicorum ordini suos in arte medica obtulisset profectus, summae in Medicina dignitatis ritu sollemni cepit insignia, biennio elapso inde Berolinum recto commigravit itinere, heic loci in stipendio, quod studiosorum gente Transilvanorum ad Musas Viadrinas ab Annia Via aduentantium usibus destinatum erat, egregie confirmando plurimum defudauerat: anno postero inde in Germaniam denuo excurrit, tandem in Batauiam delatus, Ruyschianae potissimum industriae miracula contemplaturus in operibus artis, quibus fabricam totam corporum animalium reclusam curiosus artifex hic monstrare solebat. Quia vero sciret, quem medica res processum Britannis debeat, in eorum insulam religiosissimum naturae et artis sacrarium penetrandum duxerat, nulliusque non morae illic & in eruditissima Gallia exigendae sibi abunde constare rationem existimauit. Ex oris his peregrinis, per celebriores Germaniae urbes ad

patrios lares regressus, in aula Illustris. Comitis Iosephi Teleki primum substitit, & mox ad opem medicam ferendam undique rogatus, expectationem, quam in animis ciuium suorum concitauerat, non implevit modo florentibus in annis; sed crescente in dies fama et tota vita ad exactae aetatis terminum usque sustinuit. Anno 1733. sexagenario annis duobus maior in praedio, quod iure dotis possederat, Szász-Nadosino, haud procul a castro Kuküllö-vàr remoto, vitae et laborum satur placide exspirauit. Matrimonium, quod cum lectissima virgine Susanna, Viri praenobilis Georgii Czegei Vais, senioris, filia iniuerat, felix quidem et concors, sed non nisi unica filia itidem Susanna foecundum fuisse accepimus, et hanc hodiedum superstitem Spectatissimo et Nobilissimo Viro, Petro Domokos de Alsó-Csernàton sedis sicali Marosienfis Vice-Iudici Regio elocatar. probe nouimus.

O P E R A.

Dissert. medica theoretica. de *Medicinae et Doctrinae moralis nexu.* praes. Mich. Alberti, a quo in calce operis prolixè laudatus. Ienae an. 1714. in 4. plag. 7. Magnificis S. R. I. Comitibus, Michaeli, Iosepho, Paulo, & Alexandro Teleki de Szék inscripta. Auctorem Franciscus Pàriz Pàpai. Medicus, ita adfatus est:

*Egregium proponis opus, tantoque labore
Dignum, quo Medicis Moralia dogmata fflis,*

*Hæc non Hippocrates, non Celsus, nec Paracelsus
Hactenus exposuit: cum Praefide, primus haberis,
Veram qui variis medicinam Moribus offers,
Inter utrumque simul quæ sit connexio monstras,
Gratulor hinc merito, studio quoque iam bene coepto
Præmia polliceor, summis decorata trophæis.*

ARTICVLVS III.

ALBRICH (Ioannes) Doctor hic Medicinæ, Coronensis Transiluanus est, ibi natus, ibi educatus, eruditusque est; posteaquam apud externos, Hallenses in primis Friderico Hoffmanno præcipuo duce animum solida eruditione medica rite excoluisset, impetrata summos in arte salutari honores petendi licentia, gradu Doctoris in Medicina Trajecti ad Rhenum condecoratus est. Cumque in medicina faciendâ curandisque aegrotis scientiam suam, publice fatis superque probauisset, peste annis 1718. et 1719. crudelem in modum in Transilvania grassante, ab Excelsi regii Principatus Gubernio Director sanitatis constitutus est, et mox a patriæ vrbs ciuibus in senatum quoque adlectus. Demonstratis variis studii et experientiae medicæ speciminibus ab Imperiali Nat. Curiosor. Societate ad d. 25. Iun. an. 1740. ordinis sui Collega ficto Chryssippi III. nomine honoris gratia declaratus est, vt ex laudatæ eiusdem S. R. I. Academiæ Historia a Buchnero concinnata pag. 508. edoceri fuimus. Virum hunc Daciæ nostræ eruditum an. 1750. vitam cum morte com-

commutauisse Academiae Caesareae sociorum demortuorum Catalogus in Volum. Actor. Physico-Medicor. X. exhibitus, testis est.

O P E R A.

- (1.) Diss. inaug. med. *De Haemorrhagiis in genere.* Traject. ad Rhen. an. 1709. in 4.
- (2.) *Observationes de Peste Barcensi, praesertim Coronae saeuiter an. 1718. et 1719. in Transilvania grassante.* Duplex hic est Tractatus, alter Germanico alter vero Latino conscriptus idioma: prior hoc insignitus est titulo: *Kurzzer Historischer Bericht von der in Cronstadt grassirenden Seuche An. 1718. 1719. Doctore Albrichio notante.* In Fol. plag. 3. Posterior vero: *Historia Medica Pestis Coronensis An. 1718. et 1719.* In fol. plag. 2½ Vtrumque, quod tenemus, MStum Cibinio a Cel. Transilvaniae Medico regio, D. Adamo Chenot transmissum ex originali exscriptum est: illud in Annalibus physico-medici Vratislav. Tentam VI. pag. 1816. Illustris Medicus Sam. Köleferius in compendio exhibitum, tecto auctoris Albrichii nomine, suo vero praefixo, communicauit olim cum publico. Mirari non desino, quum maxima hujuscemodi Observationum de Peste, teterrimo illo morbo apud nos frequenti, captarum laboremus inopia, utilissimum hocce reipublicae medicae in Patria instrumentum,

dicam thesaurum, in tenebris debere delitescere. (*)

Epi-

(*) Facta *Pestis* huius *Barcensis* mentione, e re nostra esse duximus, ut *Pestis* quoque *Kartzagiensis* et *Madarastensis* in maiori Hungariae Cumania anno 1739. saevientis originem, infectionis occasionem, signa et symptomata, tempus durationis, et methodum medendi ex ipsis Stephani Terlots, Cumaniae Capitanei Litteris responsoriis ad huiusmodi Sanitatis Commissionem e medio inspectorum grege exaratis exscribamus in compendio, eo quidem, quo scriptae sunt, sermone vernaculo, ut praeter morem gentis in teterrimo morbo hoc observari solitum, loquendi quoque formulae nobis familiares quibusvis innotescant:

a) De *Origine et occasione infectionis*. Tekintetes Administrator Podhrátsky György Uram parantsolatya-ra, Kapitány Uram a' N. Kunsági Districtusnak három Assessorával és Notariusával a *Kartzagi Birakat* a' Lineáig kihivatta, kik *de origine* semmi bizonyost nem tudtak mondani, hanem gyanúságok vót a' Pontistákra, kik a' Ima—Stam. Dec. 1738. nálok vótak, azok között sok betegek, kik közül négyen meg is hóltak ott; ezeket magok eltemették a' Pontisták Király Ferentz Kertye mellé. Edgyiknek a' rosz temetés miatt kezei és lábai kin vótak, mellynek tsudájára jártak a' gyermekek. kivált a' Király Ferentz gyermekei kezeit 's lábait fogdosták: melly Háznál legelőszször az *Infectio* kezdődött circa 25. Ianuar, Maga is Király Ferentz examináltatván, ő is azt mondta 's egyedül arra van gyanúja: neki kilentz gyermekei egymásután két Hét alatt meghóltak a' Felefége sokara a' gugabói meggyógyult, magának még semmi bajja nem vólt. Azután szomszéd atya-fiai kezdetek halni, ismét harmadik szomszédgyva, kik közül is öten 's hatan kettefévelis naponként két Hét alatt meghóltak a' déli részben. A' harmadik Házban levő már *infectus* gazdának Aggod Istvánnak leánya vólt férjénél Karats Jakabnál a' város északi részben. ez atyához atya-fiai temetésekre 's betegek nézésére naponként eljárván, Karats gyermekeivel és tselédivel meghólt, így az atya-fiakon és szomszédokon el-hatalmozott. *Madarasról* Lehi Ger-

(3.) *Epistolae ad b. Schultziwm exratae duae exstant in Numophylacio Schultziano Part. I. pag. 324. seq. quod Agnethler noster edidit Hal. Magd. an 1746. 4. Vtraque an 1740.*

A 5

Coro-

Gergely, étszaka szökött a' szoros tilalom ellen Karczagra, mikor már Kartzag-ujj-szálásba be volt zárolva, ott valami négy Vég gyóltot elérvén, azután Kartzagon szolgált fiát, ki Gugában fekvő volt, Madaraszra étszaka maga házához vitte; két-nap-mulva két fia meghólt, azután másik nap ismét kettő: ezeknek apolgatására s' t metéfcse menvén a' Lehi Gergely leánya mind férjestül, ki Szabó Balás fia volt, harmadnap-mulva meghólt, második napon Szabó Balás ifjulegény fiais- Kapitány Uram ezeket megtudván, mind a' két házbelieket a' Helyféghül kiküldötte a' Lazarumba, de a' kimenés után ugyan csak kívül is meghóltak, és a' kik azon Testek körül atya-fiak és szomszédok forgódtak, *inficialtadvn* a' *Contagio* elborította, úgy hogy némelyek négy oráig sem betegeskedtek, hanem hideg-leléssel s' fő-fájással, forróssággal hirtetlen meghóltak, már most tizenhatan, 17ten és 20an 's többben is egy nap meghalnak. A Tur-kevi gulyás-bojtár egészséges lévén, ez Kartzagon lakó beteg Annyához estve bement, más nap Annyát eltemetvén, ugyan azon nap míg a' Tur-kevi gulyához ért, meg mirigyefedett; a' gulyás, más nap észre vévén, és a' tilalomtól félvén, a' bojtárt két lovon s' szekeren a' Kartzagi határba vízfzavította, ki mihelyt a' Karczagi Gulyához ért, meghólt. A' Pestisben meghólt gyermeknek ruháját a' más gyermekekre adták, azis más nap meghólt, és azon darab ruhából az első gyermekén kívül három gyermek hólt ki. A' Kiss-ujj-szállási *infectus* emberekis megvallották, hogy éjtszaka szöktek be Karczagra atyok-fiaihoz. kik közzül más nap edygenek voltak temetésén, azon nap éjtszakáján haza mentenek, gyermekeik oda haza *inficialtattak*. Kapitány Uram őket a' szőlös-kertben lévő Kunnyó-jokba küldötte; a' hol tizenhat közzül nem maradt meg több hatnál, ezek hőzzül kettő maradt *infectio* nélkül, négye ki-gyógyúlt s'át.

(b) *Signa infectionis et symptomata varia sunt*: Nyilallás, melly némelyen két nap is van, testnek hir-

Coronae in Transilvania scripta est: in priore harum de fatali generi sui Samuelis de Drauth, Med. Doct. et Nat. Curios. Chryssippi II. morte, quod in fornicatae camerae domus suae rui-

hirtetlen való elefése, de leginkább hirtelen való nagy nyilallás, mindgyárt érzették a' mirigyét, némely *infectusok* pedig nagy fő-fájással s'izédelgéssel vagynak: fájállyák hón-allyokat, mellyeket, torkokat, ágyéjkokat horgas-inokat s'át, némelyleknek a' karján, másoknak a' lábán adgyaki magát, melly fájdalom és annak *duratioja* nem edgy-féle; némelylekben látható s'tapasztalható, guga esik csak fennjártokban kevés fájdalommal, 3. 4. nap vagy edgy hét múlva, ezek elhadgyák: noha fokon ezek közöttis azután lábokról levéteinek: mások hirtelen lábaikról leesvén, 3. 4. 5. napig is ágyas betegek, és töblire halálosok; némelylek edgy hólnapig is keferves fájdalommal viselik, főt némelylek két hólnaptól fogva is: ezek között is igen kevesen halnak meg. Sokakat legelsőben hányás, úkrendés eröltet forrófággal s'hidegeleléssel, az-után úti-ki magát a' gugatorkában, kinek hón-allyában, kinek ágyékában, horgas-inaltán, lába-halláfában. A guga is fokféle, némely nagy mintegy Vese, némely hófzú, kemény, veres, hófzú puha fehér, veres és szederjes, némely mintegy fél-tyuk-tojás nagyobbak, némely mint egymakk, golyobis s'át, nagyobb részént veres és tüzes. Sokan pokol-varral adgyák ki magokat, néha a' gugával edgyüti, néha a' nélkül; fokon nátha-szeplő is van, de már azok között is kevés gyógyul meg, némelylen 30. 40. pokol-var is van, ki fehér, ki fekete; ki nagy, ki igen kicsiny. A' kik pokol-varafok hóltak meg, igen guga-fok is voltak.

- (c) *De Duratione, ea est varia.* Némely két hétig, háromig, edgy-hólnapig is elviszi: de igen csak elvalik 4. 5. napra. *Circa moribundos varia symptoma:* ki tsendellen nyugszik, ki nagy hánykodással, ki felemmel, rettegéssel, szív-szorulással, ki csak hordoztattya magát, ki az emberhez sem szól, ha eröltetik is; sok ismet halálíg bezzél, fokon az ágyon kezekkel motoráznak, mintha valamit keresnének. Az illyeken nagy részént halálok felé halál-ház úti kimagát; fokon fájdalmakat sem érzik, meg

ruina sepeliretur, acerbe queritur; suus de
 Peste Barcensi in Transilvania an. 1718. et
 1719. Coronae potissimum saeuiter grassante
 Observationes medicas, mineram auri Tre-
 stiensem Transilvanicam; numismata quaedam
 aurea, argentea, aerea; nec non terram bo-
 larem

még is 4. 5. vagy 6. óra alatt meghalnak p. o. for-
 ró-hideg-lelessel. Semmi *atafra, diatara, tempera-*
mentumra még eddig, úgy látszik, tekintet nem
 volt, 50. 60. 70. 80. ezrendös embereket is vitt-el.
 Sütő Miklós is *circiter* 110. ezrendös, ki már ez-e.
 lőtt három Pestőt ért, edgyikben sem volt Gugája,
 noha köztök eleget forgott, most belé esvén, há-
 rom nap allatt megholt. Mértékletes életű embe-
 reket, és a' kik jó erőben vagynak, még hirtelen-
 nebb halállal vészi el, mint a' kik únlődésben
 voltak:

(d) *Medicina.* A' Karczagi *Notarius* tfak Terjéket
 vett bé kétfzer egy-egy pöhár borban *optato cum*
succesfu A, Gugát Doktor Arbesser Uram feier fia-
 stronnal ragasztotta; ki paraszt-orvossággal élt, sült
 veres-hagymát szappannal s' mézzel öszve keverve, azzal
 érlelték, s' fakadása után szitatták. N. Commissari-
 us Balla György Uram othon nem lévén, cseléd-
 gyeinek megírta, hogy magokat minden *conversa-*
tiótól mindnyájan őrizzék, még csak innya való
 vizért is olyankor küldött a' felesége, mikor már
 mások éppen a' kutra nem mentek, mind eddig meg
 is maradtak épfében: edgy szolgája ment volt a'
 szomszédba, hír nélkül, a' hol mindgyárt minden
 teste leferrázódott, az Aszfzony orvosolta osztán
 meg. Szent-György-nap után Balla Uram haza ment
 Karczagra, de a' mértékletes életet szorgalmasan
 követi, fenkivel még csak beszélgetésre sem áll; Ne-
 mis volt az *infectionak* eleibe való állásnak jobb
 módgya annál sem Karczagon sem Váfár-helyen, a'
 mint szava hihető betfületes emberek mondták. A'
 Gugát fokban csak vesztében hadgyák, úgy is némel-
 lyik ki fakad; fok ujj-szappanból, mézből, lisztből tfinált
 Kováfszal, némelleyek csak nyúl-bőrrel is raggat-
 tyák, s' érlelik, fokban kivágják s' vágattyák, mel-
 lyekből embert vesztő irtóztató bűdös kelevény jö-
 ki

larem Persicam febrifugam, Tentzug dictam, Sandaraca Graecorum scatentem, dono benevole offert: in altera gratias agit pro exmissio sibi ab Augusta Academia Diplomate, et aureum Lysimachi numum cum aliis non nullis diuersi moduli, illo potissimum aureo X. solidos minores pendenti, quod *Iustitia* et *Concordia* gerit inscriptionem, grato donat animo.

ki s' azután meg gyógyul. Most Verben sem himlöben nintsenek; a' kik tavaly vér-hasban vóltanak is, némellyek *inficialtattak*. némellyik meg is hólt: a' kik a' más Pestisben pestisefek vóltak, és akkor edgy vesényi Gugából meg gyógyultak, most bele esvén ki meg gyógyul, ki meghal: ezen *infectio*-nak is elein a' ki a' Gugából meggyógyult; ismét rájok esett és ki meghólt, ki meg gyógyult. Rühesek is a' kik vóltak, vóltak ugyan csak *infectusok* s'át.

Haec ipsa pestis fastis Civitatis nostrae publicis testibus, quae 40. fere hominum millia numerat, octo millia septingentos et amplius in urbe nostra acerbo meruit funere: October mensis fuit omnium dirissimus, ut ter mille quadringentos nonaginta tres e medio sustulerit, e quorum numero centum sexaginta quatuor fuere, qui solo decimo nono laudati mensis die flebilem in modum enecti sunt.

ARTICVLVS IV.

ANACHARSIS. Nomadicorum Scytharum errabundorum genere, Spargapite abauo, Lyeo auo, et Gnuro patre, primoribus gentis prognatus; olympiade XLVII. vel notante Otrokocfio in Originibus Hungar. Part. I. pag. 49. et

et 150. circa annum ante natum Christum 584. ad Graecorum leges, mores, et optimam reip. formam cognoscendas, sub Eucrate principe, Sofiorate teste, procellosum Euxinum transfuectus, Athenas, regio forte iussu missus, commigravit, in disciplinam et familiaritatem Solonis, viri Graecorum sapientissimi, perspecta prius ejus indole, admissus, quantum sub illius manu-ductione in scientiarum, et exercendarum in primis virtutum studio profecerit, docent missis aliis Laërtius Lib. I. Suidas in Artic. Strabo Lib. VII. Clemens Alexandrinus Stromat. Lib. I. ut concliata sibi nobilissimorum quorumvis viro-rum amicitia, jus quoque ciuitatis Theoxeno re-ferente raro sane exemplo, teste quoque Lucia-no in Scytha Oper. Tom. I. edit. Reitzian. pag. 868. ab Atheniensibus obtinuerit. Sic omni sapientia practica et ciuili Graecanica, cuius mater erat originis, facile imbutus, reliquit Athe-nas; et, maiore orbis parte peragrata, colle-ctisque ita vbiuis gentium indefesso Studio eru-ditionis et sapientiae thesauris, in patriam spe forte capeffendi imperii habenas, sed malo suo, remeauit; nam dum peregrino ritu a Graecis accepto, a quo populares abhorrent, mystica sacra, in densis licet siluis, quo se absconderat, celebrare animaduertetur, a Saulio rege, quem fratrem illius fuisse Herodotus memoriae prodi-dit, sagitta confossus est; et sic Scytha iste phi-losophus, ingenii elegantia, animi virtute, & masculo dicendi genere clarissimus, longiore vita dignior, misere periit. Quantam Medi-

cinæ quoque - cognitionem fuerit adeptus, ex Plutarcho potissimum in Symposio Sept. Sapient. Tom. II. edit. Francof. an. 1599. licet colligere, ubi de Scytharum diaeta et Medicina liberaliter disseruisse, immo artem eam docuisse quoque legimus. Quae de *Scytharum Legibus*, et de his quae apud Graecos legitima ac sollemnia sunt; ad frugaliorem ac Viliorem viçum, itemque de re bellicæ ad octingentos versus scripsisse meminit Laërtius Lib. I. pag. 65. ea temporum iniquitate intercidiſſe cum aliis testatur Fabritius Biblioth. Graec. Vol. I. Epistolam ad Craesum datam idem recitat Laërtius pag. 68. una cum pluribus egregie dictis in Anacharſide, Cicero vero Litteras ad Annonem scriptas e Graeco sermone in Latium verſas Lib. V. Tuscul. Quaestion. exhibet; reliquas Epistolas Lubinus Basil. an. 1660. publicavit, quas tamen vulgus eruditorum non nisi supposititias esse non sine ratione credit. Effigiem ex Gemma antiqua egregie adumbratam dedit Wetſenius in edit Laërtii an. 1698. in 4. a se procurata, viſitur ea etiam in Gronov. Graecar antiquit. Tom. I. tab. 35. Quae praeter laudatos superius antiquos ſcriptores, vel Cicero in Tuscul. Quaestion. vel Valerius Maximus, Lib. VII. aut Maximus Tyrius, Diſſertat. XV. et alii de Anacharſide commemorarunt, ea omnia in unam Diſputationem de Anacharſide inſcriptam, et Upsaliae an. 1710. 4. habitam. Celsius congeſſit. Stanleius vero, ſed in primis Bruckerus in Hiſtoria critica Philoſophiae Tom. I Lib. II. cap. XI. §. 5. illa cum delectu, in compendium egregie redacta, exhibuit.

ARTICVLVS V.

ATZEL (GABRIEL) Pater Thomas Atzél sedato-
 infauſto nouennali tumultu Rakocziano ex Hun-
 garia in Tranſilvaniam commigravit, ibi primum
 in Fodinis Kolofienſibus eruti Salis Perceptor,
 poſtea ſummi armorum in Principatu Tranſil-
 uaniae Praefecti Commitis de Steinuille (*) in do-
 minio Deueni adminiſtator conſtitutus eſt: hoc
 munere functus Elifabetham, Filiam Danielis Dio-
 ſzegi thori dum ſociam adſciuit, ex illius fae-
 cunditate Füzeſini in Comitatu interioris Szol-
 nok d. 13. Nov. an. 1711. genitus eſt hic Ga-
 briel, qui poſteaquam Claudiopoli primum ani-
 mi cultum arripuiſſet, vt ſapientiae quoque ſtu-
 dia hauriret, ad altiores Germaniae ſcholas ſe
 contulit, anno 1732. ad d. 22. Iul. Rectore
 Chriſtiano Godofr. Hoffmanno, Iur. Profes. in
 ciuium Vniuerſitatis Reg. Francofurt. cenſum ad-
 ſcri-

(*) Illuſtriſſimi Commitis huius a *Steinuille* memoriam
 apud nos quoque ſempiternam conſeruauit *Samuel*
Köleſerius, Debrecinensis, Medicus in Tranſilvania
 famigeratiſſimus in ea potiſſimum Inſcriptione, quam in
 Viam Rubrae Turris prope Cibinium e Tranſilvania in
 Valachiam juſſu publico adornauit:

STA VIATOR
 Vbi Natura ſtare iubet
 et
 Virtus aeternae Urbis ſteſit.
 Hic
 Sub Auſpiciis
 CAROLI SEXTI
 IMPERATORIS CAESARIS
 vere Auguſti,
 Subacta breui bello ſed ſerti animo

scriptus est, heic loci et Halae Saxonum quinque et amplius annos expleuit, Medicinam quoque reliquis Studijs suis adjecit: domi suae an-1737. redditus, non nisi rem familiarem in praedio suo Fuzesino, quod jure autico acceperat, tractare coeperat, sed amicorum expugnatus precibus prodit in publicum, et anno 1742. ex-

EVGENIO
CAESARIS VICARIO, DVCE
Ripensù Dacia.

Vt mediae mutuis commerciis jungeretur Alpestris:
effractis rupibus,
praecipitiis in planum ductis,
alpibus ponte iunctis;
XI. horarum

Via vehicularis aperta est.

Opus egit

STEPHANVS Comes a STRINVILLE,
peregit

Damianus Hugo S. R. I. Comes a Virmond, t,
Legati et Praesides Caesaris,
Architecto, Friderico Suantio.

Quid providentia Augusti
pro Salute publica

per fidele Ministerium possit?

gratae posteritati perenne Monumentum!

Iam

Vade prospere,

et memineris:

Virtuti CAROLI inuiam nullam esse
Viam

quae, dum alpes euiscerat et flumina domat
bellum sistit, populosque montibus nudatos,
imperio frenat, obsequio felices.

VIA CAROLINA haec est.

Ex voto, posuit SENATVS DACICO a Secretis S. K. D. K. Legitur haec in Galleria quoque di Minerua Riperta Albrizzii, Venet. anno 1724. 8. pag. 15. cui praemissa est Michaelis Schendo Med. Doct. Historico-physico-topographica Valachiae Austriacae subterraneae Descriptio, tacta Albae Carolinae anno 1720.

Xercendae arti semet accinxit (*) et tantam in medendo subsecuturis XX. annis consecutus nominis celebritatem vt plurimi Nobiles, Magnates illius operam in tuenda sua sanitate certatim expeterent; et biennio saltim ante mortem pallus est se induci, aegre tamen, vt in Comitatu quoque interioris Szolnak ordinarii Physici Spartam intraret: enectus est pleuritide Dé-

B

fini

(*) Hallenses Musas relicturus Noster, in Litteris testimonialibus, Vniuersitatis Sigillo et Ern. Lud. Schultze Actuaril manu ad d. 31. Maji anno 1737. signatis, quas tenemus, non nisi Candidatus Medicinae adpellatur, nec sollenni ritu impetratos Doctoris Medicinae honores in patriam reportauisse, ciuium quoque suorum aperto constat testimonio: plures quippe inuenti sunt numero, nomini eorum et honori parcentium est, qui ob angustam rem suam domesticam nullos titulos, multa plerumque pecunia venales, ab Ordine Medicorum mercarentur: at aetate nostra, sedente felicibus auspiciis ad clauum reipublicae Hungaricae Magna Maria Theresia, lege cautum est publica, ne quisquam in posterum, in reditu ab oris exterorum, artem salutarem intra regni pomaeria exercere audeat, nisi seueriorem Medicorum, auctoritate regia constitutorum, censuram ostenso Diplomate Vniuersitatis rite prius sustinuerit. Qui haec scribit, fuit omnium primus, cui ita licuit esse felici. vj huic Exc. Consilii Regii Locumten. Pofoniensis iussui, ad d. 3. Aug. anno 1756. per vniuersum regnum publicato, vltro paruere: tale est obtentum super instituto seueriori illo Examine testimonium: *Benignissima Sacratissima Caesareo Regiae Majestatis Resolutione mediante, vt per me infrascriptum a modo in posterum omnes Aduenae tam Medici quam Chirurghi artem et professionem suam in Regno Hungariae exercere cupientes examinentur, ac de peracto ipsorum examine Litterae testimoniales praestentur: cui benignissimae Resolutioni humillime morem gerens tenore praesentium ego infrascriptus AA. LL. Philos. et Medicinae Doctor, nec non Sacr. Caes. Regiae Majestatis in rebus Sanitatis publicis Consiliarius, et Aulae Medicus, fidem Lecturis facio indubiam, Exper-*

fini die 16. Apr. an. 1762. completis vitae suae
semper caelibis annis 50. mensib. 5. dieb. 3.
Mortuo Thoma, Patre, Mater Gabrielis vidu-
itatis molestias tolerare nescia, se vitae thori-
que sociam Med. Doctori, Francisco P. Pápai
juniori, obtulit, ex quo effoetae mulieris con-
iugio nullos postea prodiisse liberos nouimus.

AR-

*tissimum Praestantissimumque Virum Dominum St. W.
ex comitatu W. oriundum, Hungarum Helv. Confess.
in Academia Vltrajectina die 15. Iul. anno. 1756. vt
Doctore Diploma testatur, in Doctorem Medicinae
promotum sub hodierno infra scripto Dato per duas ho-
ras continuo examinasse, et varias tam ad Theoriam
quam ad praxin pertinentes Quaestiones proposuisse,
quas clare soluit, oppositiones bene explicuit, solidam-
que Medicinae peritiam probauit, in quorum fidem ac
testimonium has Litteras testimoniales manu propria sub-
scriptas, et consueto Sigillo meo munitas dedi Posonii
ex Museo meo die 28. Apr. 1757.*

L. S. Iosephus Carolus Perbege de Thaalfeldt m. s.

Dum in Academia Viadrina Regia Andreas Paris Pápai
Francisci filius, ad d. 15. Octobr. anno 1732. doctora-
li inuestiretur purpura; eum *De Vero et necessario
Medicorum arcano* differentem hoc Gabr. Atzél pro-
secutus est hexasticho:

*Aurea terrigenis tunc esse Bahusus inquit,
Aurum si pereat secla futura bonis.
Aurea tu medicis dum nomina ficta resellis
Auri, promittis secula jure probis.
Clare igitur Doctor, te cingant aurea semper
In patriae gremio Dona cupita, precor.*

ARTICULUS VI.

BACHMEGYEI (*Stephanus Paullus*)

In Lib. Regiaque Ciuitate Trenchiniensi nobilibus parentibus ortus est, educationem et uberiores ingenii culturam in patrio solo, Pofonii, Rosnauiae, Eperjesini nactus, apud Vittebergenses sed in primis Ienenses altioribus scientiis excultus est. Obeundis publicis muniis idoneus redditus dum primum in Incl. Comitatu Gümöriensi prouincialis Physici officium per quinquennium gessisset, an. 1720. Ill. Lib. Barone a Petrasch, Legionis desultoriorum militum Schönbornianae tandem Khevenhillerianae Colonnello consultore Spartam ordinarii Physici caesarensis intrauit, quam dum in Hungaria mox in Transilvania cum laude octennii spatio administrasset, eminentissimi purpurati Principis Emerici e Comitibus Csáky personae et aulae Medici munere per biennium defunctus est, nouissime vero omnium Ven. Archicapituli Strigoniensis et complurium Sacri ordinis Societatum Tyrnauiæ constitutarum egit medicum ad supremum vsque vitae suae diem, quem in annum 1735, incidisse ex Litteris I. Georg Henrici Kramerii M. D. d. 24. Iun. Bruxellis Vratislaviam ad Trewium datis, et in Commercio litter. Norico anno 1735. hebdomadae 33. paginae 258. publicatis fuimus edocti, qui eum ibidem egregium Medicum, Philosophum et Mathematicum appellat. Omnino Mathesi sublimiori, sed in primis veri nominis Alchemia plurimum fuisse delectatum, norunt optime, qui eruditissimi Viri memori-

am hodiedum recolunt, et hoc plane nobile studii genus est, quod ei infelici vltimum peperit exitum, nam dum ignem forte fortuna incautius tractaret chemicum, disruptis ignis vehementia vasis vitreis, ita laesus in media facie, vt superveniente excitatis vulneribus gangraena, vitam hanc mortalium fato suo relinquere coactus fuerit miseram.

O P E R A.

- 1.) *Observationes de morbo Csomor Hungariae endemio*, intertextae Dissertationi medicae Ioan. Milleteri Lugd. Bat. anno 1717. 4. editae, quae iterata Lausan. anno 1760. legitur inter Disputationes Hallerianas ad Morborum Histor. et curat. facient. Tom. VII. part. II. num. 260.
- 2.) *Observationes Annalibus physico-medicis Vratislaviensibus intersertae*:
 - Obervat. 1.) *De efficacia aquae calcis vivae in gravitate et dolore lumborum pedumque.* Tentani. VIII. pag. 468.
 - Obs. 2.) *De exorta per decoctum Mercurii sublimati cum aqua, externe applicatum, salivatione.* Ibid. pag. 469.
 - Obs. 3.) *De Vuis intra plicas et mucidam saburram ventriculi, spatio nouem septimanarum haerentibus, et inde orta febre quartana grauioribus stipata symptomatibus.* Ibid. pag. 593.
 - Obs. 4.) *De situ vinearum, in quibus generosissimum vinum crescere consuevit Tokajianum.* Ten-

Tentam. IX. pag. 330. Vero simile non videtur auctori nostro, quae de vino Tokajiano in anno. 1717. mens. Octobr. Clas. III. art. I. §. 1. ab anonymo relata sunt. Sed Bachmegyeiana quoque dicta in dubium postea vocavit Clar. Samuel Dombi in Dissertat, physico-chemico-medica de Vino Tokajiensis edit. Ultrajano 1758. in 4. crescere posse vina suavissima in plagis quoque septemtrionalibus obveris adferens pag. 18.

Obs. 5.) *De constitutione aëris Rosnauensis in superiore Hungaria epidemica, anno 1720. mense Ianuar. observata, et morbis inde pendentibus vna cum adhibita eorundem curatione.*

Obs. 6.) *De procellosa quadam mensis Iulii an. 1720. oborta tempestate cum pluviis vehementioribus et continuis fulguribus tonitruumque murmuribus coniuncta* Tentam. XIII. pag. 68.

Obs. 7.) *De Fulmine, quod anno eodem, die 8. Aug. Rosnaviae decidit eiusque miris phaenomenis, et effectibus.* Ibid. pag. 201.

Obs. 8.) *De morbis, anni 1720. et 1721. Rosnaviae in superiore Hungaria occurrentibus.* Tentamine XV. pag. 39.

3.) *In Commercio Litterario Norico anno 1733. hebdom. XIV. pag. 108. exstat:*

Observatio de statu epidemico Tyrnauensi anni 1733. catarrhis in primis et febribus anginas et pleuritides mentientibus.

4.) *Otia Bachmegyeiana, documenta veritatis fidei Romano-Catholicae forma Colloquii familiaris inter Lu-*

theranum et Catholicum exhibentia. Scriptum hoc Theologici argumenti polemicum, SS. ac indiuiduae Trinitati dedicatum, sumtibus Rev. Francisci Barbacsi, Abbatis B. M. V. de S. Abraham, Canonici Magno-Varadiensis, et Incl. Tab. Reg. judic. Praelati, prodiit Tyrnaviae anno 1733. in 8. alph. 2. pl. 6. in quo Auctor perpetrati sacri sui facinoris rationes prolixè satis exponit, quibus adductus maluerit, spretis Aug. Confess. addictorum ritibus, in gremium Ecclesiae Romano-Catholicae transire, in eo percupiat foueri, atque etiam emori exemplum relicturus Fratri suo potissimum *Ioanni Bachmegyeio* qui *Podagram iuxta genuinam optimamque artis methodum curandam* docuit, edito Erfordiae anno 1726. in 4. plag. 3 $\frac{1}{4}$ Dissertatione medica honoribus fratris Stephani, a nobis laudati inscripta.

ARTICULUS VII.

BAUSNER ¹ (*Sebastianus.*) Antiquissimae est originis Bausnerorum in Transilvania familia, hodie dum multis nominibus florentissima, cui suos debet natales Sebastianus quoque Bausner, AA. LL. Magister, et Med. Doctor, quem Coronae vitam degisse, ibidem medicinam quoque factitasse accepimus. Scripsit is Tractatum *de Peste ejusque curatione*, (*) editum Cibinii

(*) Ex huiusmodi auctorum, qui saeuienti Pesti interfuerunt, scriptis deberet teterrimi morbi huius, qui
acu-

niI anno 1550. in 8. et Ioanni Schirmero, Iudici et Senatui Coronensi nuncupatum. Euoluto integre fere seculo vixit in ea Saxonum Provincia alter quoque *Bausnerus*, Vir medica sci-

B 4

en-

acutorum princeps est et culmen, adaequata cum tempore a nobis erui historia, et vera tandem, si modo ars nostra eo posset pertingere rite adornari therapia. Fulcra quidem sunt, quae *Ioan Vitus Balsaratus*, Med. Doctor Hungarus, de Remediis Pestis prophylacticis publicauit anno 1564. 8. *David Spilenberger*, Leutschouienfium Poliater, de praeseruatiuis et curatiuis pestis remediis, Teutonico sermone. Leutschov. anno 1612. in. 4. *Matth. Tyanaki* Georgii Rákóczii Principis Archiater, anno 1634. 8. *Thom. Iordanus* Pestis Phoenomena. Francof. anno 1576. 8. *Ioan. Iessenius* Consilium aduersus Pestem. Giesae anno 1614. 12. *Paulus Malus*, Rector Modrensis, Tractatum, de Peste, anno sed Libera nos a MaLo. *Ioan Weter* Amuletum Pestis, vernaculo sermone, Bartfae anno 1645. 12. *Anonymus quidam*, Vtilissimam cautelam tempore Pestis, in vsu Excelli Gubernii regii Hungarici expensis Incl. Camerae Hungar. Poson. edit. Tyrnav. anno 1680. 4. *Sam. Küleseri* Scrutinium Pestis Daciae et curam. Cibir. anno 1707. in 12. Idem monita antioimica. Claudiop. anno. 1719. 12. Recus. Hungarice ibid, anno 1738. 12. *Ioan. Otto Moller* Consilium medicum de curanda Peste anno 1710, quod *Dan. Perlitzi* in idioma Hungaricnm transfudit. Budae anno 1740. 4. *Laurent. Stocker* Scutum Pestis Hungaricae annorum 1709. et 1710. Vien. anno 1711. 8. *David Madai Richteri* Tractatum de Peste Germanice scriptum anno 1710. Hungarice reddidit Halae Magdeb. 1739. 8. *Ioan. Milletes* de Cura Pestis Germanico sermone Leutschov. anno 1739. 4. *Dan. Fischer* Consilium Pestilentiae. Lips. anno 1740. 8. *Georg. Nagy.*, Iaurinensis, Dissertat. de Peste Ien. anno 1740. 4. *Car. Wilh. Sailer* de natura et cura Pestis, Hungarico idiomate. Sempron. absque mentione anni in 8. *Valent. Seredi* dissert. de Peste. Vien. anno 1762. 8. *Georg. Buzinkai*, et *David Gümöri*, ille Debrecinensium, hic Iaurinensium Physicus, vterque anno 1739. lingua vernacula suos de curanda Peste, hic Iaurinensibus, ille Debrecinensibus typis vulgarunt: et nemo horum Patriae Medico-

rum

entia inclutus, Martini, Aug. Confess. Ministri Filius, qui *Bartholomaei* nomen anno 1629. in sacro Baptismatis fonte accepit. Postea quum domi forisque, inter Batauos potissimum, animum litteris optume excoluisset, creatus quoque est

rum, vt scripta testantur, suam curandae Luis pestiferae methodum captis a se, in modum Diemerbroeckii, obseruationibus superstruxit, eamque illis firmavit, quandoquidem nulla iis grafsantis contagionis tempore cum infectis familiaris intercessit conuersatio; Si Vnum excipias *Paullum Spindlerum*, Pofoniensem, cum scholiaste suo *Raygero*, in Centuria Obseruationum Medicinalium pag. 67. Seqq. Obseruata in Peste Pofoniensi anno 1644. et alterum, *Adamum Chenot*, regium in Transilvania Physicum, ab Anton. de Hain in Ratione med. Tom. XIV. et in Comment. Lips. de Reb. in Scient. nat. et med. gest. Tom. XVI. laudatum, qui *Tractatum de Peste*, cui interfuit, anno 1766. in 8. typis edidit Vindobonensibus: nisi eaquoque hic addideris, quae *Antonius Loigk*, Medicus castrensis Caesareus, et in Regno Hungariae vniversae militiae Physicus, de Io. *Christophoro Ausfeld* Szegediensi; *Laurentio Stockero*, Budenŭ; *Minzenvieder*, Quinque Ecclesiensi; *Stehrio* Transiluanienti; et de *Seipso*, tamquam Medicis Loimicis interserŭt in *Historia Pestis*, quae ab Anno 1708. ad 1713. Transiluaniam, Hungariam etc. de populabatur edita Syrae anno 1716. in 8. alph. I. plag. 8. in cuius exordio catalogus adtextus est Medicinae Doctorum ex eo contagio in Hungaria defunctorum, quales fuere: *Gollasch*, *Neipers*, *Schnitzenbaum*, *Mair*, *Kunioch*, *Moritz*, *Schober*, alii. Vt nam quantocius eaquoque nobis Publice legere liceret, quae *Christianus Paccken*, Hungarus Rosnauiensis, cui Patria locum negauit, nunc in Aula Russorum Imperatricis Medicus de Peste in Prouincia Smolenskia haud ita pridem oborta, quo peculiari Augustae mandato fuerat exmissus, ex propriis collegit obseruationibus: ita laeto ad stuporem euentu illam se experientissimus Nationis nostrae Medicus compescuisse perhibet in Litteris Petropoli die 12. Dec. st. vet. anno 1775. humanissima ad me exaratis, vt nullus locus fuerit, in quo malum hoc eruperit, in quo plures vna vel ductus domibus deuasauerit.

est nouissime Eccles. Aug. Confess. in Transilvania sequentium Supperattendens anno. 1679. ita referenté Cl. Martino Schmeizelio in dissert. Epistol. de statu Ecclesiarum Lutheran. in Transilu. Ien. anno 1722. in 4. edit. Cap. V. pag. 87. Anno 1682. Kal. Iul. viuentium numero exemptum esse idem celebris ibidem adferit Patriae Historicus. *Filium homonymum*, quem a morte superstitem reliquerat, *Lotionem manuum Disquisitione historica ad factum Pontii Pilati recensitam*. Vitteb. anno 1689. in 4. Eruditorum examini subiecisse legimus.

OPERA BARTHOLOMAEI.

- 1.) Disputat. *De Cordis humani actionibus*. Lugd. Batav. anno 1654. in 4.
- 2.) *Exercitationum Methaphysicarum Quinta, quae est tertia de Methaphysicae definitione*. Lugd. Bat. anno 1654. in 4.
- 3.) *De consensu partium corporis humani, in quibus ea omnia, quae ad quamque actionem quoquo modo in homine concurrunt, recensentur, actionum modus et consensus ratio explicatur, et uniuersa hominis oeconomia traditur. libri III.* Amstelod. anno 1656. 8. Plag. 12. c. fig. aen. De libro hoc, Adriani Heerebord, Philosoph. in Academia Lugd. Bataua Professoris, tale in eodem Libro exstat iudicium, *Eruditissime Bausnere! quos mihi legendos exhibuisti de consensu partium humani corporis Libros tres a te adornatos, et confectos, eos summa animi voluptate legi, deprehendi in iis singularem ingenii tui indu*

dustriam et doctrinam in re Medica tuam non vulgarem. Equidem omnino auctor sum, ut quam primum luci exponas publicae praeclarum hunc eruditionis tuae foetum etc. cum adjecta sequenti superscriptione: Probitate, eruditione praestantissimo Viro, Bartholomaeo Baufnero, Theologiae Philosophiae et Medicinae peritissimo.

ARTICULUS VIII.

BERETZK vel BRICCIUS de *Viz-akna* (*Georgius.*) Honestis vitae suae interusurium aspiciatus est natalibus, Patrem quippe indeptus est virum generosum non minus sanguine, quam bellicis stratagematibus exercitissimum Georgium Beretzk sub serenissimo Transilvaniae Principe Michaele Apasio I. insigni cum laude stipendia merentem, Matrem vero Catharinam Sibai Feminam virtutibus sexui suo congruis egregie dotatam. Integris moribus imbuendus, et litterarum humanitate erudiendus prouida parentum cura mature Ill. Collegio Reformat. Academico Enyedienfi traditus, mox Studiosorum togatorum Albo inseritur, et sub doctissimorum illius temporis Professorum manu-ductione, Martino Dési, fido sacrarum litterarum interprete in Theologicis, et Francisco P. Pápai celeberrimo litteratore et Med. Doct. in philosophicis, philologicis, historicis immo et Medicis, ita excolitur, vt Excellentiss. Comes Georgius Bánfi de Lofsontz, Regni Transilvaniae Gubernator dignum iudicavit, quem zugendorum studiorum gratia anni 1693. mense-

fe Augusto in exteras oras liberali prius ad-
 iutum munificentia diumitteret, Francofurti
 ad Oderam Lugd. Batauorum, Ultraiecti, Fra-
 nequerae addiscendo studio medico proprius
 animum adplicuit, et anno 1695. 25. Sept.
 per Cl. Perrum Latane in Doctorem medici-
 nae Franequerae promoueretur. Omnibus quae
 medicum ornare poterant necessariis dotibus in-
 structus, labente anno 1698. Patriae incolumi-
 mis redditus, feliciter praxin medicam Claudio-
 poli auspicatus est, hoc loco lectissimam virgi-
 nem Iuditham, nobilissimi Viri Georgii Soproni
 filiam felici matrimonii foedere sibi adiunxit,
 quae eum quatuor postea liberorum patrem fe-
 cerat, horum non nisi duo a morte superstites
 Alexander et Clara vixerunt. Municipalis iu-
 ris patrii cognitione id quoque meruit, vt
 anno 1703. d. 18. Febr. in ordinem Senato-
 rium adlegeretur, et mox Iudicis regii munus
 in ciuitate ei deferretur an. 1712. an. vero 1715.
 Iudex primarius omnium suffragiis proclamaretur,
 postremis decem vitae suae annis Conuen-
 tus B. V. M. de Kolos-Monostra Requisitor
 fuit. Variis expeditionibus bellicis implici-
 tus multa perpeffus est, non modo Rei mone-
 tariae a seditioso Principe Claudiopoli praefectus,
 sed etiam in exercitu tumultuantium Proto-medi-
 ci castrensis munere defunctus, et poëta sui
 temporis in Dacia fuit longe felicissimus (*)

Len-

(*) Facilitatem in pangendo Latino non minus quam
 Hungarico carmine pluribus demonstratum dedit Spe-
 cimi-

Lenta tabe exhaustus, anno 1720. mense Aug.
quum aetas eius ad quinquaginta duorum anno-
rum

clminibus, vnicam dumtaxat medici argumenti hic ad
ferre liceat Elegiam vernaculo sermone de magna *Arte-
ria Aorta* cum suis ramis per vniuersum corpus huma-
num diffusis, hunc in modum solis hexametris expres-
sam:

A' nagy Aortának elsőbb Ága, mely ki jö tölle,
A' Szívet abrónfal nagy Szépen meg-koronázza,
Ostán két részekre hasad törőkéje ez Ernek,
Edgyik lefelé tart, a' Trachea fellyül, a' másik
Két ágat kibotsátt, ezeket hív subclaviáknak,
Ísmét ezek kettőt botsátnak a' nyak tsigulyára
Mellyet megfuván mind ketten tartnak az Agyra.
Ez két Ere kivül lépven a' Mely üregébül,
Axillaresnek hívjad, ne subclaviáknak
Itt mivel a' válnak 's karnak inai közé folynak.
A' két Carotis ugyan ez tökébül omol ki.
Melly a' nyeldeklön a' Fökaponyára megyen ki.
A' lemenü Törőük van kütve az Oesophagushoz,
Melly által menven darabonként a' diaphragmán
Sok díb 's dáb ágait a' Haspotrokra botsáttya,
A' Coeliaca küszönti az ágyék első gerentzet,
Az hová szolgálnak csemetei ez Elet-érnek,
Onnan ő nekik adatott nevezettel-is elnek
Gastrica jobb és bal gastro-epiploica-is itt van.
Cystica 's Hepatica kettő, edgy a' Splenica Lépen,
A' Mesenterica 's intercostalis ezen-kül.
Ez lemenü Törőük tovább menven az Ágyékon,
Két nagy Ágra ki hasad, nevezd őket Iliacosnak.
Innen az Arteria sacra megyen ezen nevü csontra,
Az Iliacosokat két két Ág megvékonyította,
Mellyekbül kimenő részeket láss a' Lábaiban
A' Venák rendel ezeken fekülnek a' Testben.

Ex adducto hoc Specimine oppidoliquet linguam Hun-
garicam tractando Medicinæ quoque studio esse quam
maxime accomodatam, vt id pluribus libris vernaculo
sermone vulgatis pridem iam enictum est: omnes ta-
men sermonis Hurgarici elegantia et puritate vt no-
bis videtur, superare censendus est Köles-érius noster,
Medicus Transilvaniae editis scriptis plurimis notis-
simus, qui morbos humani corporis in Fastis Transil-
vaniae annis 1723. et sequentibus ad Leges artis reuoca-
uit. Quia eiusmodi Kalendaria pridem disparuerunt,
com-

rum fatigium adscendisset, mortalium numero exemptus est. Vitae curriculum typis Claudiacis

commentationem de morbis chronicis anno 1728. publicatam vnice referam: A' hirtelen fogó nyavalyák után, mellyek a' Doktoroknak siető orvoslásokat kívánnyák, vagy a' természet által-is gyakran gyógyulhatók, látsunk már a' hosszúas finlő betegfégekről, mellyekben az orvos Doktorok valóban megkívántatnak.

I.) A' finlő betegfégek esnek többnyire a' belső részeknek és a' nedveségek ki takararodására rendeztetett utaknak megdugulásoktól, és ha azoknak kitakarítások megátoltatik, igen megvesznek 's tisztátalanok leiznek a' nedveségek, honnan Béli-büfzhűdőség, Vér-rohadás (*Scorbutus*) melly fok nyavalyákat szül, Viz-kórfág, arena, fulladozás, negyed napi hideg 's a' t. származnak, sőt az olyan rút megrohadások fene-fekélyeket-is okoznak: 's addig kell azért banni az illy nyavalyákkal, míg ez és az orvosság között *proportio* van, 's idejében, itt a' landadó természet munkájára azt hijjába bizván.

II.) A' finlő betegféget kell hát orvosolni az által a' mozdulás által, melly az Elet és az egéség szerző oka, a' melly szerint a' Testben lévő minden öblös részekben, tüvekben, és erekben a' vér és a' nedveségek szabadon follyanak, visszfa follyanak, és a' izemerek kitakarittasának, a' testből.

III.) Minthogy pedig a' finlő nyavalyák a' megrekedéstől (*Obstructio*) származnak, azt kell mindenféle megizabadítani, és a' nyálos meg veszett nedveségeket magok uttyokon kitakarítani; melly tsak ugy lehet, ha az folyhatóvá és mozgóvá tétethetik. Ez-is ám a' fővebb dolog a' finlődés orvoslásában! Legjobbak itt a' Banya ferődő, savanyú-viz, orvossá-gos viz, holmi jó füvekre forró vizet töltvén, főzés nélkül való öfzve üntése a' materialéknak 's szereknek, jó főtt vizek, enyhítettük, jól készült fe-redők, és mind azok, mellyek oszlató orvossá-gok, és ki nyitó erejűek: sőt míg a' meg feneklett *materia* fel nem ázik 's hígul; minden purgáló, vizelleten tisztító, izzasztó, fűrű nyálat oszlató 's egyéb efféle orvoslások veszedelmeseek.

IV.) Ha pedig a' nyavalya kezdetin valamit indítani kell, a' merre kívánkozik, ott kell illendő-keppen

cis impressum exhibet Charta funebris, parietibus templi cathedralis, quod in platea Farkas

takarítani: és ugyanakkor ha mit mozdítani illendő, ahoz kell látni. De mikor a' nyavalya nagy erejében van, békét kell hagyni; hasonlólag mikor a' természet nagy megindulása 's morusa miatt nyavalyabéli erőltetések, belső részek megsebesülései, dagadái, vagy sugorodái következnek, nem kell azt orvossággal gyujtani, mert gonofz szorulást, 's egyéb vezedelmet szül: akkor inkább várakozni kell, vagy tñak keveset munkálódni, és a' néki bufult mozdulásokat letsendefíteni, és az erős szomjúságokat enyhíteni: ekkor akár mi bufult nyavalyákban jó a' higitó materiák (*diluentia*) mértekletéség, nedvesítők, tsendefsen izzasztók, szomjúságot enyhítő tisztált salitromos Italok.

V.) A' hirtelen fogó nyavalyákhoz mindgyárt kezdetiben kell látni, a' mint errőlirtunk vala az elmúlt éfzendőben, itt-is a' megfeneklett vagy eláradott nedvesféget ki mozdítván, avagy előfzlatván, a' megszorultakat meg nyitván, a' rágó és égetőket megmérékelvén, és a' megveszett *materiakat* megjobbítván; egyebekben és a' sínlőkben a' sebes és gyors mozdulásnak és a' hirtelen szorongattatásfoknak szüntetése után kell lenni, a' mint kívántatik, és ha a' *materia* készült a' ki folyásra, azt ki tisztítani, mert már akkor könnyű vele bänni.

VI.) A' nedvességek kitakarításában meg kell mindenkor tartani, hogy illendő uttyokon legyenek azok, úgy mint: az enyves, nyálos 's nyúlós nedveségeket, mint a' nedves Hurutban, aszfzonyi némely nyavalyákban és egyebekben van; jó engedelmes purgatioval: a' bőv fáros nedveségeket a' viz-kórlágban, és a' megveszett rút fárga színtűekben, vagy a' vizellethen, vagy alól gyenge purgálóval kell ki tisztítani: ártalmafok itt az izzasztók. A' Hypochondriakusokban, kikben sok nyereség, szavanyúsággal elegyes fekete fáros nedveségek vagynak, a' gyomor szorulása, máj és lép meg dugulása miatt a' Szél az agy velőt háborgatván, szomorua, félelmefek, gondolkodók, gyanakodók 's a't. ez nyavalyát a' vizellethen és izzasztóval híjjában próbállyák; hanem ahoz illendő Laxativummal kel élni. A' bőv fekete-fárral elegyített nedveségeitis, mely a' harag miatt gyűl nem jó izzasztóval, vagy fellyül hánytatóval; hanem alól gyengén purgálóval kell ki takarítani; mert itt az izzasztó

kas nuncupata situm est, adpenfa, hoc orna-
ta est titulo: *Forum Lamenti, in quo Georgius*
Bric-

zafztók, a' gonosz hévfég miatt a' belfő - rész öfve
vönulván, refzketegféget okoznak. Továbbá mikor
a' bélben gyült Seprőlékek igen el-áradtak, vesze-
delmes akkor az okádtató, és izzafztó: ha pedig a'
kitakarodásra való fávos, vékony, rágó nedvesféget
alól purgallyák; az is veszedelmes.

VII.) Mikor pedig a' természet valamely nedvesféget
a' maga rendes uttyán megindított, azt nem kell edgy
ideig meg-állatni, gátolni avagy vízfza verni: mert
nagy veszedelmet hoz fok betegfégeben afféle szorító,
vízfza-verő, vagy hivesfitő; mint a' Kőszvényben, rüh-
ben, himlőben, otbántzban, has-menésben, régi fekélyek-
ben, enyves folytogató náthában 's a't. A' has-menésben
ugyan tapafzthatni, hogy elégféges folyáta után
vér-hás nekövetkezzék, kivált igen nedves és heves
időben.

VIII.) Utollyára ha a' betegfége jelleiből bizonyofon
megesmérhetni, hogy jóra vagy rofzra válik-el a' do-
log, nem kell ott femmi orvoflás. A' jól orvoflónak
pedig, ki e' Tractátska nélkül nem fűkölködik, tud-
ni 's vizgálni kell mind az ember életét, egéfségét,
tefte állapattyát, nyavalyáinak okait 's a't. és ugy
tehet valami íreletet a' beteg állapattyáról, és ugy ta-
lalhattya fel az orvoflás jó módját-is.

Eddig a' finlő betegfége orvofláfa modjáról rövideden.
De minthogy azok-is hafonlő gyenge természetűek,
mint a' Kisdedek, Vének, dologtalanok, az igen ta-
nuló, afzfzonyi rend, akarmi betegcfek, és fok bú-
val 's gondal élők 's a't. a' mértékletes eledelekben
és gyenge orvofláfokban kereszenek inkább egéfséget
mint az erőfsekben. Mind ezek azon légyenek, hogy
a' gyenge gyomrot a' jölemézfztesre elkézfzithették,
hogy így a' vér szabados jó mozgáfát követhette.
Azt fegitik; ha ök bővebben alufznak; étel előtt a'
testet mértékletes gyakorláfal, sétáláfal, vagy éne-
keldegeleléfál 's a't. ujjityák, és nem sokat efszenek.
Igen árt ezeknek az etzetes ugy a' kemény, fzelet
szerző, fős és édes eledelek, mint az ejtfzaki-fzél-
is, és mindenben a' mértékletlenfége. Az igen tanú-
lók étel közben ne elmélkedjenek, ofztán sétállya-
nak; mert a' vesztég-ülés árt, kivált ha étel után
mindgyárt igen tanulnak, durva eledelekkel élnek,
és ha keveset alufznak. A' véneknek árt a' tejes,
fajt,

Briccius Vizaknai, Medicinae Doctor Practicus, Conuentus B. M. V. de Kolos-monostro alter Requisitor, Lib. Regiaeque Ciuitatis Claudiopolitanae abhinc quinque retro annis Iudex primarius, et, dum viueret, Senator lugendus exponitur.

O P E R A.

- 1.) Disput. med. praef. Petro Latane. *De Peripneumonia.* Franeq. anno 1695. 4. pl. 3.
- 2.) Differt. in aug. med. sine praef. sub Rectore

fajt, fok hus étel, kivált bűv vacsora, savanyú italok, és szorítók 's a't jóka' gyümölsből készültek, héjas, kerti vetemények, hal néműek, 's mellyek kevés nedvefséget adnak, ér-vágás, mint a' testet-is vakargatás által ujjitnl 's melegben lenni. Sallya, Méh-fű Czitrom-héj, és Fa-héj, Kávé helyett a' véneknek finum. A' jól emészttést igen segítik a' fűszer-számofok; reggel kávé vagy veronika, mosott-sálya, méh-fű anis vagy kömény-mag jó féle fenyő-mag Kávé helyett: a' herba-thee ebédután négy órával: ezeket mind nád-mézzel, vagy tisztalt mézzel, vagy édesgyökérrel vagy a köz-rend aszfuszilvával készítheti; főt ezeknek seprejekre hideg vizet töltvén, idő-közben, ihattya a' gyenge természetű hidegen: Szomjufágtól Bor helyett-is mint egy főt vizet, a' most elhatalmazott Torha avagy rosz nedvefség lefolyásában-is (*Rheuma*) melly láb-dagadást hoz, azon italok hasznofok főt viz helyett-is méz nélkül hidegen. Továbbá ködös, dögös nehéz időben éhomra nem len. ne jó valami fű-szer-számát ráogatni, vagy reggeli italkával (dohannyal, tabákkal) élni 's a't ugy a' Házat örömmel, fenyő-naggal, tömjénnel, szurokkal füstölni kivált éjjelre hasznos. Ismét a' Kisdedeken most uralkodó Hurutokban-is ama meleg italok (*Infusio*) édesen jók, a' füstölések, savanyuk eltávoztatása, confectek 's a't. Fő-orvoslás a' Hurut vagy nátha lefolyás ellen a' gyakor orra kifuvása. Bűltfen tielékzik hát az anyák, kik kltűnnyeiket az órnak ki fuvására szoktatták, mert a' nedveifég oda szokván elfogódik, a' torokról, mellyről kivált éjjelre nézve 's a't. Bizony fok emberek azért betegek, hogy ugy nem szokván felhorkantják 's letsepegnek 's a't.

ctore Ioan. van der Wayen. *De colica Passione* Franq. anno. 1695. 4. plag. 2.

- 3.) *Diarium Rerum sui temporis MSCtum.* In hoc non modo peregrinationis suae ad externos susceptae fata, sed detestandi in primis intestini disidii nouennalis Historiam fidelissime contexit, plerisque enim tumultuantium Belli Ducum consultationibus, rebusque gestis interfuit: vnde proclive est colligere, quantum haec illis foenerarentur lucem, quae de temporum illorum infelicitate saepius ad nauseam usque relata sunt, si tyorum beneficio, vt meruerunt, publicarentur.

ARTICULUS IX.

BRANCHE. De hoc seculi XV. Doctore Medicinae id vnice posteritatis memoriae traditum accepimus, quod fuerit Aulae Medicus Petri Várdai, Archiepiscopi Colocensis; qui a Matthia Coruino, Rege, ob linguae audaciam, teste Bonfinio Decad. IV. Lib. VI. in carceres Aruenses detrusus, et non nisi post Sexennium a Ioanne regio Principe liberatus est. Dum notissimus ille Hercules Hungaricus, Paulus Kinisius grauiore insultu apoplectico tentaretur; nostrum hunc Medicinae Doctorem Petrus, Archipraeful indicatus, ad mitigandam morbi ferociam, Temesuariam exmisit: ita haec idem Archi-Mýsta Colocensis in suis ad Abbatem Petrouaradiensem anno 1492. exaratis refert litteris, quarum initium dumtaxat et finem

ob chartarum angustiam licebit hic adponere: *Venerabili Domino Vincentio de Pyslatiis Gubernatori Abbatiae Petri-Varadini, et sanctissimi Domini nostri Cubiculario, amico nostro dilecto Petrus Archiepiscopus Colocensis. Venerabilis Amice nosler dilecte. Pro inquisitione Turcorum, quos nobis Reginalis Majestas aufugisse scripsit, omnem diligentiam adhibebimus, statim enim omnibus nostris Castellanis strictissime etc.* Posteaquam multis verbis acerbe questus est homines suos ad visitandam Dioecesin exmissos, ad oppidum Kamenez, iussu Abbatis ignominia adfectos, immo crudeliter ad modum hostium barbarorum fuisse verbis verberibusque male mulctatos, hunc in modum claudit Epistolam: *De vinis autem ceterisque, quae scribitis nobis, expectamus reditum Doctoris Branche, quem ad Paullum Kinisum curandum rogati misimus, qui quam primum redierit, curabimus in primis honori sanctissimi Domini nostri in omnibus respondere, et etiam Vestrae Humanitati, dum modo operam Vestram, sicut saepe scribitis, nobis cum effectu ad esse sentiamus fore non ingratos.* Ex Zatha, Castello S. Paulli MCDXCII. Litterae hae ex Sylloge Epistolarum Miscetarum Petri Várdai, Archi-Episcopi, depromptae sunt, quam S. Székely de Doba, emeritus Incl. Legionis Eszterhazianae Centurio Eperiesini adseruat.

ARTICULUS X.

BUCHHOLTZ (*Georgius*) Cibinio Saaro-
 siensis, patre huius nominis ciue et negotiatore
 prouido, matre autem honesta Iuditha Mülle-
 rin, 1. Maji anno 1643. in hanc mundi lu-
 cem editus, eo progressus est diligentia et prae-
 ceptorum induitria in Schola patria, vt ado-
 leicens admodum Vittebergam ad audiendum
 Calouium et Deutschmannum sese contulerit, in-
 de redux idoneus repertus, ut anno. 1665-
 Olaszini Collegae munia susciperet, mox ta-
 men ad continuanda studia, Spartaë, quam vl-
 tro nactus erat, honeste valedicendo, Schem-
 nitziùm transiuit, ibi praeiide M. Casp. Schö-
 nio de Theologiae principio disputando me-
 ruit, qui inter collegas Scholae anno 1669.
 recipereetur. Hinc anno sequente ad Recto-
 ratum Scholae Dopfchenensis translatus, et mox
 inualescente eiusdem in docendo, dicendo,
 scribendoue habilitate, Georgio-Montani in Re-
 ctorem suum anno 1671. delegerunt, quo offi-
 cio ad duram vsque captiuitatem Lublouensem
 anno 1675. perpeffam, maxima cum commen-
 datione defunctus est, mox in exsilium actum
 vitae integritas, ad Batis-faluensem ecclesiam
 in Verbi Dei Ministrum anno 1682. reduxit,
 quam quinquennio docuit, tandem anno 1688.
 pulsum Kestmarkinum in sinum suum recepit,
 vbi sacra ad an. 1705. vsque cum industria
 administrait, quo stationem hanc cum paro-
 chia Lomnicensi permutauit, constitutusque

est Fraternit. XXIV. Regalium Senior: hoc loco anno 1724. die 28. Ian. vitam finiuit major octuagenario, per totum vitæ decursum adeo prospera fruitus valetudine, si sola senectutis excipias incommoda, vt ne dentium quidem dolores vnquam senilise perhibeatur. Adeo celebris fuit calligraphus, vt in ipsa quoque aetate prouectione orationem Dominicam in chartula instar denarii argentei nitidis characteribus describere scite potuerit, in oratione ligata magnas quaesuit delicias, in vtraque Musica vocali et instrumentali excelluit, in indagandis Naturæ mysteriis plurimum impendit operæ, dum potissimum durissima quoque hyeme non vice simplice pro iniquitate illorum temporum in Montibus Carpatice absque igne, ne fumo proderetur, morari cogeretur. Duxit Noster hic in matrimonium filiam *Christiani ab Hortis, Elisabetham*, viduam *Nicolai Lehotzky*, quæ ei anno 1688. die 3. Nov. peperit filium cognominem *Georgium Buchholtzium* iuniorem, virum commercio cum eruditis habito notissimum, et indefessum rerum naturalium collectorem, nostra quoque commemoratione hic ob id dignissimum. Qui absolutis in patria studiis inferioribus, ad Academiam Gryphiswaldensem commigravit, vnde redux anno 1721. ludo litterario Nagy-Palugyensi præesse cepit; post mortem vero *Georgii Bohuss* anno 1723. die 14. Apr. in officio Rectoris Kesmarkiensis huic succellit, et dum decantatissimi suo tempore scholarchæ nomen indidisceretur, anno 1737. die 3. Aug.

Aug. vitam posuit. Excellens fuit conqui-
 sitor et indagator rerum petrificatarum, minera-
 lium, et aliarum curiositatum, quae in monti-
 bus, fluminibus in Hungaria passim absconditae
 reperiuntur. Musaeum numismatibus omnis ge-
 neris instructissimum, quod possedit, vna cum
 reliqua amplissima et pretiosissima rerum naturalium
 supellectili ab haerede Filio Paulo Buchholtzio
 partim extraneis, partim Casparo Kubinyo viro Pa-
 triae Nobilissimo, pecunia divenditum est. Verbo
 duntaxat iuuabit forte meminisse, posteros
 Buchholtzii Senioris, vtpote Filium quo-
 que natu minorem, Iacobum, et huius Filium
 Georgium, etsi essent arti mechanicae dediti aci-
 cularii, homines litteris minus tincti, singulari
 quodam instinctu in studium historiae naturalis
 propendisse, quod certo eoque publico euinci
 potest documento. (*)

C 3

OPE-

(*) Augustissimum gloriose reminiscendae Roman. Im-
 peratorem, Franciscum I. quem hoc studii genere pluri-
 mum delectatum fuisse probe nouimus. Iacobum et Ge-
 orgium Buchholtzios, insigni numorum aureorum pon-
 dere liberalissime donasse, ex viris fide dignis intelleximus,
 dum diligentissimi hi rerum naturalium collectores, va-
 rios lapillos, mineras omnis generis, et quaeuis naturae
 pretiosa, in montibus Carpaticis, et vniuerso Hun-
 gariae et Transilvaniae ambitu collecta, Serenissimo il-
 li Historiae naturalis cultorum Principi anno 1754. ob-
 tulissent. Placet Litteras liberi comitatus Buchholtzii
 munifici huius Studiorum, Altoris iussu imperitias hoc
 loco repetere: Cum praesentium Exhibitores Iacobus
 Iohannes, et Georgius Buchholtz, ciues in Kesmark,
 et Matthias Fabritius ex Monte S. Georgii, Hungariam
 et Transilvaniam versus, ad naturalia et pretiosa quae-
 dam pro seruitio Sacrae Caesaricae Majestatis quaerenda
 se

O P E R A.

- 1.) *Suspiria quaedam per Georgium Buchholtz, in Kesmark Germanorum & Sclavorum diaconum concinnata ab an. 1698. vsque ad annum 1705. quae tempore pestis an. 1710. grassantis versibus Latinis expressa sunt. Prostant in scriniis haeredum varia Carminum genera, quibus Eum inter poetas sui temporis non postremum occupauisse subfellium facile euincitur.*
- 2.) *Diarium Buchholtzianum innumeris rerum in primis naturalium obseruationibus refertum, quod Eperieffini doctis Székelyianis teritur manibus. In Chronico hoc sui temporis Mscpto primas pro instituti nostri ratione occupat partes *Iter in Montes Carpaticos*, quod ille anno 1664. Naturae mysteria indagaturus, suscepit, fufe descripsit, et haud ita pridem Vir admodum Rev. ac eruditissimus Samuel ab Hortis in Ephemeridibus Vindobonensibus cum publico communicauit, et idem in Partic. vj. an. 1774. contra Danielem Fischerum clare euicit Balsami Carpatici s. Hun-*

se conferre in commissis habeant, Eisque altefata Caesarea Majestas Dominus noster clementissimus tutum et securum iter obtingere cupiat. Hinc omnes et singulos benevole clementerque requirit, vt praedictos Iacobum et Iohannem Georgium Buchholtz, et Matthiam Patrimum, ubique tuo ire sinant, et nec vlla ipsos molestia, impedimento vel injuria afficiant, aut a quoquam affici permittant, quin potius iter hoc eorum tam eundo, quam redeundo necessariis mediis iuvent. In cuius rei fidem praesentes hae Litterae Sigilli Caesarei impressione munitae sunt. Viennae die 1. Aug. anno 1752. Ex Cancelaria suae S. C. M. Intima.

Hungarici ex Libano inuentionis gloriam non Christiano Augustini ab Hortis, sed Georgio Buchholtzio consultori deberi, quippe qui Caspary Donati, Balsamum Carpaticum s. Hungaricum e Ligno curuo s. frutice Carpatica, pino pumila tunc destillantis, opera primus omnium an. 1664. post Christiani ab Hortis an. 1650. defuncti mortem Balsamum Hungaricum ex Libano, arbore Carpatica Limbaum, destillari iussit: adeoque Oleum s. Balsamus Hungaricus, s. Carpaticus ex Ligno curuo destillari solitus diuersus est ab Oleo s. Balsamo Hungarico s. Carpatico Libani, diuersosque prorsus agnoscit inuentionis et destillationis auctores; quia illud repetitis vicibus publicatum, ut alibi monui, passim legitur, heic loci nos Balsamum Libani Hungaricum infra adscribemus, prout dictum diarium Mscptum bona fide nobis suppeditauit. (*) Verum ut id ingenue fatear, tantam esse Medicorum nostrorum in

C 4

hac

(*) Ex Mscpto Buchholtziano de Oleo Libani s. Limbae exscripta ita leguntur: *Materia, ex qua Oleum Libani s. Limbae ad modum Balsami Hungarici destillatur, est arbor procera, et crassa, fructifera, semper virens, folia maiora ligno tortuoso habens, in Carpato infra lignum curuum crescens, et quidem talis crassitiei, ut boni afferes, latitudine fere vlnae vnus polonicae ex ea fieri possint. Lignum hoc intrinsecus album, non valde durum, suavis tamen odoris, et durable, quod putredine non tam facile consumitur, neque tineis aut aliis vermibus, vel infectis arroditur: proinde mensae et lectuli ex huius generis asseribus fabricati diu durant, cistae itidem eius-*

hac re haesitationem, ut quid credere oporteat, ipse nesciam. Id omnibus est quam notissimum, Oleum Libani s. Limbae ab ho-

ejusmodi vestes bene conservant, easque a blattis aliisque vermibus praeservant, theca libraria e ligno tali exstructa tineas arcet, ut libri indemnes consistant. Arbor haec profert strobilos, seu glandes crassiores et rotundiores veluti abies, intra quos nuces parvae ad instar pisorum procreantur, habentes in se nucleos nimis sapidos. In quouis autem strobilo nucs circiter 30. 40. 50. 60. vel ultra reperiuntur, quae esui sunt delicatissimae, praesertim calculo laborantibus conducibiles maxime. Qui nucs has comedit, vrina ejus sicuti viola olet, similiter oleo vtens habet vrinam ad tertium fere diem suave olentem. Arbor haec fere nullibi quam in Carpato, et montibus Alpes dictis, Germaniam ab Italia separantibus, invenitur: abhinc in Italia arbor cum fructu bene nota est, habetque maiores nucs atque in Carpato, quod fieri potest propter maiorem loci caliditatem. Sciendum etiam nucs illae apud nos in Carpato non nisi sedula cum aduersione, custodia ac diligentia conseruari et acquiri possunt, quia auiditate auium in momento depascuntur, et in nihilum redduntur. Oleum Libani, Germanice Limbaum-Oel, suave, dulce, ac subtilissimum, anno 1676. in monte Carpato facte inuentum, veluti iam superius pag. 100. et 101. mentio facta est; duplicem etiam habet vsum, internum scilicet et externum. Vsum ejus 1. internus, nam et vespere 8. aut. 10 guttulae olei in Vino sumtae et exhaustae, vel etiam sublimato, siue aqua vitae.

- 1.) Niam hominis internam inflammationem sedat languores cordis, uti et deliquium animi arcet.
- 2.) Idem oleum praefatum in Vino, vel aqua vitae epotum morbos graues et inueteratos curat.
- 3.) Pariter in vino aut aqua vitae sumtum rupturas internas antiquorum hominum sanat, prae primis paruulorum puerorum, modo in lacte materno, aut alio, duae vel tres guttulae de mane et vespere sumantur.
- 4.) Contra laterum punctiones et dorso dolores bibitum, cum in dorsali nimis homo turbatur et dolore afficitur, prodest, stomachumque debilem confortat.

In omnibus plebeis hodiernum quoque praeparari, atque Oleo Terebinthinae adulteratum fraudulenter, cum primis inter peregrinos,

C 5

nos,

5.) Dolores intestinorum 7. vel 9. guttis bibitum, aqua vitae comixtis, certo sedantur, et sic colica tollitur.

6.) Aram et calculum hoc modo frangit, discutit, et dispellit, si quis hominum calculo laborat, die prima vtatur prius purgatione, tandem sequente die curationi suae sex insumat horas continuas, statim hora quinta incipiendo et quidem taliter, vt hora curationis suae prima - - - - -

1.) epdet in optima aqua vitae olei huius guttas Nro 12.

2.) Hora sub sequente accipiat guttas - - Nro 10.

3.) Hora sumat guttas - - - - - Nro 8.

4.) Hora bibat guttas - - - - - Nro 6.

5.) Quinta hora epdet guttas - - - - - Nro 4.

6.) Sexta hora vtatur guttis - - - - - Nro 3.

Potest etiam latus intra huiusmodi curationem aliquantulum subtilioris cibi vel iusculi sumere, praesertim cum sit debilis naturae, vbi eidem ab hora 5a usque vnam impossibile foret ieiunare Continuatis iam praescriptis sex horis tandem quotidie mane et vespere vtatur aliquot guttulis, atque sic calculus iuvante Deo dissoluetur.

II. Externus vsus Olei Libani. Oleum hocce prodest

1.) Contra vertiginem capitis hoc modo: inunge ab utraque parte bene tempora iturus cubitum, et sedabitur vertigo.

2.) Contra difficilem auditum auriumque tinnitum, guttulas tres vel 4. immitte in aures, iuuabit.

3.) Siquis ex maioribus aut minoribus habuerit rupturam, eam Oleo hocce quotidie ter inungat, medebitur, praesertim parvulis.

4.) Si quis ignem sacrum (Roth-Lauff) habuerit, locum illum oleo aqua vitae mixto mane et vespere bene inungat, dolor sedabitur, sanguisque inflatione congestus dispelletur, alique inuncti tolluntur.

5.) Contra putredinem dentium, accipe duas aut tres galias, e quibus atramentum fit, has in mortario conterere, postea in aqua pura coque, atque sic iusculo illo os et gingiuam bene elue, tandem aliquot olei huius guttas linguae superaffunde, linguaque in ore

circ-

nos, diuendi: genuinum autem Balsamum Hungaricum Christiani ab Hortis vix ac ne vix quidem reperiri; adseritur vulgo Balsamum Hungaricum fruticis Carpaticæ destillari debere absque igne mediantibus radiis solariibus, Oleum autem Limbae lege ordinaria per vim ignis extrahi. Hodie rusticos sine discrimine ramos tam ex arbore quam ex frutice carpatica sumere, cacabo imponere, atque sic oleum Limbae ope ignis extrahere, experientia teste, nemo dubitat. Non desunt viri, qui adserant rectam ac genuinam Balsamum Hungaricum absque igne siue ex arbore ipsa siue ex frutice eius extrahendi methodum cum morte Christiani ab Hortis et cum Mscptis eius interisse. Interim spes est fore, vt de his non nihil solidius et prolixius ex Viris eruditis olim intelligamus.

- 3.) *Colossum Memorialem, dum Dominus Michæel Okolicfány de Eadem, et in Kis-Palugya, Comitatus Liptouiensis Iudex Appellationum, Causarum vtriusque fori Aduocatus, et ad Exc. Commission. Pestiensis delegatus Commissarius, Iliaco*

tri-

circum agitata oleo gingiua inungetur, reddeturque pura.

- 6.) *Si torfiones in intestinis senseris, vmbilicum Oleo hocce bene inunge, statim dolores mitigabuntur, et colica repelletur.*

- 7.) *Si fractiones lumborum, doloresque renum habueris, primo locum illum siue lumbos linteo ad ignem aut calidam fornacem bene fricabis, tandemque Oleo, aqua vitæ mixto inunges, statim dolores cessabunt, rectusque incedes. Vltimo obseruandum vt oleum ligni curui, sic hoc quoque ne cito amarescat, sed in suauitate sua conseruetur, proinde in locis opacis et frigidioribus, siccis tamen et non humidis est recondendum.*

trimestri vexatus morbo, clymactericum 63. aetat. ingressus annum, die 23. Octob. Saluatori suam animam redderet, aCerbIs In eXeqVIIs postreMo honorI DICat Georgius Buchholtz. Leutschov. typis Brewerianis anno 1721. in fol. plag. 3. ()* Junior hic est Buchholtz ius, vt et reliqua, quae iam sequuntur, opera eundem agnoscunt auctorem.

- 4.) *Adorea posthuma viuentis post funera virtutis in perennitatis memoriae Monumentum, dum Ioannes Christophorus Kheberitsch de et in Hofzszu-rét, Incl. Comitatus Liptouiensis Iudex Appellationum etc. die 27. Oct. aetat. anno 59. terrae in crypta Nagy-Palugyensi conderetur, anno quo VLVLa ables naMqVe rVet CeDrVs, ex obseruantia posuit Georgius Buchholtz. Leutschov. ex officina Breweriana anno 1726. in fol. plag. 2.*

5.)

(*) Michaël hic Okolicfány diuersus est ab eo Mjchaële, hujus nominis, qui Querelam in tragicum casum Sigismundi Tluk, violenta morte intra portam arcis Dunawitz per Urbanko Schwartz 29. Iun. anno 1625. peremti, Cassoniae anno 1626. edidit: ast Fratre Paulo, in interpretandis patriae legibus Iuris-consultus haudquaquam inferior, quem Historiae Diplomaticae de statu Religionis in Hungaria (Halberstadii) anno 1710. in fol. editae auctorem fuisse non sine ratione suspicatur *Dan. Eberh. Baringius in Clauē Diplomatica edition. Hanov. anno 1754. in 4. pag. 82. 83. Quid tamen hac in re credendum sit, ipsa saltim laudati auctoris verba ab aliis dijudicanda et definienda hic recitabo: Hanc Historiam Diplomaticam L. B. de Birendorff maximam partem composuisse et Dn. de Huldenberg Halberstadii typis exscribi curasse, doctus quidam Vir me certiore fecit, Hungarus vero quidam doctus Dominum Okolicfany auctorem existimari asseruit.*

- 5.) *Memoriam superstitem virtutum, dum acerbo funere Michael Goldberger, Lib. Regiaeque Ciuitatis Kefmarkiensis Senator, dextro latere apoplexia die 19. Iul. tactus, aetat. anno 57. efferreretur, obseruantiae testandae causa recoluit Georgius Buchholtz. Bregae typis Godofredi Trampii anno 1728. in fol. pag. 1.*
- 6.) *Admirandorum Antrorum Deminsaluensium in Comitatu Liptouiensi existentium ad leges Mathematicas facta Delineatio, adiecta Icone edita a M. Belio in Prodro-mo Hungar. nov. Lib. III. cap. VIII. pag. 151.*
- 7.) *Obseruationes partim Medicae, partim philosophicae rerum naturalium, Annalibus physico-medice Vratislaviensibus intertextae:*
- Obseru. I.) *De morbis epidemiis Kefmarkiensibus anno 1722. et aliis quibusdam anni eiusdem obseruationibus indiuidualibus, quarum praecipuae tales sunt Tentam. XXIII. pag. 47. seq. Mense Ianuario in vico Király Lubele Russicam annos 110. natam sanam viuere: anginas inter pueros, inter adultos vero catarrrhum suffocatiuum fuisse grassatum. In Februario febres acutas fuisse frequentissimas, peculiari rusticorum cura propulsatas; apes coeli serenitate ex aluearibus damno suo prouocatas; die 19. alaudarum cantum in campis promiscue auditum. Martii die 6. hirundines, et 7. ciconias aduolasse, et mox subsecuturo festo paschatis aquas gelu crassissimo vbique coaluisse. In Aprili febres acutas continuasse cum singulari capitis et pedum dolore. Majo frigoris intensitatem ingentia vegetabilibus intulisse*

se damna. In Junio aestum immodicum superuenisse, vehementioribus dentium doloribus homines diuexatos, pisces in aquis emortuos. In Julio tempus instabile, multi rabie correpti, fruges a rubigine tactae, apes nulla emississe examina. In Augusto acutas febres, messem ferre nullam, mures plures in campis absque caudis visos, vnum granum frumenti in culmis cerealibus 25. ex se solo emissis dedisse grana 1521. Medio Septembri omnia in hortis et agris frigore adusta. In Octobre dyspnoeam, raucedinem, cephalalgiam, haemoptoen grassatam. In Nov. insolitam niuium copiam dedisse breui euanidam. In Dec. terram multa niue bis de nouo tectam, et in vico Lubele Rusticum annorum 115. obiisse, nullis toto vitae decursu morbis tentatum, qui non nisi solo infuso radicis Gentianae cum spiritu vini parato pro potu utebatur.

Observa. 2.) De Globulis sphaericis, margaritas ex asse mentientibus, in vesica bouis urinaria inuentis Tentam XXV pag. 303.

Observ. 3.) De terrae motu anno 1724. d. 29. Ian. in Comitatu Scepusiensi obseruato. Tentam. XXVII. pag. 75.

Observ. 4.) De Venere, denso halone anno eodem, mense Martio, obducta, falso pro cometa habita. Ibid pag. 286.

Observ. 5.) Anno eodem mens. Apr. de aduentu hirundinum, et mox subita earundem disparitione Tentam. XXVIII. pag. 408.

Observ. 6.) De cadauere mulieris tabe enectae, manu carnificis, igni cremato, quod illa Vam-

- pyrismi esset suspecta. Ibidem pag. 635. (*)*
 Observ. 7.) *De ictu fulminis obstupefaciente et*
vrente; et procella arbores radice tenuis evel-
lente. De scrofa catulos caninos et porcellos
pariente. Tentam. XXIX. pag. 173.
 Observ. 8.) *De visa anno 1724. mense Octobr.*
sole lucente, Venere, Tentam. XXX.

Ob-

(*) Cadavera mortuorum, Wampyrismi labe infectorum, ut ab indocta plebe credabatur, praeter vicinas nobis prouincias, in nostra quoque Hungaria, effossa et igni subinde cremata passim in eruditorum scriptis legimus; magna in primis animorum contentione res haec inter Medicos et philosophos ad naueam uique agitata est circa annum labentis seculi tricesimum secundum, dum quaedam de Hungariae Wampyris cum strepitu publicarentur historiolae, ut id ex Commercio praepriis Litterario Norico anni 1732. cum euumeratione scriptorum, de Wampirismo seu masticatione mortuorum typis publicatorum, vberius cuique legenti innotescere poterit. Morbum hunc deprauatae imaginationis post rot tantosque Viros, immortalis *Swietenius* in Tractatu de Wampyris Vien. anno 1755. edito egregie admodum recentissime explicuit, effecitque id salubri dato consilio, ut is auctoritate publica regia ex animis indoctorum hominum, vana illa opinione imbutorum, excuteretur adeo feliciter, ut eiusmodi nugarum vix amplius intra patriae limites audiatur. Eruditissimus quidem *Cabnet*, ut id saltim adicere liceat, in Historia Wampyrorum anno 1745. primum puoli ata, Wampyros in Hungaria, Polonia, Silesia et Moravia non nisi a 60. inde annis inualuisse adferit, at de Hungaris, quibus vernaculo sermone *Lidertz* vocatur, contrarium sane edoceri potest, quod cum insigni animi dolore facimus, ex *Clar. Petri Melii Lühász*, V. D. Ministri *Lebrechtenis*, *Dialogis*, Christo, S. Petro, S. Paulo, et Papa collocutoribus, Debr. cini anno 1570. in 8. plag. 8. editis. Talem Venerandum Antistitem nostrum formalse Quaestionem lego cum iunexa ad eam Respon- sione, utramque et loquendi et scribendi ratione acui illius vutata expressam: *P. Vagyon azért Lidertz, meg- teszefult ürdög, ki vetkezic az embereket parajzsul?*
 CH.

Obſerv. 9.) *Relatio de itinere an. 1724. medio m. Julio in montes Carpaticos injlituto. Tentam. XXXI. pag. 49.*

Obſ. 10.) *De nubibus, iridis colore imbutis, et niubus in Junio deciduis. Tentam XXXII. pag. 615.*

Ob-

CH. *A Satan lelki alat, teste ninczen, soha is élü testet szaporódo természetet fel nem vehet, soha ürdügtul nem fogathatnac az azxonuoc, mert nincz arra valo teste, bele buik az emberbe, baromba de ackor mikor en enged.m: Azért a' Satan czac a' buia és parászna természetüöket gerieszti az ü tuzes niaiuat a' parásznaságra, tettetü mintha valami Szemelliel buijalkodnanac de czac czalar-kodic. 2. Cor. 12. Eph. 6. A' Lidercz azért isten ofstora, buijaságnac blüntetesse, a' vérnec és buijaságnac megindulása az emberbe, az szaporódo magzac traduxnac megaradása, nem ürdüggel való koslatas, hanem ürdüg által istentöl való buntetes buijaságra indeto gonoz ke-vanságoz áltál kit meg gyögethacz buytel, imasággal, az az igaz penitentiaual, hittel Christus érdemevel, orvos-sággal, Eruágásnal purgatiocak. Quam de Incubo quoque fouerit vulgus hominum ea aetate opinionem, in Quaestione sequente laudatus auctor ita persequitur: P. Boszorkán vagion azért ki meg nyomia az embert? CH. Az hitetlen fiakban hatalmas az ürdüg ackor mikor en akarom, giütri nyomia czusollia az hitetleneket. De az Boszorkán-is betegseg az eltetü erekken vernek megalassa, és az eltetü Spiritusnak, vérböl lett meleg szelletnek az fuben való megrekedese az enyues és nialas nedveségtöl az embernek szivebe a' vér, a' lehellet a' tudoben megszorul. ürdügi hitlenség azt hinniy hogy ejjel járó baba nyom meg, noha ugy tecczik, mintha meg nyomtanak, mert a' nedveségec nyomnac és nehé-zitic meg embernek tudüet és szivet. Quid his rectius et explicatius, a quoquam dici potuit, ut imperitiores auditores, adductis rationibus conuicti, credere desisterent, morbos hos a malis geniis, sagis, strigibusque suscitari posse, non nisi nimia majorum credulitate ad sese propagatos. Sed pudeat homines subsecuturis seculis victuros, si opinionem hanc de Vampyris, tagis strigibusque feliciter aevo nostro explosam in mortali-um perniciem defendere audebont, immo ipius generis humani manes nostros, udebit, cujus aures haec olim ferre poterunt.*

- Obs. 11.) *De ingenti aquarum mense Iunio anno 1724. e montibus Carpaticis facta eluvione: et nivibus 5. et 6. Aug. anno eodem calentibus, cum subsequenti inaulita frigoris intensitate: de coruorum multitudine meiores comitante: de diuersis fulminis effectibus et aquarum igni in Comitatu Liptouiensi eluie. Tentam. XXXIII. pag. 175. 181. 216. 302. seq.*
- Obs. 12.) *De solis et Lunae halonibus; et putatio montis Carpatici carbunculo. Tent. XXXV. pag. 81.*
- Obs. 13.) *De Salmonum captura in Hungaria superiore: de caecitate ex usu vini medicati oborta: de innoxio et noxio thermarum Rauschenbergerianarum usu; de singulari fulminis ictu: et de iudicio per aquam, cui mulieres, quibus siccitas anni 1726. adscribebatur, in scepusio immersae, subiectae sunt. Tentam. XXXVI. pag. 583. 618. 704. 707.*
- Obs. 14.) *De Virgis iridis: de itinere in montes Carpaticos anno 1726. mense Iunio suscepto: de ventis in vertice montis continuo impetuosis, in valle vero silentibus: de niuibus in Augusto cadentibus: de diuite aurifodina in Iaraba, anagram. Arabia. Tentam. XXXVII. pag. 98. 101. 209. 238. Plures huiusmodi observationes videantur in Tentamine ultimo et Miscellaneis medico-physico-mathematicis Buchneri.*
- 8.) *Opera Mscpta, quae filius Paullus hodie dum tenet, et Diarium in primis vastissimae molis monstrant fuisse Civem aetate sua reipublicae*

cae litterariae in Hungaria vtilissimum. Vtinam pro ea, qua est in bonas litteras propensione, venerandi genitoris sui lucubrationes non sineret optimus ille Vir in tenebris amplius delitescere.

ARTICULUS. XI.

CRAMER (*Paullus*) Casparum Cramerum, celebrem antiquioris aevi ludum litterarium Leutschouiensem singulari moderatorum et discipulorum cum adplausu rexisse, et de muneris hujus vitaeque humanae statione, ita summo iubente Imperatore, anno 1581. decessisse testis est Epistola inuitatoria M^{sc}ta laudatae Ciuitatis, interprete M. Antonio Platnero, (*) Antifite eiusdem Ecclesiae Patriae primario, ad Albertum Hufselium Priuidiam dicto anno exarata, quae in Gymnasiologia Hungar. Rezikio-Lautfekiana Sect. I. cap. X. §. 7. opera Rev. Martini Klanitza ab interitu conseruata est. Huius filius erat Paullus Noster Cramerus, Medicus, qui posteaquam in patrio Lycaeo in studiis humanioribus et Philosophicis egregie fuisset excultus, Vittebergam potissimum reliquorum Studiorum suorum sedem delegit, inde in Heluetiam

(*) Hic idem Magister Antonius Platner est, cui vna cum Valentino Carl, muneris sacri collegae *Samueli Spillenberger* Leutschouienfis, dum summis in arte medica ornaretur honoribus, LXXV- theses *de morbo Hungarico* adiectis remediorum formulis, in eruditorum panyri defensas, Basileae in 4. typis Ioannis Schroeteri anno 1597. editas, nuncupauit.

tiam commigravit et Basileae, ut Fasti Vniuersitatis meminerunt publici, Decurione Casparo Bauhino a D. Martino Chiemelicio ad d. 12. Iul. anno 1614. in Doctorem Medicinae promotus est, et mox peritus artis Practicus inter suos euasit.

O P E R A.

- 1.) Dissertat. inaug. med. *De Dolore Colico, et illius contractura.* Basil. anno 1614. 4.
- 2.) *Elegia aggratulatoria, Ioannis Hagii, Iglauensis nomini dicata*, quae vna cum Sebastiani Türck, Leutschouiensis Pannonii, Melchioris Schnell, Olaszienis Scepusii et aliorum ciuium Academicorum Carminibus typo Vitebergensi anno 1606. in 4. expressa est, dum ille nouis Magisterii honoribus ab Andrea Vrsino, Philosoph. et V. I. D. Cal. Nov, ornaretur; adscribi hic illa ex integro meruit:

*Carmina me poscis, tibi porrigo crimina: idemne,
Carmina nam mea sunt crimina, Iane tibi?
Nomen habes clarum, cognomen clarius, ipsum
Praenomen clara te quoque luce beat.
Nil nisi clara notant tua nomina, Nomina? vita
Est clarissima, mens candida, clarus honor.
O Utinam canerem victuris carmina chartis
Digna, hodie ferrem nomen ad astra tuum.
Ajl inuita Minerua mihi, sudante cerebro,
Carmina pauca fluunt, cacmina nulla fluunt.
Gratulor interea tibi nomina clara, sed audi,
An qui clarus eras, carmine clarus eris?*

AR-

ARTICVLVS. XII.

DIMIEN (*Puillus*) natus **Claudiopoli** an. 1655. inde factum est, vt a patria hac Ciuitate **Ko-losuarii** quoque nomen vsurparet. Patria tel- lure egressus peregrinationem litterariam inter varios populos instituit; in oris **Belgicis** nouis- sime confedit, gradum **Doctoris** in **Medicina** **Lugd. Batav.** anno. 1689. capessuit, ibi diu inter **Protestantes** ita dictos, augendorum stu- diorum causa diuersatus est, et a reditu domi postea in multis capitibus **Vnitariorum** opinio- nes **Remonstrantium** placitis attemperauit per totos illos **XXX.** annos, quibus docendo **Gym- nasio** et **Ecclesiae Vnitariorum** **Claudiopolitanae** vt **Theologiae** **Professor** simul et **Plebanus** cum in- signi suorum laude praefuit. Quum anno 1716. et **Templum** cum **Paroecia** et **Schola** fato infe- lici **Vnitariis** eriperetur, multum in conseruan- do coetu suo sacro domi forisque extra **Patriae** limites defudauit. Eum in **Articulo** de futura carnis resurrectione multum titubasse, immo eam prorsus non credidisse dum scribit **Cel. Petrus Bodius** in **Athenis** **Hungar.** in **Artic.** pag. 145. non nisi vanum fuisse maleferiati vulgi rumorem, fidei suae consortes palam vniuersi adserunt. Vix vllum superest dubium multos virtutis et doctri- nae **Theologicae**, nec non exercitae, artis **Me- dicae** aequos eum nactum fuisse aestimatores. Domi suae die 4. **Ian.** anno 1720. dum annum aetatis sexagesimum quintum expleuisset vita

defunctus est nullis relictis haeredibus. Epitaphium Lapidis sepulcrali incisum in Coemeterio Claudiapolitano tale visitur:

*Vixi, mortuus at iaceo :tu disce, viator,
 Viuere : si nosti viuere , disce mori.
 Intrepidus Leo sis, serpente oculatior esto , (*)
 Te Proceres etiam laudis honore colant.
 Quid iuuat? omnis mutatur fortuna , ut arundo ,
 Dura liuor quoque post fata quiescit atrox.
 Sis Nerone prior sit nixa superbia pennis,
 Arma virumque canas, quid iuuat? ecce nihil.
 Viuas lustra decem tria, tamquam ego, vita rotatur ,
 Ergo scias, quid sit viuere, quidue mori.
 Quis fuerim, quaeris, Dimjén cognomen auorum,
 Praeclarum, Paulli sed mihi nomen erat.
 Vrbs genuit famosa Kolosvár, nomen, honorem,
 Ipsa dedit, sedes ipsa quietis erit.
 Collegii Rector puro defonte docebam
 Annis ter denis verba sacrata Deo.
 Et Medicus fueram arte, quaterque maritus, at heres
 Iam nullus charis ex genitis superest.
 Vrbes Europae vidi ter, et oscula Regi
 Praebueram, nunc sum mortis in imperio.*

Ec-

(*) Quod esset Medicus noster de Nobili natus stemmate Hungarico, adluditur ad eius Insigne gentilitium, quod habet Leonem pede altero priori nudum entem tenentem cum Serpente scipioni implicato.

*Ecclesiae plebanus per duo lustra fidelis,
Lactus eo Christi Iudicis ante thronum. (*)*

O P E R A.

- 1.) Disput. inaug. med. *De Generatione, augmentatione et Decretione Microcosmi.* Lugd. Batav. anno 1689. in 4.
- 2.) *Catechesis Religionis Christianae Secundum Unitarios.* Liber hic MStus, necumquam typorum beneficio vulgatus, Symbolici instar hodie colitur, in Scholis omnibus publice docetur, et a studiosa iuventute sedulo memoriae imprimi iubetur; illius prima quaestio et ad eam Responsio haec est: Q. *Quis tibi est Christianus?* Resp. *Omnis, qui in Christum Credit, et secundum eius doctrinam vivit Matth. VII.*

D 3

21.

(*) Collegium Unitariorum Claudiacum aliosquoque nonnullos suos Professores e choro Medicorum adoptavisse certis nobis innotuit documentis: *Thomas Borsos Ozdiensis*, Phil. et Med, Doctor, Patauii anno 1636, creatus, per quinquennium Scholae moderatus est; *Michaël Dálnoki* adulto medio seculo superiori et Medicus, et Lector, et Parochus fuit; *Ioannis Gezanouii* Medici, et Lectoris *Sociniani*, an. 1737. mortui, Epitaphium metricum in coemeterio Claudiaco Publice legitur; *Benedictus vero Tegzö Arkosi*, anno 1660. denatus, in Gymnasio Unitariorum *Hidvegiensi* Scholas docuit; *Stephanus Takács Kolosvári* et Medicus clinicus fuit Claudiopoli et Pharmacopola. *Franciscus Barra*, desertis castris et sumpto Louanii Doctoris Medici titulo, factus est strenuus Aesculapii sectator; *Litterati* vero quidam, patria *Heuizinus* laudata vrbe egressus, apud *Toroczkouiensis* Medicinae simul et Chirurgiae exercendae se dedit; Mitto *Andream Petsum*, de hoc grege natum, infra in Articulo suo describendum; qui hic considerantur alias commemorandi.

21. 22. 23. 24. 25. 26. *Iac. I. 25. et II. 14.*
 17. 20. *tales enim cognominati sunt primum An-*
tiochiae Discipuli Christiani. Act. XI. 26.

ARTICVLVS XIII.

ENYEDI (*Samuel*) Ab oppido natali ita denominatus, posteaquam liberalium artium rudimenta domi feliciter jecisset, sacrarumque litterarum et rerum naturalium cognitione animum imbuisset, arti asclepiadeae totum se dicare decreuerat, primaque eius mox fundamenta in Vniuersitate Franequerana, in quam anno 1651. ita Academiae fastis referentibus, ciuis fuit admissus, non sine summis in arte hac haurienda successibus felici posuit omine, biennio namque elapso Vltrajectinum, vbi prius subliterat, transmigravit, vt honorum in Medicina summorum capessendorum candidatum se sifteret, exantlato consueto itaque examine Dissertationem inauguralem medicam de Ictero, publico exposuit Examini, et Doctor Medicinae anno 1653. sollemni more renunciatus est. Domum reuersus tulit anno postero 1654. laborum praemium, in florenti enim aeuo illo Helv. Confess. addictorum Collegio Magno-Varadino Professoris publici munus obtinuit, quam spartam egregie docendo ornauit ad annum vsque 1660. quo arcem Turca deditioe caperet, et Musas ibidem degentes in exsilium pelleret: hac temporum iniquitate de Statione hac decedere iussus, Hufztinum in aulam Francisci Rhédei se recepit,
 ibi

ibique tamdiu commoratus, quoad anno 1664. ad docendam philosophiam a Sereniss. Transilvaniae Principe, Michaële. Apafi. I. in Gymnasium, quod hodieum ad Viam Anniam egregie floret, Bethlenianum mitteretur: in quo munere dum Studiose Iuuentutis comoda vndique pro virili promouisset, ad Cathedram in Ecclesia Alvintziensi exornandam anno 1669. auocatus est, ibidem anno 1671. viuentium numero suorumque amplexibus exemptus est. (*) Lam-

D 4

pe

(*) Ennyedio huic nostro in obeundo munere professorio Principis Transilvaniae iussu anno 1666. collega adiunctus est *Ioannes Nadonyius*, celebris ille *Flori Hungarici* auctor, quem rei Botanicae fuisse callentissimum monstrant Operum Antonii Mizaldi de Hortorum cultura scriptorum in linguam vernaculam Hungaricam facta ab eo accurata translatio, Claudiopoli anno 1669. in 4. a ph. 3. typis Mich. Veresegyházi Szentyel, publicata ius titulo: *Kerti dolgoknak leírása, négy Könyvekben rendezve befoglaltatott, mellyek közül az első a' Kerteknek gondviselését, ekejitését és sok rendheli titkait mutatya meg: a' második az óltásnak mesterjét adgya elönnken: a' harmadik kerti holmiknek orvos hasznait rendre írja ki: a' negyedik a' kerti holmiknek, paraszoknak gyökereknek gyümölcstöknek, szőlöknek, Bornak, és husnak gyönyörűséges állapotban megtartásoknak módgyet fejtgeti's a' t.* Liber hic bonae irugis, qui iam hodie non promiscue obuius reperitur, Annae Bornemisza honoribus nuncupatus est, cur serenissima haec Transilvaniae Principissa utilitati ciuium consultura, typorum beneficio publicari eum voluerit, ita ibidem rationes exponuntur: *Kert ekeiségére's holmi tetegeskedések ellen való jobb könyvet ernel Magyar-országban nem nyomtattathattak volna: mivel az mi Országunkban orvos Doktorok's Patikák nem igen vadnak: id est, in ornandis hortis, et curendis plerisque morbis nullus liber hoc vtilior in Hungaria edi poterat, siquidem et pharmacopolicorum et Medicorum insigni laboremus in Regno nostro inopia.*

pe in Histor. eccles. Hungar. et Transilvaniae. pag. 638. in Catalogo professorum Illustr. Collegii M. Varadiensis nomen Nostri exhibet. (*)

O P E R A.

- 1.) Dissert. theolog. praes. Gisb. Voetio. *De Visione Dei per Essentiam*. Vltraj. an. 1651. 4.
- 2.) Dissert. med. praes. Henr. Regio. *Medicatio duorum aegrorum aneurismate et gangraena laborantium*. Vltraj. anno 1651. 4. pag. 1. 3.)

(*) Catalogum hunc Professorum Magno-Varadiensium mendosum edidisse Lampeium e MSto *Paulli Ember*, quod teneo, aperte constare potest: posteaquam enim Clarissimus hic Historiae illius ecclesiasticae Auctor Sacerdotes S. Ladislai et Monachos sedibus suis ex arce Varadina Antonii Nikazo, vel, ut aliud habet MStum, Nyakazo, arcis Capitanei opera, anno 1557. dimotos fuisse et sic Magno-Varadinum Sacrorum reformationem admisisse testimoniis fide dignis nixus edocuisset, *Gregorium Sasvári* nominat primum Varadinensium existisse Professore, in Vita Stephani Szegedi a Matthaeo Scaritza concinnata ad an. 1566. commemoratum, cui *Petrus Károli* successit, qui in Rudere rediit. Franc. P. Pápai Disputationi Alba-Iuliacensi anno 1568, inter fuisse scribitur. *David Sipism. Kassouiensis* anno 1577. ex Heluetiis redux, R. Sch. Var. constitutus, et post laudabilem eius gubernationem ad Praesides Regni Transiluan. translatus. *Icannes Ióo* aliter *Bonifacius*, hic disputavit gloriose in frequenti procerum R. Hungar. conuentu Varadini cum celebri Iesuita St. Aratore sub Principe Sigismundo Báthorio circa an. 1589. *Ioannes Gyulafi* an. 1597. *Dan. Szegedi* an. 1607. *Greg. Váradi* an. 1609. *St. Göntzi*, dein Superattendens. *Paul. Kis-Márjai*. *Nicol. Kecskeméti* an. 1638. *Mich. Albenfis*, *St. Benjamin Szilágyi*. *Mich. Toufaeus Szekelyhidi* S. S. Theol. Doct. an. 1651. *Iac.*

- 3.) Diiput. theolog, praes. Kloppenburgio. *De vera Spiritus Sancti Deitate*. Franeq. anno 1652. 4.
- 4.) Dissert. inaug. med. *De Ictero*. Traj. ad Rhen. anno 1653. 4.

D 5

4.)

Iac. N. Harfányi, relicta patria factus est Consiliarius Electoris Brandenburgici *Io. Tölczeki*. *St. Baka Szathmári*. *And. Sylvanus Tarpai*. *Sam. Enyedi* Med. Doctor. *St. Komáromi*. *Sam. Küleféri*. *Georg. Martonfalvi* S. S. Th. Doct. *Io. Puspöki*. Pars iuuentutis scholasticae, quae in arcis defensione contra hostilem Turcorum impetum, praesidiariorum militum vices viriliter sustinisset, gloriosam pro Deo et Patria oppetiit mortem pars vero residua, a clade superstes, *Georg. Martonfaluium*, Professore famigeratissimum, in Athenaeum Debrecinense presso secuta est pede, quae Scholam illam, perantiquam, hoc nomine auctam, multo postea reddidit frequentiore. Instrumentum Legis veriusque tam veteris quam nouae, Hungarico sermone versum, quod expugnationis tempore nondum Varadiensium ty-pothetarum reliquerat prelum, quam perfide gens Turcorum barbara, fidem datam seruare nescia, ingenti sanctioris reipublicae damno dissipauerit, et typographi partem maiorem destruxerit, *Rev. Petrus Bodius* in *Historia Bibliorum Hungar.* pag. 152. 153. edit. Cibi. anno 1748. in 8. pluribus verbis queritur. Facta hac Bodiani nominis mentione, miror Viri huius eruditissimi notitiam effugisse illam vniuersi S. Codicis translationem Hungaricam, quam *Ladislau Bathori*, Ord. S. Paulli I. Eremitae sacerdotem, ex illustri Bathoriorum familia ortum, circa an. 1456. omnium primum adornasse refert *Ignatius Pongracz* in *Triumpho Paulli* pag. 51. et 65. edit. Pofon. anno: 1752. in fol. Sed oportebat profecto hominem hunc loquaculum, eamque ob causam auctoritate publica damnatum, ast tamen singulari interim eruditione conspicuum, Translationem hanc Paullinam Bibliorum Hungaricam, si manserit illa in MScto, in cuius litterariis hodie dum haereat scriniis, aut vbi gentium typorum beneficio publicata fuerit, verbo dumtaxat indicari, nam *Rev. Georgius Kaldi*, doctissimus temporis sui Iesuita, in praefatione Bibliorum vernacula lingua Viennae anno 1625. editorum, neminem ante se vquam in Ecclesia Romano-Catholica pio hoc defunctum esse munere aperte gloriatur.

- 5.) *Ioannis Amos Comenii Præcepta Morum, institutioni puerorum accomodata, ligato sermone expressit, quæ toties in vsus Scholarum Transiluanico-Hungaricarum typis repetita sunt.*
- 6.) *Adloquium ad Illustrissimam Principem, Susannam Lorandfi, Celsiss. Principis Georgii Rákóczii viduam, cui de meliore nota commendat Francisci Borfati, Papensis, in Gymnasio academico Varadiensi S. Poëseos Collaboratoris Metanorphosin, filio defuncto Sigismundo Rakoczio ideomate Latino et Hungarico scriptam. Edita est Varadini apud Abrah. Kertész Szencinum an. 1656. 4. plag. 4.*

ARTICVLVS XIV.

ERDELYI, aliter ab Transilvania (*Iohannes.*) Monachus hic professor, in Chartusia Archiducatus Austriae Maurthacana primum sacris operabatur, ex statione hac in Monasterium Scepusiense Ioanni Baptistae sacrum de Lapide Refugii nuncupatum, cuius fata exhibet M. Bellius in Prodomo Hungar. nov. pag. 118. temporibus Matthiae Coruini Regis translocatus, et Coenobiarcha constitutus est: sed qui dum Fratres pauperes praeter instituti rationes Studiosius ditare vellet, sacerrimo aureae Artis Alchemisticae Studio corruptus, non prius desistit vario ignis genere ex lege artis regnum minerale torquere, quam omnes Coenobii facultates decoqueret: quamobrem id a sui ordinis homini-

minibus commeruit, vt circa an. 1484. chry-
 fopoeus hicce Magister ab officio Prioris clau-
 strali demoueretur, (*) Haec ejusdem Ordinis
 Chartusiani Auctor in Annalibus Priorum Mo-
 nasterii de Lapide Refugii Manuscriptis ineunte
 Seculo XVI. talibus verbis explicat: *Priori*
Patri Gabrieli de Riuulo - Dominarum, successit D.
Iohannes de Transiluania, Monachus Professus in
Maurtacho, qui per Alchimiam et quintam essenti-
am consumpsit omnem substantiam, conflatit aurum, et
dissipauit argentum, depauperauit domum valde, et
patrimonium Iesu Christi et S. Iohannis Baptistae ina-
niter expendit, ob quam rationem ab officio Priora-
tus depositus est. vide Annales hos a Car. Wag-
nero in Analect. Scepus. Publicatos, Part. II.
 pag. 77.

AR-

(*) *In Corpore Iuris Canonici edit. Paris. anno 1618. pag.*
 878. *Extrauagant. commun. Lib, V. tit. 6. de Crimine*
falsi, Alchimia ex constitutione Iohannis XXII. Pon-
tificis summi, sub graui poenarum, pecuniarum puta,
carcerum et infamiae, interminatione seuerè prohibe-
tur: ita vero de Clericis edictali constitutione ibidem
fancitum est: et si Clerici fuerint delinquentes, ipsi vltra
praedictas poenas priuentur beneficiis, et prorsus red-
dantur inhabiles ad habenda. Erasmus vero Rotteroda-
mus Oper. Tom. I. edit. Lugd. Bat anno 1703. pag. 754.
 in Colloquiis, capitale esse comminiscitur, si quis *Alcu-*
misticam absque Principis permisso exerceat. Vtinam
 capitale in republica crimen! tot ita tantaque tristia no-
 bis non essent obuia subinde exempla hominum, qui
 fraude *Adeptorum* veteratorie decepti, in summam praec-
 ipitati sunt paupertatem: elegantem huiuscemodi
 nugatorum dolum inter recentiores, missis aliis, stric-
 tim exposuerunt *Marchis d' Argens Lettres Cabalisti-*
ques Tom. I. epist. IX. edit. Hag. Comit. anno 1737.
 et Auctor *Caprices d' imagination* epist. V. et XVI.
 edit Amstel. anno 1742. in 8.

ARTICVLVS XV.

FONTANA (*Franciscus*) Virum hunc gente sine dubio Italum, primum Regis Matthiae Coruini Medicum exstitisse ex Pactis sponfalitiis inter Ioannem Coruinum, Filium, Regium Principem, et Blancam Domini Ioannis Galeaz Ducis Mediolanensis Filium an. 1487. die 25. Novembr. stabilitis addidimus, ad quae confi-cienda Rex iste gloriosissimus Archiatrum hunc suum Mediolanum oratorem exmisit; ita enim inter praesentes in Instrumento hocce litterario; liberali manu nobis suppeditato, subscriptus legitur: *Domino Francisco Fontana, Artium et Medicinae Doctore praefati (Matthiae Coruini) serenissimi Domini Regis Hungariae Oratore.* Sed de Francisco hoc Fontana, Brixienti, viro callidissimo, cuius adminiculo commodaque opera saepe alias quoque in Italia vsus est Rex Coruinius, plura videri poterunt apud Bonfinium, editum a Belio, Decad. IV. Libr. VII. pag. 653. et Libr. VIII. pag. 657. 661. (*)

AR-

(*) Qui fuerint Medici, qui regis Matthiae Coruini aetatem ornarint, Cl. Paul. Wallaszki in Tentam. Hist. litter. sub Matthia Coruino pag. 40. aperte profitetur adhibito licet improbo labore, se non plures erudire potuisse, quam *Iulium Aemilium*, Regis archiatrum, a Bonfinio et Celte laudatum, *Christophorum Galium* et *Bartholomaeum Montagna* a Iano Pannonio in Elegiis suis commemoratos: nos haud ita pridem in Ephemeridibus eruditis Vindobonensibus nonnullos his adiecimus, nunc vero eorum nomina, quae Litterae et diplomata nobis conseruarunt adhibito diligentiori scrutinio, ad numerum decimum quartum, immo ampli-

plius, jam extendemus. Quartus in ordine locus *Francisco Fontana*, primario Regis Medico, hoc ipso Articulo notato, in praesentiarum adignabitur, quem deinde *Galeotus Martius* Regi ab Epistolis, indiuulsusque comes, et Bibliothecae Budensis praefectus, excipiat, quem Medicinam quoque exercuisse, ipse de se in Libro de promiscua Doctrina cap. XV. pag. 140. testis est locupletissimus. *Ioannem Tichtelium* Professore[m] artis Medicae Viennensem capta vrbe, et Regis, sed in primis Reginae Beatricis fuisse Medicum Inferius, in Articulo ex suo ipsius Diario MScto edocebimus. *Episcopum Cafertanum*, in aula Coruiniana diuersatum fuisse legimus inter Epistolas Matthiae Coruini, Caschouiae an. 1743, in 8. edit. Epist. XXXVII. quem ipse Rex Socero suo Ferdinando, Siciliae Regi, de meliore nota commendat, eo quod *in restituenda sua sanitate diligentem satis scite nauauerit operam, virum probum, et arte sua medica, quam professus est, peritum et expertum nominando. Michaelm Varadi* ord, S. Paul. I. Eremitae sacerdotem in patria ciuitate, a qua nomen accepit, Magno Varadiensi, Matthia regnante, circa an. 1481. non modo populo a concionibus sacris, sed Medicae Artis quoque fuisse callentissimum refert Andr. Eggerer in *Fragmine Panis* Libr. I. cap, XXX. pag. 251. *Nicolaum de Dacia* Hungarum, Astronomicae et Medicae artis notitia imbutum, circa an. 1464. floruisse docet *Fabritius* Bibliothecae Med. et inf. aetat Lib. XIII. pag. 329. ex rac. *Quetif.* Tom. I. pag. 827. Loco decimo *Philippus Valor nominandus* est, dum scilicet Rex *Mariillum Ficinum* *Nicolao Bathoreo*, Episcopo *Vacziense*, *Francisco Bandino*, voluntatis suae interpretibus, *Florentia* *Budam* ad se inuitaret, vt ex ipsius ore dogmata *Platonis* imbibere, prosperaeque valetudinis et longaeuitatis vitae praecepta percipere posset, et hoc *Philosophus* et *Medicus* iste, corporis imbecillitate impeditus, facere nequiret, *Philippum* hunc *Valorem*, discipulum, *medica Scientia*, *Astrologica* in primis, inclitum in *Panoniam* cum *Libello De Vita valida et longa coelitus comparanda*, an. 1489. *Matthiae* nuncupato, expedit; ast ita infeliciter artem suam medicam in *Aula Regia* exercuit, vt dum vitam ita prosperam serenissimo huic Principi a sideribus decretam esse ex mente praeceptoris sui audacter adfereret, quam olim *Pythagoras*, *Democritus*, vel *Apolonius Tyanaeus* consecuti sunt, anno ab aduentu in has oras postero, Rex forti tactus apoplexia interierit. *Ioannes Stock A.D. L.I. Magister*, et *Med. Doctor*, Praepositus *Vetero-Budensis* primum, deinde

Capituli Scepusiensis Praepositus, fide diplomatum alibi iam a nobis commemoratorum Sigismundi, Alberti Regum, et Elisabethae Reginae viduae Archiater fuit, id ille apud Matthiam an. 1458. effecisse dicitur, vt dictae huius Praepositurae priuilegium nouis ornaretur tabulis a Pio II. Pontifice confirmandum. Quam Dioecesanam Synodum regnante Matthia an. 1460. Scepusium conuocauit, illius conditi canones leguntur apud Peterfium Concil. R. Hung. Part. I. pag. 202. Doctor *Branche* quod fuerit aulae Medicus Petri Várdai, Pontificis Colochenfis, qui a Matthia Coruino oblinguae procacitatem, teste Bonfinio, in carceres Aruenses detrusus est, demonstratum dedimus in artic. ex Sylloge Epistoliarum laudati Archi-praefulis MSetarum Székelyiana. *Ioannes Erdélyi diliter a Transiluania*, Chartusianus Monachus, Claustrum ad Lapidem Refugii in Scepusio coenobiarcha, quantus fuerit Coruini nostri aetate Alchimista, monuimus loco suo ex annalibus Monasterii dicti Lapidis Refugii, a Wagnero in *Analect.* Scepus Part. II. primum publicatis. *Martinus*, Art. Mag. et Med. Doctor, Theologiae Professor, Ecclesiae B. M. V. Budensis Plebanus, et Apostolicae Sedis protonotarius ob id potissimum in Voce commemorandus erit, quod dum Matthias Coruinus, deuicta an. 1485. Vindobona, victor cum coniuge Regina Beatrice ovans Urbem ingrederetur, integram Studiorum Vniuersitatem, habita in aede sacra S. Stephani oratione panegyrica, propensae beneuolae Regis voluntati suppliciter deuouerit. Quid de medica *Iani Pannonii* scientia sentiendum sit, vberius disquirendi locus hoc ipso libello infra nobis dabitur. Matthias hic, qui arma et litteras liberalissimus existit, quanti pretii Medicos, artemque medicam aestimauerit, solo Ludouici a Leonibus, Bononiensis Practici constare poterit exemplo, ab hoc enim ille vnam dumtaxat Olei cuiuspiam descriptionem mille numis aureis Hungaricis, ducatos vulgo adpellamus, redemerat teste Diemerbroeckio in *Tractatu de Peste edito Ultraj. an. 1685. in fol. Lib. I. cap. XI. §. vj.* Sed subiungendus quoque est his e choro Medicorum Coruiniarum *Magister Sebastianus*, cuius *Scheda ad Regem Gloriosum de morte Fulkonis de sua Hegi alla Baksa ad metam* — cum suis, *In Frigidi Fonte* (locus olim Conuentus sacri, altero ab oppido Wefzprém lapide distans, Hideg-Kút hodie vocatur) *ipsa vigilia sancti Iohannis Baptistae Anno Domini 1477. exarata*, et quatuor paruis sigillis caerae albae impressis munita, prostat inter Istrumenta Litteraria

Familiae Kazayanae, liberali manu viri eruditi Sam. Kazay de Ztrecze, artis pharmaceuticae in Vrbe nostra dexterrimi, nobiscum communicata. Aliae eiusdem nobilissimae Familiae Litterae commemoraverunt, circa Signatum superius annum, piper nigrum iusta quantitate cum aceto milicibus in exercitu Coruiniano fugandarum febrium intermittentium causa fuisse euentu satis prospero promiscue exhibitum ex singulari Regis indultu: quam febres curandi methodum ne hodieum inter nos apud plebem profus exoleuisse subinde obseruamus; ast temerario rudis agyrtae consilio porrectum in simili casu tale piper quid effecerit, iristi docuit experimento Illustr. van Swieten Comment. Tom. II. pag. 31.

ARTICVLVS XVI.

GERARDVS, celebris trium Hungariae Regum, Belae IV. (*) Stephan. V. et Ladislai IV. fuit Seculo XIII. Medicus, quem a Ladislao in praemium restitutae sanitatis amissae de Castro Regio Zagrabiensi, villa quapiam Ternaua, tribus horae quadrantibus ab vrbe, distita, quae hodie Episcoporum Iuri subiacet, anno, 1272- liberalissime donatum fuisse Litterae dicitae Donationales testantur, in Tabulario Ven.

Ca-

(*) A Bela hoc IV. Rege Hungariae, singularis profus quaedam Smaragdi proprietates casu detecta est, quam rem Iohannis Vitalis de Furno Cardinalis Presbyteri SS. Siluestri. et Martini in Montibus, verbis, quam meis exponere praestat. Ita vero ille in suo *pro conseruanda sanitate, tuendaque prospera valetudine, ad totius corporis humani morbos et aegritudines, salutarium remedium curationum que Libro*, Moguntiae an. 1531. in fol. apud, luonem Scheffer impresso, cap. CCXCVIII. pag. 147. *Expertum est temporibus nostris quod rex Hungariae nomine Bela (IV.) in coitu cum vxore sua Smaragdum in digito habuit, qui propter coitum in tres partes fractus fuit, ex quo patet, quod is Lapis castitatem caelos que diligit.*

Capituli repositae, vna cum Mandato ad Banum Dionysium, qui anno 1274. ad dignitatem Palatini in Hungaria sublimatus est, peragendae statutionis gratia exmisso. Vtrumque litterarium hoc Instrumentum, in vsus Gerardi Medici iussu regio publicatum, legere poterit, cui Fastos Capituli, quod Protocolum adpellamus, pag. 5. inspicere licet; eodem hoc ipso Libro pag. 6. prostant eiusdem Bani Dionysii quoque responsoariae ad Regem Litterae, rebus *Gerardi Fautentissimae*. Ast factum est temporis iniuria, vt ex Villae huius possessione, in qua per alterum quoque totius Sclauoniae Banum Henricum confirmaretur, Regius noster hic excideret Medicus: iterat itaque Rex benignissimus Mandatum, vt Ternaua Archiatro restitatur, et ne a quopiam in posterum vlla de causa turbetur, seuere sub poenae interminatione interdicat. In Litteris his IX. April. anno 1275. Signatis, quibus indicatus Ven. Capituli Liber num. 829. gloriatur, laudat effuse *Gerardum* Rex ob singularem medendi dexteritatem, quod non modo labefactatam et vacillantem sanitatem suam promptis remediis restaurauerit, sed Patri quoque Stephano, immo et Auo Belae IV. (*) diligentem suam

(*) Reliquorum quoque praeceptorum Hungariae Regum, qui fuerint Medici, recenset hic eorum nomina, quae partim ex instrumentis litterariis fide dignis iam demonstrata sunt, non nulla in posterum cum vitarum descriptione illustranda venient:

suam tum in secunda tum in aduersa valetudine
tuenda locarit operam, grauissimo illos morbo
non

Seculo XI. Colomanni Regis Medicus, *Draco* nomine
uocatus est.

Seculo XII. Stephani III. *Thomas* adpellatus.

Seculo XIII. Belae IV. Stephani V. et Ladislai IV.
Regum Archiater, *Gerardus* nominatus.

— Ducis Ladislai, filii Stephani V. Doctor *Mutius*
dictus.

Seculo XIV. Caroli Roberti Physicus, *Jacobus a Pla-*
centia; Chirurgus uero, qui stilo aevi illius Ci-
rolicus dictus est, fuit *Magister Perectoldus*, et
Benedictus ab Italia.

— Ludouici I. Regis Medicus nuncupatus est *Iaco-*
bus a Placentia, et *Magister Franciscus*, nec non
circa an. 1366. *Ladislauus Demendy*.

— Sigismundi Physicus, *Ioannes Hunnelbergensis*, et
Ioan Stock, nec non *Simon Clostein*, Doctor Me-
dicinae in Academia Sundenſi hudaë, qui concilio
Constantienſi interfuit. item circa an. 1419.
Ladislauus Demendy, simul Praepositus Colocenſis,
et dein Episcopus Nitrienſis.

Seculo XV. Alberti Regis, et Elisabethae uiduae Re-
ginae Doctor medicus, *Ioannes Stock*.

— Matthiae Coruini Archiatri uocati sunt: *Iulius*
Aemilius, *Franciscus Fontana* et *Ioannes Tichtel*.

Seculo XVI. Wladislai II. *Ioannes Manardus*.

— Ludouici II. *Ioannes Manardus* et *Georgius Wirth*.

— Ioannis de Zapolya Archiater *Adrianus* uocatus.

Qui uero hic adhuc desiderantur, excussis archi-
uis, codicibus, et aliis antiquitatum monumentis,
supleant illi, qui litterariis his eruditorum de-
lectantur minutis. Nos Nostra damus!

non vice simplice eximendo. (*) Duos Gerardum a morte reliquisse Liberos, Iohannem scilicet et Nicolaum, filios, illis regiis edocemus Litteris, Budae in Vigilia omnium Sanctorum anno 1313. datis, quas super Ternaua prope Ecclesiam B. V. Mariae de Oporouch, quam Petrus Cantor et Nicolaus Canonici nomine Episcopi a dictis Gerardi Medici filiis numerato pretio coemerant,

S.

(*) Gerardo hoc priores aetate Regios Medicos praeter *Draconem*, Colomanni Physicum, et Regis Stephani IV. *Thomam* cognominatum, nullos in hunc usque diem inuenimus: hic vero quam detestando facinore suum ciuiumque Hungarorum, nomen foedauerit, pudet vulgo hominum palam facere; itaque sermone solis doctis familiari dumtaxat, Nicetae Acominati Choniatae, Scriptoris Byzantini synchroni, Annal. Libr. IV. cap. I. pag. 67. edit. Venet. an. 1729. referam: *οἱ τῶν Οὐννων ἀντικαθήμενοι τῷ Στεφάνῳ τὰς πρώτας τῶν ἐλπίδων ἐκρίζουντες; θλάδα; καὶ ἀποτιέμνουτες, τὸ ἐκπεριόδων τε ἐκείῳ καὶ κύκλῳ μακρῶν ἀντιπράττειν ἀπολιπόντες, καὶ ἑαυτῶς πραγμάτων ἀλλοτριούντες, ἐγγίαι ἐκποδῶν ποιησάμεθα ὅλῳ τὸν ἀτεχθῆ Στέφανον. Διὰ ταῦτα τὴν φαρμακοποισίαν ἐπηνεκότες, ὡς πρόσχειροι ζωῆς κατευνάσθαι, περιεσχέπον τὸν τὴν θνατῆρόν κίλικα τῷ Στεφάνῳ τοῖς δακτύλοις ὀρήγοντα. Ὡς δ' εὖρον υποδρησῆρά τινα τῷ Στεφάνῳ Θωμᾶν λεγόμενον, ἔδυσαν τὸν μισθόν. Οὕτω δ' ἦν οὐξύγατος ἐκείνος καὶ δεινότητος ἀνδρώπυ καταλόσαι ζωὴν, καὶ σώματος διαθήσαι Ψυχὴν, πονηρῶ κέρδει γείρα ὑποχῶν, ὡς καὶ οἰκοδοί προσεφευερν ἐτέραν μέθοδον, δι' ἧς εἰς ἄδῃ τάχιον καταχθῆσεται Στέφανο. Ἀμέλει καὶ ἐν τῷ ἐξαιματισσάμε τὴν φλέβῃ τῷ Στεφάνῳ, ἐγχεῖται φαρμακῶ τὸ ἐπίδημα τῆς τομῆς· τὸ δὲ ὅλῳ περιχυθῆν τῷ σωματι καὶ διαδραμῆν, καὶ τοῖς περιωτίροις ἐνσκήψαν μέρεσιν, ἀπάγει τῆ ζῆν τὸν ἀνδραπυ &c. καὶ ἦν ὁ νεκρὸς αὐτῷ ὑβρίζομενος, καὶ οὔτις ἀμειρος.*

S. Augustinus Gazottus. Episcopus Zagrabienfis, a Carolo I. Roberto Hungariae Rege impetrauerat.

ARTICVLVS XVII.

GÖMÖRI (*Dauid*) Anno labentis Seculi octauo Rosnauiae Incl. Comitatus Gümöriensis ciuitate montana optimis Parentibus *Dauid* Gomori et Catharina Wachsmannia in hanc mundi lucem editus est: Patre biennio post peste enecto bonae spei mox Adolefcentulum Mater prouida domi primum mox Cietnekini fidenter iis inuendum curauit praeceptis, quae fundamenta disciplina- rum et vitae felicitis adpellari debent; inde anno 1720. Kaeßmarkinum in Gymnasium ad audien- dum Georgium Bucholtzium, quadriennio elapfo Sempronium ad Deccardum, et tandem Pofoni- um ad Beerium, celebres Scholarum Rectores au- scultandos institutionis gratia exmifit. Ita po- steaquam in his mufarum fedibus ea optumo con- filio praemitteret, quae ex philosophia, mathe- fi, hiforia, et rerum naturalium fcientia Medi- cinam et adtinent et ornant, falutari arti fefe ad- dixit, redux dum factus effet Cafeoforum; heic enim loci Celeb. Medicinae Doctore, incliti Comitatus Scepusienfis nec non Lib. Regiaeque Ciuitatis Plyfico ordinario, Daniele Fifchero biennii fpatio priuato ufis manuductore et prae- ceptore, eoque fideliffimo, in vniuerfa medici- na laetos citoſque fecit progressus, et mox in Academia Ienenfi, quam anno 1731. augendae fcientiae cauffa femi-medicus adierat, clariffi-

morum Virorum Ioannis Aldolphi Wedelii, H. Frider. Teichmeyeri. Sim. Paul. Hilscheri, et Hambergeri Scholas sedulo frequentauit in omnibus illis scientiis, quae Medicum perfectum faciunt ornantque: Totius itaque Medicinae ambitum quam sollertissime emensus, anno 1733. die 26. Octobr. medici Doctoris honores, quos iam meruerat, ab Academia Ienenſi petebat, accipiebatque Differtatione ideo de Peripneumonia ab ipſo conſcripta, edita, deſenſaque. Quum itaque mox ad ciues ſuos, quos ante biennium reliquerat, feliciter rediret, eorum ſe totum vtilitatibus dicauit; in patria ciuitate vix Medicinam facere inceperat, tantum annuo ſpatio confequebatur exiſtimationis et auctoritatis, vt amicorum aliorumque luculentorum hominum precibus adductus, Iaurinum tranſmigrare conſtituerit; hoc non modo Loco et Comitatu cognomine, ſed circumjacentiquoque, qua late patet, cis Danubium regione a XL. annis integris et amplius ita ſollenter praxin clinicam hodiedum, quantum prouectior aetas et viſus imbecillitas patitur, exercet, vt excellentia eius in medendo merita et cognoscantur et aeſtimentur in ipſa quoque ſplendidiffima Principis Eſzterhazy aula, aliorumque Magnatum et Nobilium familiis. Sereniſſima Hungariae Regina, fideliffima omnium ſubditorum ſuorum Mater, Magna *Maria Thereſia* tanti iudicauit indefeſſum hoc Noſtri ciuibus ſuis artis peritia bene mereſſi ſtudium, vt inauſpicato feliciffimi regiminis ſui exordio Eum in verorum Regni Hungariae Nobilium numerum, datis privilegiorum tabulis, in Comitibus

anno 1741. Pofonii celebratis, benigniffime referre dignata fit. Quia vero artem, vt hoc faltim addere liceat prae reliquis Medicinae partibus, Chemiam a puerili fere aetate vehementer amaret, feruore numquam interrupto aut imminuto, et fumptibus priuati hominis fortunam facile fuperantibus colere nondum definit, immo Artis aureae Alchemifticae dulcedine delibutus, (*) adfcitis in focietatem non infimi fubfelli Viris pecuniofis fumtus impendentibus, in

E 3

ipfa

(*) Sublimioribus ftudiis his Noftum admodum delectari, vt ex vngue Ieonem, ex bis geminis Litteris, ad Amicum hujatam datis, licet cognofcere, quarum priores ad d. 7. Aug. an. 1769. fcriptae funt: *Hermeticae Chemiae ftudio te delectari ex litteris tuis cognofco, cujus cognitione fimplicium decompositiones, depurationes partium, et depuratorum conjunctiones atque fixationes mire exaltant vim medicamentorum. Ego analyfin Vitrioli fufcepi elaborandam, e cujus corpore* Ω \circ \ominus *et* \ominus *in metallum virgineum redegi, quo mediante* ☿ *ab omni Ictero depuratus coagulatur in forma butyri, quod mihi* ☿ *dicitur depuratus et animatus. Hic* \odot *tanta aviditate folut et abforbet, vt feruentiffima* ∇ *niues. Hoc compositum leni calore digeftum coagulat* ☿ *ium in corpus friabile, plus minus amalgamabile. Cui fi millies affudero* ∇ *fimplicem, optimo colore* \odot *reo superficialiter tinctum effe obferuo. Hinc patet fine vlla fui corporis imminutione, quia effectus innumerabiles edit, trium hoc fubiectum effe totum* ☿ *et* ♁ *et* \ominus . *Sal et* ♁ *ex effectibus patet fine folutione* \ominus *is.* ♁ *non tingit, attamen retinet figuram niue candidiorem* ☿ *ius. Ille* ☿ *ius* \odot *ro iunctus* Δ *i commiffus eft a duobus menfibus, hucusquenigerrimam oftendit figuram diuturnitate corporis, fi poft diuerfos colores albedo accefferit, fpero fore, vt votis refpondeat effectus. Hunc laborem*
viam

ipfa Hermetis Trismegisti, auriferi Patris, in-
tima sacraria iam iam penetrare summo studio ad-
la-

viam siccam appellant Philosophi. Vtinam Rev. M. M. P. videret, experiretur manipulationem, vpotē qui noctes diesque impendens in elaborationem Lapidis philosophici — Ex a' Tiszteletes ferisju sokat olvasott és sokatis tud a' termeszetheli dolgok felül mondani, de azoknak corruptióját, és regeneratióját a' ki nem érti, az Istent meg nem esmérheti a' teremtettt állatokból. Rom. I. 12, és így Joha perfectiora nem mehet. Igaz az, hogy subjectum Lapidis philosophici est ☿, siue Vacca illa est, cujus agitatedum Lac, butyrum dat; sed hoc subiectum remotum est, proximum autem est ille Ω, Δ eo ∇ Deus, ⊖ ino ☿ eo ☿ialis, per quem in ∇ generantur metalla: sed tamen philosophus non intendit metalla generare, sed indeterminatum corpus Ω le regeneratum, et ab omni mutabili elemento separatum, quod Essentiam vocant philosophi (Essentiae enim sunt aeternae et immutabiles rerum omnium) quae omnium regnorum et coelestium et globi Δ∇ ei est generator, corruptor et regenerator in elementis creaturis, ideo primaterialis illa ∇ coelum et ∇ m constituens, ex qua mediante Ω omnia separata sunt per Verbum Ω le, quod penes creaturas in creatione mansit, et est Ens agens in omnibus. Hoc Verbum iam cognouunt Sapientes ante incarnationem Verbi, in specie Plato, qui 300. annis antea vixit, et qui teste M. Petro Lombardo in Margarita sua pretiosanouella c. vj. atque D. Augustino in Summa Confessionum Euaugeelii Ioannis cap. I. a ψ. 1. ad 5tum inclusivae a Platone relicta verba stricte Ioannes Euangelista et Apostolus retinuit. Vnde haec cognitio? Est hic Ω, quem intelligere intendit Pápai, Salomonis vapor c. 7. quidam, et diuinæ potentiae et sincera omnipotentis effluentia. Vnde non immerito, Zvelffero referente, numismati in praesentia S. C. M. Ferd. III. ex ☿io in ⊖ m conuerso adscripta fuisse ex parte vna: Diuina metamorphosis exhibita Pragae 15. Ian. an. 1648. ex altera parte: Raris haec vt hominibus nota est res, ita raro in lucem prodit. Laudetur Deus in aeternum, qui partem infinitae suae scientiae abjectissimis suis creaturis communicat. Huius scientiae auctor fuit Nobilis Richthausen, qui ab Imperatore Baronis titulo insignitus, Dominus de Chaos adpelatus est. Dab. Iaurixi ad d. 20. Dec. an. 1775.

laborat. (*) Ante annos nouem supra triginta, seculi currentis scilicet tricesimo septimo, matrimonium cum lectissima virgine Iohannis Halvachs et Susannae Schneideriae vnica quae erat filia herede Maria Susanna inierat, ex qua coniuge suauissima decem Liberos, praeter duas Natas hodieum Filios quatuor, Ioannem, Stephanum, Iosephum et *Davidem* natu maximum, Patri vt cognominem ita non degenerem et nostra hic commemoratione dignissimum, superstites susceperat; hic *Disertatione inaugurali de Indole Aëris Hungarici* scripta et publicata in ordinem Medicorum Vindobonae anno 1765. adscitus est. Is vbi per triennii moram in comitatu Simeghienfi Physici prouincialis munus sustinuisset; domum reuersus, hodie apud Pofonienses Medici clinici officio rite defungitur.

E 4

OPE-

(*) Plures Hermeticae doctrinae sectatores superioribus abhinc aliquot retro annis in oris quoque Hungaricis repertos fuisse, eosque in quamdam veluti societatem coaluisse palam innotuit ex Edicto publica auctoritate hac f. ni anno 1768. per vniuersum Regnum nostrum promulgato: artem illam ab Holbergio, homine comico, in Arabico suo Puluere, nigro depictam colore, praeter alios Bielefeldius quoque Statisticorum Volum. II. vbi artes et scientias reipublicae vtilis noxiasque enumerat, ne nomine tenus quidem ferendam merito iudicat: recte sane Io. Frideric. Buddeus quaerit in *Disertatione sua Halae Magdeb. an. 1702. in 4. edita, An Alchimiistae essent in republica tolerandi?* Ergone itaque artem hanc tam pretiosam auriferam, a tot tantisque Viris in eminenti loco constitutis, eruditione que conspicuis exercitam non nisi fumos vendere, et foecundarum mentium deliramenta dixeris?

O P E R A.

- 1.) Differt. Philosoph. pro consequendo Magistri Philos. titulo praef. Ioan. Andr. Segnero. *De Syllogismo, mathematica noua methodo conscripta. Ienae anno 1732. 4.*
- 2.) Differt. inaug. med. praef. Joan. Adolpho Wedelio. *De Peripneumonia. Ienae anno 1733. 4.*
- 3.) *A' Pestisrol való orvosi Tanátslás, a' mellyben kiki okos értelmének és az orvosi tudománynak fundamentumának út mutatása fzerént magának mind az egészséges tesznek mególtalmazásában, mind pedig a' dogleletes nyavalyában önnon maga Orvosa lehet.* Iaurini anno 1739. 8. plag. 8. Tractatus isthic de curanda Peste patrio sermone concinnatus Nomini Illustiff. Comitiss Ioannis Palffy ab Erdöd, Iudicis Curiae Regiae nuncupatus est.
- 4.) *Praxis Medica vsui Apothecae manualis pharmaceuticae accommodata.* Absque anno et loco editionis in fol. plag. 1. Quid de priuata hac morbos medendi ratione, dum medicamenta, ab ipsis Medicinae Doctoribus parari solita, plenis Cistis, in varios loculos dispositis, vulgo hominum, signato pretio, venum expnuntur, sentiendum sit, pridem monuerunt cordatiores Medici, nil adtinet quidquam hic amplius iam dicere.
- 5.) *De Symbolica Macrocosmi et Microcosmi consideratione Tractatus problematicus, vbi ostenditur idem esse Superius secundum Hermetem, quod Inferius; et Inferius, quod Superius.* Sed ab Ente necessario est incipiendum, et subsistendum in aeterni-

tate contingentium, synoptice igitur hic agitur (I.) *De Ente necessario* (II.) *De Mundo contingenter necessario ante mundum nostrum.* (III.) *De Iudicio Mundi illius, in quo mundus nosler productus est.* (IV.) *De Regno Spirituali* (V.) *De Regno astrali, eorumdemque effectibus.* (VI.) *De globo terraqueo.* (VII.) *De Homine, eiusdemque analogia cum Mundo.* (VIII) *De Terrae motu naturali et praeternaturali.* Adjecta sunt appendicis loco duo capita (1.) *De Mundo subterraneo* (2.) *De spiritu mundi.* Manuscriptum opus hoc, quod phyliris 40, et amplius absoluitur tempore terrae motus Comaromiensis elucubratum, latet in scriniis Auctoris. (*)

- 6.) *Chaos confusum occultae Naturae distinguibile, problematice definitum, de Ente triuno necessario, contingentibus necessariis, Spiritualibus, et systemate astrali, et globi terraquei mundum praesentem constituyente, vndique trium ex Ratione et Revelatione depromptum per Dauidem Gomöri, Med.*

E 5

et

(*) Duplo maiori, quam hoc est, Volumine scripsit etiam Tractatum Physico-theologicum Rev. Paulus Komáromi, in vico Szemere prope Iaurinum Verbi diuini praeco nuper disertissimus, dum fatali illo, quod an. 1764. accidit, terrae motu Iaurinum et Comaromium, vrbes ad Danubium locatae fatis celebres, mirum in modum concuterentur. Opere hoc MScto in partes III. diuiso Motus terrae ex tribus primariis causis, aëre, aqua, et terra, inuicem sumtis, erudite fatis explicatur methodo a nemine umquam antea tentata. Quia vero non modo physica sed historica quoque tantae ruinae in vasto hoc volumine cum vrbiū illarum descriptione genuina legatur expositio, maximopere optandum, vt defaecatissimi ingenii foetus hic in litterariam lucem prodeat.

et Philosoph. Doctorem, Hermeticae scientiae addictum, anno, ab incarnato Verbo, 1775. Laborem hunc annorum XX. hoc adiecto claudit Auctor epilogo: *Iam hic annum agens LXV. subsistendum esse ab hoc opere decreui, nisi supplementi loco diuina luce motus nonnulla addere et distinctius proponere aetas iusserit; interim perpende L. B. hoc Chaos confusum distinguibile distincte in diuinitate triunitatem, in regno spiritali tres angelos; in astrali regno Lucem, solem, et lunam; in arte tria principia, \ominus \oplus \otimes ; in globo $\nabla\nabla$ eo regnum animale, vegetabile, et minerale; ex ∇ et Ω entia contingentia producta, ex vno in tria diuisa, et tria in vnum redacta.*

- 7.) *Repetitio et supplementum operis de Chaote confuso distinguibili adnexum, siue Reformatio rerum omnium historice hactenus cognitarum catholice distincta.* Opus hoc MScriptum testamento haeredibus relictum, et Filio Stephano, Aesculapii sectatori inscriptum, his verbis concludit: *Haec sunt, quae. §. 149. promiseram reuelata, Tibi clarius paucis verbis et experimentis theoriam ostendere vel ideo non possum, quia Siggilli Hermetis violatoribus grauis poena a diuino numine imposita est, vel morbi vel mortis, vel aeternae salutis iactura. Breuibus tamen adaperui vere dignis tam materiam quam solutionem, mortem et vitam regeneratione aeternam. Lucem a tenebris, solem ab umbra separata inuenies: discrimen inter spiritum, animam et corpus distinctum, in diuinitate et principiis Lapidis theosophice et physice agnosces. Nouum coelum et nouam terram.*

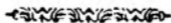
ram cum suis elementis per iudicium Ignis produ-
eta conspices — si limato iudicio, deuoto animo
perlustraueris contenta huius Libri — Ex Lapi-
de Christum naturaliter agnoscere, et ex Christo La-
pidem Theosophice discere, summa est sapientia!

- (8.) *A' Bodajki Ferdó oruosi Viznek eredetéről, és
azzal való hasznos Eléséről rouid Ertelem.* Li-
bellus hic singularis de Thermarum in vico
non ignobili Comitatus Albensis Bodajk sca-
turientium origine, examine et vsu salutari,
vernaculo sermone anno 1770. elaboratus,
ni mors Illustriss. Lib. Bar. Lusinszky, Co-
lonelli, interuenisset, iam fuisset typis exscri-
ptus. Non vacat reliqua, quae a foecundo
acutissimi Viri huius Theosophi ingenio pro-
fecta sunt, in nostras has tabulas referre O-
pera. (*)

AR-

- (*) Qui apud Iaurinenses Medici partes umquam obi-
isset, *Paulo Fuichichio* vetustiore non dum quem-
quam reperimus, is seculo XVI. ad exitum ver-
gente tale *Petro Heresinczy*, Episcopo Iaurinensi,
Lapidi incisum posuit epitaphium, quod olim in
Ecclesia loci cathedrali descriptum Inscriptionum me-
arum Breuiario puer inserueram, et postea *Lauren-
tius Karolyi*, Episcopus Scardonensis, in *Speculo
Iaurinensis Ecclesiae* pag. 17. edit. Iaurin. an. 1747.
in fol. publicauit:

Reuerendissimo D. D. *Petro Heresinczy*, Episc. Iau-
rin. et Com. perpetuo. S. C. Regg. M. summo per
Hung. Cancellario, et Consil. *Paulus Fuichich*, Phil.
et Medic. Doct. Patrono meritissimo P. Obiit Pr.
gae X. Iun. MDXC.

ARTICULUS XVIII.

HAMBACH (*Ioannes*) Florentissima fuit per longam annorum seriem in Ducatu Iuliacensi nobilissima *Hambachiorum* familia, a castro palatinali *Hambach* adpellata, quoad superiori seculo factorum iniquitate solum vertere cogeretur. Ioannes quoque *Hambach* per id tempus Hungariam ingressus eam diui Imperat. et Regis Hungariae Ferdinandi munificentiam erga se expertus est, vt priuilegiorum nobilitarium Regni Hungariae tabulis liberalissime donaretur. Hunc patrem excolatus est iunior Noster Ioannes de *Hambach* an. 1682. in hanc mundi lucem Epericssini editus, ibidem in bonis moribus et artibus educatus, augendorum studiorum caussa in exterarum nationum Academias proficisci constituit apud animum, liberali Medicinae Doctoris et Lib. Baronis ab Hellenbach adiutus munificentia, primum quoque Francofurtum ad Viadrum concessit, inde Berolinum digressus, mox Vittebergam commigravit; heic loci ita feliciter coepta studia medica, quibus se totum mancipauerat, fidelissimis praeceptoribus persecutus est, vt an. 1710. praeside Ioan. Henrico Heuchero, Regis Archiatro, publice disputando Licentiam ad exercendam artem Apollineam capessuerit, eo quidem cum insigni auditorum suorum adplausu, vt celsissimus Princeps Polonus iunior Wisnyavitzky, qui panegyricum hanc sollempnem academicam sua cohonestauit praesentia, ad curam sanitatis Parentum tuendam, oblato honesto annuo stipendio, in Poloniam inuitarit: at fidem fautoribus do-

domi datam liberaturus maluit in Hungariam ad suos relictos redire penates, et hic futuram fortunarum suarum sedem figere. Id labentibus annis nominis celebritate indeptus est, vt Incl. Comitatus Saarosienfis prouincialem suum denominaret Physicum. quo munere XL. annis integris laudabiliter defunctus, Eperjessini viuere desiit an. 1759. aetatis suae LXXVII. Dum frequenter in vicinam Poloniam a plerisque regni primoribus inuitatus fuisset subinde excursiones, et felicissimam vndiquaque exercuisset praxin clinicam, hac permotus medendi dexteritate Poloniarum Rexquoque Augustus II. suum dixit archiatrum, et honorifico Eum Diplomate regio, pretioso Torque stipato, benignissime inaugurauit. Quod vero in exordio labentis seculi, vix decurrente prima annorum decade, lues pestifera Saarosienfes, Zemplinienfes, Bereghienfes et Vnguarienfes adfligeret, eoque ipso malo mox anno 1739. et 1740. in iisdem prouinciis recrudescente, solus fere *Hambacherus* esset, qui collapsos infectorum animos intrepide manu medica solaretur, ob id sane *Zablerus* in Memoria Medicor. Thorunens. grata ciuibus in omne aeuum duratura concelebrauit memoria *v. 705. seq.*

*Floret adhuc magnis Medicis Fragopolis alma,
Hambachero felix, cui ciuica multa parata est
Quercus ob ereptos ciues, latamque salutem.*

O P E R A.

- 1.) Dissert. inaug. med. praes. Ioan. Henrico Heuchero. *De Chirurgo infante*, Vitteb. an. 1710. in 4. plag. 7.

2.)

2.) *Hydrologia, seu Historia regni aquosi in qua ad imitationem regni animalis, mineralis et vegetabilis, penitior non modo soteriarum sed omnis generis aquarum theoria ad anuſſum hydroſtaticam, traditur.* (*) Editionem mors optimi Maece- natis, Archipraefulis, Comitum Franciſci Bar- kóczy, interuertit, qui illam typis Tyrnau- enſibus procurandam iuſſerat.

3.)

(*) Qui de Aquis Hungariae, et in primis ſoterris ſcripſerunt, operae pretium nos facturos exiſtimauimus eorum hic oſtere lectoribus catalogum: *Georg. Werner* Hypomnema de admirandis Hungariae Aquis. Baſil. an. 1549. in fol. reliquae editiones vid. in *Artic. Steph. Csiba* Diſſert. Hiſtorico-phyſica de admirandis Hungariae aquis. Tyrnav. 1713. 12. *Traianus Beueſchouinus* Thermarum Trenchinienſium laudes elegiaco cecinit carmine. Trenſchin. an. 1642. 8. *Andr. Herman* Commentariolus Hiſtorico-medico-phyſicus de thermis Trenchinienſibus. Lips. 1726. 4. plag. 8. *Thom. Jordanus* quoque multum diſeruit de Thermis Trenchinienſibus in Commentario de aquis medicatis Moraui. e. Olomuc. an. 1580. 4. Francof. an. 1586. 4. *Paul. Adami Pannon.* Hydrographia Comitatus Trenchinenſis. Vien. an. 1765. 8. plag. 6. *Jerem. Scholtz* Deſcriptio thermarum Wolffeniſium ad Sempornium, quae ignis beneficio caleſcunt. C. e. reg. an. 1631. 8. *Andr. Conrad Kurtzer* Unterricht von den Wirkungen und nützlich. Gebrauche des Wolfffer Bades bey der Königl. Freyſtadt Oedenburg. Sempron. an. 1772. 8. *Andr. Loew* Succincta deſcriptio duorum Hungariae medicatorum fontium, quorum alter penes lacum Pitonium in Sempronienſi Comitatu ad pagum Wolffs, alter in Caſtriferrei comitatu penes Pinkafeld enaſcitur. Legitur in Append. Act. Nat. Curioſ. Vol. IV. pag. 1. ſeqq. *Paul. Spindler* obſeruatione de acidulis Pinkafeldanis exitat in Cenſura ſua Obſeruation. medicinal. pag. 17. *Ignat. Wetſch* Examen chemico-medico aquae acidulae Pinkenſis. Vindob. an. 1765. 8. plag. 2. c. fig. aen. 1. *Laurent. Stocker* Thermographia budenſis, ſ. Scrutinium phyſico-medico aquarum medica-

3.) *Lommius Rediuius*. In opere hoc MScto, tribus tomis absoluto, praxim suam clinicam, adiunctis ad quemlibet morbum propriis observationibus, et haud obuiis euphoristis, popularibus consulturus, concinne descriptam exhibuit. Quam benigne de his medicis Nostri conatibus senserit Ill. L. Baro van Swieten, ex litteris ad eum Vindobona 22. Apr. an. 1758. datis, quas lego, licet cognoscere.

SA-

dicarum Budae scaturientium. Vien. an. 1721. 4. repetita Budae an. 1729. 4. plag. 18. *Carol. Otto Moller* Sklenensium thermarum et Vihniensium historico-physico-medica descriptio. inserta prodromo Hungariae Bellii Libr. III. cap. V. *Io. Ad. Furlani* Examen physico-medicum de Thermis Rakosiensibus. Sempron. an. 1738. plag. 8. *Ioan. Lijchouini* Scrutinium physico-medicum aquarum Stubniensium. Tyrnav. an. 1748. 4. Plag. 8. *Ioan. Ad. Rayman* Specimen generale examinis acidularum in Comitatu Saarosiensi scaturientium, prostat in Nov. Act. Nat. Cur. Tom. III. observ. LII. 1. *Ioan. Turkos* Schediatma de thermis Pöstheniensibus. Pofon. an. 1745. 8. plag. 4. *Idem* de thermis Almasiensibus. ibid. an. 1746. 8. plag. 5. *Dan. Fischer* Descriptio fontis foetidi, vulgo Sulphurei Leibizensium. Legitur in Annalib. Physico-medic. Vratislav. Supplement. IV. pag. 103. seq. *Idem* Descriptio Acidularum Nagy-Szalokiensium, cum collatione cum reliquis acidulis comitatus Scepusiensis. ibid. pag. 120. seq. *Georg. Buchholtz* Rauchenbacianarum thermarum noxio et innoxio vsu. Insert. Annalib. Physico-medic. Vratislav. Tentam. XXXVI. pag. 618. seq. *Dav. Wipacher* De thermis Ribariensibus. an. 1768. 8. plag. 6. *Sam. Dombi* Relatio de mineralibus Comitatus Borsodiensis aquis. Vindob. an. 1766. 4. plag. 3. *Petricius* de Rusbachensibus et Leuckouiensibus thermis in Scepusio. *Brownius, Tollius, Brückmannus* in iuis itinerariis, *Caryophili* Dissert. epistol. et alii passim multa de Hungariae aquis commentari sunt. *Ioannes Lazar* quoque, Comes, cecinit laudes acidulae Lüuetensis in Oper. Poëtic. Claudiop. an. 1765. 8. pag. 156. seq. Nouissime praeter alios *Luc. Wagner*

rer

SAMVEL HAMBACH, laudati Habacheri filius, ex matre, Samuelis Breueri, celebris typographi Leutschouiensis filia, Laurentii nepte, quae octuagenaria maior Eperiesini haud ita pridem viuere desiit, susceptus, in patriis scholis humaniores edidicit litteras, et mox academicis studiis maturus factus, cognitionis ambitum amplificaturus, ex parentum consilio in exteras oras excurrit, vbi Mathesin et
Phi-

ner Dissert. medico-chemica de Aquis medicatis magni Principatus Transilvaniae. Vien. an. 1773. 8. pl. 6. *H. I. Nep. Crantz* Analyses thermarum Herculanarum Daciae Traiani, celebriorumque Hungariae. Vien. an. 1773. 8. plag. 6. Celebratissimus hic Vindobonensium Medicinae Professor reliquas quoque Hungariae aquas medicatas, publicis consulturus vrbibus, ex lege artis examinare iam iam constituit, vnde non vana spes adfulget fore, vt Illustrissimi *Swietenii* effatum illud verissimum fuisse dignoscatur, quod in Eius Epistola ad d. 22. Febr. an. 1770. ad me data legere meminerim: *Nullus dubito, quin illos fontes, quos magnis sumtibus aduehentos procul curamus, possideamus ipsi. Aquas Spadananas et Selteranas ex Hungaria allatas vidi ipse* etc. Plures sunt Viri patriae eruditi, quorum instituta cum salutaribus Hungariae Aquis tentamina, Prelo destinata in scriniis coguntur delitescere: *I. Ioan. Torkos Sen.* Descriptio acidularum Incl. Comitatus Zolienensis, et nonnullarum aliarum iunctim quadragenarum in IV. classes dispositarum, vid. in artic. *Ioan. Torkos Junior.* Thermarum Sklenensium et Vihnensium, vt et acidularum Bukouiensium, Szdanyensium, et Ebedeczensium, singularum in Comitatu Barsienũ scaturientium descriptio. *Steph. Hathvani* Thermae Varadienses, Examini physico-medico subjectae; de illarum vsu salutari, simul cum obseruationibus medicis, nec non de Sale medio in iis contento. *Salutem Thermarum harum Varadiensium vsu iam ipsis quoque Romanis in Dacia hac nostra olim degentibus cognitum fuisse docuit ex Grutero Franc. Maria Bonada in Anthologia sua, edita Romae an. 1751. in 4. vol. II. clas. I. No-*

philosophiam rationalem egregio nexu cum arte Hippocratica coniunxit, et tandem an. 1742. die 9. Maii Halae Magdeburgicae honores et priuilegia Doctoris medici sollempni

num. LXVII. vbi pag. 119. haec leguntur:

In Transilvania ad Waradinum in Thermis.
Grut. XXXIX. 8.

Dat. tibi. MARMOREO. CAESAM. DE. MONTE.
DIANAM.
REGINA. VNDARVM. NYMPHA. DECVS.
NEMORVM.
VOTO. DAMNASTI. PERFECTA. QVEM. PRECE.
BASSVS.
MOENI. TE. PRORTER. MOENIA. GERMISARAE.

Cuperus in *Harpocr.* pag. 233. sic supplet Lapid. cujus hic est sensus: *Bassus, quem prece perfecta damnasti voto, tibi, Nympha, Regina vndarum, dat dedicat Dianam, eius videlicet simulacrum. In fine legendum censet Gruterus pro MOENI. TE. MOENITAE. seu munitae. Sed praecipuam, vt hoc saltim adde- re liceat, meretur Medicorum patriae nostri aevi ad- tentionem, fatalis ille Hungariae Regibus, fons examinandus, de quo Philippus Camerarius Horarum subciuarum Centur. III. pag. 50. 51. sequentia re- tulit in Litteras: Simile portentum apparere scribitur in loco, quo olim Traianus Imperator debellaturus Decebalum Regem, pontem super Danubium constru- xit, cujus fragmenta hodie adhuc exstant cum In- scriptione: TRAIANI NERVAE FILII CAESARIS VERE PONTIFICIS. Ibi haud longe fons scaturit, qui S. Crucis vulgo dicitur, et magnis miraculis cla- ret. Quoties enim Rex aliquis Hungariae vel mori- tur, vel periculum aliquod subire cogitur, aqua fontis in cruorem vertitur, ad multos hominum languores, quibus medetur, haud inutilis. Quod accolis longe lateque patet, et longa experientia comprobatum est, sicut Cuspinianus observauit. Haec ea, qua emta sunt, vendiquoque a nobis fide noverit Lector beneuolus. Sed fons hic multo aequiorem laudatorem nactus est*

Nico-

ni ritu confectus est. In Hungariam triennio elapso regressus, proximam clinicam in patria ciuitate auspicatus est, paullo post in Comitatum Gümöriensem inuitatus, prouincialis Physici spartam intrauit, eam tamdiu indefessa exornauit industria, quoad Respublica XIII. oppidorum in Sceputio Polonica, quae iam XVI. oppidorum Iuris est Austriaci, ciuium salutis et valetudinis priuatim ac publice curandae praesidem constitueret. Traditam sibi hanc prouinciam in hunc usque diem cum laude a pluribus retro annis administrare serio intelleximus; nec ab ea se quouam modo auelli patitur, licet magistratus
Incl.

Nicolaum Olahum, Metropolitanam Strigoniensem in Hungaria sua editionis Kollarianae pag. 76. verba auctoris non piget in has schedas referre: Non procul a Severino, arce infra Trajani pontem, fons dicitur scaturiens, quem accolae S. Crucis nominant; cujus aquam, multis accepti conferre corporis languoribus, nihil immandi intra se continere, mortuorum animalium cadauera, experiendi gratia eo projecta, paullo post eiecisse: facies, nescio quas, ardentes noctu isthic videri. Has ob res etiam Turcis fontem in magna esse veneratione. Haec ego olim audiui a seruis Barnabae Belay, Bani ejusdem loci, penes quos fides rerum habeatur. Lectu digna sunt, quae Io. Benedictus Grundel de Acidulis Roitschensibus retulit in sua Roitschöcrene Vien. an. 1685. in 8. In hoc enim Libro revelat, qua ratione suas acidulas examinaverit, late et fuse recensitis omnibus processibus, quod desideratur in omnibus fere hydrographis, quae hactenus aquas salubres oppido varias descripserunt, viam vero et methodum, quae sunt in examine istarum vsu, reticuerunt: quantum vero Marcus della Fratta, Montalbanus Marchio, dell' Aqu minerali d' Hungaria, Venet. an. 1687. 4. edit. praestiterit, nostram non multum moratur attentionem. Claudat agmen Car. Anton. Woita Examen Physico-medicum Thezmarum sklenensium. Vien. an. 1753. in 4.

Incl. Comitatus Saaroſſienſis quoque in locum defuncti Phyſici ſui, Raymanni, Anno 1771. litteris publicis teſtibus, ſufficere adlaboraverit.

O P E R A.

- 1.) Differt. inaug. med. Praes. Ioan. Gottlob Krügero. *De Theoriae Phyſicae tubulorum capillarium ad corpus humanum applicatione.* Haeſae Magdeb. an. 1742. in 4. plag. 6. c. tab. aen. j. Honoribus nuncupata eſt Illuſtriſs. Comitſ Thomae Szirmay de Szirma Beſſenyö et Cſerneſ, ſuppremi in Comitatu Saaroſſienſi Comitſ etc. quem Gallico ſermone panegyrico in praefixo prooemio adfatus eſt.
- 2.) *Notitia indolis et uſus medici Scaturiginum Ruſchbacenſium recenſente Samuele Hambach, Phil. et Med. D. vt et Prov. XVI. opp. Reg: Dominorumque Lublo et Podolin Pniſ. ordin.* In eo eſt eruditiffimus auctor, vt luci publicae Mſctum hoc exponatur, in quo aquas ſoterias nova, eaque prorfus ſingulari methodo, examinare docuit, et dicta ſua obſeruationibus ab experientia petitis egregie firmavit.

ARTICULUS XIX.

HERCZEGH (Ioannes.) In Lib. Regiaque hac Ciuitate Debrecinenſi Patre Andrea Herczegh, viro Nobili, patriae vrbis ſenatore in hanc mundi lucem Kal. Februar. an. 1678. progenitus eſt. Iactis in patrio Lycaeo primis litterarum fundamentis, anno ſaeculi praeterlapſi

nonagesimo secundo die 15. April. Studioforum togarotum coctui adgregatus est: Id feruore et singulari studio effecit, vt variis, litterarum in primis, quae ab humanitate dicuntur, locupletatus doctrinae thesauris, celebres Musarum, quae Francofurti ad Viadrum morantur, sedes adire potuerit, Franequerae Frisiorum praeprimis, quam in ipso labentis seculi exordio intrauerat, ampliandorum studiorum suorum sedem delegit, heic loci philosophicis, mathematicis, physicisque, sed Medicis potissimum adeo sollerter incubuit studiis, vt in salutari arte hac, dum faeces Academicos Guilielmus Coetier teneret, summosquoque die 13. Sept. an. 1703. experientissimo Petro Latane, Med. Doct. conferente, indipisceretur honores et titulos. Reuocatus domum ab Urbis patriae Primoribus, die 7. Maji an. 1704. scholarum curatores officium docendae Philosophiae eidem tradiderunt, cui etiam sed nimis breuiter, nouennii saltim spatio ita praefuit, vt spertam sibi datam exornaret optume. Collegium Doctorem sedulum, et doctum, aegroti Medicum peritum et felicem, discentes autem praeceptorem dilectum ingenuumque diu lugebant. Ex vxore Susanna Sárándi, Danielis Sárándi, senatoris ciuici filia, quam, mense Apr. an. 1713. mortuus, viduam reliquerat, plures suscepit liberos, Ioannem in primis, Virum postea ordinis senatorii consultissimum, commemoratione nostra hic dignissimum, qui ad d. 13. Apr. an. 1767. inter nos viuere desit. Meminit Nostris Paullusquoque Ember, Debrecinensis Sacrorum Antistes, in Hultoria Eccles. Hungar.

Hungar. a Lampe Vltraj. an. 1718. in 4. edit.
pag. 634. (*)

O P E R A.

- 1.) Differt. philosophico-med. inaug. *De Lapide Herculeo, eiusque virtutibus in haemorrhagia narium* Franeq. an. 1703. in 4. plag. 5 $\frac{1}{2}$.
- 2.) *Pestis per Regnum Hungariae an. 1709, et 1710. grassantis cura.*
- 3.) *Lineamenta Philosophiae rationalis in usum tironum elaborata.* Codices hi manserunt manu exarati.
- 4.) *In Honore Posthumo, quem magno Nomini Cl. Martini T. Szilágyi, Proffessoris per XXX. annos famigeratissimi, Fautores, Gymnastae, Amici, Discipuli, prid. Non. Ian. detulerunt, Debrecini per Georg. Vincze an. 1700. in 4. plag. 7. impressis, ita mortem praeceptoris sui luget Ioannes Herczeg, de Debr. S. D. C.*

*Cum trijugis iam Phoebus equis, et Delia bigis
Pestiferis, luxisset agris, moriendo minantis,
Coelestis, poenamque Patris portaret in urnis;
Annonis tunc Mystra suis ditatur in altis
Sylvanis, aliisque diu laetare disertis
Eximiis ditata choris studiosa Iuventus.*

ARTICU-

(*) Exhibet Auctor l. c. Catalogum Professorum III. Collegii Helv. Confess. addictorum Debrecinensis, sed quia is ibi mancus est, nos hic integre contextum dabimus: Ioan. Lascovius, an. 1577. Fabianus Pifo

ARTICULUS XX.

HVNYADI (*Franciscus*) a patria ita cognominatus, insignibus doctrinae subsidiis in Transilvania praemunitus iter in Belgicas oras suscepit, nobiliores Angliae et Galliae Scholas perlustravit, et nouissime in Italiam penetrauit, ibi praecipuam sedem Gymnasium Patauinum sibi delegit, et quia Medicinam philosophiae amico simul iniunxisset connubio, in sollempni academiae panegyri Doctorum Medicinae laurea coronatus est: posteaquam vero peregrinum illud solum cum patrio denuo commutasset, ita celeriter medendi promptitudine inclaruit, vt apud Stephanum Bathorium, nuper Transilvaniae Principem, nunc Poloniarum Regem, splendidum Archiatri locum occuparet, et illo nox an. 1586. e viuis sublato, eandem apud Sigismundum quoque Bathorium

Piso Bolliensis, an. 1579. Ioan. Taraczk Debreczeni, an. 1588. Emer. Sz. Újfalvi, an. 1596. Steph. Derfi, an. 1599. Steph. Debreczeni, an. 1609. Mich. Eszeki, an. 1610. St. Nyilas Melotai, an. 1610. Paul. Kis-Mariai Matthaeus Ketskemeti, an. 1629. Steph. Medgyesi, an. 1634. Steph. Mányoki et Stephan. Szokolyai, an. 1648. Paul. Csiba Téjfalvi, Georg. Csipkés Komáromi, S. S. Theol. D. an. 1651. Steph. Budaeus, AA. LL. M. Sam. Lippoi. Georg. Martonfalvi, S. S. Th. D. an. 1661. Steph. K. Dörfzegi, S. S. Th. D. Ioan. Pellionis Debreczeni. Laur. Ujj-Laskoi. Mart. Tönkö Szilágyi, an. 1669. Paul. Lisznyai, an. 1677. Georg. Vecsei, an. 1692. Ioan. Csérgő Kotfi, an. 1694. Stephan. Király Debreczeni, Med. Doct. an. 1700. Stephan. Hufzti, Med. Doct. an. 1700. Mich. Vári, Phil. Doct. et LL. AA. M. an. 1701. Ioan. Herezeg Debreczeni, Med. Doct. et Georg. S. Ketskemeti, an. 1704. Steph. Szödi, et Ioan. V. Dályai, an. 1712. Paul.

rium electum Transilvaniae Principem rite sustineret dignitatem, cui in toto principatus sui regimine tam arcto fidei adhaesit vinculo, vt ne exfulantem quidem vacillantis ingenii Principem ad extremos vsque vitae dies vniquam deseruerit. Virum existitisse varia eaque solida eruditione et liberaliori in primis ingenio clarissimum docent egregia facta et scite dicta quam plurima; vnum, quod notatu dignissimum existimauit, adduxit Rev. P. Bodius in Athen. Hungaric. in artic. pag. 113.

O P E R A.

1.) *Epigrammation Francisci Hunniadini, Transilvani*, in Opus Hieronymi Mercurialis de *Morbis Puerorum*; quod Ioan. Groscenius P. et Med.

F 4

D.

P. Csengeri, 1715. Martin. Szilágyi, et Mich. H. Komáromi, an. 1718. Steph. Tönkö Szilágyi, an. 1723. Ioan. Sáska Tabajdi, an. 1725. Georg. Maróthi an. 1738. Sam. Szilágyi, an. 1742. Steph. P. Szathmári, an. 1747. Steph. Hathvani, Med. Doct. an. 1749. Ioan. Varjas, (†) an. 1751. Nicol. Sinai, an. 1760.

(†) Bella in republica litteraria inuentio lectum Varjasianum hoc nomen, vt id saltim adiciere liceat, reddidit nouissime omnium inter patriae ciues eruditos quam celebratissimum, multis enim hominibus laudatus Professor iste *Elegiam veri nominis, post tot secula ab inuentis Elegis primam, et ipsam Hungaricam*, stanno Debrecinensi ante biennium publicauit, in qua praeter vnam litteram vocalem *e* absque reliquarum mixtura per totum Carmen nullam aliam adhibuit. Propria haec et admiranda Linguae nostrae laus est, et nulli forte orbis vniuersi nationi familiare vt, qua, praeter Hungaricam, vna eademque adhibita in omnibus syllabis vocali, sermonem de rebus variis opinione longiorem instituere liceat.

D. ex illius ore exceperit, et senatui Posnaniensi an. 1583. Patavii inscriptam, Venet. an. 1588. in 4. edidit. Carminis elegantia suavit, ut illud ex toto hic repetatur:

*Ecqua poli regio, trifidi quis angulus orbis,
 Quodue latus terrae laudum est immune tuarum,
 Mercurii foecunde nepos? Iam gloria testes
 Deserit occasus, alioque renascitur orbe,
 Te Rhodani, Rhenique cohors, te Sarmatis arctos,
 Te Scythae, te Mysus, Dacique Getaeque loquuntur,
 Certatimque tuum praescribere pagina nomen
 Ardet, et ingenii monimenta propagat in aevum,
 Felix sorte tua, et gratis tam dives alumnis.
 En series operum tota circumsonat arcto.
 Te procerum coetus omnis, te purpura, te omnis
 Bibliotheca petit. Vultu tibi fauit amico
 Bellipotens populi pastor, tibi panditur omnis
 Regia; seu Natis, seu tu nascentibus almam
 Addis opem, te nascentes natiq; salutem
 Rite vocant, te aetas omnis, te sexus uterque,
 Conditioque colit, puer hinc juvenis que medelam
 Grandaeuus, quo vivat, habet, quo germinat infans,
 Tu Regum sceptris aulisque infesta venena
 Arte fugans, mensis innoxia pocula misces.
 Absistunt trepidae mortes, inuitaque Clotho
 Fila trahit, Lachesisque dolet sua pensa reuolui,
 Sponte sua saevae priuigna venena nouercae
 Ebibit, impune inuisos non ulla clientes
 Fraus perimit, pascuntque suos aconita colonos:
 O hominum vitae, o communi Nate saluti,
 Non sic clara suam iactavit Pisa Tonantem,
 Illustresque suos Rhodos aurea sole colossos,
 Talis*

*Talis Apollinea prostratus gymnade Python
 Poena renascentum exutus vitaque soloque,
 Matris onus pulsavit humum, sic Herculis Hydra,
 Hydra ferae Iunonis honos, face, cuspide, clava
 Concidit, et matrem maculavit sanguine Lerram.
 Ergo beata Viris Pofnania, sancta fenatu,
 Excipe phoebei tam nobile munus alumni,
 Te geminae decorant claves insignia clara,
 Panditur iis via virtutum, nunc tertia clavis,
 Qua vitae referatur iter, quae secla recludit,
 Accessit. Gaudete patres, queis dulcia curae
 Pignora, vos opus hoc pueri crescente iuventa
 Nocturna versate manu, versate diurna,
 Vestra salus agitur primaeuo in limine vitae,
 Hinc senium, hinc sericea vos sperate nepotes.*
 Patauii an. 1683.

2.) *Votium Francisci Hunniadini Transilvani, in
 editionem Operis Hieronymi Mercurialis De
 Venenis et morbis venenosis, quod ex illius ore
 exscripsit Alb. Scheligius, et Stephano Ba-
 thorio Regi Poloniae dedicatum edidit Ve-
 net. an. 1588. in 4. Carminis suauitas pro-
 dit insignem nostri in fingendis versibus fa-
 cilitatem :*

*Parue Liber, gelidos mundi visure Triones,
 Illa tot heroum genitrix, tot honoribus aucta
 Aula adeunda tibi est, Scythiaeque superba
 trophaeis,
 Hic vbi bella ducum cupido perlegeris ore
 Edomitum Tanaim, et fractae Maeotidos, arcus
 Diuitiis confise tuis, audacter adito
 Diuini penetrale Ducis, proflernere supplex,
 F 5 Atque*

Atque Vnctum venerare Dei, genibusque volutus
 Debita magnanimo defixes oſcula Regi.
 Ille licet nunquam curarum pondere liber,
 Te tamen aspecto diſcuſſa nube parumper
 Liberior, paulumque ſuus, te fronte ſerena
 Excipiet, magni diuina oracula Vatis,
 Magna decent magnos, tu nempe potentibus herbis
 Nigra venena fugas, vitamque in ſecula differs,
 Ille venenatos ferro et face conficit hoſtes.
 Macte bonis annis, Rex inuictiſſime, rerum
 Certa ſalus, atavis ſoboles non degener Hunnis,
 Quo naſcente fluunt anni meliore metallo,
 Quo naſcente redit viuus color vrbibus aegris,
 Quo naſcente audent canae procedere leges,
 Inuenies virtute viam, tua numina Ganges,
 Et ſeptem gemini formident hoſtia Nili.
 Tu vero lux Arctoae clariffima gentis,
 O Iuuenis, tibi quid tanta dabit indole dignum
 Poſteritas? quali penſabit munera lucro?
 Ultra Pyramides, annoſaque Mauſolea
 Duret honos, nec te premat inuida nube vetuſtas.

Patauii an. 1583.

- 3.) *Versus lugubres poſthumis Stephani Regis Poloniarum honoribus nuncupati, et Cracouiensibus typis an. 1588. publicati: placet laborioſum Diſtichon, quo defuncti heri ſui annum, aetatem, regnum, menſem, diem et diei partem obitus expreſſit Noſter hunc in modum, hic adſcribere:*

VIX noVies ſeX bIs qVINos reX VIDerat annos,
 BIs ſenI bIs ſena haVſIt noX anXIa MensIs. (*)

ARTICU-

(*) Quandoquidem Verſuum horum lugubrium exemplaria omnia fore iam interciderint, et nonniſi aliqua

qua eorum fragmenta apud Wolfgangum Bethlenium Historiarum Transilvanicarum Lib. IX. pag. 396. seqq. edition. Keresdin. an. 1687. in fol. nobis e naufragio conseruata sint, ex Libro hoc Bethlenii omnium certe rarissimo, quia, exceptis solis tribus quatuorve exemplis, seruente adhuc Typothetarum opera, nequam Turca diripuit, soiam Husztii nostri *Monodiam ad Tumulum Diui Stephani Regis* decantatam in chartam hanc inscribam, quem excellentissimus iste Historicus Lib. cit. pag. 646. ob plures ejusmodi iucundos ingenii foetus Insignis sui temporis Pœtæ nomine cohonestat:

*Quo fessum queremoniis
Declinem caput? Hei qui-
bus
Me me luctibus obruam?
Hei dolor dolor!*

*Cur nos deseris, O pater!
Irritata tot hostium
Inter tela minantium?
Hei dolor dolor!*

*Vita mors mihi dulcior,
Curarum quies horrida,
Supremum propera diem,
Hei breues rosae!*

*Cessant iustitia fora,
Legum conticuit tenor,
Europae cecidit nitor.
Hei breues rosae!*

*Supremum occidit, occidit
Vitae vera sulus meae,
Nostri gloria seculi.
Hei dolor, dolor!*

*Aeterna vice temporum
Durus sic rotat ordo res,
Diuum sic agit arbiter.
Hei dolor dolor!*

*Vt rosae, vt breue liliū,
Quae ver educat herbidum,
Vt Sol irrubuit grauis.
Hei breues rosae!*

*Nunc tellus violaribus
Ridet versicoloribus,
Nunc bruma riget horrida.
Hei breues rosae!*

*Moerent languidulum decus,
Marcent viuudulum caput,
Et matrem repetunt hu-
mum.
Hei dolor dolor!*

*Vt sol auricomum caput
Nunc perlucidus aperit,
Nunc injurius operit.
Hei dolor dolor!*

*O Lux, O animae meae!
Iucundum Iubar! Hei mi
Tempestatibus in mediis.
Hei breues rosae!*

*Bisstum, qua licet, o Pater!
Iustis verto doloribus,
Herbis suaue virentibus.
Hei breues rosae!*

Inter Elogia vero Regis eiusdem, vt, neglecto reliquo carminum genere, hoc arte sabrefactum Nro. I. adiciam saltim Elogium:

*Dacia, Muza, Fides, Gradive, Polonia, Roma,
Funde, resoluë, riga, proiice, sterne, seca,
Harcctus, ora, genas, galeam, diadema, capillos,
Corde, elegis, fetu, vertice, fronte, manu.*

Naenas lugubres Elegiaco Carmine Hungarico, ab archlatro hoc scriptas, et ad tumulum Regis defuncti decantatas, eruditissimus Patriae Civis, *Daniel Cornides*, in ditissimo promtuariorum suo litterario adseruat; ob sermonis vernaculi ligati nitorem daturi olim popularibus nostris aliquod illarum specimen.

ARTICULUS XXI.

HUSZTI (*Stephanus*) Hungarus, oppido Comitatus Maramarosiensis Hufzt, vnde nomen sortitus, honestissimis parentibus, Stephano K. Szabo, (*) et Catharina Vass, natus est an. 1671. iactis pietatis et primae Latinitatis in triuio fundamentis, an. 1682. missus est in Scholam Debrecinam, vbi Martini Szilägyi et Paulli Lisznyai Profef-

(*) Patris Medici Nostri Soror germana, Elisabetha K. Szabo de Debreczen, genuit Samuelem N. Szobozlai patricium Debreczinensem, qui praeside Philippo Matthaei Med. Doct. et Profef. *Discursum Medicum Inauguralem de Paralyfi*, publicae Doctorum censurae ad d. 12. Mart. subiecit, Franequeranis typis anno 1671. in 4. plag. 3. expressum: Inscriptum eum auctor Nicolao M. Apäti de eadem, vrbis Debreczinae cui dignissimo, et Scribae experientissimo, nec non genitrici suae, Elisabethae K. Szabo de Debreczen, parentibus suis fidelissimis, et peregrinationum suarum per Germaniam, Belgium et Angliam institutarum adiutoribus munificentissimis. *Samuel Viski de Marmaros*, Szobozlao mascule disputanti in honorem, egregium adjecit epigramma, cujus distichon vltimo loco relatum, tale est:

*Doctus avus, celebris genitor, genitrix tua casta
Quomodo tu possis filius esse rudis?*

Professorum ductu quatuor annorum intervallo studiorum ac litterarum notitiam hausit egregiam, totidem annis Claudiopoli Transilvanorum sub auspiciis et manuductione Stephani Pataki et Sam. Némethi, Professorum Collegii Reformati, in studiis philosophicis et theologicis semet exercuit. Solidiori sic instructus doctrina ex parentum et amicorum consilio primumquoque Francofurtum ad Viadrum commigravit, ibi Medicinam et physicam experimentalem Bernhardum Albinum, Nicolaum vero Noël physiologiam et praxim medicam tractantes audiuit. Anno 1692. profectus est in Academiam Franequeranam, hic Professore Latane, Institutiones Kaldschmidii praelegentem, auscultavit, brutorum, hominumque cadavera diffecantem admiratus est. Anno 1693. Lugduni Batav. Carolum Drelincourtium, Physiologiam docentem; Paullum Herrmannum Rerum naturalium et plantarum naturam et vires euoluentem; Iac. le Mort, chemicis laboribus vacantem; Burcherum de Volder physicam explicantem audiuit. Eodem anno in Angliam transfretavit, Londini societatis regiae pharmaceuticae Laboratorium, cui Staphorst celebris chemicus tunc dirigendo praefuit, visitavit: Oxoni sollempnitatibus academicis et disputationibus interfuit, inde anno. 1694. reuersus, Lipsicas musas inuisit; Andream ibi Petermannum in chirurgicis, anatomicis, chemicis operationibus, et praxi medica; Riinum in botanicis, anatomicis et materia medica; Ortlobium vero in demonstrationibus cadaveris humani occupatum seculo frequentavit. Ad Hallentium Musarum emporium

porium anno eodem digressus, prae reliquis artis antistitibus Fridericum Hoffmannum praeceptorem delegit; illius Collegiis tam physico-mechanico-curious, quam chemico experimentalis et practico, in quo signa et causae morborum, succincta medendi methodus cum cautelis practicis tradebantur, diligentissime interfuit. His studiis feliciter ad finem perductis, laudato Frid. Hoffmanno brabeuta, ad dignitatem Doctoris Medicinae ad d. 25. Aug. an. 1695. euectus est. Hoc condecoratus axiomate, posteaquam ad patrios reuertisset penates, et non contemnenda cognitae et exercitae artis suae palam ederet specimina, cellissimus Transilvaniae Princeps Michael Apafi II. Ebesfalvam in Aulam suam euocauit, et dilectissimae conjugis suae, Principis et Comitissae Catharinae Bethlen sanitatis tuendae curam concedidit. (*) Dum in administrato feliciter munere hoc inuicem sibi peperisset laudem, ita suadente temporum vicissitudine, ad exornandam

in

(*) Tenemus eas Principis Apafi II. Litteras, manu et sigillo proprio die 14. Oct. an. 1699. Viennae munitas, posteaquam feliciter is in eam ciuitatem accitus amplissimis iuribus suis renunciaret, in quibus archiatro suo Huitzio, habito in decursu, ut verba sunt, iam aliquot annorum praestitorum seruitiorum, non abumiliter in posterum quoque praestandorum ratione, Fundum quempiam ciuilem in oppido Comitatus Maramarosensis Szigethano gratiose dat confertque ab omnibus taxis seruitisque ciuilibus immunem vna cum haeredibus et posteritatibus vtriusque sexus vniuersis possidendum. Ita illae incipiunt: *Nos Princeps Michael Apafi Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, etc. etc. Datum Viennae Austriae die decima quarta Octobris An. Dni. Milleesimo sexcentesimo nonagesimo nono.*

in Athenaeo Debrecinensi cathedram philosophicam an. 1700. auocatus est, et simul Ciuitatis Physicus ordinarius, constituto annuo salario, declaratus est, in quo munere bis gemino, quod industriae et laborum fuit incitamentum, per plures annos summa cum omnium adprobatione versatus est.

O P E R A.

- 1.) Dissert. physiologica I. praes. Burch de Volder. *De Hominis automato, seu corpore animali, in quo praecipuae oeconomiae animalis functiones ex artificiosissima ejus structura, nil ad eas conferente mente humana, per caussas et effecta breuiter deducuntur.* Lugd. Batav. an. 1693. 4.
- 2.) Dissert. physiologica II. praes. eod. Volder. *de natura mentis, eiusque functionum: tum earum, quae nullum plane commercium habent cum corpore, tum quae ex Coniunctione mentis cum corpore resultant, id est, quae corpus et mentem requirunt.* Lugd. Batav. an. 1693. in 4.
- 3.) Dissert. physiologic. III. et IV. praes. eod. Volder. *In quibus existentia Dei et existentia Nostri, seu e stupenda mentis corporisque nostri fabrica, functionumque vtriusque natura metaphysice adstruitur, et deducitur.* Ibidem anno eodem. Omnes simul explent plagg. 8½ in 4.
- 4.) Dissert. med. praes. Petermanno. *De Subiecto sanitatis, et eius diuisione in Elementa.* Lips. an. 1694. 4. plag. 2.

5.) Dis-

- 5.) Dissert. Physica experimentalis, pro Grad. Doct. in Philosoph. *De Corporibus, illorumque Principiis et affectionibus.* Halae Magdeb. an. 1695. 4. plag. 3.
- 6.) Disput. inaug. med. praes. Frid. Hoffmanno. *De prudenti medicamentorum applicatione in tempore.* Halae Magdeb. an. 1695. 4. plag. 3.
- 7.) *Keresztyéni jószágos cselekedetekkel tellyes Paradisom Kertetske.* Est notissimus Ioannis Arndtii Liber precatorius, *Paradies Gartlein* inscriptus, qui ex Germanica in vernaculam linguam translatus, et Sereniss. Principis Michaélis Apafi vxori, Catharinae Bethlen, cuius personae egit Medicum, oblatus: huius sumtibus prodiit Claudiopoli an. 1698. in 12. alph. I.
- 8.) *Stephani Huszti, Medicinae Doctoris, et Physici Liberae Regiaeque Ciuitatis Debretzen ordinarii Oratio inauguralis exhibens speciem, requisita veri ac legitimi Medici Philosophi, dicta Debrecini in Auditorio, cum ordinarius Philosophiae Professor introduceretur die 14. Miji. An. 1700.* Debrecini per Georg. Vintze in 4. plag. 2½.
- 9.) *Pauculae et generalissimae Positiones philosophicae diuina fauente gratia, praeside Stephano Huszti, Med. Doctore, et Philosophiae professore, Lib. Reg. Ciuit. Debretz. Physico ordinario. Et descendente Michaële Bárány de Debretzen. S. D. C. et Eloquentiae Praeceptore, publicae disquisitioni Dominorum philiatorum submissae die 9. Dec. MDCCI.* Debrecini per Georg. Vintze an. MDCC. in 4. plag. 2½.

10.) Eg-

10.) *Égre kézen fogva vezető Kılauz. Mellyszent Atyáknak és a boltsefégnak régi szeretőinek Regulájának velejét foglallya magában.* Debretz. 1705.

12. Est aureus Cardinalis Ioan. Bona Libellus, quem Manuductionem ad coelum nominavit.

ARTICULUS XXII.

IESZENI *aliter Icszentzky, vel Iessenius a Iessen (Ioannes.)* Ieszen in Comitatu Turocziensi vicus est amplissimus, qui quia montibus circumfusus fraxinum in primis alit, inde non modo vico nomen, sed eius quoque possessoribus gentilitia tribuit Insignia, fraxinum enim gerunt, qui Slauico ideomate Ieszen, et inde perantiqua quoque haec stirps Ieszenszky dicitur. (*) Ex tabulario comitatus Turocziensis eruit M. Belius in
Notit.

(*) Perantiquam esse hanc Iesseniorum familiam Insignia Nobilitatis Hungaricae a Ferdinando I. Imp. renouata, et sigillo Regis hujus pendenti d. 7. Maii an. 1563. Oeniponte roborata, manibusque Archiepiscopi Strigon. Nic. Olahi, et Franc. Forgách, Episcopi Varadiensis, signata edocent clarissime: vitandae prolixitatis gratia non nisi ea inde nunc excerpimus, quae illustrandae rei nostrae inferuire videbuntur: „ Nos Ferdinandus Dei gratia Imp. „ semper Augustus ac Hungariae Rex etc. Vobis „ fidelibus nostris, Danieli, Melchiori, Simoni, „ Laurentio, Balthasari, Casparo, Petro, Nicolao, „ et Georgio, filiis Nobilis quondam Stephani Ieszenzky de Nagy Jезzen, ac alteri Stephano, filio Nobilis quondam Georgii scilicet Jезzenzky „ de eadem Nagy-Jезzen, salutem etc. Mores praecedentium nostrorum imitantes cum intelligamus „ Maiores vestros praesertim Comitem Michaëlem „ Megye.

Notit. Hungar. Tom. II. pag 312. annis 1558. 1559. 1563. et 1564. Vice - comitem in eodem Comitatu fuisse Danielem Ieszenszky, Georgium vero annis 1575. 1582. 1586. eodem defunctum esse munere. Ex praeclara hac et optimorum virorum faecunda familia, hodieum apud

„ Megye, Regi Belae IV, filio Andreae Regis, tan-
 „ dem Stéphano filio Belae, nec non Ladislao Kun-
 „ Lászlo dicto, filio eiusdem Stephani, sereniss-
 „ Regibus in defessae fidelitatis famulatum domi fo-
 „ risque praestitisse, dudum antea iam in veros re-
 „ gni Nobiles receptos, tandem etiam avum Nico-
 „ laum, officium Vice-Comitis in Comitatu Turo-
 „ czienfi multis annis gessisse, patrem vero vestrum
 „ Stephanum a XL. annis officio Judicis Nobilium
 „ periculosis temporibus functum esse, imo vos-
 „ quoque contra Turcos et alios rebelles semper
 „ fuisse promptos et alacres inuentos, praecipue te
 „ Danielem, qui officium Vice-Comitis nuncquoque
 „ administras. Nolentes itaque hanc maiorum ve-
 „ strorum vestramque fidelitatem irremunerabilem,
 „ haec antiqua Nobilitatis vestrae Insignia distur-
 „ biorum temporibus abalienata denuo Vobis et po-
 „ steris haeredibusque vtriusque sexus vniverfis
 „ conferenda duximus: Scutum scilicet fuscil colo-
 „ ris, in cuius ima parte tres continentur colles,
 „ quorum medio Fraxinus arbor frondens est inser-
 „ ta, prouti vero insistit vrsus niger aperto ore et
 „ lingua excita hians; et reliqua, quae hic sequuntur,
 „ in principio Litterarum harum pictoris manu
 „ lucide depicta scite admodum in adnexo epigram-
 „ mate expressit *Frid. Taubmannus* in Schediasm. Pöet.
 „ innov. Vitteb. an. 1610. pag. 816. dum *Jessenii* No-
 „ stri Arma Nobilitatis celebrat:

*Fraxinus ad coelos e monte triuertice surgit,
 E quibus hastatis figitur vrsa volis.
 Vrsa refert hostem: serpentem Fraxinus odit,
 Candida sit virtus, si vel in hoste furat.
 Coelitus illa tamen vires arcessit: et hoc est,
 Quod cito per nubes desuper hasta ruat.
 Prisca haec: Ieszenszky sunt Arma. Amissa retraxit
 Postmodo Ferdinandi Caesaris autographum.*

apud nos florente, sicut olim duxit originem Balthasar Ieszenfzky, Turocziensis comitatus Iudex Nobilium, qui saeuienti in patriam Turcarum bello, tutiora quaesiturus, Vratislauriam concessit, ibique hoc patre et Martha Schilleria Ioannem Nostrum an. 1566. die 27. Dec. desperato tridui partu primo genitum in lucem editum scribit M. Andreas Calagius, addictissimus Ieszenfzkyanae familiae cultor in Annal. illustr. viror. et feminar. Francof. an. 1609. edit. pag. 363. Licet itaque natiuitatis loco Iessenius Vratislauriensis, gente tamen Hungarus est, vt Lindenius, Langius, Goelicke, Matthiae, et plures docuerunt contra Vernsdorfferum, Koenigium, Pantke, Stollium, Kestnerum et alios id genus homines. Omnium optime rem hanc Caspar Cunradus Iessenio amicissimus in Profopogr. Melica Millenar. I. pag. 815. edit Francof. an. 1615. sequenti explicuit epigrammate, dum is caesareo-regius iam esset archiater:

Panno fato patrum, Breslaur natus in vrbe,

*Regius archiater, Pannonos inter ouo. At ex
folius ipsius Iessenii scriptis eum natione Hungarum fuisse facile euincitur. (*) Posteaquam No-*
ster

(*) *In Iudicio de Sanguine V. S. dimisso aperte se Equitem Hungarum adpellat, dum id Georgio Turzoni ita familiari stilo inscribit: Ill. ac Magnifico D. D. Georg. Turzoni de Bethlehemfalua, Comiti Aruensi, etc. veteris familiaritatis reuocandae et beniuolentiae nouae conciliandae studio offert, donatque Doctor Iessenius, Eq. Vngarus. In Epistola ad Petrum Reuai, Comitem Turocziensem, et S. Hungar. Coronae custodem Vienna Austriae Non. Apr. an. 1612. data,*
Singu-

ster in ludo Vratislaviense prima studiorum possisset rudimenta, ex Patris consilio Lipsiam commigravit, et ibi medica studia G. Waltero duce auspiciatus est, Romae continuavit, et Patuini sub Hieronymo ab Aquapendente finiuit: inde an: 1592. ex Italia redux factus, Vratisla-

singulari se cum Jesseniis, in agro Turocziensi degentibus, necessitudinis conjunctum esse vinculo commemorat, legitur illa in Commentar. de S. Coronae Hung. ortu etc. edit. an. 1613. 4. pag. 99. His consona sunt, quae in descriptione quoque coronationis Matthiae regis leguntur. In *Renunciatione vero Legationis Bohemicae*, ad Comitata Hungarica obitae, icribit pag. 33. Velle se, tamquam *patricium ungarum*, regem praesentem Ferdinandum, Pofonii recens coronatum, pervenerari. pag. 34. se Regi huic a *Proceribus regni Hungar. a genere commendatum*, promissima illi sua polliceri officia, nec *dissimilem se Majorum suorum futurum*, qui pro Ferdinando in potiundo Regno Hung. ad vulnera et carceres vsque, litteris regiis testibus, depugnarunt: Regi Matthiae per quinquennium fidum et utile se praestitisse ministerium. pag. 35. *Hungaros in Comitibus congregatos suos esse socios*. pag. 37. *Danielem Jeszensky, Turocziensem, fratrem suum germanum esse*, et ob id libenter eum carceris quoque molestias tulisse. pag. 41. *Comprehensus Pofonii, dum Viennam duceretur, se ad primarium Nobilitatis Hungar. privilegium prouocasse*, nisi citatum prius et conuictum comprehendendi nequaquam potuisse, nec extra patriae limites se iudicari debere, quippe *se stemmatis et nominis Jesseni esse, habere se cum fratre laudato in quito pago Jeszen paternam portionem*, praestareque ibi onera quaeuis imposita, adeoque iura Regni quaelibet se obtinere, se aliquamdiu in Hungaria educatum, et hoc nomine a Palatinis praedecessoribus amatum, arcanorum consiliorum participem factum, Regi Matthiae II. commendatum, in ministrorum aulae numerum receptum. pag. 50. Se *Nobilem Hungarum esse*. In Epistola comitali pag. 1. *Hungarorum gentilem esse*. In Litteris ordinum Bohemiae ad Hungaros in Comitibus Pofoniensibus congregatos *Hungarorum consanguineum nominari* etc.

tislaviae substitit, et ibi praxim medicam aliquamdiu exercuit, quoad Vittebergam euocaretur; in ea academia per nouennium Professoris Medicinae munia gessit, et, teste Andr. Sennerto in Athen. Vitteberg. Libr. I. cap. VI. pag. 71. dignitate quoque Rectoris Magnifici an. 1597. mactatus est, fuitque simul Illustriss. Saxoniae Ducum Medicus ad d. 24. vsque Augusti an. 1602. quo ad Sacratiss. Caesareae Maiestatis intercessionem Illustriss. Saxoniae Elector e statione hac Eum cum gratia dimisit; vt ipse in Program. tractatui de Generat. et vitae humanae periodis praefixo loquitur: itaque non Maximiliani II. Imperat. vt perperam Boerner in Memoria Professor. Medic. Vitteb. Specim. I. pag. 11. voluit, sed in Aulam Rudolphi II. euocatus est, (*) huius et Mathiae Regum curam

(*) M. Andr. Calagius, poëta Caes. coron. idem probat in *Buccina Melpomenes*, Vratislav. Anno Salvatoris 1608. in 4. typis Baumannii edita, qua nuptiis Esaiæ Jeszensky de Magna Jessen, cum Magdalena Benckia celebratis, panegyrim occinuit: posteaquam scilicet antiquissimam Jeszenskyorum in Hungaria gentem ab vltima illius origine per annorum seriem nominum tenuis enarrasset, ita post Balthasarem Jeszeni, patrem, ad laudandum canendo digreditur filium, Joannem, Nostrum:

*E Ramis, quibus ille viget, mira arte medendi,
 Corporibusque sua carptim ratione secandis,
 Clarus Joannes, Witebergae nuper, et alta
 Saxonis, aestates aliquot, nunc Caesaris aula
 Rudolphi: ac demum pacis Laurentius arte
 Florentes: etc. etc. Exhibentur hic in aversa
 primae paginae parte, antiquissimae gentis Jeszenskyanae*

curam gessit archiater fere per integrum septennium, et constitutus est nouissime Collegii Carolini Pragensis Rector, tandem circa an. 1618: referente Cunrado Theatr. Symbol. centur. VII. pag. 310. academiae Cancellarius, sed mox infelicibus fatibus inuoluendus, nam anno eodem Frederici Palatini partes tuiturus, ab Ordine Bohemorum Euangel. legatus ad Comitata Hungarica mittendus, in arce Pragensi d. 18. Iun. decernitur, et vicesimo sexto dicti mensis die tuto Poisonium, Litteris fiduciariis instructus, ingreditur, et mox, quod soluta iam essent comitia, expositis coram Palatino legationis suae capitibus, tertio Iul. die, militum globo circumdatus, auctoritate publica comprehenditur, et in arce per bidui moram detentus, Viennam deportatus, in tetrum carcerem supra portam Baileriam turritam 60. gradibus altam, in quo Venceslaum Caesarem olim misere latuisse ferunt, mox includendus, vnde non nisi post diurnam XXII. hebdomadarum moram aegre libertati redditus, die scilicet D. Nicolao peruigili, quo mors Impera-

kvanæ Insignia, ligno incisa, cui dictus Calagius talia subiecit:

*Dentibus infrendis colles super, Vrse, quid hostis?
 Virtutem minime, viritus use, domas.
 Ista suum quoque rolur habet, quod ab arbore pendet
 Frazinea, armata rube, suaque manu.
 Victæ quitus, tu, dos Victrici frondis honorem;
 Persque triumphantis trisfe, subacte, jugum.
 Patta ea Majorum virtute videlicet, Arma,
 Gens Jessenska sua nobiliora facit.*

M. Andr. Calag. Vrat. Cal. Maj.
 1608.

peratricis diuulgaretur, non est veritus praesenti Cauffarum capitalium Praefecto sensum harum litterarum C. M. M. M. M. carceris parieti die obitus Archiducis Maximiliani adscriptarum, coelesti doctus themate, hunc in modum interpretari; *Caesar Matthias Morietur Mense Martio*. Ita posteaquam nihil amplius contra, Domum Augustam se umquam quoquam modo attentaturum, data fidei dextera, sancte policeretur, relictisque in vrbe duobus nationis Bohemicae Viris nobilibus tanquam obsidibus, et impetratis regiis liberi commeatus Litteris, tertio Ianuar. anni sequentis die saluus et incolumis recto itinere Pragam reuertitur. Ast post acceptam Bohemorum cladem, subactumque eorum a Caesareanis regnum, anno 1621. 21. Iun. aetat. 55. Praegae ita lacrimabundo supplicio ob id affectus est, quod verbum Caesari nuper datum violasse crederetur, vt lingua prius viuo excissa, tandem cervix gladio percussa, reliquum vero corpus in quatuor partes diuulsum, et ante portam patibuli quadriuiam, caput vero turri, quam ad pontem vocant, (*) adpensum legatur in Theatr. Europ. Tom. I. ad an. 1621. pag. 17. et 484. vbi imaginem effictam quis est, qui sine animi horrore intueatur? reliquas Effigies partim aeri partim Ligno incisas diligenter collegit Moehsenius

(*) Sed caput hoc, quod sublimi palo diu infixum haeserat, anno 1631. post victoriam Gustavi Adolphi Lipsiensis, et occupatam Pragam, Honorifice ab Amicis Sepulcro conditum scribitur in Histor. Perf. Boh. l. c.

senius in Iconib. celebr. Medicor. Part. II. pag. 68. recentissime eam egregie ad umbratam exhibuit Celeberr. Adauct. Voigtius in Effigiebus Viror. erudit. Bohem. part. I. pag. 35. Videatur Caroliquoque Caraffa Comment. de sacr. German. Restaur. part. I. pagg. 117. 118. 122. seq. Animi constantiam laudat auctor Pers. Boh. cap. 74. pag. 261 — 265. et 390. edit. Germ. an. 1650. M. Iac. Iacobaei, testis autoptes in Idea Mutat. Boh. Euang. Eccl. pag. 37. seq. Trenchin. an. 1625. benignius de Iessenii factis sentit Conringiusquoque de Scriptor. med. pag. 208. Lottichius in Comment. Rer. German. Tom. I. Lib. 8. cap. 5. pag. 238. P. Ember in Histor. eccl. Hung. pag. 359. Fortunae volubilitatem consideraturus Frider. Taubmannus tale capite diminuto Iessenio perenne consecrauit monumentum:

Fortuna vitrea est:

Quid sortis splendore tumes, homo? vitrea fors est,

Summus vbi nitor est, summa ruina prope est.

Bulla minuta natat tuto, dum crescit in virem,

Dum vult iam fieri maxima, rupta perit.

Cl: Matthias Belius in Notit. Hungar. Tom. II. pag. 337. cur ambigit, *Iessenius hic ornamentone potius, an dedecori gentis Hungaræ natus credi debeat?*

O P E R A.

- 1.) *Zoroaster. Noua, breuis, veraque de Vniuersa Philosophia.* Vitteb. an. 1593. in 8. plag. 9. Frider-

Friderico Wilh. Duci Saxoniae et Vinariae oblatum.

- 2.) *Anatomiae Pragensis an. 1600. ab se sollempniter administratae historia.* Vitteb. an. 1601: 8. Plag. 20. Inscripta Regi Bohemiae eiusque regni ordinibus. praefixae Imagini, ligno incisae, haec subiecit Iac. Typotius:
Hoc decus, haec facies, Iessenii, digna beato,
Quod iam nulla manus pinxerit, ingenio.
Nam capis ingenuas omnes feliciter artes,
Sub medica quamuis arte latere velit. Pagina operis huius 60. haec de Septo scroti Iessenius: *Inter utrumque testem diaphragma quoddam est, veluti septum, seu membrana quaedam tenuis, extensa, quae testes, ne se inuicem collidant, separat.* Cur itaque Ruysius septum in scroto a se primum detectum fuisse gloriatur?
- 3.) *Tractatus de Ossibus.* Vitteb. an. 1601. 8. plag. 5. Ill. Principi Ursino de Rosis, Bohemiae proceri dedicatus.
- 4.) *Institutiones Chirurgicae, quibus vniuersa manu medendi ratio ostenditur.* Vitteb. an. 1601. 8. plag. 14. Rudolpho II. Imperat. oblatae. Repet. German. Norimb. an. 1674. in 4.
- 5.) *Aemilii Campolongi Patauini Semeiotice, seu noua cognoscendi morbos methodus, ad analyseos Capiuaccianae normam expressa.* Nunc primum per Ioannem Iessenium a Iessen recte discentium et docentium et medentium vsibus publicata. Vitteb. an. 1601. 8.
- 6.) *Aduersus Pestem consilium cum eiusdem de Mithridatio et Theriaca disputatione.* Huic adnexi Du-

rastantis et Curtii quidam Libelli medici. Gies-
sae an. 1614. in 12.

- 7.) *Libellus de anima et corpore vniuersali*. Pragae an. 1605.
- 8.) *Iudicium de sanguine V. S. dimisso*. Pragae an. 1618. 4. plag. 2. Illustr. Comit. Aruenfis, Georgii Turzonis, honoribus nuncupat. Notis et castigationibus suis recudendum dedit Iac. Pancrat. Bruno. Norimb. an. 1668. in 12.
- 9.) *Speculum vrinarium*. In calce prioris opusculi promissum.
- 10.) *Sermo de legibus et moribus Studiosorum*.
- 11.) *Oratio de Martino Biermanno*. Vitteb. an. 1695.
- 12.) *Oratio de vita et morte Tychonis de Brahe*. Pragae an. 1601. 4. inserta quoque Miscellaneis obseruation. Tom. I. pag. 623. seq.
- 13.) *Regis Vngariae, Matthiae II. Coronatio*, an. 1608. Pofonii celebrata, cum breui Rerum Pannonicarum chronologia, Ioanne Iessenio a Iessen, Regio Medico, descriptore, Viennae Aultriae primum edita, at nunc auctoris venia emendatius recusa Hamburgi, sumtu Frobeniano an. 1609. et versa German. Argent. an. 1610. in 4.
- 14.) *Progenies Augusta diuorum Imperatorum Ferdinandi I. et Maximiliani II.* Francof. an. 1613. in 8.
- 15.) *Obseruatio chirurgica Romae in Iuuenula capta*, cui primo et difficili partu matrix prolapsa, forcipe candente absque vitae dispendio procisa. Apud Schenckium Obseruat. Medicinal.

dicinal. Tom. II. Lib. IV. observ. 303.
plures alibi leguntur.

- 16.) *Vesalii Examen observationum anatomicarum Fallopii in publicum reduxit.* Hanov. an. 1610. in 8. Item Galeocti Martii Libros II. De Homine interiore, eiusque partibus cum G. Merulae annotationibus.
- 17.) *Historica relatio de rustico Bohemo cultriuorace* Hamburg. an. 1628. in 8. recus. ibid. an. 1655. 8.
- 18.) *Disputationes variae:*
- a.) *De morbis tota substantia naturae nostrae contrariis.* Resp. St. Mylio Geranodensi. Vitteb. an. 1596. die 16. Apr.
 - b.) *De Morbi, quem aër tota substantia noxius peragit, praeservatione et curatione.* Resp. Dan. Sennerto, Vratislaviens. Kal. Sept. 1596.
 - c.) *De morbis, quos venena intra corpus sumtu cognita et occulta qualitate efficiunt.* Resp. Iac. Praetorio, Liuono. d. 8. Sept. 1596.
 - d.) *De Morbis, quos venena extrinsecus morsu icæque illata committunt.* Resp. Esaiæ Kober, Vratisl. d. 15. Sept. 1596.
 - e.) *De Morbis partium simularium.* Resp. Io. Armbruster, Waldorffio, Vitteb. d. 24. Sept. an. eod.
 - f.) *De Mitridatio et Theriaca.* Resp. St. Marcello, Austr. prid. Non. Aug. 1598. dedicata ab auctore Senatui Lipsiensi.
 - g.) *Vni-*

- g.) *Vniuersalis Corporis humani contemplatio.* Resp. Phil. Tuchscherer, Cotbus. d, 20. Oct. 1598.
- h.) *Denorum paradoxorum physico-medicorum disceptatio.* Resp. M. Io. Kegler. an. 1599.
- i.) *De generationis et Vitae humanae periodis Tractatus duo*, in sollenni disputatione 3. Sept. M. Io. Plachetio, Marcomano defendendi. Vitteb. an. 1602. 4. plag. 4. Equiti Friderico a Salhausen Swadae Domino dedicati.
- k.) Progr. *De Medicinae ortu et progressu, nec non praeclaris Medicis*, in sollenni panegyri sex Candidatorum doctorali. Vitteb. an. 1600.
- l.) *De vniuersitatis perfectione Lib. II.* Vitteb' an. 1601. d. 6. Mart. ad disputand. propositi. Resp. Balthas. Gombos, Miskolczino-Hungaro, et Nationis Hungaricae Seniore: dedicati Spect. ac Magnifico Casparo Kornis de Ruzka, Principis Transilv. Consiliario.
19. *Legationis in Regiis Vngarorum Comitibus proximi nomine Euangelicorum Regni Bohemiae ordinum a Doct. Iessenio obitae Renunciatio, ad illustres, generosos et amplissimos Dominos Directores.* Praegae excudit Paullus Sessius an. 1619. in 4. plag. 6½. Praefationi adtextae sunt in primis paginis *Instrumenta Legationis, Tabulae puta fiduciariae, et Litterae ad Incl. Regni Hungariae Ordines.* Subnexa est in fine *Ad Vngaros Iessenii Epistola Comitialis, exhibita Statibus Posonii*

Posonii mense Decembr. An. Chr. CIOCCIX.
Germanos praesidiis non excludendos. Pragae an.
 eod. in 4. plag. 1.

- 20.) *Commentarius super Acta Apostolica et Meditationes in Passionem Dominicam.* Opera haec in carcere Viennensi nocturnis lucubrationibus absoluisse ipse testis est in Legationis suae Renunciatione pag. 59. Vtrum edita umquam, non constat.
- 21.) *Itinerarium Hungarico-Austriaco-Morauico-Bohemico-Saxonicum.* Vitteb. an. 1695.

ARTICVLVS XXIII.

KERTZI (*Paullus*) Med. Doctor, inter ciues Coronenses in Transilvania Saeculo XVI. vitam degit, ibi praximquoque clinicam ad ultimos vitae dies exercuit: eum *Iacobus Bongarsius Aurelianensis*, Henrici IV. regis Galliarum ad Principes Germaniae olim Legatus, in editione Francofurtana Scriptorum Rerum Hungaricarum an. 1600. in fol. a se adornata pag. 619. *Medicum eruditum, virum humanitate. doctrinaque, et quod ante omnia, vera pietate insignem* existisse commemorat, quippe qui Viro illi excellenti, in Daciae oris diuersanti, non modo ludentis et varie sese explicantis in Transilvania frequentia naturae miracula ostentabat, sed antiquitatum quoque Romanarum obuias passim reliquias, collectas a se, humanissime obtulit peregrino describendas, quarum seriem videre licet l. c. pag. 627. seq. Dignum est commemoratione, dum is in theologorum pascua occasione quapiam incautius

tius perrupisset, arum abfuit, quin in praesens vitae incurreret periculum: anno scilicet labente 1585. quum Daniel Reipchius quidam, Brasso- uienfis diaconus, suam ex suggestu sacro promul- garet opinionem, *natum mundi seruatorem vbique locorum secundum humanam naturam esse praesentem, per immensitatem corpus Christi, vt loqui voluit, diuinitati exaequatum infinitum esse, et vbique diffu- sum*, Tito vero Bognero, I. V. D. et loci theomyta, reliquisque theologicae classis viris diuersum sentientibus, Kertzius nolter prae aliis magna animi contentione aduersarium refutaturus, eam ex nouaturientis theosophiatae verbis elicere annisus est sententiam, disputandi seruore abreptus, quae coetui in aede sacra praesenti a blasphemiae nota haud quaquam libera, adeoque Deo in- iuria esse videretur: audita insulsa tali, consulto hic a nobis subticenda, Kertzii Ratiocinatione, ita exacerbati sunt auditorum in ea panegyri ani- mi, vt nisi Reipchii interposita fuisset auctoritas arreptis lapidibus miserandum in modum poene obrueretur a ferocienti populo examinandus. Ne malum hoc forte latius serperet, Lucam Vngle- rum Superattendentem, Synodum hoc fine Birt- halbinum conuocasse, ibi Reipchium erroris con- uictum, et ad meliorem frugem adductum fuisse, atque turbas has ita tempestiue sedatas, ex Ha- nero pag. 305. seq. Schneizelius de Statu Eccl. Luth. in Transilv. pag. 63. pluribus verbis retulit. Sed factum *Matthiae Froni*, Icti et Se- natoris Coronensis, minime fuit laudabile, quod crambem hanc male olidam a morte *Kertzii* de- nuo recoxerit, et litem hanc, ne triobolo qui- dem

dem dignam, ita suam fecerit, vt integro tractatu, typis vulgato, quem *Anti-Kertzius* adpellauit, tanta virulentia pleno persecutus fuerit, vt Nostrum, dicta prius sanguinaria in eius caput sententia, aeternis addicere cruciatibus nequaquam dubitarit. De his Cel. Petr. Bodius quoque in Athenis Hungar. in artic. pag. 139. sequ. consulendus est.

ARTICVLVS XXIV.

KOMAROMI (*Ioannes Petrus*) In Lib. Regiaeque Sempronienſium vrbe Noſter Ioannes Petrus Komaromius XIV. Kalend. Februar. anno ſeculi proximi nonageſimo altero (*) ex nobili Komaromiorum gente ſuam duxit originem: quum in puero matura ingenii praeflantia et amor litterarum ſingularis obſeruetur, prouida parentum
 cura

(*) Exſtat hodieſum in medio foro Lib. Regiaeque Ciuitatis Ginſienſis Domus, Inſcriptione medica, anno hoc 1692. indicato, talibus Hippocratis verbis notata in frontiſpicio: *Vita breuis, ars longa, occaſio praeceps, experimentum fallax, iudicium difficile etc.*

16 (I. B.) 92.

Iacobum Binnium, aedium dominum, intelligendum eſſe, facti ciuitatis publici, fidi monſerunt interpretes, qui dictae vrbiſ Medicum hoc tempore ſe gerebat. E filiorum huius tergeminarum numero Ioannes, chirurgiae magiſterium, immo etiam ſenatoriſ ordinis dignitatem adeptus, patris in anatomia verſatiſſimi, exemplo excitatus, impetrauit cadauer de infelici ligno poſtridie lictoris manu ſuſpenſum ſibi a magiſtratu ciuico ſkeleton fabricae corporis humani

cura factum est, vt eius in patrio Lycaeo animus Latinarum Graecarumque litterarum iusta cognitione imbueretur, et mox adolescens admodum in Academiam Argentoratensem amplificandorum studiorum gratia exmitteretur; ibi dum in Botanica, Anatomia, et reliquis medicae artis partibus egregios fecisset progressus, Basileam recto commigrauit itinere, in perantiqua hac Rauracorum vniuersitate, explorata prius eius doctrina, summos ab amplissimo Medicorum ordine consecutus est ad d. VII. Iun. an. 1715. honores et priuilegia. Quibus ita pro merito cohonestatus, et in patriam ciuitatem regressus, artem adeo felici inter ciues suos auspicio coepit facere, vt prouinciam ordinarij physici ciuici obtineret exornandam lauto decoratam stipendio; a patriis his laribus laurinum post bienium auocatus medicinam tanto ardenti-

US

ni adaptandi gratia reddi, quod ille in aedes suas deportatum, et totum gelu rigidum in cadum, aqua tepida plenum, suspendendum imposuisset, mox cum aduocatis reliquis artis suae magistris sociis, anatomico adparatu instructis, sedentem erecta ceruice in media aqua latronem inuenit: quem interrogatum dum collo et capite potillimum sibi dolere ex eo intelligeret, cado exentum cibo potuque refecit, et ita vitae de nouo incolumem reddidit, fidiissimumque tubecuturo tempore chirurgus in taberna sua administranda illum nactus est pluribus annis famulum. Recitatam hanc historiolum, medicis obseruationibus inferendam, ex fida testium hodieum supersticum relatione haustam, veram esse Viri eruditissimi, Liberae Regiaeque Ciuitatis Ginsiensis et Incl. Comitatus Castri-ferrei Physi ordinarij Laudatissimi, D. Francisci Kereszturi, Komaromii No ri gener, Li terae, ad d. 2. Maii anni labentis 1776. ad me humanissime datae, nuntiarunt.

us vtiliusque tractauit clinicam, quanto iam paratior a naturae cognitione fuerat; heic loci dum medendi prouinciam satis occupatam per nouennium fere et amplius cum fructu sustinuiſſet, in Lib. Regiamque Giſienſem ciuitatem a magiſtrato euocatus tranſiit ad exornandam in ea vrbe et mox in Comitatu quoque Caſtri - ferrei Phyſici ordinarii prouinciam: quem geminum hunc locum tam inſigni cum laude ad vitae huius finem, qui XV. Apr. an. 1761. contigit, tenuiſſe perhibetur, vt ab omnibus aegris, qui ſemel ad eius fidem et curam ſe contulerunt, eo quod hos non officio tantum et arte medici iuaret, ſed integritate etiam et comitate amplecteretur, et aeſtimaretur plurimi et amaretur maxime. Virum non modo medicarum rerumque naturalium, ſed ſacrarumquoque litterarum cognitione apprime tinctum ſacra in primis poeſi (*) plurimum delectatum

(*) *Integrum Hymnorum Sacrorum* varii generis *Volumen* proſtat in ſcriniis haeredum: ſpeciminis loco incipiam anteriores duos tresue cantilenae verſiculos recitare: quam tunc compotuiſſe dicitur, dum primus inſultus apoplecticus paralyſin totius ſinistri lateris ſatis moleſtam pertinacemque poſt ſe relinqueret: vnde certo liceat colligere, qua Medicus noſter in Deum ſuum vſus fuerit fiducia, certe non ſucata:

1) *Erhöre Herr mich Kranken ſehen*
Aus meiner tieffen Herzens-Noth,
Laß meine Wehmuth vor dich gehen,
O großer Gott! Gott Zebaoth!
Hilff meinen ubergroſſen Schmerzen,
Ich bitte dich von ganzen Herzen,
Und beuge vor dir meine Knie,
Schau meine Thränen netzen ſie.

2) *Mein*

ctatum fuisse intelleximus. Matrimonium ita nactus est foecundum, quod cum nobili virgine Maria Catharina Artneria Sempronii inierat, vt liberos nascentes septendecim numerare potuerit, a morte vnum filium, Paullum, eumque strenuum postea Martis alumnum, et quinque filias superstites honestissimis Viris elocatas. Vir incomparabilis Ioan. Christophorus Burgstaller, Iudex et consul Posonienfis, Insigne nobilitatis Nostri cupro incisum publicauit in Mantissa Insignium Nobil. Familiar. Regni Hungar. num. IX. (*)

OPE-

2) *Mein ganzer Leib ist gebrechen
Und Wehrmuth-bitter ist mein Brod,
Gott ist mein Artzt, so muss ich sprechen,
Allein mit einem sanften Tod,
Er wird mich meiner Last entbinden,
Die schwere Noth wird Ruhe finden,
Er endet meinen Lebens Lauff,
Und schliesset mir den Himmel auf.*

3) *Ich lebe zwar doch ist mein Leben
Nur wie ein Schatten an der Wand,
Will ich mich legen oder heben,
So bebet bey mir Fuss und Hand,
Die Speisen kan mein schwacher Magen
Nicht wie zuvor mit Lust ertragen;
Die Zunge redet jedoch schwer,
Und stamlet in der Rede sehr. etc.*

(*) Comaromiorum gens haec quum in amplissimos diffusa sit ramos in Hungaria, alijs definiendum committimus, cuius? an huius, potissimum sit prosapiae Ioannes ille Komáromi, qui exsulantis Comitissae Emerici Tökölyi lateribus, cuius indiuisus fuit conscribendarum epistolarum magister, ita firmiter sese adglutinauit, vt non nisi mors turbatoris pacis publicae eum inde auulserit, et in patriam e Turcorum dominio redire coeperit famosissimo aequae seditionum auctori Francisco Rákoczio eadem, quae vitrico, serui-

O P E R A.

- 1.) Differt: physico-medica inaug. *De Vino Hungarico Soproniensi*. Basil. an. 1715. 4. plag. 5. Matthiae Trimmel vrbis Sempronienfis Consul; Wilhelmi Artneri, Iudicis, et reliquorum Collegii Senatorii Seniorum honoribus nuncupata. Lepidum carmen est, quod Theod. Zvingerus, Med. Pract. Prof. et Reip. Basil. archiater, operi ad calcem adiecit:

*Quaeritur, an vini Comaromus calleat vsus
Hungarici, cuius dulcia dona refert.*

*In dubio res est; si vires callet ab vsu,
Vti iudicio desinet ille suo.*

*Sin vires certus non confirmauerit vsus,
Frustra de Vino differet ille bono.*

*Prompta tamen ratio est, ab Apolline doctus Iacchi
Exornat patrii munera laude sua.* Errores in Dissertatione hac ab auctore commissos amice emendasse Cl. M. Belium in crudita Vinearum et Vini Sempronienfis descriptione, inserta Prodromo Hungar. nov. et antiq. pag. 163.

seruitia praestiturus: ab hoc mox ille perbenigne exceptus, et in Comitatu Saarossienfi praedio Ciet salvensi liberaliter donatus, an. 1710. peste correptus Interiit. Ob id saltim hominem hunc a nobis in istam tabellam relatum; quod *Diarium fatorum actae vitae*, in Collectione Manuscriptorum Szekelyiana in hunc vsque diem ab interitu adseruatum, requirit; ex quo, qui Historiae patriae amantissimi sunt, temerarios duum virum horum factiosorum ausus et iniqua consilia fideliter consignata, magna ex parte haurire poterunt.

163. et 197. probe nouimus, prouti rei huius Frider. Brückmannus quoque meminit Epist. itiner. 97. Centur. I. in qua nobiliora Hungariae uina ordine alphabetico enumerasse legimus. Mirari interim neuitquam desino, quod *Vinum Tokajinum* omnium fere mortalium confessione reliquarum totius Europae prouinciarum uinis praestantia anteferendum, nemo umquam ciuium nostrorum in hanc usque diem lege artis, ut meruerat et debebat, quantum quidem scire licet, rite examinauerit, et usum physico-medicum nos edocuerit. Publicauit quidem Vir Clariss. D. Samuel Dombi, Borlodiensis, Dissertationem de Vino Tokajienfi, Vltraj. an. 1758. in 4. typis edit. sed non nisi inauguralis illa est, et exercitatio saltem academica; et ante eum Ioannes Matolai, Vetusoliensis Disquisitionem physico medicam de Vini Tokajienfi cultura, indole, praestantia et qualitatibus, insertam Appendici *Aëtor. Nat. curiosor. Volum. VII.* Vir quidem eruditus, at non Medicus fuit, et ut ipse in fine opusculi fatetur, fugitiuo calamo, et sine cura illam conscripsit: nec peregrinos hoc defungi volumus officio, prouti Celeb. Fridericum quoque Hoffmannum, ut alios minutos taceam auctores a Brückmanno l. c. excitatos, aliquod specimen rei huius in operibus suis promulgasse conspicimus; sed ciues patriae integro eruditionis adparatu instructos ad hoc inuitamus optatum opus perficiendum, quibus optuma suppetit opportunitas materiem hanc pro dignitate liquoris nobilissimi, oeconomicè

nomice, physice, chemice, et medice ad
 lancem rite expendere. *Fontes Hungariae me-*
dicatos plures nostrum singularibus libellis de-
 scripserunt; *Oleum f. Balsamum Hungariae Car-*
paticum Augustini ab Hortis et Georg Buch-
 holtzius, senior, enarrarunt; *Antra Deminsal-*
uensia Georg. Buchholtzius, junior; *Belénye-*
sensia in Comitatu Bihariensi ad Funaczam
 Alexius Nedeczky; *Carpatia Draconum*, Ioan.
 Paterfoni; *Montes Carpaticos* David Fröli-
 chius, Sam. ab Hortis; *Natrum Hungariae*, Gabr.
 Pázmándi; *Gramen Mannae Hungaricum* Ladisl.
 Bruz; *Indolem aëris Hungarici* Dan. Gömöri;
Aërem, aquam et loca Posoniensia, Sal minera-
le alcalicum natium Pannonicum, et ex eo parata
remedia, I. Ioan. Torkos; *Natium Sal Cathar-*
ticum Andreas Herman; *Aurum Vegetabile Hun-*
gariae, Daniel Perlitzius; *Mineras* Ioan. Frid-
 walszky; *Natragulyam Hungar.* Carol. Reyger,
 et M. Belius; *Terram Medicinalem Tokajensem*,
 Dan. Fischerus; *Varios Naturae thesauros* in
 Hungaria I. Andr. Scopoli, Comes Marfili-
 us, Ignat Born, Felix Petantzius, alii alia;
 cur in decantatissimum, o populares dulcis-
 simi! ac vere diuinum liquorem Hungariae
 profecto nectareum, et plus quam Nepen-
 this elogio dignum, solius naturae beneficio
 in montibus Tokajino vicinis parari solitum,
 curatius inquirere amplius negligemus? nam
 nec hic in censum ea venire possunt, quae
 Petrus Ioenichius commentatus est in Dissert-
 tatione de Vineis Hungariae edita Thorunii
 an. 1761. in 4.

2.) *Tractatus chemico-medicus de fonte salubri in pago Tatzmansdorff, Tarcza Hungaris dicto, prope Sclaning, Pinkafelldae vicino, in Comitatu Callri-ferrei scaturiente.* Prelum Typothetarum videre non potuisse dolendum est. Acidularum harum Paulus Spindlerus noster meminit in *Centur. Obseruation. medicinal. IX. et XXI. pag. 18. et 38.* cuius contenta Car. Rayger, aequae, vt prior, Pofoniensis Medicus in adnexo scholio egregie explicat, Fridericus vero Loewius hypochondriacis et nephreticis propria edoctus experientia optime conuenire adserit, in *Dissertatione duorum medicorum Hungariae fontium Appendici Actor. Nat. Curios. Vol. IV. inscripta.* Ea, quae Ignat. Wetfchius in *Dissert. sua de Fonte hoc Vindobonae an. 1763.* in medium protulit, haud quaquam nos morantur. Noster Komaromius aqua hac soteria in cura Melancholiae ita prospero vsus est cum emolumento, vt homines malo hoc tentatos vtriusque sexus, etiam e remotissimis subinde locis ad se deductos paucissimis praeterea adiunctis remediis, pristinae sanitati felicissime restituerit: aetate vero hac nostra vsus ita euasit popularis, vt ipsam quoque Austriae dominationis metropolin clausis lagenis adportata, sic in *Diario Vindobonensi* subinde repeti legimus, publice in foro, vili posito pretio, emtoribus aegris opem ab ea sperantibus, vertente quouis anno diuenditur.

ARTICVLVS XXV.

KYR (*Paullus*) Ioannes Honterus Coronensis posteaquam Cracouiae et mox Basileae poëseos, Eloquentiae, Matheos, Astronomiae, Geographiac, Historiae, Theologiaeque studio animum imbuisset, in patriam ciuitatem reuersus, Varronis et Euangelistae Dacici nomen adeptus, non modo ludum litterarium aperuit, in quo omnes artes et scientiae publice traderentur, sed officinam quoque instruxit typographicam, in qua libri bonae frugis in vsus publicos omnium primo in oris Transiluanicis adolescente saeculo XVI. procuderentur. In hac Schola Medicus noster *Kyrius* docendae philosophiae, et vt videtur, Medicinae quoque, primorum vrbis auctoritate admotus est; in eo typographeo edidit anno 1551. in 8. plag. 9. duplicem argumenti medici libellum, discipulis suis antea ad calamum dictatum, et hoc insignitum titulo:

SANITATIS STUDIUM

ad Imitationem Aphorismorum compositum.

Item:

Alimentorum vires breuiter et ordine
alphabetico positaе.

Autore Paulo Kyr, Medico.

Impressum in Inclyta Transyluaniae Coronz.

M. D. XLI.

Iuuentutis Studiosae Coronensi Liber inscriptus est, in quo auctor sectae

H 4

Medico-

Medicorum Galenicæ addictissimus, ita scribendi rationes exponit: *Quum a Deo insitum sit tueri vitam et sanitatem, et a medicis clarissimis, sanctisque Viris semper obseruatum fuerit, non conuenit quemque nescire eam partem, ut etiam Galenus docet, quæ ad valetudinem tuendam pertinet. Non autem voluptatem, sed necessitatem spectamus, videlicet ne corpus in morbos ac vitia delabatur, vitæque functiones impediatur. Nam aliqui aegrotant, non ob proprium corporis statum, sed propter vitiosam victus rationem, dum aut in desidia vitam agunt, aut nimium laborant, aut in ciborum qualitate quantitateue peccant, aut exercitium aliquod noxium exercent, aut in somni modo, aut Veneris immodico vsu falluntur, aut etiam aegritudine animi curisque parum necessariis se macerant, vnde nonnulli in morbum quempiam gravem incidunt, a quo tota vita sese explicare nequeunt. Qui ergo victus ratione uti volunt, necesse est, ut Res non naturales et alimentorum vires agnoscant, et sese ad eas accommodare studeant, de quibus hic breuiter tractatum est. Verum ea ab egregiis authoribus, magisque Galeno selegimus, quibus studiosæ Iuuentuti Coronensi prodesse studei, quod si consecutus sum etc. Pergite igitur studiosissimi Iuvenes, veterem recipere dietam, et ad euitandos morbos salubria praecepta excerptite, quo mens sana fit in corpore sano. Quia Liber iste ita relictus est rarus, ut vix amplius conspici, nedum haberi possit, ex singulo capite speciminis loco singulos saltim promam aphorismos:*

- I.) *Aër calidior et siccior emendatur, si humidiores et frigidiores domos praeeparabimus, pauimenta earum*

rum adſidue aſpergentes aqua roſacea, vel aqua pura tantum cum aceto: vel cum flabello facto ventulo, tum vt ex Euripo aliquo auras inſpiret machinantes. Praeterea ſternere locum frondibus ſalicis, vitis, floribus frigidis, vt violarum, roſarum; fructibus, vt pomis citrinis, aurantiis, limoniis, mire competit; et ab igne ſolisque calore prohibere expedit. Praeſtat etiam locum a pauciſſimis adiri; incredibiliter enim multitudo aërem inſicit.

2.) De Cibo et potu. Ferulorum numerus binarium non facile excedat, poſt hoc in comedendo tempus prolongare non licet. Conſuetudo in cibi aſſumptione, et in vniuerſa victus ratione ſeruanda eſt, nam inſueta moleſtare ſolent.

3.) De Motu et quiete. Exercitium commode adminiſtratum ad ſanitatē tuendam multas vtilitates adfert; nam calorem augmentat, cuius beneficio membra ſolida molleſcere, humida tenuari, meatusque laxiores fieri accidit; et ob ſpiritus valentiorē motum meatus expurgare excrementaque expellere neceſſe eſt. Sanitatis ſtudium ad labores impigrum eſſe ſcribit Hippocrates.

4.) De Somno et vigilia. Conſentiunt Medici, ſomni juſtam longitudinem eſſe tempus ſeptem horarum noctu: nam in die dormire nemo ex antiquis probauit, et mala ex hoc Auicenna haec fere enumerat: deſtilationes ex capite, corruptionem coloris, aggrauationem ſplenis, laxitatem neruorum, deſidiam ad res agendas, proſtratum appetitum, apoſlematum generationem, febres, et quaedam alia.

5.) De inanitione et repletionē. Pueris ad decimum quartum annum ſanguis venaeſectione haud

detrahendus, nec senibus post septuagesimum, nisi in hac aetate constituti multi Sanguinis fuerint viresque robustas habuerint; at si necessitas jubeat, iis etiam venam secabis.

- 6.) De animi affectibus. *In omnibus animi perturbationibus, quaere honesta solatia, utere amicis, conuiujs non tristibus, tange chelyn digitis. lude fidibus, canta dulcisonum melos, quo tristia corda reficiantur, animique habitus moderentur.*

Ex Viribus vero Alimentorum, ordine alphabetico digestorum, non nisi *Saluiam* et *Serum lactis* adjiciam:

Saluia calida est et sicca, in cibo sumta confortat cerebrum, Stomachum, et hepar, utilis est nervis, manuum tremori, et paralyticis, in fluidis ventribus satis apta.

Serum lactis aluum subducit, praesertim qui hoc potu plurimum utuntur, si ipsam magis subducere velis, salis quam plurimum injicies. Datur quoque comitialibus, melancholicis, paralyticis, in lepris, elephantis, ac articularibus morbis, valet item cutis infectionibus, splenis oppilationibus et duritiei, et hac ratione fiunt euacuationes humorum crassorum et melancholicorum lieni insertorum.

ARTICULUS XXVI.

LIEBEZEIT (*Georg. Sigismundus*) Nobilis hic Hungarus Sempronii primam lucem adspexit die 11. Nov. an. 1689. Domi ad omnem cultum et humanitatem formatus, peradolescens anno aetatis decimo octavo; qui erat huius saeculi

culi octauus, comparandae eruditionis gratia sedes Musarum Saxoniae Academicas adiuit, Halae Magdeburgicae potissimum diuersatus, Stahlum, Hoffmannum, Albertum duces secutus est, Lugdunum Batauorum digressus in inuestigandis artis salutaris mysteriis Boerhauum auscultauit aliquamdiu. Horum institutionibus eas in hoc studio fecit progressionem, vt postquam ex Batauis Regiam Fridericianam iterum repetiisset, elapso biennio viam sibi ad doctoralem dignitatem aperuit, et summos laurea medicae honores, conferente Stahlio, anno demum 1713. consecutus est. Vt hoc Doctoris nomen ipso facto tueretur, auspacatum artis suae facturus periculum, quinto, quam exierat, anno in patriam reuertit. Postquam salutarem artis Scientiam iam septem annorum vsu exercitationeque firmasset, vrbis Sempronienfis Magistratus anno 1720. ciuium salutis et valetudinis privatim ac publice curandae praesidem constituit. Vix hanc ornare coeperat prouinciam, superuenit anno postero auctoritatis Caesareae Diploma, quo in confortium Collegarum Societatis Natur. Curiosorum receptus. cognomentumque *Nili* indeptus est. Id quoque dignitatis ipsi postea contigit, vt a Sereniss. Principe Brandenburgo - Byrutino, Friderico, in suorum Consiliariorum, et Aulae Medicorum numerum referretur. Quod ad matrimonium attinet, duxit in vxorem virginem, Michaelis Meisneri factoris antistitis filiam, cum qua annos XXV. sine querela transegit duas post mortem superstites relinquens filias.

Morbi

Morbi vi ac diuturnitate fractus anno aetatis vndequingagesimo III. Eidus Nov. an. 1739. mortuus est. In funeris celebritate laudatus a Cl. Daniele Haynoczio, Sempron. Evangel. Con - Rectore, praeceptore meo aestumatissimo, Societatis Latinae Ienenfis Commembro; quae lugubris oratio typis excusa anno eodem Sempronii in 4. plag. 2. Repetita in Append. Act. Natur. Curios. Vol. VII. pag. 303. seqq. (*)

O P E R A.

- 1.) Disput. Medico-legalis, praef. Alberti, *De abortus noxia et nefanda promotione*. Halae Magd. an. 1711. in 4. Iterata ibidem an. 1730. 4. plag. 6.

2.) Dif-

(*) Pietas erga Praeceptorem hunc iure postulat, ut cursim saltem, prout hic licet, nonnulla aliaquoque quae memoria suggerit, iam adpingam opera. 1.) Differt praef. Mart. Chladenio. *De Pharisaïs et Scribis in Cathedra Moſis ſedentibus audiendis*. Vi-temb. an. 1718. 4. plag. 5. 2.) *Oratio funebris in laudes Stephani Török de Telekes, Incl. Comitatum Sempron. et Caſtrifer. Tab. Iudic. Aſſeſſoris ad d. VIII. Id. Apr. habita*. Lipſ. an. 1723. 4. plag. 5. 3.) *Epitaphium apellae Iosepho Süßz Oppenheimio ob nefanda facinora, conatusque impios an. 1738. in furcam ferream acto scriptum*. Tubing, an. 1738. 4. plag. 1. 4.) *Epistola gratulatoria ad Virum summe Rev. Ios. Siphkovits Toth Superattendentem scripta*. Halae Magd. an. 1740. 4. pl. 1. 5.) *Laudatio funebris, qua Sereniss. Principem Eugenium Franciscum Sabaudiae ac Pedemontii Ducem Marchionem Salutiarum etc. ad d. VII. Id. Quintil. an. 1736. publice elatum, sollemni exsequiarum pompa auctoritate publica profecutus est*. D. H. Vien. an. 1737. 4. plaz. 12. Inserta legitur Actis Societatis Latinae Ienenfis, ita etiam, quod sequitur. 6.)
Sacrum

- 2.) Dissert: inaug. med. *De tumore oedematoso podagrico.* praef. Stahlio. Halae Magd. an. 1713. 4. plag. 4. Cui adnexa est gratulatoria Albertii Epistola, qua podagram sine sale explicare adnititur.

ARTICVLVS XXVII.

MARQVARDVS. In Albo Cathedralis Ecclesiae Zagrabiensis notatum est ad an. 1450. Marquardum Medicinae Doctorem a Principe Friderico de Cillia renunciatum fuisse successorem Ioanni de Gretz, archidiacono Urbocz et Canonico Zagrabiensi, qui Romam pergens in itinere mortuus fuerat. Dum scilicet Cilliae Principes Fridericus et Vlricus, Ecclesiae Zagrabiensis delignati Gubernatores, Ius Patronatus vacantium beneficiorum vsurparent, in adipiscendo honorifico hoc Canonici munere non leuia sibi posita fuisse obstacula certis expertus est

Sacrum Parentale, quo Dium Carolum VI. Rom. Imp. semper Aug. etc. Rei litterariae conseruatorem munificum rebus humanis an. 1740. d. XIII. Kal. Nov. aet. LVI. Heroibus fatali, exentum, Musae in Sempron. Evang. Gymnasio prof:quutae. Sempron. an. 1740. 4. 7.) Emblemta in Natalem Regii Principis Iosephi, Benedicti etc. ex Sereniss. Hungar. ac Bohem. Regina, Archiduce Austriae etc. Maria Theresia, anni MDCCXLI. d. III. Id. Mart. nati, cum natalis ille Sempronii, Dominica Quasi modo geniti, sive in Albis, solemniter celebrabatur. Legitur in MScto, vt et sequens. 8.) Iter Sempronio Nouifolium an. 1741. susceptum, in quo Historico-politica locorum, per quae tranjuit, iugulorum descriptio, cum adjecta rerum naturalium et curiosarum commemoratione, continetur.

est Marquardus Medicus documentis, quoad an. 1453, Vienna Feria VI. post festum S. Georgii Ladislaus postumus, Hungariae Rex, anno Regni XIII. vniuersas quorumlibet beneficiorum in Zagrabiensi et Chasmeni Ecclesiis per Comites Cilliae Fridericum et Vlricum Sclauoniae Banos, factas Collationes quibuscumque hactenus Personis vigore Iuris Patronatus sui regii, tamquam Rex Apostolicus, ratas firmasque haberet, ac vt loquitur, iterum constitueret ac confirmaret, vt horum series Num. 843. in laudato statim Ecclesiae Libro lucide satis exponitur. Missis reliquis, quae in hanc rem sonant, documentis, existant in eodem Ecclesiae Archiuo Regis Ladislai V. Litterae, quae vocantur, Consensuales, Feria VI. post festum S. Georgii Budae an. 1456. exaratae, in quibus Rex recognoscit per Marquardum Medicinae Doctorem, Archidiaconum Urbocz, Ladislaum item Custodem et Clementem de Gara, Canonicos Zagrabienses, preces pro consensu Regis sibi nomine Capituli fuisse exhibitas.

ARTICVLVS XXVIII.

MARTINVS. Viri huius Spectabilis memoria in Actis MSctis Facultatis Artium Vniuersitatis Vindobonensis Lib. III. fol. 317. nobis conseruata est, quem Artium Magistrum et Medicinae Doctorem, nec non Ecclesiae B. V. Mariae Budensis Plebanum fuisse aperte edocemur: ob id vero quam maxime memorabilem, quod eius potissimum opera effectum esse crederetur,

retur, dum Matthias Corvinus Viennam anno 1485. deditioe caperet, et Rex victor cum conjugē Regina Beatrice ouans urbem ingrederetur, Vniuersitatem ipsam festiua oratione se studiaque sua deuouentem in choro Ecclesiae Cathedralis D. Stephani benigne audiuerit. Duobus praeterea illorum temporum Instrumentis dictum hunc Medicinae Doctorem, Martinum, antiquissimae Matricis Ecclesiae B. Mariae Virginis Budensis fuisse plebanum euincitur, quorum prius Rev. Stephanus Kapraini Histor. Diplom. sub Matthia Corvino Part. I. pag. 78. eruit, et simul docet eundem Theologiae Professore ibidem egisse, quod ita incipit et explicat: *Nos Martinus Arcium et sacre Theologiae Professor, Apostolice sedis protonotarius, Plebanus Maioris Ecclesiae Beate Marie Virginis Budensis. Recognoscimus presentibus nos accepisse etc. In cuius rei testimonium presentes sigillo nostro annulari consignauimus feria VI. in professo conceptionis gloriose Virginis Marie Anno 1487.* alterum uero Rev. A. Balth. Kerckelich Histor. Eccl. Zagrab. Part. I. pag. 200. seqq. produxit; in Epistola illa longiore Angelus, Episcopus Ortanus, Innocentii Pontificis ad Regnum Hungariae Legatus, Sedis Apostolicae Nuntius et Orator, Budae in Domo solitae Residentiae an. 1490. d. 5. Iul. ad Germaniam, Hungariam etc. exarata, qua litem de Decimis Ecclesiae Zagrab. motam diremit, his uerbis Nostrum pro rei ueritate testem in calce Epistolae adducit: *Praesentibus Venerabilibus Viris, D. Martino Prothonotario Apostolico et Budensi Plebano, caeteris.* Rev. Xy-
 stus

stus Schier in Buda sua Sacra sub priscis Regibus, pag. 23. opinatur Nosrum hunc eundem ipsum fuisse cum Martino illo Presbytero Budensi, Viro astrologiae iudiciariae callentissimo, quem Matthiae Regi longissimum vitae tempus, falso tamen, sponduisse a plerisque narratur.

ARTICVLVS XXIX.

MELCHIOR. (*Nicolaus*) Cibinii primam lucem adspexit in Transilvania, celebris aevo suo artis chemico-philosophicae fuit Magister, Adeptorum numero se adscriptum aperte gloriatur in Libello suo Alchemilico, *Gloriae Mundi, seu Tabulae Paradisi* cum tali inscriptione inserto: *Processus vniuersalis Viae Tincturae Rubedinis et Albedinis Alchymicae Artis Magistri, Nicolai Melchioris, Cibiniensis Transilvani, sub Forma Missae feliciter incipit etc.* Quae dicta Mundi gloria continetur in *Musaeo Hermetico Sopho-Spagyrica* artis discipulos fidelissime erudienti, quo pacto summa illa veraque Medicina, quae res omnes qualemcumque defectum patientes insaurari possunt, quae alias *Benedictus Lapis Sapientum* appellatur, inveniri ac haberi queat. Francofurt. an. 1625. in 4. Repetita in eodem Musaeo reformato et amplificato, Francofurt. an. 1677. et 1678. in 4. (*) Teite Fabricio Biblioth. Graec. Vol.

XII.

(*) Dum Nicolai Cibnienſis Ungari huius Icona inter caeteras totius Europae Adiporum Effigies in Musaeo hocce Hermetico contentas curatus ci cumſpicerem, eamque vestitu clericali indutam ipſo adſpectu

XII. pag. 720. iam antea excusus legitur Procellus iste Melchioris in *Theatro chemico* edit. an. 1622. in 8. volum. III. pag. 853. seqq. Aurifer hic Libellus oblatuſ eſt legenduſ gloriſſimo Principi Wladislao II. Hungariae et Bohemiae Regi, ea fini, vt benedictae artis huius Alchemicae beneficio, vt ipſe in *Complenda* ad calcem Miſſae loquitur, Antichriſti et Turcarum fiat extirpatio, et omnes regiae Maiestatis de-

ſpectu animaduertentem, ea, vt candide mentem aperire liceat, mihi tacite ſubnata eſt opinio, Noſtrum hunc ſcientiae Spagyricae Magiſtrum, eundem ſorte eſſe cum Nicolao illo Olaho Archiepiſcopo Strigoniſe, qui in breui Chronica aetatis ſuae Miſta, nouiſſime a Belio et Peterſio ad praelium reuocata, Cibinii ciuitate principali Saxonum Tranſilvaniae an. 1493. ſe in lucem editum fuiſſe ipſe proſitetur, ibi quoque, ſuffragante Franciſco Forgáts, honorum aemulo, in Hoſtoria ſui temporis Miſta Lib. XIII. et XVI. inter Valachos, vnde nomen ſortituſ, educatuſ, et, vertente tempore ita in Aulam Wladislai II. Regiſ noſtri, cui Libelluſ iſte chryſopoeuſ nuncupatuſ eſt, iuuenilibuſ in annis commiſſaſſe, teſtibuſ Litteriſ Ferdinandi I. Imp. et Regiſ, Olahianae familiae vniuerſae priuilegia Nobilitatiſ Hungaricae confirmantibuſ, ab Illuſtriſſimo Adamo Franciſco Kollario in *Hungaria et Atila*, haud ita pridem Vindobonae primum publicatiſ, pag. 229. ſeqq. ex mox Gazophyſtacio quoque Eccleſiae Albenſiſ, et aliis muniſ ſacriſ gerendiſ adnotuſ, quem ibidem ita eſuſe ab Rege hoc noſtro laudatuſ legimuſ, vt *docti homineſ ob excellentem omnium bonarum artium doctrinam ſuſpicent et admirarentur*; quaſ vero qua lege libi reddiderit familiares, ipſe in Metriſ ad *Emericum Kalnaium* ſcriptiſ hocce expreſſit diſti. ho.

*Si quid ineſt nobiſ, quod multum exiſt, fatemur,
hoc iuſtim taciti me docuere libri.*

defectus qualescumque instaurentur. At promisso benedicto hoc Sapientum Lapide nugivendulus chryfopoeus hicce Magister quem in modum Regem nostrum ditauerit, *Nicolaus Istvanfius* Histor. R. Hungar. Lib. IV. edit. Vien. an. 1758. pag. 33. aliorum Historicorum domesticorum fide nixus nos edocuit: *nisi Regina virilis animi industriaeque mulier rerum domesticarum et aulae munia curamque suscepisset, procul dubio etiam in iis, quae ad quotidiani victus necessitudines pertinent, accisis per incuriam et inertiam eius tributorum et ve-*
luga-

Ast in coniectandi hac libertate stimulum omnino mihi addere videtur *Becherus* in *Physica* sua *subterranea*, qui Alchimistam nostrum aequè Archipraefulem nuncupat in verbis, quae ex laudato opere excerpta, statim recitabo: *Collecta ab Archi-praesule Nicolao Melehiore Cibiniensi Trnnsylvano ad Vladislaum Hungariae et Boemiae Regem olim missa: Deus largitor totius bonitatis, qui maxime in fine temporum sola tua bonitate et sapientia famulo tuo non suis meritis praecedentibus, sed tua ineffabili pietate et gratia praeveniente lumen sacrae artis Alehymiae inspirasti; praesta quaesumus, ut quae ex Maiestatis dono accepit, ad salutem animae et corporis eius profit, in ipsoque omnia vitia mortifica, et gratiam virtutis infunde, ut eandem sacram artem solummodo ad laudem et gloriam Nominis tui et fidei Christianae propagationem fideliter expendat per Dominum nostrum Iesum Christum. Amen.* Verum Theophrastusquoque Paracelsus, dum *Dialogi von den gelben und rothen Mann Nicolai Cibiniensis* in Tractatibus meminit, honorificentissimo Reverendissimi Domini Domini Cardinalis nomine eum insignit: licet hoc perperam, illo enim Olahum numquam donatum fuisse lego axiomate, voluit forte homo extraneus non nisi singularem illius in sedem Apostolicam eminentissimo illo titulo notam facere observantiam: sed chorus Medicorum Hungariae et Transilvaniae in sinu suo maximopere sibi gratulabitur, ubi dicta haec evidentioribus demonstrata documentis olim legere poterit.

Eligalium redivis, aut ab rapacissimis et perditissimis praefectis, procuratoribusque in priuatos vsus subreptis, defectus quam plurimos consequi necessum fuisse, etc. Exemplum Processus huius Alchemici Melchioris, quo vtor, continetur in *Theaurinella Olympica aurea tripartita, Part. I.* auctore *Benedicto Figulo, Vtenhoviato, Poeta L. C. Theologo, Theosopho, Philosopho, Medico, Ermita D. T. P. D. G. N.* Francof. Anno *MDCCCLXXIII* MegIstae benEDICTIonis et gratiae nobis apparentis, edita in 8. alph. 1. plag. 2. Rudolpho II. Imper. nuncupata. Audiamus iam, si placet, quas stupendas noster hicce Adeptus, Alchemista Transiluanus, Lapidum philosophorum adtribuat virtutes; ita ille in *Alleluia* cum reliquo suo Hermetico coetu mystico elata voce cantando exclamat: *O felix conditor terrae, nive albior, dulcor suavitatis, fragrans in fundo vasis, ad instar Balsami: O salutaris Medicina hominum, quae curas in breui morula omnem corporis languorem, et das longaeuam vitae terminum, naturam humanam renouas, paupertatem fugas, diuitias tribuis, tristitiam compescis et sanitatem incolumem propinas, etc.* Et mox paucis interiectis ita artem suam sub Tono *Aue Praeclara* explicantem, immo vt hoc mirandum hominum genus in more habet, tali obscurantem aenigmate: *Salue coeli iubar speciosum, mundi lumen radiosum, hoc cum Luna copulatur, fit copula maritalis, Mercuriique coniunctio. Ex his tribus maxime per fluminis alueolum nascitur ille gigas fortis, quem quaerunt mille millia artis magisterio. Quibus sic solutis non in aqua nubis, numquam emendatur nostrum gumma, sed in aquam mer-*

curialem resoluitur nostrum gümna, id est corpus quod soluitur. Hoc gümna nostrum, id est corpus, seu aqua vitae, benedictum per se solutum, vt est dictum, iam nomen habet philosophorum spermatis, id est sales sunt radices nostri operis. Nunc petit copulari virgini, sponsae desponsari, eamque in Balneo praegnare per ignis temperantiam sponsae, id est Q. Essentiae. Sed non repente virgo impraegnatur, nisi amplexibus crebris ei osculum tribuatur. Tunc in matrice concipitur, sic felix partus procreatur naturae ordine: (*) tunc in fundo vasis apparet aethiops fortis, combustus, calcinatus, colore discoloratus, penitus mortuus, vita carens: iam cogitat inhumari, et suo humore subrigari, id est liquore suo se erigere, ignique suaviter calcinari, donec ex ignis fortitudine appareat candidissimus: sed prius

per

- (*) Sacerrimum hoc Hermeticum Philosophorum Mysterium sub Virginis huiuscemodi, infantem in vtero gerentis, et turgidis vberibus sororientis emblemate egregie adumbravit M. Dan. Stolcius de Stolcenberg, Med. Cand. Poëta Laur. coron. in Hortulo suo Hermetico, flosculis Philosophorum cupro incisis conformato, Tab. XII. fig. 23. gem. Iac. Mangetus Bibliothecae suae Chemicæ Tom. II. subsection. X. pag. 895. seqq. inseruit. Circulus, cui Virgo mystica expansis manibus inclusa, stat vtero grauida, hanc in circumferentia exhibet epigraphen: Philosophicus Philosophorum Lapis vt infans lacte nutriendus est virginali; cui insertus Pannonii Hermetis nostri nomen subscriptum legitur: Melchior Cibiniensis Vngarus Philosophus. Numero vero CXIX. pag. 902. ita aenigma totum tetraesticho iugratiam chymiatricae studiosorum Stolcius interpretatur:

*Hic Lapis vt paruus (magnum cura Soporum)
Infans virgineo lacte cibandus erit.*

*Hinc sumet vires, tandemque aetate fauente,
Auspiciis tantis regia sceptrum geret.*

per se sumit potum, per se fit iam bene lotum in ignis perseverantia. Nunc efficitur gratum, proprio sudore renatum, et redditur albatum corpus prius obtenebratum. En mirabilis aethiopis renouatio. Hinc vindicat sibi nomen nouum per regenerationis lauacrum, quod Philosophi appellant Sulphur naturæ, et eorum filium, qui est Lapis philosophorum. Dein affectat nosler Lapis, confortari, et suæ naturæ fermento fermentari, deinde humore suo subrigari, sic temperatim desillari, donec satis biberit. Tunc incipit regnare et contra vim ignis fortiter pugnare, sic ascendendo in coelum spaciari, quousque rex regum coronetur diademate, postea propria virtute prostermit omnes rebelles inimicos, et facit eos obediētes suo in perpetuum imperio. Hic est thesaurus thesaurorum, summa Medicina philosophorum, coeleste secretum antiquorum. Beatus, qui illud inuenit. Qui videt talia manifeste, scribit et loquitur, et scio, verum est eius testimonium. En Alchymistam, lacrymistam! turgidum Sophiæ Hermeticæ Adeptum Sophistam! longæuam Nestori vitam, et immensas Croeso diuitias distribuentem, ipsum vero cum paupertate colluctantem, bullæ natantis instar, hominem cito euandidum!

ARTICVLVS XXX.

MICHAEL. In Tabulario Lib. Regiæque Ciuitatis montis Graecensis Zagrab. an. 1422. temerarios Canonicorum ausus aduersus ciues referenti, Michaël hic Canonicus Ecclesiæ Zagrabiensis Magister Artium et Medicinæ Doctor adpellatur. Dum scilicet circa an. 1420. Ven.

Capitulum Zagrabienſe in Sclavonia Hungarica nonnullas Ciuitatis Regiae terras ad ſe pertraheret, et adhibita vi armata Iura ſua praetenſa ſedulo tueretur, immo Mandatum quoque Imperatoris et Regis Sigismundi in fauorem ciuium publicatum vilipenderet, exacerbatisque vtrimque partium diu multumque inter ſe litigantium animis, anno 1422. in Feſto S. Margarethae ſacro, dato prius aeris campani ſigno, ad cruenta deuentum eſt verbera, immo caedes et homicidia perpetrata; in propudioſo cleri et ciuitatis tumultu Noſtriquoque huius Michaëlis Medicinae Doctoris et Canonici domus integra vna cum reliquorum muneris ſui Collegarum aedibus direpta eſt, vt ne vtenſilibus quidem ſacris parceretur: vt haec vberius Rev. Kerckſelich in Hiſtor. Eccleſ. Zagrab. Tom. I. pag. 160. docet ex Thoma Kavachevichio ex infelici illa Hiſtoria, quam Georgius quoque Marcellevich loci Canonicus in Extractu dictae Eccleſiae vberius deſcriptam reliquit. Inquiſitiones in geſtam hanc rem collectae et vna cum ſupplice Cleri aduerſus ciues concinnato Libello Regi Hungariae Sigismundo exhibitae, in Capituli Zagrab. Archiuo adſeruatae, Michaëlem hunc Noſtrum Medicinae Doctoris cohoneſtant titulo; immo Sigismundiquoque Regis Mandatum ad Capitulum Chafmenſe Poſonii feria II. poſt feſtum Briccii an. 1422. expeditum, vt. Num. 357. ſignatum eſt, eodem ornat axiomate. (*) Idem docent

(*) Sigismundi Regis huius noſtri Medicum, eumque non incelebratum, Ioannem quoque quemdam Hu-

cent Chasmenſium Inquiſitiones, idem Evocatorium, vt vocamus, Ciuium ad Octauas ſub Num. 364. idem denique ſententiae Fororum tam ciuilium, quam et latarum aduerſus Cives per Epiſcopos cenſurarum: in quibus omnibus Mi-chaëli noſtro honorificus Medicinae Doctōris titulus expreſſis adtribuitur verbis.

ARTICVLVS XXXI.

MONAVIVS (*Fridericus*) Natiuitas eius intra Vratiſlaviae moenia an. 1592. die 30. Iul. patre Iac. Monauio Icto, a Melchiore Adami in Vitis Ictorum German. pag. 178—9. laudato, et matre Anna Holtzbecheriana contigit. Patre praematura morte an. 1603. d. 6. Oct. erepto, erectae hic mentis adoleſcentulus, vnicus fortunarum et virtutum paternarum haeres optumis praeceptoribus erudiendus traditur, bre-

I 4

vi

Hunnelburgenſem exiſtiſſe legendo incidimus, de quo Aeneas Sylvius in Libros Antonii Panormitae, de dictis et factis Alphonſi Regis Memorabilibus, commentario, Libr. IV. n. 32. pag. 47. edit. Helmſtad. an. 1700. lepidam narrat hitoriolam. quam ipſius Aeneae Syluii hic adſcribam verbis: *Inter eos, inquit, qui mendaciſſimi ſunt, adde ſi placet, et qui militaſſent multum, Ioannes Hunnelburgenſis non incelebratus Medicus, iubente aliquando Sigismundo Imperatore ſecedere paululum omneis, qui Comanum neſcirent. Nam cum Comanis ei res erat, qui ſunt Hungariae populi, non paruit imperio. Interrogantique caeſari cur non exiſſet; quia ſolos, inquit, abire iuſſiſti, qui Comanum ignorent. quae iuſſio haud quaquam me comprehendit. Nam mentiri ac furari, quod eſt Comanorum proprium, nemo aeque ignorat, atque ego calleo.*

vi temporis spatio aequales suos ingenii acumine et bonitate iam in teneriore superauit aetate, perlustratis mox vtriusque Germaniae, Galliae, Hispaniae, Helvetiae et Italiae Vniuersitatibus omnibus, lauream doctoralem ab Academia Tubingensi d. 4. Nov. an. 1622. demum sollempni medicorum ritu impetrauit, et mox tandem ad penates suos, amicorum sollicitationibus victus, post multorum annorum decursum reuertit: At peregrinationum nondum satur, iterum per Germaniam vt et Poloniam vltro citroque diu fatisque diuagatus est, Hungariam quoque nostram aliquoties ingressus, Pofonium, Comorram, Iaurinum etc. perlustrauit, herbario impetu impulsus repetitis vicibus praealtos Carpati montes, Kefmarckino vicinos, loci V. D. Ministro duce, aliisque peritis itineris comitibus, conscendit, Neosolium, Cremnitzium, reliquasque vrbes metallicas naturae mysteria indagaturus peragravit: inde an. 1634. mense Maio Claudio-polin Transiluanorum, mox Albam Iuliam delatus, Inscriptionibus veterum Romanorum colligendis strenuam nauauit operam; hinc Coronam anno sequente 1635. inuitatus, vrbis Physicus et gymnasii Professor vltima Iun. die constitutus est; (*) inde mox Mediam, Fogarasinum, Albam Iuliam, Enyedinum digressus, Bistricium

(*) Literas vocationis ad haec officia Monauio exhibitas, sigillo vrbis Coronensis munitas, placet adscribere: *Dieweyll wir Richter vndt Rath zu Cronstadt den Edlen, Ehrenvesten, und Hochgelahrten H. Doctorum Fridericum Monauium Philosophum et Medicum*

stricium an. 1636. commigrauit, vbi denuo eandem Physici ordinarii et Professoris publici spartam intrauit: sed quum labente tempore, reliquam quoque Hungariam peragranti eum incessisset cupido, relicta Transilvania, ex his quoque oris nostris, in Borussiam, vt fauentiorem experiretur fortunam, exspatiatus est, Gedani Medici pestilentialis munere defunctus, Thorunium, mox Regium Montem concessit, in hac Academia vt Doctör Philosophus et Medicus scholas publicas docuit, nouissime omnium in Vniuersitate Gryphica a Regina Sueciae Chri-

cum diese Zeit legitime vocirt vndt angelangt, principaliter zwar fur einen ordinarium Medicum et Physicum bey dieser unserer Repub. Corona sich gebrauchen zu lassen, vndt daneben more Professorio vnsern Schuelleren wochentlith 4. Stunden vorzulesen vndt Sie zu instruiren: Alsx haben auch wir hieruber nicht allein des H. D. Monavii postulata recht vernommen vndt meystentheyls ratificiret, sondern zuegleich gegen demselben deuthlich vndt gantz freuendlich vnser hierdurch erklären wollen, also vndt dergestalt, dasz ihme H. D. Monavio aufz gemeinem vnserm Stadt Aerario Ithrlieh deputirt sein sollen, Aufsz Physicat No 140. Aufsz gedachte Schuel-Amt No 60. vndt also Zusamten No 200. vngerische Gulden oder Floren; solche per angarias paratis in pecuniis ihme heumbt-zuschiken; dartzu annuatim 10. Rumpffe oder Kubl Weitzen zum verbachen: vndt Maltzes zum verbrauen eben so viel; item freye Wohnung, frey Holtz, vndt exemption aller onerum civilium, vndt sindt daneben ferner erbütig ihme in gebür alle Ehrerbittung, Lieb vndt Freundschaft zu wiederfahren lassen. Praesentium vi et testimonio litterarum nostrarum: Signatum Coronae die ultima Iunii. An. Domini 1635.

(L. S.)

Martin Schneewis,
Notarius.

stina oblato amplo stipendio, anno 1649. Professor Medicinæ renuntiatus est, in quo officio laudabiliter confecto, VI. Eid. Nov. anno 1659. Vir hic omnium scientiarum cultu illustris naturæ debitum soluit, et in Templo Iacobæo sub Lapide Facultatis Philosophicæ tumulatus. Ita de eo Ioannes Heunius in Protopographia Metrica, Gryphiswald. an. 1668. in 4. edita:

*Philologus simul ac herbaria in arte stupendus,
Cui nullum vidit Florida Flora parem.*

O P E R A.

- 1.) Dissert. inaug. med. præf. Io. Lud. Möglingo. *Lanx satura rerum medicarum.* Tubing. an. 1622. in 4.
- 2.) *Programma, quo munus professorium Brassovii, quam Coronam vocant, auspiciatus est Eidib. Octobr. an. 1635. in forma patente publicatum.* In fine Programmatis huius prolixè laudat *Simonem Albelium*, Ven. ministerii vrbici Coronensis Præsidem, et pastorem primarium, dioeceseosque Decanum, a quo in orchestram illam minervalem productus, et nouo professoris officio inaugurandus fit.
- 3.) *Programma Bistriciæ Daco-Saxonum an. 1637. feriis τῶν ἁγίων Φώτων publicatum.* Duo hæc programmata *Gemellarum Dacicarum* titulo coniunctim denuo edidit an. 1641, in fol. Regiomonte.
- 4.) Hieronymi Fabritii ab Aquapendente opusculum de totius animalis integumentis editum
an.

an. 1618. in 4. recudit Regiomete anno 1642. 4.

- 5.) *Bronchotome, id est, gutturis artificiose aperiendi ἰσχυρίσσις.* Appendix gemina de Elencho affectuum ocularium, hecatontadem excedente, et hypotyposi febrium omnium. Regiomont. anno 1644. 4. c. fig. aen. Recus. Gryphisvald. an. 1652. 8. Repet. Ienae an. 1711. 8. curante Georg. Wolf. Wedelio, qui benignius de eo iudicasse videtur, quam Goelicke in Historia sua chirurgiae recent. pag. 238. reliqua, quae de hoc opere monuerunt viri eruditi, vid. Stolle in Histor. Medic. p. 848.
- 6.) *Programma, quo ad Lectiones publicas de Hippopotamo, Purpura, Pinna etc. habendas studiofam iuuentutem inuitauit.* Gryphiswald. anno 1650. ipso Quadragesimae Peruigilio publicatum in forma patente.
- 7.) *Programma ad herbariones inchoandas inuitatorium Ips. Kal. Maj. an. eod. forma ead. edit.* Quae itinera emensus fuerit botanica, paucis hic complectitur verbis: *tot ut vigilatas taceam noctes de perreptato vsque Silesiano Zabocho ad viciniae Sudetes, trans voraginosos nigrae, quam vocant, sylvae labyrinthos in Hercyricis Iustris, ad angustum vsque Galliarum ambitum, delitiosum Italiae paradysum, inuidendos Illyridis fundos, frondeos Daciae lucos, cereales Sarmatiae campos, intonsos Pannoniae montes, ac nominatim in Mysiam, Seruiamque Sparsum Carpaten (sic enim ex Ptolemaeo recte dices, non cum nugaci vulgo Carpathum, quod insulae nomen est) praeter Vogesum, Adulam, Apenninum,*

num, Summanum, Vesuuium, Pausylipum, Falerni itidem et Massici inuini hodie praecordia. Nil jam addo de Euganeis nostris Antenoreis et Baldinis diuini Fracastorii Cophiis, aut lata ex porrecti per Celtiberos Pyrenaei umbra, vel Carnarum, Iuliarum, Vindelicarum, Cottiarum, Lepontiarum, Paeninarumque alpium partibus emensis etc. etc.

- 8.) *CrySTALLINA, puta Luis venereae nouae Species.* Brunsvigae an. 1665. 8. ita referente Mercklino in Linden. renov. pag. 309. Heluigijs dubitat eam umquam typis excusam in Notis MSCTis ad Lindenium: at id certius est MSCTum originale Exemplum, vt et sequentia Monauii opera inedita adseruari in Bibliotheca Helvigiana teste Stephano Scheffelio, qui Vitam Nostri dedit, et Scripta enumeravit in Vitis Profess. Medic. Gryphiswald. an. 1756. 4.
- 9.) *Index Herbarii Monavii Tomis XII. constantis,* quod an. 1646. continuit plantas 2486. Catalogus plantarum Horti Medici Monspelienfis. Catalogus plantarum Polonicarum. Botanica Cracoviensia an. 1626. Catalogus Plantarum Hungaricarum an. 1635. Vita coniugis suae, Mariae Windteysen. Obseruationum physico-medico-mathematico-philologicarum Tomus. etc. etc.
- 10.) *Itinerarii Monaviani Tomi II.* In posteriori continentur, misso priori; 1.) Iter Polonicum, et duplex excursio ex Polonia, in Hungariam ab an. 1626. ad an. 1630. 2.) Fuga Hungarica an. 1633. 3.) Iter Tran-
silua-

siluanicum an. 1635. 4.) Discessus Coronensis eod. an. 5.) Iter Hungaricum an. 1636. Discessus Gedanensis an. 1648. etc. In utroque hoc Itinerarii Tomo plurimae inveniuntur res non modo curiosae sed scitu quam necessariae; dum loca omnia, per quae transit, singulari cum accurate descriptione; plantas, aliaeque ex tribus Naturae regnis notatu digniora, recensuisse, Inscriptiones vetustas et recentiores quascumque obvias indefessa immo admiranda prorsus industria adnotauisse ex lectione illorum dignoscitur; dignum itaque Opus esse, ut prae aliis multis itineratoribus in lucem publicam liberali Maecenatum munificentia protrahatur.

11.) *Hymnorum Sacrorum Volumen.* Conscripsit eos in peregrinationibus suis constitutus, alios Patauii, Basileae et alibi gentium, ut Sadeccii in Poloniae finibus ad montis Carpatici conspectum an. 1629. et Albae Iuliae in tetro exsilio, alium Bistriciae an. 1636. alios Riulli Dominarum an. 1637. et 1638. etc, etc.

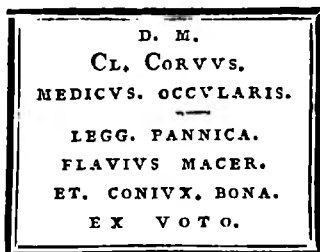
12.) *Fimbria Gruteriana Inscriptionum Dacicarum.* Operi Iani Gruteri de Inscriptionibus vetustis inserere meditatus est Inscriptiones ab eo in Transilvania in primis Albae Iuliae collectas numero quinquaginta nondum typis expressas. (*) Reliqua inedita et promissa opera
recen-

(*) Inscriptiones Monumentorum in Dacia Mediterranea repertorum plures quam CCXC. summa industria

recensuit l. c. laudatus Scheffelius, quae nos huc exscribere chartarum angustia iam prohibet.

ARTI-

stria collegit *Ioan. Seivertus*, Cibiniensis Saxo Transilvanus, et Vindob. an. 1773. in 4. alph. 1. plag. 1. edidit, omnes scilicet eas, quas *Lazius* in Republica Romanorum; *Zamosius* in *Analectis Lapidum et Antiquitatum Dacicarum*; *Trüsterus* in *Dacia Vetere et Noua*; *Reychersdorffius* in *Chorographia Transilvaniae*; *Fajchingus* in *Dacia Veteri*; *Köeseri* in *Auraria Romano-Dacica*; *Comes Ariostius* in *deperditis et submersis*; *Fridwalfzkius* in *Inscriptionibus Romano-Transilvanicis*, et *Mineralogia Transilvaniae*; *Gruterus*, alii publicarunt, nec non *Ioan. Lebelius*, *Transilvaniae Medicus* in *Historia de rebus Transilvanicis*, item *Andr. Hufztius* in *Dacia Mediterranea s. Transilvania vetere*, vterque in *Opere MScto* consignata reliquerunt, alii. Vtinam auctori huic doctissimo inspicere licuisset illamquoque *Sommersbergii* de *vetere et noua Dacia Collectionem MSctam*, ex *Schedis* potissimum *Köleserii* nostri auctam, et ad *Belium* transmissam, cuius *Kurdmannus* in *Rarior. Nat. & Art. Part. 1. art. XXXVII. Epitomen* exhibuit. Mirari interim haud deüno, qui *Inscriptiones Monumentorum in Pannonia Hungarica* repertas, et in *vno Volumine* collectas, umquam publicasset, quod equidem sciam, in hunc vsque diem inuentum esse neminem. Habet nonnullas *Gruterus*, habetquoque *Muratorius*, *Scipio Maffseus*, *Ligorius*, et non pauci alii, passim in *Operibus* suis adnotatas, at omnibus illis superius artis *Spagyricae* apud nos *Magister*, *Samuel Kazzay*, qui plures quam *Sexaginta* praeter *Gemmas litteratas* in *Scriniis* suis adseruat eiusmodi antiquas *Romanorum Inscriptiones*, in *Sempronienti*, *Castrikerrel*, *Szaladiensi*, *Iaurinensi*, *Komaromienti*, *Albensi*, sed in primis *Wetzpremiensi*, *Comitatibus*, singulari sua industria collectas, quarum vnam dumtaxat, quae *medici* est *argumenti*, liberali *Viri litteratissimi manu* suppeditatam, hic adpingam:

Anno 1748. die 4. Dec. inuentus est Lapis rubei coloris, qui hanc gerit Inſcriptionem, in amplifſimo ad radices montis *Sisak* ex caeſſis quadratis lapidibus extructo Romanorum Catacumbo, vix mille paſſibus diſſito VAMIA, celebri Romanorum in Pannonia ſuperiore Legionis Piae Manſione, vt lateres excocti, et fiſtulæ aquæ ductuum lateritiæ, inſcriptione hac

(VAMIA. LEG. PIA) ſignatæ

teſtantur, quæ retento priſco nomine *Vámos*, vicus hodie eſt non infrequens, ſingularibus regum ſuperbiens priuilegiis, et quæ in triſtibus ſepulta ruderibus hodieſum conſpicuis non niſi altero diſtat Lapide ab oppido, diſto *Vefzpremium*, quod facta literarum permutatione Romanorum *Praetorium*, vbi iura a Praetore dicebantur, a *Ptolemaeo* Geograph. Lib. II. cap. XV. commemoratum, fuiſſe forte dixeris, vt hoc ipſum *Conradus Celtes* in loco ſtatim *Ptolemaei* citato, edit. *Vlmenſ.* an. 1482. in fol. quam tenemus, margini manu ſua lemmatis inſtar adſcribendo haud perperam hariolatus eſt. Vtinam *Analecſta Lapidum Pannoniæ* a Cl. Io. Severinio in *Pannonia Veter. Monument. illuſtr.* Lib. I. cap. IX. pag. 28. promiſſa iam tandem aliquando ederentur! Sed haud quaquam mihi temperare poſſum, quin alteram quoque factam a Medico Romano Inſcriptionem, ex ſchedis celebriſſimi Medici Poſoniensis *J. Io. Torkos* acceptam, hic repetam, quam Sarcophagus marmoreus in Vico *Kürnye*, Tatae oppido, marmoris latomiis inſigni, vicino, anno 1746. erutus conſeruauit vna cum oſſibus et pepli muliebriſſimis partibus integram.

D.

M.

VICTORIAE. VERINAE. CONIVGI. PIENTISSIMAE.
 DOMV. FORO. HADRIANENSI. PROVINCIA.
 GERMANIA. INFERIORI. VIXIT. ANN. XXX.
 AEMILIVS. DECIMIVS. MEDICVS. ORDI-
 NARIVS. LEG. I. ADL. MARITVS EENE MERITÆ.
 FAC. CVR.

Lucernem ardentem perpetuam, quae Medicorum forte opera parabatur, Rusticos thesauri inventores e Monumento eduxisse, et improuida manu in harenam praecipitante conitanter ab incolis hodieum superstitibus adferitur. Adseruatur Sarcophagus iste *Majkini* in horto *Fratrum Camaldulensium*. In Comitatu vero Szaladiensium tale Romanae antiquitatis monumentum an. 1758. repertum est, licet luxatum sit, proferam tamen in medium:

I. O. M. S A C
 - - - - IVS B R I N
 - - - - STG. V E N V.
 S T I. V A L E R I A N V S
 B F. C O S. V. S. L. L. M.
 I M P. D. N. A L E X A N
 C O S

Quas Vir eruditissimus *Stephanus Wali*, ecclesiae Almaiensis prope Komaromium parochus, in sua collegit vicinia Inscriptiones, ad nos transmissas, oblectamento nobis est hic eas adpingere:

- 1.) In hac *Galli et Volufiani* Imp. memoria consecrata est:

I N P C A E S C
 V I B I O T R E B O
 N I A N O G A L L O
 — — — V I C T O R I

AVG

AVG — ONTIF — — —
 AXIMO TRIB
 POT III COS
 PP PRO COS — —
 — — — III AVG. TH
 RACIÆ GALLIÆ
 — — VOL^VSIAN AF
 DE GERMANIA
 — — — TORE — — —

1.) In pago Szöny reperto Lapide legitur:

D. M.
 C IVL CEL
 LVPERCO **D M**
 SALA VET EX **DC**
A ETI TARA VIXIT
 A **M**. C IVL CAN
 DIDIANVS BLEG i. e. Beneficiarius
 LEGatus.
 LEG I ADI DE i. e. LBGionis Imae
 ADIutricis DE-
 functi.
 NEPOS QVI
 ET HERES
 AVO N — — —
 PIENTISSIMO
 F. C.

2.) In eodem vico Szöny, qui Quiritum Bregetium fuit, iuxta Antonini Tabulas Itinerarias vrbs maxima olim in Pannonia:

D. M.
 CAES E **R** AVIAE Q SEVERÆ
 QVAE VIXIT ANNIS XLIII
 AVR SILVANVS CONIVGI
 CARISSIMAE
 F. C.

K

4.) In

- 4.) In pago, *Hetény* dicto, Longi huius, e Cassia aut Mustidia gente orti, memoria producta est ex ruderibus aedis sacrae:

D O M.
 CIVL LONCVS VE- i. e. VELamen.
 I LEG T AVC i. e. Imae LRegionis Tuto-
 CL SECVN ris AVctoritate.
 DINAE C
 OIVCI ET
 SIBI VIVO
 FECIT

- 5.) Vetus Lapis, in *Castro Dotensi* custoditus, hanc monstrat Inscriptionem:

D. M.
 AETERNAE QUIETI ET PERPE
 TVAE SECVRITATI AVRELIAE
 TERNAE CONIVGI KARISSIMAE
 QVAE VIXIT ANN XXX ET TIB CL M
 CEDONI QVI VIXIT ANN X MENSES III
 ET CL IVSTINAE QVAE VIXIT ANNOS III
 MENSES VI ET CL LIGVRINAE QVAE VIXIT AN I
 MENSES VII FILIIS EIVS ET VLP.
 P. AVENTINAE TIB CL VALENTINVS VET
 XC A LEG I ADI ~~E~~ CONIVGI ET FILIIS ET SOC
 RVI KARISSIMIS

- 6.) Statua in aula Praefecti *Környenús* erecta hanc gerit Inscriptionem:

DEX TERATI
 FLAVIA VIC
 TORINA
 PRO SE ET
 ROSVIS OM
 VS L M. i. e. Dedicavit EX Testa-
 mento RATificato Flavia Victorina pro se et pu-
 suis

fuis Optime Meritis Voto Solemni Loco Monumenti.

- 7.) *Vértini in Curia St. Nedeczky, Iudicis Nobilium, Sarcophagus haeret hac ornatus epigraphe.*

TI Q TIGINO E ROLIDEVCO
 ÆQVITIBVS ROMANIS
 AVRELIA VS CONS
 OB RINIS CARISSIMIS
 F. C.

- 8.) *Csákvárini, lateri rupis praealtae Baretzhafenfis, naturae beneficio polito, Divi Ioannis Ieiunatoris, Constantinopolitani Patriarchae, nec non Mauricii Imp. qui Tiberii II. Constantini gener erat, a Phoca misere trucidati, incisá nomina sic nobis hodie dum conferuantur:*

D I A N E S A C
 MAVR CONSTA
 NTINVS VET EX
 EXPRET - . . . - O^r
 VS IMP - . . . -

Reliquas collectas suas Inscriptiones statim laudatus Vir admodum Rev. ipse propediem publicaturus est in *Historia Romanorum Impp a Iulio inde Caesare ad Iosephum II. Nostrum vsque Rythmis Hungaricis deducta*, et Illustr. Colonelli, Nicolai Belezny honoribus nuncupata. Dolendum interea est maximopere, quod, dum *Bregetione*, vicus Szöny hodie nobis dicitur, Illustrissimus *Neffzerus*, loci Dominus, splendidam aedem sacram XXX. fere abhinc retro annis excitaret, indocti fabri murarii plures insignis molis lapides, Romanorum Inscriptionibus decoratos, pro firmando templi fundamento in profundas demerferunt foueas, mox deinde magno rei antiquariae detrimento lateribus obruendos. Sed ne tantae rei omnis profus inter nos intercideret memoria, missis ceteris, duas verbo dumtaxat referimus Inscriptiones, sic in visceribus terrae in perpetuum delitescentes; vnam, quae ibidem *Bregetione* dicata DROMONI ET HYLACI CANIBUS VENATICIS BONIS; alteram, DEO SOLI ALAGABAL AM-

MVNATI MILLE GI AD BISPF₂ CON: =: cetera
non nisi dii iam supplebunt inferorum.

Tumba lapidea Rev-Comaromii in aula media Stephani
Sixt custodita talem indicato anno subministravit
nobis iufcriptionem:

AVRIAN VARIVS - BF TRI
BVNI. VALERIE LVCILLE CON
IVGI PIENT. Q VIXIT. AN. XX.
IN. SECONVCIO FVERVNT
ANNIS. III S V E I T ELIQVTI
FILIVM — — AV — — AXIMI
NVMV — — N. DVM OB MEMO
RIA DEFVNTI II — — SMAIS.

Recentissime vero anno hoc ipfo labente in vico,
Quiritum Bregetioni vicino, Tarján hodie, vel po-
tius Trajan dicto, qui Traiani olim villa fuit, ta-
bula aenea, dolendum est, truncata, e terrae eruta
est visceribus, hac decorata infcriptione, Almafino
ad nos nuper transmissa:

O

IMP CAESAR DIVI HADRIANI F DIVI TRAIANI
PARTHICI NEPOS DIVI NERVAE PRONEPOS T
AELIVS HADRIANVS ANTONINVS AVG PIVS PONT
MAX TRIB POT VIII IMP II COS III P P
IS QVI MILITAVERVNT IN CLASSE PRAETORIA
MISENENSI QVAE EST SVB VALERIO PAETO
SEX ET VIGINTI STIPENDIS EMERITIS DIMIS
SIS HONESTA MISSIONE QVORVM NOMINA
SVBSCRIPTA SVNT IPSIS LIBERIS POSTERIS
QVR EORVM CIVITATEM ROMANAM DEDIT
ET CONVBIVM CVM VXORIBVS QVAS TVNC
HABVSSENT CVM EST CIVITAS IIS DATA
AVT SI QVI CAELIBES ESSBNT CVM IS QVAS

O

O

Si Tabula haec ad manus nostras devenire potuiffet
integra, haberent procul dubio nonnullae Familiae
hodie.

hodiedum alicubi gentium superstites, quae de generis sui antiquitate maximopere sibi gratulari possent.

ARTICULUS XXXII.

NAGY BOROSNYAI (*Martinus*) Transilvanus Sculus, Med. Doctor. Patrem Ioannem N. Borosnyai veneratus est, quem Comes Nicolaus Bethlen, summus Transilvaniae Cancellarius, cum filio Comite Michaële Bethlen, ut studiorum eius morumque esset moderator, quippe qui iter illud litterarium iam antea semel feliciter emensus fuerat, in nobiliores exterarum nationum, Germanorum, puta, Gallorum, Itolorumque academias expediuit, et quam mox a reditu ex duplici hac peregrinatione in patriam, ob exantlatos hos labores in celebri Vizaknensium Ecclesia publicum sacrorum administratorem constituit. In hoc oppido tali ordinis facti Viro genitus est Noster Medicus, Martinus; adolescens factus in Scholam Bethlenianam N. Enyediensem traditus est, pluribus annis omne genus litterarum et artium liberalium egregie hausit, quibus ita ad studia academica rite praeparatus, ad celebre illud Hallensium musarum emporium commigravit, ibi addiscendae Medicinae tam feliciter impendit operam, ut pro capeffendis summis in arte salutari honoribus ad d. 18. Octobr. an. 1729. publice cum omnium adplausu disputarit. Reduce in patriam facto prima praxeos suae exordia in Aula Iosephi. S. Rom. Imp. Comitis Teleki de Szék fecerat, et mox Cibinii fortunae suae sedem fixerat, ubi

Inclitiquoque Gubernii Transiluanici Medicus ordinarius cum annuo stipendio constitutus est, et ita felix euasit Practicus, vt nemo de salute sua desperauerit, quin hoc tanto artifice spem habuerit reliquam. Dum vertente anno 1738 contagiosa lues pestifera Cibinium adfligere inciperet, ipsis Kal. Augusti subito ab hoc malo correptus exspirauit, et nulla interiecta morula iussu magistratus ciuici tumulo conditus est, eo scilicet ipso die, quo frater germanus, Sigismundus, S. S. Theologiae ad Viam Anniam pluribus annis Professor publicus opera Principis Lobkovitzii liberatus est e carceribus, in quos maleuolorum inuidia cum aliis nonnullis primi subsellii Viris nihil tale meritum coniecerat. Monumentum, quod labente tempore manu artificis egregie fabrefactum est, hac lugubri signatum est Inscriptione:

Insignia Martini N. Borosnyai, Med. Doctoris, dum viueret experientissimi, Iohannis Filii.

Memento mori. Cupio dissolui, et esse cum Christo, quem nouissimo die tamquam redemptorem meum viuum contemplabor.

In Coemeterio Suburbano Cibiniensi Transilvaniae. Authore Fratre suo Sigismundo N. Borosnyai; Theologiae Doctore et Professore N. Enyediensi.

O P E R A.

- 1.) Dissert. inaug. med. praef. Frid. Hoffman.
De Potentia et impotentia animae humanae in corpore

pus organicum sibi iunctum. Halae Magdeb. an. 1729. in 4. pl. 9. Honoribus Illustriss. Iosephi S. R. I. Comitis Teleki de Szék dicta. De Nostri hac Dissertatione in Vnpartheische Kirchen Historie Tom. III. pag. 177. sequentia leguntur: *In Jahr 1729. gab daselbst (Halle) Martin Nagy Borosnyai ein Siebenburger seine Disputation, die er unter dem H. geheimden Rath Hoffman gehalten hatte: De potentia et impotentia animae humanae in corpus organicum, ob und wie weit die menschliche Seele in dem menschlichen Corper wirke? in qua animae in producendis motibus voluntariis potentia, spontaneis vero impotentia secundum Philosophiae Sannioris et Medicinae retionalis principia explicantur et demonstrantur, als ein Tractat heraus, darinnen Er wieder Leibnitzen und Wolfen in Ansehung der Lehre von der Vereinigung der Seele und des Leibes stritte etc.*

- 2.) *Herbarium vivum, plantas Transilvaniae continens.* Opus hoc singulari elaboratum industria, laudatus Frater natus minor in publicam Collegii Bethleniani Bibliothecam intulit.

ARTICULUS XXXIII.

PALUMBINI (*Matthacus*) Patria Divek-Ujfalucensis Thurocenus est, studia, quae domi adolescens assiduo prosequeretur ardore, Ienae apud exteros coepit confirmare, itaque brevi adeo eminuit, ut *Dissertatione de Principio actionum humanarum*, marte suo conscripta, initium fecerit publicandi ingenii, eo quidem cum suc-

cessu, vt reduce in patriam facto, Moschoviensis scholae curatores efflorescentis in eo doctrinae opinione permoti an. 1668. Eliae Augustini in informanda iuuentute scholastica successorem denominarent: dum in obeundo hoc, quidquid erat muneris, magis magisque in dies inclaruisset, eam honoris nactus est accessionem, vt an. 1671. Solnam ad regendum ludum litterarium auocaretur: sed dum pari dexteritate et industria, spartam hanc administraret, et notissima illa decennalis Reip. sanctioris diuexatio infelici fato initium sumeret, (*) relicta in patria coniuge, pathmum quaesiturus, in academiam Ienensem remigravit, nihilque in hac musarum sede egit aliud, quam vt optimarum rerum, in primis illarum, quae Medico necessariae sunt, cognitione sese locupletaret, et mox ornamenta Doctoris Medicinae et priuilegia an. 1679. iure suo adipisceretur. In patriam deinde tellurem, quo OLIVA FELIX a PALVMBE. In pannoniae oras DefertVR, denuo reuersus, ita medicinam facere coepit, vt non minus

viri

(*) Lugubrem temporum horum faciem vix alium quempiam tanta cum accuracione depinxisse nouimus, quam *Nicolaum Bethlen*, Sedis Siculicalis Udvarhely Capitaneum supremum in *Apologia* sua, anno 1677. in 4 plag. 8. impressa: si tamen vnum excipias *Bruynninxium*, foederatorum Belgarum nuntium, qui biennio iam ante, rem omnem illam singulari Libello, gloriosissimo Roman. Imperatori Leopoldo, exhibito complexam, in *Vera et clara Deductione* sua, cuius apographum phyliris 28. et amplius, manu descriptum tenemus, amplissimis verbis exposuerat.

viri experientissimi quam officiosissimi laude quam maxime effloruerit : quo factum est, vt breui tempore ordinarii Lib. Regiaeque Ciuitatis Trenchiniensis, ut et vniuersi Comitatus Physici munere ornaretur, quam quidem pro- uinciam insigni gloria dexteritatis ac sollertiae administrauit adeo, vt in splendidissimas Proce- rum regni aulas, Nobiliumque palatia aegroto- rum caussa certarim arcesseretur. Tandem mo- lestiarum et aetatis satur, Trenchinii et meden- do et viuendo finem imposuit. Qui plura de eo scire cupit, legat *Vade Prosperum*, a Danie- le & Christiano Kleschiis, Magistris, et reli- quis ciuibus Hungaris, redeunti in patriam, Ie- nensi stanno euulgatum; sed consulat in primis Ioannis Rezikii Profess. olim Eperjessiensis Gymnasiolog. Evang. Hungaric. a Rev. Mart. Lautfekio adornat. Part. I. cap. X. §. 24.

O P E R A.

- 1.) Disput. theolog. absq. praef. *De Prouidentia Dei ex lumine Naturae deducta*. Ienae an. 1675.
4. Totus in eo auctor est, vt Sam. Rhetor- fortii ratiocinia firmis conuellant argumentis.
- 2.) Dissert. s. praef. *De obiecto Metaphysicae for- mali*. Ienae an. 1678. in 4. adplaudentibus Matthia Gessen, illustr. Regim. Saxo-Ienen- sis Aduocato ordin. et Io. Scholastici, S. S. Theolog. et Philos. Studioso, discipulo nu- per in Moschoviensi et Solnensi Scholis ca- rissimo, qui posteaquam ordines sacros d. 16. Dec. an. 1705. suscepisset, teste Iac. Zable-

ro in Ind. ordin. N. 157. coetui Varnen-
fi docendo praefectus est.

- 3.) Dissert. inaug. medic. praef. Aug. Henr.
Faschio. *De Phitisi*. Ienae an. 1679. in 4.
- 4.) *Rev. Danieli Klefchio*, Poetae Laur. Caesar.
Hungaro, Ecclesiarum Günziensis, S. Geor-
gii, Varallyensis, Olaszienfis antistiti, et
Fraternitatis XXIV. Regal. Scepusiensis Se-
niori, sed iam exsuli, cuius postea vita a
Czvittingero in Specim. Hungar. litter. in
Artic. prolixè descripta est, in *Palma pressa
alius affurgente* in forma 4ti ordinis, flebilibus
carminibus XII. expressa, tali congratulatus est
Elegia:

*Hungara te luget sublatum concio myslam,
Improba quam diro turba furore quatit.
Tu patriam repetis, quorumque sub axe rotaris,
Exsulat a patria te exsule nostra salus.
Lipsia facundum miratur in ore Periclem,
Laurigerum spondet praemia grata decus.
Constans ergo tibi peperit fiducia palmam,
Exsilium lauro tempora docta premit.*

ARTICULUS XXXIV.

PANNONIUS (*Michael*) Artium Liberalium
et Med. Doctor, Spectabilium ac Magnificorum
Dominorum Ioannis et Georgii de Zapolya,
Comitum perpetuorum terrae Scepus. Secreta-
rius. Sic ille appellatur in Liteis in Conuen-
tu Iaszouienti adservatis, & per Petrum de
Casschovia, AA. Liberalium Magistrum et loci
Praepositum in Sabbatho proximo post festum
ad-

adscensionis Domini an. 1522. signatis, in quibus Ioannes Henckel Archidiaconus de Thornae super vltima voluntate Christophori de Zemenchen praesente Pannonio hocce nostro Medicinae Doctore, et muneris sui collega, Benedicto de Szent Maria, et aliis, passionem publico Instrumento celebrat. Posteaquam Iohannes ille Comes ad regiam in Regno Hungariae maiestatem sublimatus esset, archiatri quoque munere Pannonium nostrum in eiusdem aula functum fuisse accepimus. Praeter Christophorum et *Valentinum*, patrem et filium, *Pannonios*, utrosque Medicos, nuper a nobis Centur. I. artic. 68. commemoratos, est alterquoque *Michael Pannonius*, a patria Solnensis dictus, cui D. Lucam Osiandrum Licentiam in Arte Medica an. 1637. Tubingae impertiisse alicubi legimus. Verum minime hic cum cognomine *Michaële Pannonio Ascanio Solnensi* confundendus est, qui dum in Vniuersitate Pragensi a Dan. Basilio de Deutschenbergck, I. V. D. et Profes. Mathes. ad d. 5. Mart. an. 1620. prima philosophiae laurea insigniretur, et in acroaterio academico sequens axioma mascule defenderet: *Praestatne hostem foris adoriri, an eum domi exspectare*: eum Ioannes Bastnerus, Neoselinus, conterraneus, submissa excepit gratulatione, Ioannes vero Zabra tali adfatus est carmine, typo Pragensi expresso:

Omnis in Ascanio stat cari cura parentis,

Virtutum vt cumulet nobilitate genus.

Omnis et in Natis studii stat cura parentis,

Vt Studii gemmis quilibet auctus eat. etc. etc.

Asca-

Aſcanium hunc Solnenſem Scholæ poſtea Solnenſis Reſtorem, et in Aula Principis Tranſilvaniae Raſotzii Medicum exſtitiffe Rezikius refert Gymnaſiologiae ſuae Mſcriptae Sect. II. quem vita aulica ſaturum ad Tenchinienſes rediſſe; atque arte ſua Machaonia, quam paſſim exercebat, multis fuiſſe ſolatio; puellam viſam per ſomnium, panem in foro publico vendentem, in vxorem duxiſſe ſed infeliciffimam ultimam vitae aetatem Szakoltzae exegiſſe, poëtamque excitato et excellentiſſimo fuiſſe dotatum a natura ingenio, idem patrius commemorat Hiſtoricus. Inter reliquos omnes hos Pannonios, decus illud et ornamentum Patriae, *Ianus Pannonius*, Quinque - Eccleſienſis Praeſul, Poëta, a domeſticis et peregrinis Scriptoribus ob variam eamque ſolidam eruditionem concelebratus, meruit primo omnium loco commemorari, quem quidem medicinam vñquam feciſſe minime crediderim, quum poſt reditum ab oris Italicis caſtra Coruini regia miles continuo ſecutus fuerit, et paullo poſt, eminentem Praeſulis infulati dignitatem adeptus ab eiſmodi munere prohiberetur: aſt tamen cognitionem non vulgarem in illo huius artis ad fuiſſe, non eſt vt quidquam dubitemus, quam ille ex acroaſibus Marſilii Ficini medicis, dum Florentiae ſtudiis operam nauaret, hauſiſſe conſtat. Ipſummet Ianum noſtrum teſtem de ſe peridoneum et locupletiffimum excitare poſſumus, qui in Epiftola ad Fontium data, poſteaquam rerum naturalium cauſas a Ficino apertas enumeraiſſet, verſu 169. ſeq. ita loquitur:

Et

Et modo pallentes humano corpore morbos.

Qua valeam medica pellere, monstrat, ope. ()*

Quid quod et alibi passim in eius versibus licet obseruare non obscura medendi scientiae vestigia. Sic in Elegia I. de fonte medicato Narniensi vers. 15. seqq. Item Elegia XI. dum e pede laboraret, ita Apollinem adloquitur vers. 4. 5. 11. 12.

*Huc ades intonsus Paeon, formosae capillis,
Huc ades, o medicae Phoebae repertor opis!
Te coluisse mihi teneris rogo profit ab annis,
Atque Sabaea tuis thura dedisse focis. —
Quisque suos diuum cultores spectat, et illis
Propitio semper numine mitis adest.
Tu quoque, Phoebae pater, lacrymas ne sperne
tuorum etc.*

Nec non Elegia XII. vers. 16. 17. 18. 19. sequum dormire septem noctibus nequiret :

*Quod fuit humanae, totum tentauimus, artis,
Inuenta est nostri nulla medela mali.*

Nil

(*) Meminerim me olim in Bodleiana locum hunc ex antiquiore Iani operum editione in Aduersaria mea retulisse; quia nunc eundem saltem ex recentiore, Typo Budensi an. 1754. in 8. in lucem protrusa, repetere debuerim, et hanc mox magna ex parte foede castratam animaduertentem; non sine leui indignatione abiecti in loca, nescio quae, numquam amplius in manus resumendam. Ciues patrii! ciues dulcissimi! cur fercula bene condita, mensae olim liberaliter adposita, incautius consilio iniquo subuertitis, quae alii sapide forte degustauerint: reddite, quaeso, Domino suo. quod ablatum luget Istitutorum respublica acerbius.

*Nil rosa, nil violae, nil semina lactucarum,
 Nil me cum lolio iuuat hyoscyamus.
 Frustra aloë, frustra nobis fragrauit anethum,
 Nec gelidis linier profuit vnguinibus.
 Non habuere suas in me vlla papauera vires,
 In me Mandragorae non habuere suas. etc.*

Tædet excubere, quae Elegia quoque XIV. X. 10. 11. 12. 13. seq. et alibi passim Machaonio cecinit ore. Quodsi Blondus, Sabellicus, et Tiraquellus, referente Freindio in Historia Medicinæ edit. Paris. an. 1728. 4. pag. 55. Procopium, celebrem, Iustiniano imperante, historicum et sophistam, et alios ex huius generis descriptionibus medentem fuisse colligant, non minus argumento nobis in Iano Pannonio esse poterunt, opinor, ac debent, illum vt omnium doctrinarum libero homine dignarum longe peritissimum, ita Medicinæ quoque haudquaguam fuisse expertem: Sic enim id temporis in Italia ab eodem homine omnes in vniuersum artes perdiscebantur, quod in Hieronymo Castello, Ludouico Carrio, et aliis innumerabilibus Medicis videmus, qui præstantissimi medentes, iidemque poëtae et oratores extiterunt. (*)

ARTI-

(*) Ianum hunc Pannonium, *Quinque-Ecclesiensem Episcopum*, aliter *Ioannem Vitæz*, fuisse adpellatum tresque eodem nomine insignitos extitisse in Hungaria Antistites ex Historiarum patriæ fragmentis addidimus: alter horum Nostrî huius auunculus *Ioannes Vitæz*, *Episcopus Paradiensis* est, Ioannis Corvini, Hungariæ gubernatoris filiorum, Ladislai et Mat-

ARTICULUS. XXXV.

PARSCHITIVS (*Nicolaus*) Georgius Parschitius, Solnensis, Thomae filius; primum patrii gymnasii Rector, et acerrimus Philosophiae Aristotelicae aduersus Rami sectatores defensor, inde Ecclesiae Aug. Confess. addictorum Rajecensis, mox Predmiriensis, atque B. Mariae, tandem Rosaebergensis theomystra, conubernique L. ptouiensis Senior, in suggestu sacro ad d. 27. Jul. an. 1653. graui apoplexia tactus, teste Burio in Micis MSctis, reliquit filios a morte superstites quinque, Nicolaum, Eliam, Danielem, Christophorum, et Zachariam: Christophorum quidem Philosophum, acutum, et Poëtam facilem; Danielem vero Theologum, Philosophum, Philologum, Poëtam, Musicum, vtrosque editis scriptis satis celebres, a Czvittin-gero in Specim. Hungar. litter. in artic. pag. 295. sequ. non vulgaribus laudatos encomiis. Hoc eruditorum Virorum patre et Catharina Kosselia, saecunda matre genitus est Nicolaus Parschitius,
post-

Matthiae, in bonis artibus instructor, anno demum 1465. postulatus *Archiepiscopus Strigoniensis*; Virum Graecis Latinisque litteris, sed Mathefos in primis studio, liberaliter excultum *Ioannes Regiomontanus*, regius Professor Budensis, memoriae posteritatis commendauit in *Ephemeridibus Astronomicis* illi dedicatis. *Tertius* e Viteziarum gente Antistes, cui *Ioannis* nomen adhaesit, *Sirmiensis* primum, mox *Wespremiensis Episcopus* est, et nouissime *Maximiliani Imp.* fauore *Ecclesiae* simul *Vindoborensis Com mendatarius*, hunc nos eruditi quique Sodalitii litterarii Celtico-Lanubiani Budensis electum vnanimi sociorum consensione Praesidem exstitisse euidenti-
bus alibi euincemus argumentis.

posteaquam in litterariis Patriae passim Ludis Paullum Nostitium, Georg. Conradi, M. Io. Iacob. Hengelmaierum, Ioannem Kucsera, alios audiuisset, in exteris vero oris post exactos XVI. annos Dantisci, Regiomonte, Rostochii, et Gryphiswaldiae M. Ioan. Zimmermannum, Nicol. Henrici, Dan. Lagum, Abrah. Calovium, Ioan. et Dan. Boehmios, Christian. Dorscheum, Ioan. Ledselium, Georg. Vosegenium, Ioan. Beckerum, Dav. Keplerum, Nicol. Seligmannum, studiorum Duces fuisset veneratus, et nouissime in Academia Gryphiswaldensi titulum Licentiati in vtraque Medicina Galenica non minus quam Theophrastica an. 1659. fuisset consecutus, Patriae redditus, ex indulgentia Illustriss. Comitum Gabr. Illyésházy et Stephani Tökölyi prouinciam docendae scholae Rosaeburgensis accepit et mox ad regendam ecclesiam Selniczensem an. 1666. ita Stephano Comite de Tökölyi volente transfuit, vix expleto in sacro illo munere anni vnus spatio ex vita hac fatorum necessitate decedere coactus est, posteaquam arte sua salutari, quam cum laude exercuit, ipsisquoque Regni Hungariae optimatibus innotuisset. Talia de Nostro hoc Parschitio memoriae posteritatis commendavit Ioan. Rezik in Gymnasiolog. Evang. Hungar. MSct. Part. I. cap. XV. §. 41. quam Cl. Mart. Lautsek, Felső-Sajoiensis et Redovianensis V. D. Praeco, doctissimis suis Adnotationibus an. 1772. auxit, vt Maecenatum liberalitate adiuta luci iam iam committatur publicae.

OPERA.

O P E R A.

- 1.) *Conclufiones Medicae Varii argumenti*, praef. Georg. Vofegenio, Med. Doct. et P. P. O. Regiomont. an. 1656. in 4. Inscriptae D. Stephano Tökölyi, fupremo Comiti Comitatus Liptouiensis.
- 2.) *Disput. inaug. med.* praef. Ioan. Heunio, Med. Doct. et P. P. *De Colica*. Gryphiswald. an. 1656. in 4.
- 3.) *Disput. theolog.* Resp. Paul. Kubitzä, Silesio. *De Iustitia Scribarum et Pharifaeorum*. Solnae in Hungaria typis Ioan. Dudan, an. 1665. in 4. Dedicata Ill. Comiti Emerico Tökölyi, Haereditario de Kesmarck, et Comitatus Maramarofienfis electo fupremo Comiti, natalem fuum Mense Novemb. feliciter celebranti.
- 4.) Michael Infitoris Chiliafimum fuum dirutum dum Liberae Regiaeque Civitati Eperjesienfium nuncupatum, et Mich. Alauda Resp. in Schola Moschoviensif defenfum an. 1665. publicaret, quam fcite calculo et fuffragio fuo Nicol. Parfchitius V. M. L. approbauerit cum aliis, ibi videri poterit. (*)

ARTI-

(*) Excuffum Fraternitatis Liptouiensif Protocolum talia nobis fuppeditavit quaedam aetate vitae testimonia, non reticenda, pag. 293. Anno 1660. *Domini- ca Exaudi, Dominus Doctör Nicolaus Parfchitzius celebravit nuptias, ad quarum folemnitatem Venerab. Fraternitas inuitata, praefentavit honorarium duos im-*

pe-

ARTICVLVS XXXVI.

PATAKI (*Samuel*) Auum Stephanum Pataki veneratus, in oppido S. Patak comitatus Zempliniensis genitum, qui dum reliq̄ta Hungaria an. 1638. Claudiopoli Transfluanorum fortunarum suarum sedem figeret, ibi filium sibi cognominem Stephanum ex Anna, Nicolai Kürösi viri praenobilis filia suscepit, in vico postea Toroczko Sz. György etGörgény Sz. Imreh, nec non in Aula Sereniss. Principis Michaelis Apafii concionatorem facundissimum: hoc patre et matre Catharina Nagy Büszörményi Kal. Ian. an. 1692. in hanc mundi lucem editus est Samuel. Simulac anni permiserunt, idoneis praeceptoribus erudiendus traditus, an. 1713. numero ciuium togatorum celebris gymnasii Claudiopolitani adscriptus, Samuelis Szathmár - Némethi, Matthaci Batzoni, Andr. Zilahi

periales per Rev. D. Simon. Fabritium, et Rev. D. Benjam. Carbonarium, tanquam deputatos fraternitatis Ablegatos. Item pag. 344. An. 1666. d. 7. Iul. Excellent. Superintendens Ioach. Kalinka litteris monuit Ven. Fraternitatem ad B. Mariam congregatam, ne recipiatur D. Nicol. Parschitius, Pastor Selniczensis, idque propterea quod nullam acceperit vocationem, sed signaturam dumtaxat proventuum cum scandalosis conditionibus in derogamen S. ministerii, et diminutionem proventuum parochiae illius vergentibus. Accusarunt eum subditi quoque parochiae illius quod eos laboribus nimium oneret, iuxta consuetudinem piorum suorum praedecessorum non alat, atque secularibus percutiendos tradat, cum protestatione, quod nisi de rigore remiserit, sessiones suas deserent. Denique litem ei mouit Vidua Rev. Andreae Palik causa frugum et metretarum etc.

hi et Ioan. Remetei, institutionibus in cultiori latinitate, lingua Graeca, aliisque, quae hodie ibi doceri solent, disciplinis usus, et variis scholasticis defunctus muneribus an. 1720. Comitibus Paulli Teleki stipendio adiutus, cuius filio Adamo ephorus ante commendatus fuerat, iter academicum ingressus, per Poloniam Dantiscum, inde Franequeram, mox Ultrajectum, et tandem Lugdunum Batauorum adpulit, ibi Boerhavius, Albinus, Oosterdickius, fidelissimos artis medicae interpretes auscultauit, anno vero 1723. et sequente, Halae Magdeburgicae, Hoffmanno, Albertio, Iunckero, medicam scientiam omni fide scientiaque explicantibus, auditorem se dedit adeo diligentem, ut salutaris artis, cui se totum consecrauerat, praecepta sibi redderet familiaria: his itaque, quae Medicum ornare debent, necessariis instructus dotibus, visitata prius Dresda, Berolino, aliisque illustrioribus Germaniae locis, an. 1726. una cum Ill. Comitibus Adamo et Iosepho Telekiis, itineris litterarii comitibus saluus et incolumis in patriam reuertit, Kendilonam se contulit, et e re sua esse putauit, ut ibi praxeos suae initium faceret, inde mox Desinum transiit, ibi fidelissimam thalami vitaeque sociam Mariam, Danielis Dálnoki in Comitatu Szolnok interiore Vice - Comitibus filiam, inuenit, quae cum viginti quatuor annos dum suauiter sine querela uiueret, trium ex ea liberorum parens factus est. Dum per decennium in dicto hoc oppido sat bene uiueret, et in Comitatu Szolnokienfi prouincialis Medici officium non sine

rerum successu administraret, collectis reculis an. 1738. Claudiopolim amplificandae praxeos medicae studio ductus vna cum coniuge et tribus prolibus Maria, Samuele, et Sara commigravit, hic per longam annorum seriem aegris eius consilia implorantibus salutare porrexit manus: in medendo cautum, prudentem, patientem, constantem, salutemque aegrotorum serio cupientem fuisse Medicum vniuersa testis est Transilvania, merito suo Dacicum aevi sui Aesculapium adpellitando. Sicut autem pietas eius erga Deum vera fuit et candida, ita Deus Eum probaturus tandem lecto adfixit, vbi sensim augescente morbi regii grauitate corporis vires cum subsequente hydropisi an. 1766. prosternerentur, et senex LXXV. aetat. annum supergressus, VIII. Kal. Octobr. mortalium numero eximeretur. Naenias lugubres tristi in funere, typis Claudiopolitanis in 4. plag. 2 $\frac{1}{2}$. exscriptas, cum adnexo frequenti musarum choro decantauit Vir clarissimus, Michael Tsomos, Iuris publici Professor ordinarius. Vix alios excellentis ingenii sui foetus luce publica dignos, praeter *Traçtatum de Pefle, Nomenclatorem plantarum Transiluanicarum, et Obseruationes clinicas*, amplissima praxi impeditus, relinquere potuit, at reliquit filium non degenerem sibi cognominem SAMVELEM PATAKI, anno seculi huius tricesimo primo, die mensis Martii vicesimo genitum, cui ita contigit esse felici, vt a prima iam inde aetate in sacrorum cultu scientiarumque elementis a priuatis publicisque, quibus tradebatur, praeceptoribus sollertissime erudi

erudiretur, et iuuenis XVI. annos natus, dignus iudicaretur, qui altioris indaginis doctrinas ex Francisco Csepregi, Georg. Veresioi, Georg. Hufzti celebribus Lycaei illius professoribus percipere posset, quare in numerum ciuium togatorum relatus, animum ab initio impellebat in philosophiam et mathesin, post hanc vero principem studii sui laborumque finem volebat esse artem medicam: quidquid igitur ad hanc excolendam domi forisque inueniebat, illud sedulo conquirebat, Lugduni Batavorum, quo an. 1752. cognitionis suae ambitum amplificaturus peruenit, in Physica et Mathesi explicanda defudantem immortalis memoriae Virum Muschenbrockium, praeceptorem, summa cum diligentia per triennium sequebatur, reliquos quoque in ea academia Doctores, Lulolsium in Metaphysica et vsu globorum, Alemannum in physica, Hemsterhusium in lingua Graeca, Schultensium in Hebraica et Arabica, Oudendorpium in Historia vniuersali, Albertium in Theologia, et ceteros, haud negligebat. Hic adminiculis ad studia medica rite praeparatus, ad artem salutarem, in cuius quippe culturam a puero insigni ferebatur instinctu excolendam, Francofurti ad Viadrum an. 1755. Carteusero et Bergenio viam praeuentibus propius accedebat, sed exorto mox funesto bello Borussico, Batauiam anno sequenti ob turbatas Musas repetere coactus fuit, Traiecti ad Rhenum Oosterdickium, Wachendorffium, Woertmannum fidelissimos artis medicae interpretes praeceptores nactus, anno 1758. d. 11. Septembr. Do-

ctoris Medicinae axiomate a celebri illa Vniuersitate cohonestari meruit, et meritis etiam doctrinae praemiis a Patria ornari debuit, factum id est, nam anno statim infecuto munus Professoris in docenda Philosophia et Mathesi ordinarium a Collegii Claudiopolitani curatoribus ad eum sollempni ritu delatum est, cui tanta cum fide curaque in hunc vsque diem praeesse intelleximus, quantum ab eo expectare iubet vitae integritas, et tanta cum utilitate discipulorum, quantam facile promittebat multorum annorum vsu comparata solida eruditio: reliquumque ab officiis his scholasticis tempus curandis aegrotantibus, qui illius opem implorant, sedulo nec absque prospero rerum successu impendere.

O P E R A.

- 1.) *Theses Medicae XXXV.* pro Gradu Doct. in Medicina consequendo. Traiecti ad Rhen. an. 1758. 4. plag. 2. Illarum XVtam, quae maxime placuit, depromimus: *Febris saepe mirifice adeo salutaris est, vt certius aliud potentiusve auxilium natura vel ars vix agnoscit. Unde merito eius faciendae magis, quam abigendae potestatem sibi negatam Medici dolent.*
- 2.) Vtilissimos in sanctiore republica Francisci P. Pariz, Med, Doctoris libros *Pax animae, Pax sepulcri* inscriptos, item *Wolffii Mathematici*, et *Baumeisleri Elementa Philosophiae* litteris Claudiopolitanis cum cura recufos publicavit; *Seileri Historiam theologiae reuelatae ex Teuto-*

Teutonico sermone in vernaculum transfundendum praecepit, et iconibus Amstelledamo aere suo procuratis adornauit; *Lugubres orationes* plures publice cum auditorum adplausu recitauit; vnam in funere Med. Doctoris, *Iosephi Zoltán*, idiomate natiuo huiuscemodi argumenti: *Elég annyi idot az embereknek élni évilágon, amennyit rend szerezént közönségesen szoktuk elérni*; alteram in exequiis Viri Nobilissimi *** probaturus nos in vita hac non nisi dormire, *Et tum demum euigilare, ac somnum primum animaduertere, cum morimur*; *tertia* dicta est Illustris. Lib. Baronis *Georgii de Korda* filiolo. *de praerogatiua aetatis puerilis prae iuuenili et senili*; *quarta*, stanno Collegii Ref. Claudiopolitani signata, Illustr. S. R. I. Comiti, *Adamo Teleki Székienfi*, *de propellenda in exilium morte*, disertio ore parentatum est: habet Vir hic, promouendis rei scholasticae in primis commodis intentus, alios quoque libros luci litterariae iam iam exponendos.

ARTICULUS XXXVII.

PECK (*Ioannes Christophor.*) Tyrnauiam natalem Urbem agnoscit: in duobus patriae gymnasiis, altero Pofoniensi, altero Sempronienfi studia humaniora absoluit, atque dum naturali velut instinctu animum ad studium Medicum excolendum haberet intentum, anno 1736. Hallensium musarum palaestram ingressus est, cupiditate plura discendi incitatus, inde Berolinum pedem promovit, quo in loco in anatomicis et

chirurgicis Caffebohmii atque Senffium, celebres duumviros praeprimis audiuit, sed priuilegia doctoralia Halae Magdeburg. d. 4. Nov. 1739. conferente Albertio, obtinuit. Anno eodem ad exitum vergente Sempronium reuertit, in qua vrbe dum induftriam fuam quotidianis exercet experimentis, eum amorem benevolentiamque ciuium fibi comparauit, vt anno 1747. vrbis fenatus, publicae valetudinis antiftitem conftituerit. Sed vix integrum annum obtentam hanc ornare potuit prouinciam, cum ecce morbo correptus acuto, eoque lethali in optimo aetatis flore ex viuis exceffit.

O P E R A.

- 1.) Differt. inaug. med. Praef. Alberti. *De Phrenitide Pannoniae idiopathica.* Halae Magdeb. an. 1739. in 4. (*)

2.) Ca-

(*) Vtrum Morbus hic nationi noftrae familiaris recentioris fit aetatis, vel iam ipfiquoque cognitus Hippocrati Epidem. Lib. III. fe&. 3. hic illud difquire non licet: verum id multo certius eft duos hos endemios patriae morbos, *Csömör* et *Hagymafz* vernaculo fermone adpellatos, a plerisque fcriptoribus medicis, peregrinis in primis, perperam confundi, qui tamen diuerfis prorfus ftipati funt fymptomatibus; nos interim praecipuorum auctorum nomina exhibebimus, qui de morbis his Pannoniae idiopathicis commentati funt: *Balthas. Conradinus* de Febre mifcellanea Vngarica, theriodes difta. Graecii an. 1571. 8. plag. 21. ex Germano conuerfa in Latinum per *Iac. Suter.* Paffau. an. 1598. 8. *Samuel Spielenberger* de Morbo Hungarico. Bafl. an. 1597. in 4. *Mart. Ruland* de Luis Hungaricae tecmarii et curatione Franef. an. 1600. 8. Stetin. an. 1651. 4.

Ed-

Edmund. Holling de fomite Luis Hungaricae. Ingolstadt. an. 1592. 8. *Io. Oberndorfer* de febre Hungar. an. 1607. in 4. *Idem* Descriptio morbi Hungarici, ibid. an. 1610. 4. *Matth. Vntzer* de curanda peste Hungarica. Halae an. 1615. 4. *Henric. Petraeus* de genuina febris Hungar. natura et cura. Marburg. an. 1618. 4. *Greg. Horstius* enodationes luis Hungaricae. Giesfæ an. 1622. 4. *I. Jac. Federer* Febris Hungaricae curandae et ab aliis febribus discernendae methodus. Friburg. an. 1624. 8. *Christ. Langen* de morbo Hungarico castrensi. Lips. an. 1649. 4. *Georg. Behrens* de Lue Pannonica. Erford. an. 1685. 4. *Io. Adam. Zapff* de morbo castrensi s. Hungarico. Ien. an. 1666. 4. *Io. Andr. Graba* de morbo Hungarico. Giesfæ an. 1665. 8. *Io. Hiskias Cardilucius* de morbo s. petechiali Hungarico. Norimb. an. 1677. 4. *Io. Georg. Sartorius*. Hungarorum Magiar betegség, hoc est, de morbo militari, Hungarico dicto. Bamberg. an. 1684. fol. *Iust. Vessi* de febre Hungarica. Erfurt. an. 1687. 4. *Steph Parschitzius* de morbo Hungar. Francof. ad Viadr. an. 1693. 4. *I. Phil. Eisel* de Febre castrensi seu Polonica et Hungarica. Erford. an. 1716. 4. *Ioan. Milleter* de morbo Csömör, Hungaris endemio. Lugd. Batavorum an. 1717. 4. *Io. Theophil. Windisch* de Languore Pannonico. Erford. an. 1714. 4. *Sam. Köleseri* de Keres-eer de Scorbuto mediterraneo. Cibin. an. 1707. 12. *Christ. Felsman* de dysenteria castrensi s. Hungarica. Erf. an. 1732. 4. *I. Ioan. Torkos* de febre petechiali Hungar. Halae Magd. an. 1724. 4. *Io. Georg. Schüller* de morborum Hungarorum endemio Hagymász, eiusque cura per specificum. ibid. an. 1726. 4. *Ios. Csapo* de Febre Hungarica. Basil. an. 1759. 4. *Steph. Benkóczi* de Febre Hungarica s. Castrensi. Erlang. an. 1759. in 4. *Tob. Cober*, *Ioan. Kramer*, *Oberkamp*, *Oroszi*, *Facetius*, alii innumeri. Quia nemo ex indicato auctorum horum numero patrii morbi Csömör naturam ita genuine, umquam explicuit, quam notissimus ille Transilvaniae Medicus, *Franciscus Párix Pápai*, Senior, in epistola quadam ad Sam. Kotzi, Physicum Cibiniensem, ad d. 2. Augusti, an. 1711. Enyedino exarata, non ingratum itaque futurum Lectoribus confido, si illam ex Auctoris MScripto depromptam, quia brevis est, hic integram praelegero: *Accepi tuas raræ humanitatis _____ . Quod ad morbum de quo quaedam quaeris, et iudicium meum honorifice postulas _____ illud brevibus hac vice sic accipe: Hungarorum illa perpetua et quotidiana querela de morbo Csömör in Germania nomine Carfunckel venit,*

et non minus frequens est in ore plebeculae, quam apud Hungaros ille, nec iudico quicquam aliud esse, quam febrem _____ modo his modo illis symptomatibus comitatam, quales in primis sunt lassitudo artuum, dispositio ad vomitum, et nonnumquam ipse vomitus, dolor capitis vel in toto, vel in parte, temporibus, sincipite, nucha, et saepe numero sudatione aut vero dejectione aliqua biliosa et pituitosa soluitur, in iuncturis et partibus tendinosis sentiuntur ad tactum conglobati nodi glandulosi, sequitur fastidium cibi, immo auersatio eiusdem, sitis vero non semper. Obnoxiis huic morbo in primis repleti et plethorici, et qui hepatis, lienis, mesenterique obstructione laborant, ob fuligines quas obstructiones dictae in ventriculum regurgitare faciunt, et acidum esurinum ibi obtundunt. His adnumeramus hypochondriacos; obnoxiis eidem morbo, ex morbis, fame, itinere nimium languidi, quales languores maxime post cruciatus arthriticos obseruamus, quibus omnino perit appetitus, et ad quaeuis pingua assumpta nauseant. Obnoxiis eidem et sedentariis et otio assueti magis, quam qui se motu exercent, hic saepe solo corporis exercitio, ambulatione, equitatione, et vngitatione laboreque manuum curantur. Saepe bolus vnus cum auersatione assumptus, nec probe masticatus, et aut subito aut vi deglutitus id efficit, vt vires concidant, et artus mox lassentur, nec hoc modo assumpta subiguntur a ventriculo sed cruda et non digesta saepe post biduū aut tridui moram in ventriculo, vomitu rejiciuntur, et reiecta seu mox, saepe serius, leuamen praesentaneum afferunt. Tubercula vero illa glandulosa fiunt ex inordinata chyloficatione, quando chylus crudior sanguini remixtus haeret in capillaribus venis, quod praecipue in iuncturis et partibus minus carnofis aduertitur, hinc si durior frictio earum partium fiat, tubercula soluantur, quod mulierculis, hic illico frictioem adhibentibus, non est ignotum. Hinc in talibus sanguis venae sectione detractus obseruatur crudior, immo aliquando cibi paullo ante assumpti condimentum redolens. Cum vero morbus hic quouis anni tempore accidere possit, vere tamen et omnium maxime autumno arbitror ob humidiores et minus sincerum aerem. Nec dubito cujusuis conditionis homines huic morbo esse expositos, si supra dicta dispositio adsit, Nobiliores hunc morbum vincunt cibis aromaticis, et vinis generosis, item nasturtio et mustarda; rustici apud nos aldiatis, acetariis, ac improbo labore, et, vt verbo absolam, vtrique sudore et insensibili humorum crudorum per cutaneos poros transpiratione hunc leuantur.

Haec

- 2.) *Casus rarus vteri, eique adnexarum partium hypochondriaco - hysterico - rheumaticis stipatarum symptomatibus sistens adfectum, in femina 49. annorum obseruatus. Plures hujusmodi obseruationes medicas reliquisse in MScto, relatum accepimus. (*)*

ARTICVLVS XXXVIII.

PERECTOLDVS. In Litteris ciuitatis Strigoniensis Latinorum, anno 1332. exaratis, de Perectoldi, Medici huius regii, moribus & muniis talia memoriae posteritatis commendata legun-

Haec modo inter occupationes ex me boni consules, nam si hic latius exspatiabimur; Liber ex epistola surget. Enyedino 2. Aug. an. 1711. F. P. P.

- (*) Casus vero, oppido rarissimus est, qui in Praxi Clinica in Vrbe hac nostra Anno 1766. nobis se se obtulit, ex lege Artis curandus: *Obseruata* scilicet est in Virgine, annos 19 nata, totalis vaginæ uterinae procidentia, cum plenaria eiusdem inuersione, facta cum descensu vteri, absque tamen illius inuersione; cuius historicam enarrationem pluribus verbis dedimus insertam Nouis Academ. S. Rom. Imp. Nat. Cur. A&is Tom. IV. Obs. 9. pag. 41. seqq. compendio vero in Commentariis de Reb. in Scient. Nat. et Med. gest. Vol. XX. Part. 1. pag. 107. Sanitati pristinae opera nostra restitutam fuisse virginem loco cit. significauimus, eandem vero ab initio cum *Ladislao Belényesi*, musico, Cive huiate, matrimonio, ter grauidam existisse partu primo molam, altero Infantem sexus feminei perfecte maturum peperisse: anno vero superiore catharo Suffocativo vexatam medio gestationis tempore abortivisse, atque in hunc usque diem integra, absque praegressae procidentiae vterinae incommodis, perfrui valetudine. Amicis, talia ex nobis cognoscere cupientibus hac nunc serie annuiciandum esse duximus.

guntur; *Ad Vniuersorum notitiam volumus peruenire, quod vir prouidus, et honestus, Magister Perrectoldus Crolicus, seu Medicus excellentissimi Domini nostri regis Karoli, Dei gratia illustris regis Hungariae etc. (*)* Crolicus hic regius, ita sermone vulgi recepto, aeuo medio, adpellabantur Chirurghi, tractat cum incolis laudatae ciuitatis de coemenda Domo quapiam, in qua Vilsgrado Strigonium subinde procurrens habitare posset quam commodissime. Italicae originis Virum fuisse illo solo constare poterit indicio,

-
- (*) Caroli Roberti Regis huius aetate intra Hungariae Limites nonnullis in locis medicinam factitasse perhibetur Gvilielmus quoque Varignana, Meladini Croatiae et Bosniae Bani personae Medicus, quem Mercklinus in Lindenlo Renov. pag. 385. sublimem et excellentem Medicum adpellando circa an. 1300. Ianuae vixisse refert ex Iusti Chronol. Medicorum. Exstat inter Farsetti, Nobilis Veneti, Codices Manuscriptos, recensitos a Ioh. Frid. Le Bret in suo Magazin zum Gebrauch der Staaten- und Kirchengeschichte. Part. IV. 1774. in 8. pag. 170. seqq. sub num. XXXIV. pag. 188. *Gvilielmi de Varignana Praectica Medicina ad Meladinum Croachorum et Bosnae Banum. Codex chartaceus in fol. seculi XIV.* Ad cuius Libri mentionem hoc adseripit Le Bret pag. 189. *Wilhelm. Bartholomaei von Varignana Sohn, war in December an. 1304. unter den Antianen und Consuln von Bologna S. Alidosi in Dottori di Filosofia Bolognesi p. 79. Das hier von ihm angeführte Werck erschien im Jahr 1520. in Venedig bey Alexander Bindoni im Drucke. P. Orlandi in seiner Notizie degli Scrittori Bolognesi pag. 184. Jedoch ersiehet man aus diesem Codex am Ende, das er dieses Werck in Zara (locus in Dalmatia Iadra Latine vocatus) im Jahr 1319. aufsetzte, wo er in Diensten des Bans von Croatien und Bosnien Meladins Leibarzt war. Reliquas operum Varignanae editiones enumerat Mercklinus in Linden. Renov. l. c.*

cio, quod domum non alibi, quam in ciuitate Latinorum siue Italorum emtam esse voluerit, Litteras, ex quibus haec excerpta depromsimus, Cel. historiographi regii, Georgii Pray, scrinia nobis liberaliter suppeditarunt, quae duplici sigillo pendente munitae integre conseruatae sunt, cuius perigraphae antica sic habet: *Sigillum Latinorum Ciuitatis Strigoniensis*: postica vero hanc gerit inscriptionem: *Secretum Latinorum ciuitatis Strigoniensis*. Facies auersa Sigilli exhibet Basilicam cum quatuor turribus: aduersa quatuor fluuios eundem prorsus in modum, quo in Sigillis regii visuntur.

ARTICVLVS XXXIX.

PÉTSI (*Andreas*) Claudiopoli quo sit patre genitus Philosophiae hic et Medicinae Doct̄or, quibus scientiis domi forisque innutritus, quibus honoribus apud Patauinos fuerit cum laude maētatus, Diploma Vniuersitatis Medicum, singularibus prorsus elogiis refertissimum, quod prae manibus est, hic iam connotandum, optime nos edocere poterit: “ Praeclarus ac eruditus Vir, D. Andreas Pétsi, Transilvano Vngarus, quondam Georgii filius, adductus est ad nos cum vberissimis testimoniis ingenuitatis et probitatis suae, nec non diuturni studiorum curriculi in artibus liberalibus et disciplinis philosophicis et medicinalibus, et cum certissimis documentis laborum, vigiliarum et exercitationum per idoneum annorum continuatorum numerum, quem a promotoribus
 „ suis

„ suis de meliori nota Nobis commendatum et
 „ oblatum ad subeundum suum vltimum examen
 „ doctrinae, quod rigorosum vocant. Punctis
 „ in Philosophia et Medicina hesternae die forte
 „ eductis, et pro more huius Academiae eidem
 „ assignatis, hodie diligenter et acriter exami-
 „ nari coram nobis et excuti curauimus. Ipse
 „ autem locis persequendis, argumentis tractan-
 „ dis, quaestionibus et oppositionibus clare
 „ soluendis, casibus explicandis, et curationibus
 „ proponendis, in omni denique sua periclitati-
 „ one satis docte, laudabiliter, excellenter,
 „ egregie, et doctoreo more se gessit, talem-
 „ que vigorem ingenii, ac tantam ostendit vim
 „ memoriae, doctrinae, facundiae, et cetera-
 „ rum rerum, quae in consummatissimo Philo-
 „ sopho et Medico solent, vt magnam sui ex-
 „ pectationem, quam apud omnes iam pridem
 „ concitauerat, non solum sustinuerit, sed
 „ etiam longissime superauerit. Quamobrem
 „ ab Excellentissimo Incltyti Ordinis praefati
 „ Doctoribus et Professoribus omnibus ibidem
 „ continuo existentibus vnanimiter et concorditer
 „ cunctisque suffragiis, ac eorum nemine
 „ penitus discrepante, aut dissentiente, nec
 „ haesitante quidem idoneus, aptissimus ac suf-
 „ ficientissimus Philosophus ac Medicus fuerit
 „ iudicatus, et merito quidem adprobatus, si-
 „ cut ex eorum omnium suffragiis et singulorum
 „ sententiis in scrutinio secreto nobis porrectis
 „ euidenter et perspicue constat. Nos itaque
 „ antiquam sequentes consuetudinem Patavinae
 „ Academiae etc. etc. Actum et datum Paduae

„ in

in loco solito Examinum Academiae Patauinae, currente anno Domini 1659. Indiſt. XII. die vero Sabbathi XIII. menſis Decembris. Post impetratos lege hac ſummos in Medicina honores, quinquennii ſpätio in laudata hac Venetæ ditionis Vrbe antiquiſſima praxim exercuiſſe clinicam, testimoniales docent Litterae apud nos ſuperſites, variis laudum encomiis onuſtae, Claudiopolim adportatae; in qua patriae civitate habitationis futurae et exercendae praxeos medicae ſedem a reditu fixerat. Vir hic exquisitiſſima doctrina praeſtantiſſimus dum non plebeiorum ſolum ſed honoratorum quoque et luculentorum hominum fauorem optato felicique artis ſuae euentu in Tranſilvania parauiſſet, vitae curriculum ſatis laudabiliter peractum anno 1688. confecit. Vxorem pluribus annis viduam, Elifabetham Steno adpellatam, a patrio ſolo ob id, quod Socinianorum opinionibus conſtanter adhaeſiſſet, a quarto decimo aetatis anno exſulantem, et ad d. 8. Mart. an. 1712. mortuam Samuel Kereſzturi, Scholae Vnitariorum Claudiopolitanae Lector, lugubri Oratione, typis quoque poſtea exſcripta, in funere egregie laudauit. (*)

ARTI-

(*) Homonymus quidam Noſtro huic alter *Pecſus*, iſque Tyrnauientis, vir Botanica ſcientia inclutus, qui *Lucae* nomen in ſacro baptiſmatis fonte accepit, nuper admodum nobis innotuit, ad *Petri Melii*, et *St. Bejthe*, celebrium patriae antiquioris aevi Botanicorum aetatem referendus; iſ ſermone vernaculo *Librum*, typorum beneficio anno 1591. edi-

editum, publicavit cum titulo: *Pechy Lukach Kereszt-tyen szüzek nec tisztességes koszoroia, avagy Lelki füves kert, Lelki virágos Kert*. Dum scilicet auctor hic docuit Virgines solere ex viginti potissimum selectis floribus fertum contexere, ita totidem virtutibus Christiano homine conuenientibus se quoque ipsas debere exornare: tum plantarum illarum naturam et indolem, nec non virtutem medicam egregie et quidem totidem adiectis Iconibus, Ligno periti artificis manu incisis, scite admodum explicuit. Ita rarus est Libellus iste, vt nullum Historiæ litterariæ Hungaricæ scriptorem in hunc usque diem mentionem illius umquam fecisse nouerim; hoc quoque quod teneo, exemplum lacerum est, et non nisi vltima dimidiati proœmii verba e naufragio mihi conseruata sunt: *Költ Nagy Szombatba, magam hazam mellet ualo uiragos füves Kertben, Szent Mihaly Archangyal Napján. 1591. Pechi Lukach*. Continet Liber, in forma octauæ ordinis exscriptus, alph. 1. plag. 2. defünit in fol. 188. cetera desiderantur. E re esse duximus, vt antiquior scribendi loquendique, quæ fuerit in patria, ratio adpareat, speciminis loco de plantis his Iconibus scite repræsentatis non nihil referre:

- Az saarga fü ki-kelettel nyilic, kit primulam veris, auagy verbaseum odoratum nac hiunac, mindgyart az kikelet nec es tauasz nac elein talaltatic, es öszel szünic meg: ez uirag örümeft szaraz mezökön neuekedic: ez virag gutta üttestul oltalmaz, ember nec szüuet eröfiti, es ha vizez veszic, minden fekelt es fakadekot gyogit es szarazt.*
- Az Szekfü tellyes, veres, feier, auagy chepegetet szüneuel fülötte ekesiti a koszorut es kanuat: az szekfü nemely tellyes nemely közepszerü, nemely chac paraszt: valamennyire keserü, mindazonaltal, gyönyörüséges illatot ad magatul: fül faldalmot, szü fo-gast, gutta üttest, keleuent, kigyó sörtest, harapast, es egyebfele betegsegec ellen szolgal.*
- Az saarga, feier es szederes iuolac ü magokban szepec es illatozasokcal gyönyörüségessec, az koszorut is ekesitic es kaszdagettyac: az vize ember nec szemet tisztitya, minden fekelyek nec genesiet szaraztya, es az aszonallatok nac termeszét szerint valo folyas betegseget inditya es hamar kikergeti: az ember szüianac inbéli faldalmat gyogyitia, midön ezeket az viragokat megaszallyac, töric, es vgy iszac, auagy vele mossac.*

*Az keec iuola kikeletben szokot nyilni; az böit mas ho-
ban viragozó kec iuola, az ü gyönyörűseges, vaslag
es erös ülatozásual, kulömböz az eb nevü vad iuola-
tul, nem ok-nekul nevezek is az régi ec iuolanac prop-
ter violentiam odoris: az iuolac üromeft nünec ar-
nyekba, köfal, auag^s süvenyec mellet, az iuolaknac
kisded viragoc es röuid szároc vagyön; embernecc
feiet hüejitic, es könyebitic, az alomban nyugodul-
mat hoznac, es az eltetü lelegzetet erőfjetic.*

*A Rukercz törpe virag, alachon es chac az földhöz kö-
zel vagyön, könyen is eltürheti, hogy egyeb füvec
ü mellette magassabban felnöhessenec, az köszorut
igen ekefjete, es vj'an chac azért is tartyac ekeffe-
gert, midön vendegseg vagyön, egesz esztendü által
mind talalyac, de jökeppen kikelettel: ez igaz seb-
gyogyito virag, ha vízben megfüric, es vgy meg-
szac, mind belsü es kilsü sebet gyogyit. Cetera,
quae Botanicen spectant, iam mitto, prolixior esse
deüno, ted Librum interim bonae frugis, educan-
dis filiabus, Fenelonis loco inter Pannoncs, ac-
commodatissimum, aegre e manibus depono. Do-
lendum est maximopere populares nostros, qui Bo-
tanicen lingua vernacula inter nos aetate nostra e-
dere tentarunt, priscos hos rei herbariae in patria
scriptores consulere aut noluisse, aut vero non po-
ruisse. Laudabile fuit Procomitis Comitatus Sza-
boldiüensis, Ladislai Ibranyii, institutum, qui ante
XXX. et quod excurrit annos, P. Anor. Matthioli
Commentarios in Libr. VI. Pedacii Dioscoridis A-
nazarbei de Materia Medica ex editione Casp.
Bauhini in Hungaricum transfuderit sermonem ea
quidem cum accuratione, prout ex fragmentis,
quae nobis legere licuit, certo adparuerit indicio,
Virum hunc litteratissimum non minus Dioscoridis,
quam eius Commentatoris Matthioli mentem egregie
tuisse adsecutum. Vastum opus hoc MScum apud
haeredes non procul in nostra hac uicinia delitescit.
Samuel vero K** exercitatissimus apud nos
Pharmacopoeus, C. Plinii Secundi Historiae natu-
ralis eam partem, quae de animalibus, arboribus,
herbis, agrorum hortorumve cultura inscribitur,
Hungarica donauit ciuitate, et integrum nobis ob-
tulisset Plinium, Hungarico idiomate nos eruden-
tem, niü ex Viris patriae quibusdam eruditis in-
tellexisset priscum illum Historiae naturalis condi-
torem pridem extrare in lingua vernacula impres-
sum. Non enim absque graui quadam animi id
hic commemoramus aegritudine, ita infeliciter no-*

biscum seculis superioribus actum esse, ut dum patria continuis hostium bellis, intestinis potissimum arderet dissidiis, nonnullorum librorum, in lucem publicam emissorum, in tantum interciderunt exemplaria, ut nulla amplius in vniuerso regno nostro conspiciantur residua.

ARTICULUS XL.

DE FLACENTIA (*Jacobus.*) Fuisse hunc primum Caroli Roberti Hungariae Regis archiatrum, et tandem ab anno 1333. quo Benedicto successor datus est, Episcopum Chanadiensem, et mox anno 1343. dum Ludouicus clauum imperii Hungarici teneret; cuius Medicum quoque egerat, (*) ex sede hac ad Episcopum Zagrabiensem translaturum Ioannes Archidiaconus de Gvercse et Canonicus Zagrabiensis testis est, qui Acta, Statuta et priuilegia Ven. Capituli Ladislao Episcopo hortatore colligere et in Libros an. 1334. redigere incepit; in hoc Ecclesiae Protocollo in membrana litteris monasticis, vulgo Gothicis conscripto, et in interiori Sacristia catena ferrea inclauato, de Nostro hoc Physico Regio talia leguntur: *Anno 1343. in Sede*

(*) Praeter Iacobum hunc, Chanadiensem Pontificem, alterumquoque reperimus quemdam Medicum, qui Ludouico I. Regi fuit a sanitatis consiliis, eum Litterae an. 1358. beneficia S. Andreae collata confirmantes; *Magistrum Franciscum Physicum Domini Ludouici Regis excellentissimi* nominant. Quae reliqua vitae morumque Francisci fuerit ratio, exculpi haud potuit ex instrumento hocce litterario, quod Celeber. Historiae Patriae antistes, Rev. Georg. Prayius, qua est in nos studiaque nostra proensione beniuola, nouissime nobis suppeditauit.

de Zagrabienſi Ladislao translato ad Colocenſem, ſufficitur Iacobus de Placentia, qui fuit primo Medicus-Phyſicus Caroli Regis, et poſtea Epifcopus Chana- dienſis, et abhinc translatus ad Epifcopatum Za- grabienſem. Quam indefeſſa cura & ſollicitudine Bona et facultates viis et modis quantum potuit, omnibus augere, et parta conſer- uare ſtuderit, exhibet id pluribus verbis Cel. Kerſelichius in Hiſtor. Eccleſ. Cathedr. Zagra- bienſis Part. I. Tom. I. pagg. 127. 128. in Vi- ta Iacobi II. Sacri ſui coetus commoda promo- turus, dum an. 1349. Budam regni metropolin ad Ludovicum Hungariae proficiſcitur, et Ei- dem de Regni Neapolitani victoriis gratulatur, in feſto, S. Gallo Sacro, graui morbo enectus, ex hac colluione ad Coelites commigravit. (*)

M 2

AR-

(*) In ſolo duntaxat hoc ſterili et arctiſſimis limiri- bus circumſcripto Biographiae fundo noſtro plures omnino iam ſunt inuenti numero, qui e nobiliori- bus ſanctioris reipublicae ciuibus paſcua Medico- rum ingreſſi, ſacris Machaoniis litantes, animarum ſimul et corporis cuſtodes exiſtiſſe certifiſſimis con- ſtat documentis: *Adrianus*, archidiaconus in Tran- ſilvania Doboceniſis, Ioannis I. Regis Hungariae archiater; *Ladislauſ Demendy*, Ludovici I. et Si- giſmundi Regum Phyſicus, Praepoſitus Coloceniſis, et dein Epifcopus Nitrienſis, *Nicol. Ellebodius*, Ven. Capituli Poſonienſis Canonicus; *Nicol. de Dacia*, Ord. Praed. circa an. 1464. theologus; *Benedictus ab Italia*, Caroli Roberti Regis chirur- gus, Epifcopus Nirrienſis; *Petrus IX.* ex ſede Spa- latenſi a Bela III. Rege ad Archi-Epiſcopatum Co- lochenſem translocatus; *Ioannes Stock*, primum Vetero-Budenſis, mox Ven. Capit. Scepuſienſis Praepoſitus, Sigismundi et Alberti Regum, nec non Eliſabethae Reginae archiater; *Mich. Varadi,*

ex ord. S. Paulli I. Eremitae concionator Magno-Váradienſis; *Ioannes a Trarſilvania*, Corvino imperante, Lapidis Refugii in Scepuſio coenobiarcha Carthuſianus, alchimiſta inſignis; *Marquardus*, medio ſeculo XV. Canonicus Zagrabiensís; *Martinus*, temporibus Matthiae I. Regis, Eccleſ. B. M. V. Budenſis plebanus, theologiae profeſſor, apoſtolicae ſedis protonotarius; *Jacobus a Placentia*, Epifcopus Cſanadienſis, Caroli Roberti et Ludovici I. Regum archiater; *Georgius Wirth*, Ludovici II. archiater, Budiſſinae Luſationum decanus, plures alias enumerandi. Dum ſcilicet Ven. Clerus honorificum Magiſterii in Artibus axionia ſibi olim adtribueret, et in cathedralibus, vt vocantur, Eccleſiis vbivis Canonicorum dignitates Magiſtris hiſ distribueret, vt id ex Eruditíſſimo Rev. Ad. Balthaſ. *Kerchelichtii Libello de Officio archidiaconi*, an. 1772. edito, vbertim licet addiſcere, et ſimul longo rerum víu edoctus experiretur plus emolumenti ex Iuris et Medicinae, quam forte ſacrarum litterarum ſtudio ſe percipere poſſe, ampliſſimis Doctorum Iuris et Medicinae titulis et priuilegiis coepit ſemet locupletare; in luculentíſſimum rei huius teſtimonium cui ita licet eſſe felici, excutiat in primis Matriculam ſeu Album Collegiorum Bononiensium, et innumeros inueniet Canonicos vtilibus hiſ ſtudiis vnice fuiſſe mancipatos: eundem inter ipſos quoque Vindobonensés noſtros Canonicos ritum obtinuiſſe, Catalogum ſaltem Reſtorum Vniuerſitatis, Híſtoriae eiúſdem conſpectui Vien. an. 1725. in 8. edito adtextum, inſpicienti aperte conſtabit. Sed quam antiqua ſit Cleri haec Medicinam exercendi conſuetudo, non facile, vt opinor, quíſquam definiuerit. Iam ipſe *Gregorius Magnus Libro IV. Dialogor. cap. 55. Tom. I. pag. 1409. edit. Pariſ. an. 1586. refert in monaſterio ſuo exſtitíſſe Monachum quendam, Iuſtum nomine, qui ſibi ſedulo in adíduis aegritudinibus excubare conſueuerit, quod eſſet medicinali arte apprime imbutus: vt haec Maillonius quoque in Analectis Veter. Primae editionis Tom. IV. pag. 501. vberius explicat. Immo in Calcedonenſi Concilio an. 451. celebrato, Act. X. Sabam diaconum, ſe Medicum appellare lego in Actis Conciliorum Hardvini, cuius editione vtor, Tom. II. pag. 534. Labente in dies tempore, quam late malum hoc ſerperet; docet egregie praeter alios *Dan. Vinck in Amoenitat. philologico-mediciſ, Ultraí. an. 1730. in 8. et Froſp. Mandoſius**

*in Theatro Archiatrorum PP. Maxim. Romae anno 1696. 4. edit. inde factum est, vt dum Monachi et Canonici Regulares Medicinam lucri gratia discerent, vt verbis Concilii Remensis, anno 1131. sub Innocent. II. Papa celebrati, Canon. VI. vii liceat, et avaritiae flammis accensi, pro detestanda pecunia sanitatem pollicentes, spreta beatorum Magistrorum Benedicti et Augustini regula, passim vagarentur, celebres mox Medicorum scholae Salernitana, Neapolitana, Monspeliensis, Bononiensis, aliae, ingens passae sunt detrimentum. Tentatum est saepius per secula, Pontificum et Consiliorum Decretis ab artis huius medicae exercitio Clerum depellere, vt in laudato statim Concilio oecumenico factum est, et quidem gravi sub poenae interminatione, vt Episcopi, Abbates, Priores, huiusmodi ordinis monastici et Canonicorum enormitati consentientes, propriis quoque privarentur honoribus. Idem in Concilio Lateranensi II. sub eodem Pontifice Innocent. II. an. 1139. celebr. canon. IX. iisdem, nihil immutatis, verbis repetitum. Item in Concilio Turonensi sub Alexandro III. an. 1163. can. 8. In Monspeliensi an. 1195. In Lateranensi III. sub Alexandro III. an. 1179. in Lateranensi IV. sub Innocent. III. an. 1213. cap. 8. In synodo Baiocensi, an. 1300. cap. 35. Repetitis his Patrum interdictis incassum tentatis, auctor Vniuersitatis Parisiensis Tom. II. 322. in eam nouissime erumpere coactus est sententiam, quam meis proferre verbis pusillanimitas mea minime profecto patitur, illius igitur sermone recitabo vernaculo: *cette coutume estoit comme un des stratagemme du diable pour affoiblir la Religion en tirant les Religieux hors de leurs Convents, sous pretexte de faire du bien a leurs freres malades et languissans, etc.* Consuli de hac re potest Conringius quoque de Antiquit. Academ. Diss. 3. pag. 101. seqq. nec non Programmata Cl. Franc. Schvenmetze. Prof. P. O. Heidelberg. et cum primis Program. an. 1771. in quo Vir eruditissimus ex domesticis academiae instrumentis docuit, quam acres ab an. 1479. et deinceps enatae sint contentiones, dum primum munus profitendi publice scientias medicas in ea Vniuersitate Laicis demandaretur, ante quos Clerici munere hoc perfuncti fuerint. Licet S. R. E. Cardinalis Etouteville celebris, academiae Parisiensis olim Restaurator lege aetate sua caverit seuerè, ne vlli medicinam facerent amplius, qui*

vitam ducerent coelibem, tamen non prius Clerus in ea, aliisque regionibus, artis medicae exercitium profus interrumperet potuit, quam adulto Seculo XVI. dum Sacrorum vt et totius reipublicae litterariae facies felici auspicio nimium quantum immutata est. Sed quam difficulter, hoc quoque tempore Clerus manum de tabula hac sustulerit, ex sacris sequioris temporis constitutionibus oppido liquet: In Concilio Cameracensi, an. 1586. conuocato, Tit. XVI. cap. 3. *Meminerint Clerici, omnes sui nominis, quo continue admonentur, se a mundi curis sequestratos, et in sortem Domini vocatos — nec chirurgiam nec medicam artem ex professo ad quaestum exerceant.* Leguntur haec in A&C. Concilior. Hardvin. Tom. IX. pag. 2170. In Concilio Mediolanensi I. an. 1565. *Qui Deo militat, implicare se negotiis secularibus prohibetur, idcirco adjicimus, Clericus ne artem medicam faciat.* Tom. X. pag. 667. Addantur Concil. Turonens. an. 1583. Tit. IV. Tom. X. pag. 1897. et Concil. Camerac. an. 1586. Tit. I. cap. 7. Tom. IX. pag. 2155. Piget his diutius immorari. Versa hac lege pagina, tandem Monasteria, augendarum fortunarum causa, tabernas passim instruxerunt pharmaceuticas tot tantisque saluberrimis Conciliorum monitis jam jam paritura, sed ea profecto vtilitate in socios redundatura, vt discutiendum problema merito tale inde enatum fuerit: *An Clero exercitium artis Medicae, vel Monasteriis Pharmaciae vberiores opes adtulerint?* Sed vt Ars Medica, ita etiam Pharmaceutica, AVGVSTAE NOSTRAE providentia debito suo honori et nitore iam est inter nos vindicata sapientissime.

ARTICULUS. XLI.

SAILER (*Carol. Wilhelm.*) Georgium Wilhelmum Sailerum, patricium Semproniensem, virum Senatorii ordinis, patrem nactus est, ab hoc in Academiam Fridericianam an. 1724. missus est, quum prius in patrio gymnasio humanioribus ac philosophicis studiis probe fuisset imbutus. Frid. Hoffmanni potissimum et Albertii

tii institutionibus vsus adeo in arte Apollinea increuit, vt an. 1728. studiis academicis optatum finem imponere potuerit, mense enim Ianio Philosophiae et Medicinae Doctor renunciatus est. Redux in patriam ciuitatem, frequentem praxim tandiu ibi exercuit, donec an. 1737. a Comitatu Comaromienſi ad munus Phyiſici ordinarii auocaretur, quo tamen ob valetudinem praepriſis infirmam an. 1748. ſe ſe abdicauit, iterumque Sempronium, vbi antea medicinam facere coeperat, reuertit. Mortaliam numero anno 1755. die 16. Iul. exemtus eſt. (*)

O P E R A.

- 1.) Differt. inaug. med. praef. Mich. Alberti.
De Pulmonum ſubſidentium experimenti prudenti applicatione. Halae Magdeb. an. 1728. 4. plag. 3 $\frac{1}{4}$.

M 4

2.)

(*) Reliquorum quoque Medicorum nomina, qui aëre fruiti ſunt Sempronienſi, quantum quidem nobis innotuerunt, hoc adnectemus ordine: Andreas Conrad, Io. Wilhelm. Deccard, Io. Thom. Degenhard, Georg. Sigism. Ebbhard, Io. Chriſtoph. Elhård, Io. Bapt. Foegler, Io. Andr. Furlani, Io. Mich. Fürſt, Io. Adam. Genſel, Abrah. Gruber, Hartuag, Honor. Wilh. Kaſtenholtz, Tobias Kober, Georg. Sam. Küttel, Franc. Kereſzturi, Io. Petr. Komáromi, Io. Carol. Köveſdi, Georg. Sigism. Liebezeit, Andr. Loew, Car. Frid. Loew, Io. Iacob. Neuhold, Io. Chriſtoph. Peck, Iof. Raymund, Sigism. Theoph. Rothe, Andr. Schemberger, Ierem. Scholtzius, Mich. Gottfried Stockinger, Andr. Topolits, Io. Gottlieb Frogmayr, Mich. Ugróczi, alii.

- 2.) *Az Halálos Dögleletnek átermészeti és orvos tudomány szerént való Megvizsgálása, annak tulajdonságira, okaira és orvoslásának módjára nézve ki bocsátatott D. Sailer Vilhelm Károlytól, Nemes Komárom Vármegyének és az ott való Hadi - rendnek Ordinarius Physicusától. Sopronii absque mentione loci et anni in 8. plag. I $\frac{1}{2}$.*

ARTICULUS XLII.

SCHEMBERGER (*Andreas*) Patria Pofoniensis, sedulam studiis medicis in Academia Salana nauauit operam, Wedelium in primis praeceptorem veneratus, eo praeside publice saepius disputauit, vt eius *Libri II. de Medicamentorum Facultatibus cognoscendis et applicandis* Ienae an. 1696. in 4. editi, testes sunt locupletes. In hac Musarum sede consecutus est honores medicos die 3. Iun. an. 1678.. A reditu in Hungariam, sedem fixam, praxim clinicam exercitaturus, Sempronii sibi delegit, factusque est eiusdem ciuitatis Physicus ordinarius.

O P E R A.

- 1.) *Dissertat. medic. praef. Henr. Faschio. De Latice.* Ienae an. 1677. 4. plag. 2.
 2.) *Disput. inaug. med. praef. Georg. Wolffg. Wedelio. De Archeo.* Ien. an. 1678. in 4. plag. 4 $\frac{1}{2}$.
 3.) *Prodromus Iuris Medici*, das ist: *Vorbereitung des medicinischen Rechts.* Neostad. Austr. an.

an. 1690. 4. Labor hic populari saltim sermone Germanico scriptus est, in quo auctor in turbam medicastroorum et empiricorum grauius inuehitur, altera ex parte magistratui seruo inculcat, vt vnice legitime promotis Medicis artem medicam exercendi, et salutem ciuium promouendi plenariam ac liberam concedat facultatem.

ARTICVLVS XLIII.

SCHWARTZ (*Ioan. Theophilus*) Ioannes Schwartz, artis chirurgicae Magister et Senator Posoniensis ex ducta in matrimonium uxore, nobili Anna Sophia Goldfuszia, ciuis et pharmacopolae eiusdem vrbs filia, duos suscepit filios, vtrosque non vltimi subfellii vertente tempore in patria vrbe Medicos, alterum *Ioannem Michaëlem*, qui an. 1727. d. 15. Iul. edita in 4. plag. 4 $\frac{1}{2}$. dissertatione de *Haemorrhoidum praeservatione*, Halae Magdeburgicae pro summis in Arte Medica honoribus consequendis praeside Albertio egregie disputavit; alterum, fratrem huius natu maiorem, *Ioannem Theophilum Schwartz*, qui nostram in primis adtentionem promeruit, an. 1690. die 16. Mart. in hanc mundi lucem editum. Hic posteaquam Nouifolii an. 1702. Ioanne Burio, et Pilarikio praeceptoribus animum studiis humanioribus imbuisset, et Posonium post biennii moram ad continuanda coepta altiora studia reuertisset, tantum in iis Bitnero et Mussero scholae Rectoribus profecit, vt an. 1709. Hallensium Vni-

uerſitatem tuto adire potuerit, vbi Schneideri, Stahlī, Albertii, Heinrici, Ottomanni, aliorum institutionibus ita feliciter vſus, vt honores medicos die 25. Apr. an. 1714, cum ad p̄iaufu obtinuerit. Reuerſus ad ſuos Poſonium anno poſtero, felicem vndique naſtus eſt praxim clinicam, ſed febre heſtica debilitatus, die 21. April. an. 1721. aetat. 31. ſeptim. 8. et dier. 2. mortalium numero mature exemptus eſt. Nobilitatis Hungricae Schwartziorum Inſigne Burgſtallerus aeri incifum publicauit inter Inſignia Nobil. Familiarum Regni Hung. Decad. II. num. 8.

O P E R A.

- 1.) Differt. inaug. med. praef. Mich. Alberti, *ſylens Theſes Medicas miſcellaneas*, ex Aphorifmis Hippocratis deductas. Halae Magdeb. an. 1714. in 4.
- 2.) Obſeruationes Annalibus Phyſico - Medicis Vratiſlauenſibus inſcriptae :
 - 1.) *De Lumbrico lato, vlnas quatuordecim et amplius longo, pilulis mercurialibus, luna decreſcente, repetitis vicibus expulſo.* Tentam. VII. pag. 202.
 - 2.) *De Pluuia, ſanguineis guttis colorata.* Tentam. XII. pag. 659. Guttas huiusce modi cruentatas in aliisquoque Hungariae locis ſuper herbas, frondes, tegulas ac ſaxa decidiffe, vt creditum eſt, Dan. Fiſcheri, Medici Liptouienſis, et Matthiae Belii, historiographi noſtri l. c. con-

constat obseruationibus, sed in aliis quoque orbis partibus idem nonnumquam euenisse, docuit Linckenius in Annalibus medico-physicis Vratislav. Tentam. IX. pag. 97. seqq. Noster, modo, rectae rationi consentaneo, papilionum multitudini nimia aestatis siccitate diarrhoea correptæ, eorumque excrementis in ea loca depositis, omne hoc phaenomenon adscribit, quod imperitum hominum vulgus ad portenta referri debere falso opinabatur.

ARTICVLVS XLIV.

STANCARVS (*Franciscus*) Theologus, Romanae sedis Sacerdos, Mantua oriundus, Basileae titulo Doctoris Medicinae insignitus est, sede sua ob disseminatos errores pulsus Germaniam intravit, Villaci Carinthiae oppido substitit, inde eum Episcopus Cracouiensis, Maciejovius, initio anni 1550. ad professionem litterarum Hebraicarum in Cracouiensem euocauit Academiam, sed mox ob suspicionem haereseos, prout creditum est, ab eodem infulato praesule in carceres detrusus, at opera famuli sui liberatus, apud diuersos vtriusque Poloniae magnates asylum inuenit, eorumque fauore fretus veteribus sacris in eo regno nouam faciem inducendis plurimum felici successu impendit operae, quoad Regiomontanam dilapsus academiam Hebraicas ibidem quoque docere inciperet litteras; heic enim loci Osiandri importunitas

in eum præcipitavit contentionis errorem, vt mediatorem Iesum Christum esse iustificatorem nostrum secundum solam humanam naturam, exclusâ diuinâ, perperam crederet, quare ex oris illis Borussicis ob notatum crimen pulsus, et iter per Francofurtum cis Viadrum faciens dum a theologis loci quoque illius, habita disputatione publica, erroris conuincitur, et urbe exterminatus, rediit iterum, vnde exiuerat, in Poloniam; opiniones que suas licet Nouator hic nullis postea synodis, vt Sandomiriensi, Vladislauensi, Pintzouiensi et alibi celebratis, fratribus Polonis inculcare potuerit, ita eos purioris doctrinæ adsertoribus in fide confirmantibus, effecit tamen singulari sua linguarum in primis orientalium peritia, et multijuga, qua pollebat, eruditione, vt fidos tamen non nullos nancisceretur ad mortem vsque sectatores, quæ post varias regnorum discursationes an. 1574. aetat. 53. Stobniczæ contigit. Bayle in Dictionar. Histor. critic. in Artic. scripta Stancari, quæ tamen in Indice Libror. prohibet. Benedict. XIV. atro notantur carbone, ex Gesneri potissimum Bibliotheca enumeravit, vitam multo accuratius, quam alius quisquam descripsit, sed quia ignorare se palam profitetur, quæ in Hungaria et Transilvania patrauerit ille facinora, hunc Viri longe eruditissimi defectum quodammodo suppleturus, placebit in rei elucidationem sequentia hic adpingere: Eum in oris his nostris Hungaricis et Transiluanicis diuersatum fuisse, multasque contra se hic celebratas esse synodos in *Libro de Trinitate et Mediatore aduersus*

uerfus Tigurinos *Dubniczæ scripto* et Cracoviae an. 1562. edito aperte profitetur, (*) eo scilicet tempore dum Vir Magnificus Petrus Petrovitzai, arcis Munkatfiensis, mox Temesvariensis Comes et Praefectus, tandem Reginae Isabellae Locumtenens in partibus Hungariae et Transilvaniae plurimum auctoritate valeret. Stancarus an. 1553. in aula nobilissimi Viri huius coepit primum Medicinam facere, et novum mox de Mediatore dogma Hungarorum sensum instillare animis, sed dum Bartfae ad Colloquium admissus a doctissimo Viro Leonardo Steckelio et D. Radaschino loci illius V. D. M. aliisque viris eruditis in diuersis Hungariae partibus detegitur, in Transilvaniam commigra-

re

(*) Prima aduersus Stancarum an. 1554. *Ovarini* celebrata est *Synodus*, in qua IX. articulos Eiusdem erroribus oppositos refert *Schmeizel in Dissert. Epistol. de statu Eccl. Luther. in Transilv. pag. 44.* edit. Ienae an. 1722. in 4. hanc postea statim secuta est *Talyiensis*, tandem *Szekiensis*, cui Apologiam suam maledicis verbis conceptam illico opposuit, ministrosque in oppido Szék congregatos ter pessimos Arianos, Sycophantas, Melanchtonis creaturas etc. adpellitat. Scripto huic Stancari virulentia pleno respondit publico Ministrorum nomine Franciscus Davidis, *Claudiopolitanus* antistes, in *Libello*, qui talem gerit in fronte titulum: *Dialysis scripti Stancari contra primum articulum Synodi Szekiensis, qui de doctrina controuertitur, conscripta per Franciscum Davidis.* *Claudiopoli Transilvaniae* per Georg. Hoffgreuium an. 1555. in 8. plag. 5. Quomodo difseminati passim errores Stancari in Germania quoque condemnati sint, docetur hic pag. 12. ex Libro paullo ante aliquot menses anno eodem impresso et composito per *Erasmus Sarcerium Superattendentem* in ducatu *Mansteldenſi De forma vihtationis veræ*; verba

re cogitur, Claudiopoli potissimum commoratur, post habitas vltro citroque cum hujatibus theologis velitationes, scriptis publice editis refutatur, horum praecipuo talis datus est titulus: *Confessio de Mediatore generis humani Iesu Christo, vero Deo, et Homine, contracta nomine et voluntate Ministrorum in vrbe Claudiopoli in Pannonia a Caspare Helto, eius Loci pastore ex veterum et recentium theologorum scriptis.* Vitteb. an. 1555. 8. In Libro hoc purior primitivae Ecclesiae Catholicae doctrina proponitur, eaque argumentis ex verbo Dei et Patrum testimoniis petitis confirmatur, mox Stancari sententia ex iisdem fontibus falsa esse demonstratur. Post celebratam in eadem vrbe an. 1557. Synodum, vt varia-

rum

ba Libri sic se habent: *Visitandi et excludendi sunt ex Ecclesia immo et hospitio prohibendi omnes haeretici et falsi doctores, vt sunt Anabaptistae, impostores Stancariani etc.* In fine Libri Davidici, quem tenemus, manu possessoris coeua adscriptum hoc legitur: *Haec confessus est aperte Stancarus coram Illustriss. Principe Marchione et Elezore et in coetu bonorum et doctorem vult ea defendere:*

- 1.) *Christus est mediator noster secundum humanam naturam tantum.* 2.) *Nos sumus iusti non essentiali iustitia Dei, sed iustitia hominis Christi creata.* 3.) *Executio iustitiae divinae est tantum secundum humanitatem facta.* 4.) *Qui aliter statuat, sunt omnibus gentibus inferiores. Nam gentes faciunt suos Deos immortales, ipsi vero faciunt suum Deum mortalem contra rationem et sensum communem.* 5.) *Qui dicunt Christum et mediatorem etc. etc,*

Haec ideo totidem verbis referre debui, quod Stancarum hunc non satis clare et perspicue suam in Scriptis edidisse sententiam queratur Philippus Melanchton in Responsione sua de Controversiis Stancari an. 1553. in Arce Delfiensi scripta et impressa absque mentione Loci anno 1554. in 8. plag. 5.

rum seditionum auctor publica auctoritate inde extruditur, sed mox Cibinium vna cum coniuge et liberis data prius bonae fidei dextera recipitur, at indequoque ob turbatam pacem breui eliminandus Claudiopolin reuertitur, et habito vltima Decembris die publico de rebus sacris cum eo Colloquio, sedem iterata vice mutare cogitur, primum Bistriciam cum domesticis digreditur, mox Székely-Vásárhelyinum proficiscitur, plenus furore eas ob repetitas has repulsas ex dicta hac ciuitate ad Isabellam reginam viduam eiusque regni proceres querulas dat litteras, quibus modo sanguinario, longo argumentorum adparatu persuadere conatur ex officii ratione incumbere Reginae regnique primoribus, vt aduersarii sui, orthodoxae scilicet fidei propugnatores, quos tamen ille vtrique reipublicae sanctiori non minus quam ciuili noxios homines clamitabat, admoto ferro igneque quantocius e medio tollantur, et facultates fisco regio addicantur: eadem contumelia, iisdem conuitiis adfecit omnes dissentientes a se theologos, eodem gladio per magistratum puniendos adferuit in litteris quoque ad Senatum Cibinensem vt et Kolosvaricensem iam antea exaratis. Aduersus belluinas huiusmodi nugatoris maledicentias, quas in vulgatis a se scriptis omnibus repetiit, anno superius indicato omnium Ecclesiarum Transiluanicarum consensione Apologia conscribitur, et mox in Synodo Tordam convocata Stancari sententia ab uniuerso orthodoxo Patrum ordine conuulsa penitus exploditur. Mortuis circa haec tempora Petroviczio et

Kendio, summis rerum Transiluanicarum administratoribus, apud quos ille nonnumquam artem exercebat medicam, nonnumquam vero castra quoque secutus est, Stancarus umbra citius ex Transilvania disparuit, tutiora loca alibi gentium quaesiturus. De his videantur ea, quae ex Capitulo Mediensis protracta publicavit P. Ember in Histor. Eccles. Hungar. pag. 680. seqq. Francif. Pariz in Ruder. rediu. pag. 142. seqq. M. Miles in Siebenburg. Würg-Engel. et Franc. Benjam. Szilágyi in Syntagmat. Eccl. Histor. chronolog. MSct. Sed in primis Mich. Siglerus a Belio in Adparatu editus Chronologiae Rerum Hungaric. Lib. II. cap. I.

ARTICVLVS XLV.

TICHTEL (*Ioannes*) Matthiae Coruini Regis Hungariae Medicus fuit praestantissimus, Beatricis Reginae in primis sanitati tutandae sedulo inuigilauit: posteaquam enim Rex gloriosissimus Vindobonam deditioe cepisset, Regina vero Beatrix molestissimo quopiam morbo conflictaretur, ex consilio Tichtelii in Thermas S. Berchtoldi haud procul Vienna distitas abire iussa est, quibus tam felici cum successu vsa est, vt depulso morbo, pristinae sanitati opera archiatri sui restitueretur ex integro; in vsu quippe artis medicae tam felix passim ille existit, vt fortunas quoque domesticas non mediocriter auxerit. Haec ex Diario Tichtelii MScto, quod hodiedum supereit, deprompta referimus, in quo reliquaquoque vitae actae fata manu

manu sua adnotata reliquit, scribit scilicet Tichtelius se Greynam Austriae superioris oppidum pro natali solo agnoscere, Viennam an. 1463. delatum sub AA. Magistro Kreutzero Medicinae studio operam dedisse, a cuius parente Pancratio gradum quoque Doctoris Medici ad d. 16. Decembr. an. 1476. sollempni ritu in ea studiorum Vniuersitate recepisse. Addit Noster, anno postero quo frater Bartholomaeus Tichtel Magister AA. et Theologiae Licentiatuſ fasces Academiae gesserat, vt Facultatis Decanum, prout iubebatur, Auicennae Canones publice auditoribus praelegisse, et mox an. 1482. vnanimi collegarum consensione munus Professoris publicum ex manibus, vt loquitur, Friderici Imperatoris suscepisse, in quo munere fungendo postea quam Vienna expugnata est, a Matthia Coruino confirmatum fuisse, et lautiori, quam sub Friderico Imperatore utebatur, annuo stipendio liberaliter donatum. Hac Matthiae Regis nostri munificentia motus Tichtelius maioribus Hunc Maecenatem suum, quam Fridericum Caesarem cumulandum subinde duxit elogiis: coniugem in matrimonio aluisse Margaretham Ioannis Steberi, Ciuis Vienenſis filiam, ex qua quinque filios, et vnā filiōlam sustulisse, ipse in eodem MScto suo testis est locupletissimus.

ARTICULUS XLVI.

TOLNAI (*Stephanus*) Patre Ioanne Séllyei, ciuitatis Tolnentis Iudice primario, matre vero

N

Hele-

Helena Gergely, superioris seculi anno tricesimo genitus est : primis studiorum elementis in patria schola feliciter perceptis, solidioris doctrinae venam quaesiturus in gymnasiis Ecsedini et Magno-Varadini constitutis, se totum mansuetioribus mulsis consecrauit, et tantum profecit, vt litterario ludo in oppido Comitatus Biharientis non infrequenti Szalontensi regundo admoueretur : inde S. Patakinum humaniorum litterarum emporium secessit, et nouissime Senioris quoque defunctus est officio, tandem Tarczalinum digressus Iuuentutem scholasticam biennii spatio in docendo exercuit, mox studiorum, quae nunc colere et publice profiteri volebat, caussa iter in exterarum regiones suscipiens in Belgium se contulit, inde in Angliam transfretaturus. Praeclarissimis variae scientiae accessionibus auctus, an. 1662. rediit in patriam, et illico spartam Ministerii sacri in Ecclesia Transiluanorum Kezdi-Vásárhelyensi intrauit, quam dum triennii spatio cum laude exornasset, Claudiopolim euocatus est, vt in florentissimo loci illius gymnasio S. S. Theologiam et Philosophiae doceret elementa, hoc in Athenaeo dum ille omnes vires ad augenda iuuentutis comoda et provehendam publicam vtilitatem XX. annis integris fere conferret, reliquum vitae tempus ab an. 1685. in ministerio sacro apud eosdem Claudiopolitanos expleuit, in Dioecesi vero Kolosienfi et Kalotaszegienfi Senioris quoque inter Fratres Contubernii functus est officio. Ast ita felici nexu Medicinam, quod iam dicendum restat, cum animo-

rum medela coniunxit, vt vtrumque munus pari fide, vigilantia et integritate semper coluerit singulari felicitate coniunctum, eiusque medicum auxilium ab omnis generis hominibus certatim expetitum fuerit. Ex congenito corporis habitu, quod eilet cacheticus, post varias infirmitates incidit in pleuritidem diris symptomatibus, superueniente diarrhaea, comitatan, quae eum anno aetatis LX die 25. Mart. hora 4. matutina an. 1690. mortalitatis vinculis exsoluit. Theologi huius consummatissimi, et Medici felicissimi fata haec, in Charta lugubri consignata, hodie dum adpenfa, leguntur in Templo Helv. Confess. addictorum Claudiopolitano.

O P E R A,

- 1.) *Igaz Keresztyéni és Apostoli Tudomány's Vallás utára vezető, és az eltévelyedettrol jó utban hozó Kalauz.* Tolnai István moitan a' K. R. C. edgyik méltatlan Professora által iratott; Kolosvárott 1679. 8. alph. 2. plag. 21.
- 2.) *A magános ifelédzék közt lévő áhitatofságnak megaluvó tüzetekének felgerjesztésére való Predikállófzékbeli Szikrák, avagy edgynehány tudós egy-házi Tanítóknak Predikázzió előtt való Konyorgéseknek kulomb-kulomb féle Formái.* Melyeket a'könyörgésben buzgó Lelkeknek hasznára Anglus nyelvből Magyarra fordított és kibotsátott Tolnai István. Lötsein 1661. 16. plag. 6.

- 3.) *Demonstratio compendiosa Dialecticæ veræ in usum Philo-Ramaeorum Illustris Collegii Claudiaci Reformati. Cui aliquot exempla praxeos Logicae sunt subiecta, et compendiosa fallaciarum ælineatio in fine Appendicis loco eidem adiecta, opera Stephani Tolnai P. T. C. R. C. R. Claudiop. an. 1680. in 12. plag. 4½.*

ARTICVLVS XLVII.

TOXARIS. Lucianus in Dialogis suis, quos Scytham et Toxaridem inscripsit, Oper. edit. Reitzian. Tom. I. pag. 859. seqq. et Tom. II. pag. 507. seqq. de Scythæ huius Philosophi et Medici vita et fati plurimum commentatus est: scribit eum non de nobili atque pileatorum, sed Scytharum octipedarum genere fuisse prognatum; Graecæ disciplinae cupiditate captum, relicta domi vxore et paruulis, Athenas factò per Pontum itinere, commigrauisse, ibi Solonis sapientia delibutum, illo singulari amico et præceptore duce tantam nominis celebritatem fuisse consecutum, vt Viri sapientis, pulcrarum rerum amantis, optimorumque quorumuis institutorum studiosi nomen a Graecis acceperit, inter quos ad supremos vsque vitæ diès commoratus, Athenis mortuus est, et eam simul famæ immortalitatem adeptus est, vt pro Heroë habitus in numerum Deorum communi suffragio referretur, atque pro Aesculapii posterorum vno reputatus, illi vt hospiti Medico Athenienses hostias immolarent, eo quod Architelis Areopagitæ vxorem in somnio adstans edocuisse

se

se crederetur, qua salutaris artis lege ab vniuersa lue pestilentiali Graeciam deuastante commodissime liberaretur. Merces curationis ea Scythae Medico coepit a morte quoque persolui, vt equus albus vertente quouis anno ad illius monumentum immolaretur, cui columna inscriptione ornata fuit imposita cum effigie coronata, dextera manu librum, sinistra vero arcum intentum tenente fabrefacta; adeoquidem medicinae peritia Nostrum excelluisse, referret Sophista ille l. c. pag. 862. Tom. I. vt febre correptos, instituta religiosa ad defuncti tumulum peregrinatione, ope illius etiam post mortem fuisse a morbo suo liberatos. Dicendum est verbo, elegantissimas in homine hoc peregrino scientias, et optumas artes, virtutisque studium, candorem in primis et amicitiam, vna cum singulari medendi dexteritate vniuersa admirata est Graecia. Quae ad acquirendam Toxaridis videntur pertinere notitiam, eorum ex Luciano depromptorum epitomen exhibet Bruckerus quoque in Historia critic. Philosoph. Tom. I. Lib. II. cap. XI. §. 6.

ARTICVLVS XLVIII.

VALMARIN (*Israel*) Ineunte anno 1757: Israël hic et nomine et gente et educatione et religione Hebraeus a Coetu Iudaeorum Pofoniensi ex singulari Ill. Comitiss Ioannis Palfy indultu in eam Lib. Regiamque ciuitatem evocatus est. Is se Görütii an. 1725. patre et matre vtrisque religioni Iudaicae addictis genitum per-

hibuit, adulta aetate posteaquam studio Medicinae, anatomiae et praxi clinicae in Xenodochio Patavii per quinquennium litasset, et propositos, vt moris in ea Vniuersitate est, Locos partim ex Aristotele, partim ex Hippocrate vel Galeno selectos bene explicuisset, oppositiones, vt par est, soluisset, Casum medicum rarius obuium resoluisset, in Doctorem Medicinae ritu sollemni an. 1746. ab ordine Medicorum, dato in testimonium verae eruditionis diplomate, inauguratus est. Patriae redditus, sub auspiciis Ioan. Baptistae de Radiis, ciuitatis comitatusque Göritiensis Medici ordinarii tribus annis praxim exercuit, inde Venetias delapsus, ibi Marte suo coepit primum Medicinam facere, quam Trebitschii in Moravia, mox Eisenstadii in Comitatu Sempronienfi feliciter continuauit, quoad Pofonium a gente recutita inuitatus commigraret; hoc loco sollerter ordinarii inter suos physici munere defunctus est, quoad an. 1772. mense Aug. in sinum Abrahae, prout desiderauit, recumberet. Eum bene latine doctum, expedite et loqui et scribere potuisse, nostro confirmare possumus testimonio.

Ante Valmarinum hunc *Michaël Nathanaël HIRSCHHEL* fuit, itidem Hebraeus, cui frequens Iudaeorum respublica Pofoniensis in oppido regio subarcenli sanitatem suam tutandam concrederat: hoc in loco parentibus Iudaeis ille natus est, ibi magno cum adplausu medicinam factitasse dicitur vsque ad annum 1756. quo e viuis excessit. Eum Halae Magdeburgicae ad d. 11. Iun. an. 1734. edita prius dissertatione in-

aug.

aug. medica, sub praesidio Mich. Alberti defensa, *De caussa februm intermittentium, earumque pertinaciae ratione*, summos honores et priuilegia medica capessiuisset ex Fastis Academiae Halensis publicis edidicimus. *Marpurgerum* vero quemdam Medicum Pofoniensem, non absimiliter et gente et religione Iudaeum, cuius Frider. Ern. Bruckmannus in Memorabilibus Pofonienf. mentionem an. 1735. fecit Epistol. Itiner. 48. Centur. I. nil amplius commemorare conuenit pluribus. (*)

N 4

ARTI-

(*) Inter eos, quos Pofonium sinu suo fouit Medicos eosque plurimos, priorem aetate *Georgio Eberlino* reperimus neminem: hinc *Paulus Spindlerus* celebris ille Obseruationum Medicinalium Auctor, Pofonienfis, dum adhuc Argentinae studio medico litaret, *Disputationem XII. de Pharmacia*, 99. quaestionibus comprehensam, dedicauit, Argentinae typis Ioannis Andreae an. 1628. excusam. Epigramma de dicationis ita habet: *Nobilissimo, clarissimo et experientissimo D. Georg. Eberlino, Med. Doct. celeberrimo, Poliastro Pofonii Hungarorum praecminentissimo, Fautori et Evergeti suo, omni obseruantiae cultu aetatem honorando*. Nec ea vltima est Pofonienfium gloriatio, quod Leucoreis quoque Athenis Doctorem Medicinae publicum e ciuium suorum numero, eodem seculo, suppeditauerit, *Ioannem* puta *Fridelium*, Apollinis ibidem laurea, Decano Ioan. Strauchio, die 5. Mart. an. 1667. redimitum: sub illius praesidio duplicem scrutando comperimus habuisse disputationem medicam *Martinum Kűlschium*, Segesvaria Transiluanum, alteram *de Hydropse* excusam Vitteb. in officina Fincelliana Mich. Meter an. 1668. dicatam *Serenissimo*, verba sunt auctoris, *potentissimo, celsissimoque Principi ac Domino Michaëli Apaf, Transilvaniae, ac superiorum partium Hungariae, Principi, Siculorum Comiti etc. Principi Opt. Max. Pio, Felici, Augusto*. Oeconomia operis complectitur XV. capita satis proluxa. Defendenti ap-
plau-

ARTICVLVS XLIX.

VETTE (*Georgius*) Graudentii Borufforum, Culmenſis Praefecturae oppido, natus eſt d. 30. Octobr. an. 1645. Thorunii apud Godofredum Reinhardt ſex annis arti pharmaceuticae addiſcendae nauauit operam, ad magiſterium admiſſus Frauſtadium ſe recepit, inde Dantiſcum in regium pharmacopaeum profectus, tandem an. 1672. in Tranſiluaniam a Cibiniensibus euocatus eſt, a quibus adminiſtrandae officinae phar-

plauferunt eleganti carmine Mich. Clauſenburgerus aliter Kolosvári, Medio-Tranſiluanus, Theol. cult. Andreas Henning, Coronenſis, Mart. Maurer Kiſſchenkinus, et Ioannes Schuller Prodenus, Tranſilvani; alteram vero de *Pleuritide*, ſub eiusdem Fridelii praefidio, eodem et loco et anno typis Ioannis Haken promulgatam, Danieli Tieſtrunckio, Gymnaſii Sopronienſis Reſtori, et Eliae Thomae Poëtae Laureato Caefareo, et Gymnaſii Poſonienſis Reſtori nuncupatam. Iuuabit forte reliquorum quoque Medicorum Catalogum nominum tenus dumtaxat hic adneſtere, qui Poſonium aut natale ſolum aut fortunarum ſuarum ſedem ſaltem agnoſcunt: Iosephus Balbus, Ioan. Theophilus Belius, Io. Ephraim Boehm, Nicol. Conhard, Nicaſ. Ellebodus, Ioan. Mich. Graaff, Dan. Geiger aliter Waldman, Eſaias Waldman, Andr. Herman, Ioan. Chriſtoph. Huber, Ioan. Sam. Hueber, Honorius Wilhelm. Kaſtenholtz, Mich. Klement, Car. Iof. Klement, Ioan. Chriſtophor. Knogler, Caſp. Korman, Komorſzky, Io. Georg. Koller, Ier. Maehrl, Mart. Chriſtoph. et Chriſtoph. Dan. Mezger, Car. Otto Moller, Sam. Neuman, Oswaldus, Chriſtoph. Preis, aliter Pannonius, Samuel et Chriſtoph. Andr. Pauer, Iof. Carol. Perbegg; Wilhelm. et Carol. item Carolus Rayger, pater, filius, et nepos, Gideon Ribe, Ioan. Dav. Ruland, Ioan. Theoph. et Ioan. Mich. Schwartz, Io. Andr. et Ioan. Mich. Segner, Andr. Schemberger, Iof. Sgolants, Ioan. Strobelberger, Schilpacher, Georg. Eric.

pharmaceuticae publicae admotus, vixit ad annum vsque 1704. laudabiliter illo functus munere. Eximius fuit Botanicus, fuit Societatis quoque Naturae Curiosor. commembrum, in quorum Ephemeridibus aliquae prostant obseruationes :

Decur. I. An. IV. & V. Observ. 170. *De Draconibus Transilvaniae, eiusque dentibus.*

Obs. 171. *De Aquis ardentibus Transilvaniae.*

An. VI. et VII. Obs. 239. *De Luxuriantibus quibusdam Trans-*
N 5 *silua-*

Eric. Till, Ioan. Mart. Trost, Iust. Ioan. et Ioan. Torkos, Io. Car. Wieland, Io. Theoph. Windisch, Maximil. Honor. Zolicofer, Oesme, Car. Ios. de Bukisch, Ioan. Godofred. Haberland, Ioan. Wallafzkai, David. Gömöri junior, et alii. Ast nouissime ex autographis Sigismundi Tordae Ephemeridibus MSctis edocti sumus, fuisse an. 1561. Medicum Posonii nomine Procopium, vt id ex sequenti obseruare licet pericope: 7. Novembr. *venimus Viennam vocati a Regia Maiestate, R. D. Praefectus Ioannes ab Uylak, et ego.* 11. *Redii Posonium.* IX. Dec. *Doctör Procopius accessit ad Euphemiam et peruestigauit morbum et causas ex Historia symptomatum.* X. Dec. *Coepit curationem, etc.* Euphemia haec erat Sigismundi Torda, viri eruditissimi vxor, cuius soror germana, natu minor, Sabina, Iosepho Testandro, Medicinae Doctori fuit desponsata; sed quum hic nuptiis praemorereur, Georgius Vernherus, sororum bis geminarum pater, tale posuit genero suo Testandro epitaphium in *Lutibus Pannoniae, Cracoviae apud Hieronymum Vietorem, anno MDXLIII. editis:*

Testander iacet hic Medicus, Medicina valet!
Quid sperent alii, si perit author opis?

*silvaniae plantis, Mastago
puta fasciato, Primula ve-
ris fasciata, et Ranunculo
fasciato.*

Filius huius, *Ioan. Georgius Vette*, posteaquam in patria ciuitate Cibiniensi eruditus esset, artem Hippocraticam excolendi gratia in Germaniam excurrit, inde pedem in Belgium promouit, et mox ipsas quoque fortunatas insulas, Angliam intellige, penetrauit, gradum Doctoris in Medicina ad d. 21. Maii an. 1711. Harde-rouici mercatus est, dum fascēs Academicos Westenbergius teneret. Patriae telluri prospere redditus, in ordinem senatorium adlectus est, et magistratum gessit, et medicinam pluribus annis inter ciues suos factitauit. Opuscula academica, quae scripsit, duo sunt:

- 1.) *Dissert. anatom. De Cerebro.* Vitteb. an. 1709. in 4.
- 2.) *Diff. inaug. med. De Catameniis.* Har-derov. an. 1711. 4. Tale Distichon Stephanus Aunerus, Transiluanus philia-ter, publice cum laude disputanti adiecit:

*Ingenii dotes Salam fat propter et Albim
Spectatas Anglis iam Batuisque probas.*

Andreas Vette vero, Med. Doctor, hunc patrem, illum autem auum profitebatur, qui mox infelici fato in morbum hypochondriacum incidit, factusque est dein insigniter melancholicus, ita vitam caelibem duxit in solitudine miseram, finitque. Dum in Doctorem Medicinae ad d. 4. Maii an. 1740. in Academia Lipsica inaugu-
rare-

raretur, defendit Dissertationem medic. praef. Io. Zachar. Platnero, *De Noxis ex cohibita supuratione.* Lipsi. an. 1740. 4. plag. 5 $\frac{1}{2}$. Cui Ioan. Ernest. Hebenstreit Programma *De Methodo plantarum ex fructu optima* adtexuit. (*)

ARTI.

(*) Plures sunt, qui Cibinii Transiluanorum Medicinam fecerunt, at Ioanne Salio, Doctore Medicinae priorem inuenio neminem, huius memoriam nobis Mich. Siglerus, Syndicus Cibiniensis, in Chronologia Rerum Hungaricarum Lib. I. cap. V. conseruauit, quam M. Belius in Adparatu Rerum Hungar. Pofonii an. 1735. in fol. edito publicauit; dum Michne, Draculae filius, regno Transalpinensi pulsus, et Cibinii ob summam crudelitatem trucidatus, in templo S. Crucis, fratrum Praedicatorum anno 1510. honorifice tumularetur, tale cum inscriptione posuit Epitaphium:

*Heu res humanae fragili quam flamine pendent!
 Quam ruit aligero gloria nostra gradu!
 Regnam nuper multo cumulatus honore,
 Sede parentali splendida scepra gerens,
 Militia notus, qua Cynthius astra subumbrat,
 Quaque terit gelidum Parrhasis uersa polum.
 Ante meam faciem prouincia nostra tremebat,
 Me quoque finitimae pertimere plagae.
 Praedonum fueram domitor, furumque flagellum,
 Iustitiam rigide fortiter ense gerens.
 Christigenis volui sociata iungere signa
 Inque Byzantinos arma mouere lares.
 Iam mihi non vires, auri neque copia fului
 Defuit, aut quidquid principis aula tenet,
 At breuis hora graui mea subruit omnia casu,
 Omnia seu paleas disjicit aura leues.*

Dum

ARTICVLVS L.

WIPACHER (*David*) Adulto seculo superiori Joannem Henric. Wipacherum, Modrensiū Verbi diuini Ministrum, eumque disertissimum fuisse, Schreiberus memoriae prodidit in descriptione vrbs Modrensis idioma Germanico typis publicata; hoc auo, ut relatum accepimus, in eadem Lib. Regiaque superioris Hungariae ciuitate progenitus est *David Wipacherus*, qui relictis patriae laribus, comparandae eruditionis gratia Lipsiensium Musarum sedem salutauit sub initium labentis seculi,
et

*Dum mea gens patrio pepulit me perfula regno,
Turcarum immensa concomitata manu.
Cibinium fugi, insignem dum incedo per urbem,
Sepositis armis omnia tuta putans;
Irruit hostis atrox, multoque satellite cinctus,
Vitam furtiuo surripit ense meam.
Exoritur clamor, vulgus cita corripit arma,
Horrendique reos criminis ense ferit.
Flebat luctifico populus mea funera planctu,
Sed nequit ad dulcem me reuocare diem.
Sic quasi momento volucris cecidere ruina,
Nosler honos, regnum, gloria, robur, opes.
Corpus humo tegitur, pius aethera spiritus intrat,
Et clarum toto nomen in orbe manet.*

Ioannes Salius, Doctor Medicinae faciebat.

et mox an. 1717. d. 28. Octobr. (*) dignam Doctore medico in arte salutari capeffuit lauream poſtea quam eruditam prius praefide Ioan. Bohnio defenſam concinnaffet ſuo Marte Diſſertationem medicam, *Cafum aegri ſomnambulationis morbo laborantis reſolutum*, exhibentem. Lipſ. an. 1717. 4. plag. 7. quae Lauſannae an. 1760. reſuſa legitur inter Diſputationes ad Hiſtor. morbor. et curation. facient. ab Ill. Hallero collectas, Tom. VII. part. II. pagg. 438. ſeqq. Praxin medicam dum inſigni cum laude in vniuerſa exerceret vrbe, docendo publice ſtudio Botanico admotus eſt; et in gratiam ſtudioſae Iuuentutis academiſcae, *Floram Lipſienſem*, et *Geneſin Morborum*, Librum vtrumque auditorum vſibus deſtinatum, typis Lipſicis exſcriptum vulgavit. Apud exteros muneribus publicis deſunctus, vitam quoque laudabiliter actam apud eosdem clauſerat. Filius, *David Wipacherus*, vnicus paternae eruditionis haeres, ſedulo dum genitoris ſibi cognominis legit veſtigia, anno

1753.

(*) Annum hunc 1717. Wipachero ſollemnem elegantiori chronoſtico expreſſit Ioan. Theoph. Bauer in adgratulatorio ſuo Carmine Teutonico, ſtanno Lipſico in fol. expreſſo, quod his ſequentem in modum claudit verbis:

*Trifft ſlets, wie ietzt den Nahm und Jahrzahl
überein.
So wird in kurtzer Zeit dein Titul größer
ſeyn.*

DoCtor DaVIDes WIpaCher.

per Anagram.

h. proVIDa Del CVra CVſtoDe.

1753. purpura doctorali Lipsiae sollemni ritu inuestitus praxin clinicam auspicatus est, et Hungariam patris natale solum ingressus, Schemnitzium futuram fortunarum suarum sedem delegit, Physici ordinarii spartam ibidem intrauit, quam non modo solam, sed vitam quoque, fati necessitate compulsus, anno 1771. deferere coactus est magni a ciuibus aestimatam.

O P E R A.

- 1.) Disput. Philos. resp. Georg. Gottlob Kuchelbeckero. *De Phlogisto minerali vnionis rerum metallicarum vinculo.* Lips. an. 1751. in 4.
- 2.) Dissert. inaug. med. *De phlogisto animali, vt variorum morborum causa.* Ibid. an. 1753. 4.
- 3.) Disput. pro Loco in facultate medica Lips. obtinendo. *De Phlogisto animali, vt variorum morborum medela.* Ibid. an. 1764. 4.
- 4.) *Genuina ratio, cur pleuritide vera saeuiente, V. S. adfecti lateris, alias deriuatoria dicta, praeeptanda sit, Libro singulari complexa.* Lugd. Batav. an. 1756. 12. plag. 8. Recensetur in Commentar. Lips. de Reb. in Scient. Nat. et med. gest. Decad. I. Supplement. 3. pag. 433.
- 5.) *De Thermis Ribariensibus in Hungaria Liber singularis.* Lipsiae an. 1768. 8. Laudatur a Ienensibus in Erudit. Ephemerid. an. 1769. pag.

pag. 294. 295. et a Göttingensibus an. 1769.
part. 141. pag. 1277. (*)

ADDITAMENTVM.

WIRTH (*Georgius*) Leobergae, Silesiae oppido, nobili familia prognatus est an. 1470. primis studiorum tirociniis in patria factis, dein in Academias varias profectus, optimisque artibus ornatus, Lipsiae primum an. 1509. Magistri in Philosophia, tandem an. 1515. amplissimo Doctoris in Medicina titulo Bononiae decoratus est. Quum ex Italia per Liburniam ad patrios lares regredi cogitaret, praeter spem in eaditione detentus, et Physicus prouincialis delegatus est: breui eam nominis celebritatem in arte salutari adsecutus est, vt in Aulam Ludouici II. Hungariae et Bohemiae regis, Mohacsiana postea

(*) *Car. Frid. Loewius* refert in *Dissert. sua epistolica, ad Mart. Schmeizelium de Scriptoribus rerum physico medicarum Hungaricarum exarata*, Mscta, quam ex Bibliotheca Cibiniensi descriptam acceperam, pie defunctum patrem suum, *Andream*, Nob. Hung. Med. Doct. et Physic. Sempronensem, reliquisse *Consilium de Balnei Altenburgensis in malo ischiadico salutari vsu*. Dolendum est, filium, vt promisit, id publici juris facere, morte praepeditus, non potuisse, agitur enim in eodem non modo de doloris ischiadici vera atque genuina causa, sed et in hoc affectu tum efficacia calidarum aquarum celebratur, tum earum modus agendi exponitur. Prae aliis vero laudat auctor *Altenburgensè*, cuius et principia constitutiva, quibus tamen adhuc sal quoddam alcalinum addit, et modum operationis et adhibitionis rationem describit, subiunctis regulis dieteticis, aliisque.

ista clade notati, euocaretur, et dum splendidiſſimo archiatri munere cum laude et dignitate non nullis annis defungeretur, id nouiſſime ſingulari ſuo merito effectum eſt, vt a noſtro Rege hoc iuvene (*) Sacerdotio donaretur, et
Budif-

(*) Numum argenteum oppido rariffimum, e numophylacio amici integerrimi huius depromtum, in memoriam coronationis Ludouici II. Regis huius, ad Mohathium caeu, cuſum iſto lectoribus conſpiciendum,

cuius facies anterior regium infantem bimulum, ſuppoſito puluinari inſidentem, caput ſacro regni diademate cinctum repraeſentat tali in peripheria adiecta epigraphe LVDOVICVS FILIVS R VNGAR BOHEMI 1508, ſub pedibus CORONATVS. In auerſo vero latere tale legitur diſtichon cum anno 1544. praemiſſo :

BVDA . POTENS . ET . PANNONY . GENS . MARTIA .
REGNI .

QVOD . FVIT . ESSET . SI . VIVERET . ISTE .
PVER .

V & G

duos numismate hoc Historicorum nonnullorum patriae, Cl. Timonis in primis in *Epitom. chronolog. Rer. Hungar.* emendari poſſe errores certo colligimus indicio, dum ille *Dubrauii* fide nixus tempus peractae inaugurationis regiae ad annum praecedentem 1507. collocat; et, quod numisma noſtrum in
Hun-

Budissinae Lusatorum Decanus crearetur. Ast superueniente immodico mox sanguinis fluxu, ad d. 9. Mart. an. 1524. aetat. 54. Görlicii suffocatus, ibidemque tumulo conditus, qui tali ornatus erat Inscriptione lugubri: *Georgius Wirth, Leobergensis Silesius, Ludouici Bojemiae et Pannoniae Regis archiater, a quo tandem, splendidissimo isto cum laude et dignitate perfunctus munere, Budissinae Lusatorum constitutus est Decanus singularis meriti ergo. Gorlitii feliciter obiit an. 1524. aetat. 54.*

Carniolae ducibus, Regi dein Pannonis orae

Gratus eram, medica Doct̄or in arte bonus.

Nicolaus vero Reusnerus in Iconib. Illustr. Viror. pag. 39. tali cohonestauit epitaphio:

Arte fui magnus Ludouici Regis in aula

Pannonici: Carni me coluerē Viri.

Budissina facit me, Rege iubente, Decanum;

Görlicii sacra sum tumulatus humo.

Caspar vero Cunradi ita accinuit:

Credita Pannonici Regis mihi vita, salusque,

Dic Medici nonne est laus ea magna viri?

Piget

Hungarione an Transiluania percussum fuerit, ignoret; quum vero locus officinae monetariae, a Carolo I. excitatae, et per duo amplius secula florentissimae, e qua prodiit, Vice-Gradum puta Ilsteris V. G. aperte indicatur. Occupata a Turcis Buta, Vaczia, Strigonio, hostis castro huc regio inter dictas vrbes medio occupando dum inhiaret, numum hunc nostrum et voto et vaticinio praeposito omnium vltima vice Vissegradi signatum tulisse opinamur.

Piget plures eiusmodi verficulos a Reufnero, Bouffardo, Rivio, Treutlero non inuita Minerua factos repetere. Vitam Wirthii nostri a plurimis viris, iisque eruditis, descriptam accepimus, verbo saltim commemorandis: *Hankeus* in Silesia Indigenis cap. 65. *Henelius* in Silesia Renouata Tom. I. cap. VII. *Cunradi* in Silesia Togata pag. 338. *Boiffardus* P. IV. Icon. Illustr. Viror. pag. 101. seq. *Koenigius* in Bibliotheca sua pag. 812. *Melchior Adami* in Vitis Medicor. pag. 6. *Langius* Libr. I. Epist. 40. *Reufnerus* loc. cit. et infiniti alii. Sculptas Nostri Imagines sedulo collegit *Mochsenius* in Collection. Icon. Viror. in arte medica celebr. Part. 11. pag. 147. edit. Berolin. an. 1771. in 4.

OPERA.

Vita Christi ex quatuor Evangelistis collecta. Francof. an. 1594. in fol. Scripti huius meminit *Königius* in Bibliotheca sua pag. 87. (*) Dum vero *Reufnerus* l. c. *Litterarii otii sui Symbolas in omne aeuum duraturas scribat reliquisse*, eae forte aut hodieum haerent in MS&to,

(*) Auſtor anonymus *Vergnügen müßiger Stunden*, Part. VII. pag. 20. pulcre monuit, opusculum hoc theologicum argumenti non Wirthio Nostro, vt fecit perperam *Koenigius* l. c. Sed Wirthio potius adſcribendum illi, quod rationibus euincit, qui *Caroli V. Imperat. et Philippi filii Regis Hispaniarum*, in aula *Bruxellensium* octo annorum intervallo fuit archiater.

MScto, aut certe de aliis Wirthiis cognominibus intelligendum venit, quos post alios recentissime *Keslnerus* in Lexico suo Medico recensuit.

Supplementa ad Biographiae Medic. Hungar. et Transilv. Centuriam Primam addenda.

IN ARTICULO 2. AEMILIVS. In Nota asterisco signata pag. 3. ultimis his verbis: *quidquam de eo tradidit*, adnectantur hoc ordine sequentia: Adhibito tamen mox diligentiori scrutinio incidimus in illum *Ecclesiae Veszpremiensis praesulem*, qui in principem seu directorem eruditae Societatis litterariae Celtico-Danubianae Budensis omnium forte primo electus est: eum vero *Ioannem Vitéz* fuisse certo nobis constare poterit ex eo potissimum diplomate, in Castro *Sárvár* feria VI. proxima post fest. b. Georg. Martyr. an. Dom. 1497. dato, quod admodum *Rev. Georg. Pray Spec. Hierarch. Vngar. P. I. pag. 301.* primus omnium in lucem produxit; nec non Litteris *Vladislai II.* manu *Ioannis Vitéz* Episcopi *Veszpremiensis* an. 1495. signatis, hodie in Collectione MSctorum *Szekelianorum Tom. V.* haerentibus, quibus Rex noster exemptionem *Iobbagyiorum Monasterii de Monte Pannoniae* confirmat; at perpetuus hic loci eiusdem Comes, et *Aulae Reginalis Maiestatis Regni Vngariae Supremus Cancellarius,*

haud confundendus cum *Archipraefule Strigoniensi Ioanne Vitéz* cognomine, vt perperam fecisse putamus Rev. *Ladislauum Szorényi* in *Vindiciis Sirmiensibus* pag. 74. Budae an. 1746. publicatis, quia neuter horum umquam alteri in sede sua successit. Hic idem *Ioannes Vhytéz*, sodalitatis Princeps, est, quem *Aldus Manutius* corrupto vocabulo *Ianum Wyrthesium Pannonium* adpellat, cui Athenaeum suum, Venetiis anno demum 1514. in fol. editum, inscripsit, his verbis orationem exorsus: *Quantum tibi gratuler Iane, etc.* eumque multis ob Latinam et Atticam dictionem cumulat encomiis: laudat eum *Galeotus* quoque *Martius* in dictis et factis Matthiae regis cap. 27. Inter Epistolas Matthiae Coruini Cassov. an. 1743. in 8. edit. quae LXX. est, legitur *Ioannes* hic *Vitéz* fuisse regius in aula summi Pontificis orator et Episcopus Sirmiensis; hanc illi praefulis dignitatem adscribunt *Articuli* quoque *Matthiae* imperante an. 1486. publice in *Diaeta Budensi* conditi; idem ille *Ioannes* est, qui in *Articulis Comitiorum* an. 1495. et 1498. conuocatorum *Ecclesiam Veizpremiensem* adminiitrasse legitur, quo vero postmodum *Mysta* hic merito *Vienensem* quoque, retento priori sacerdotio, obtinuerit a *Maximiliano* infulam, fusius narratur apud *Bonfinium* in *Append. Decad. V. Lib. I.* succincte vero ab *Istvanfio* *Lib. I. pag. 6.* Ast quando eruditorum hoc *Virorum Concilium* in *Pannonia* florere desierit, vix quisquam facile illud certo definiuerit: ante tamen

tamen infelicem cladem Ludovici Mohácsianam paene fuisse dissolutum, suspicio fuit nostra, non vano suscipita argumento, in Centur. I. artic. 26. pag. 52. iam indicata.

IN ARTICVLO 23. ELISABETHA. Postremis verbis adiiciantur vberioris elucidationis gratia sequentia: At Hoyerus sine dubio memoria lapsus est, cum formulam Elisabethae aureis litteris signatam in Bibliotheca Augusta Vindobonensi existare adseruit, ea apud familiam *Podagastarorum* in Cypro delitescit: prostat enim in tabulario Illustr. Familiae *Splenyianae* Schediasma MSctum, quod triennio abhinc ab erudito Amico Pofoniensi G.* P.* exscriptum, et exmissum huius tenoris esse cognoui: *Iohannes Pravotius, Roviacensis Medicus, in Libello Secretorum remediorum omnium haec ad verbum habet* — — — *Cum certum constet, multorum casibus vis admiranda subscripti remedii, narrabo, qua fortuna in illud inciderim. Anno 1606. vidi inter libros Francisci Podagastari ex nobilissima Cypria familia, cum quo summa mihi erat familiaritas, pervetustum Breviarium maxime apud eum venerationis, quod a S. Elisabetha Hungariae Regina Maioribus suis datum asseruarat in mutuae benivolentiae Symbolum. In libri huius vestigio remedium contra Podagram illius Reginae manu inscriptum mihi oblatum fuit perlegendum, quod his formalibus, quae inde exscripti, erat expressum: „Ego Elisabetha, Hungariae Regina annorum aetatis septuaginta duorum multum infirma et podagrosa vsa sum per vnum annum „ista Recepta, quam mihi dedit quidam anti-*

„quus Eremita, quem nunquam videram nec
 „antea nec post, et fui cito sanata, atque om-
 „nibus apparens mira modum pulcra, ita, vt
 „Rex Poloniae me petierit in matrimonium,
 „quum ego et ille vidui essemus, renui tamen
 „id agere amore Domini mei Iesu Christi, a
 „cuius Angelo, credo, me hanc accepisse
 „medicinam.

Recepta. *Aquae vitae quater destillatae partes tres, summitatum et floris Rosmarini partes duas, ponantur simul in vase bene clauso, stentque in loco calido per horas 50. tum Alembico destillentur, & mane in cibo vel potu sumatur drachma vna singulis septimanis semel, et omni mane lauetur facies cum ea, et membrum aegrum. Renouat vires, acuit ingenium, mundificat medulam et nervos, visum instaurat et conseruat, vitamque auget.* Hoc in Breuiario. Ita Pravotius. Sed vides, L. B. me non monente; Pravotium errare, cum S. Elisabetham, Andreae II. filiam, quae XXIV^{to} aetatis anno obiit, Elisabethae illi, quae Ludovici I. mater fuit, perperam substituit: nuptiae perinde a Polono oblatae non leuem suspensionem mouere poterunt. Ceterum Elisabetha duorum Breuiariorum in Testamento suo meminit; vnum ex his donat Reginae, Ludouici coniugi, alterum Dominae *Clarae de Pukur*, ea tamen cum lege, vt durante in his terris vita Horas inde diceret, ab obitu vero maneret in claustro B. Mariae Virginis de Veteri Buda. Alterutrum ex his facile ad Maiores Podaga-

gasta-

gastari peruenire potuisse, quis inficiari audeat?

IN ARTICULO 24. FISCHER. Operibus Fischerianis adtexenda sunt sequentia:

- 1.) Dissert. med. inaug. praef. Christian. Vater. *De Deliriis*. Vitteb. an. 1716. in 4.
- 2.) *Relatio ex Philosophia naturali de fulgore, tonitru et fulmine, nec non phaenomeno Kesmarkini viso*. Leutschov. an. 1717. 4.
- 3.) *Consilium pestilentielle, oder Medicinisches Gutachten von der Pest, derer Indole, propagatione und differance von andern hitzigen Fiebern, wie auch praeservation und Cur mit historischer Feder entworfen von D. Dan. Fischer etc.* Lipsi. et Vratisl. an. 1740. 8.
- 4.) *Observationes Annalibus I'h'yico-medicis Vratislauenfibus inscriptae:*

Observ. 1. *Historia febris epidemiae an. 1717. circa Kaesmarkinum in Hungaria sub typo febrium continuarum malignarum grassantis*. Tentamine I. mens. Septembri pag. 39.

Observ. 2. *De proprietatibus et usu fructus Carpatici, et Libani Carpatici, et medicamentis inde praeparari solitis*. Tentam. II. pag. 331.

Observ. 3. *Historia pleuritidis mense Aprili an. 1718. epidemice Kaesmarkii in Hungaria obseruatae*. Tentam. IV. pag. 984.

Observ. 4. *Crinones seu comedones M. Matr et Iunio in 4. aegris notati Kaes-*

- markii in *Hungaria*. Ibid. pag. 1085.
- Observ. 5. *Scđio Puellae Hydropicae anatomica*. Tentam. V. pag. 1393. Repetita in *Ephemerid. Nat. Curios.* centur. IX. obs. 50.
- Observ. 6. *De efficacia Castorei ad praecauendum abortum*. Ibid. pag. 1609. Repetita in *Ephemerid. Nat. CC.* Centur. IX. Obs. 57.
- Observ. 7. *De lumbrico cucurbitino vlnarum quinque cum semisse longo excreto*. Tentam. VII. pag. 203.
- Observ. 8. *Historia Leprae ex Lue venerea*. Tentam. VIII. pag. 733.
- Observ. 9. *Historia Variolarum a M. Martio ad Mens. Decembr. an. 1718. grassantium, tandemque rursus quibusdam an. 1719. recrudescentium*. Tentam. X. pag. 565.
- Obs. 10. *De pluvia cum intermixtis sanguineis guttis*. Tentam. XII. pag. 658.
- Obs. 11. *Historia Morborum in Comitatu Lip-tovienſi in Hungaria grassatorum, Mens. Ianuar. Februar. & Mart. Aprili an. 1720*. Tentam, XIII. pag. 35. et pag. 162.
- Obs. 12. *Historia Morborum in Comitatu Lip-tovienſi in Hungaria grassatorum Mens. Maio, Iunio, et Iulio, Aug ſto, Septembre, et Oct. Nov, Decembr.* Tentam. XIV. pagg. 39. 510. 609.

- Obs. 13. *Historia Morborum aestiualium et autumnalium an. 1725. Kaesmarckini in Hungaria, Mensibus scilicet Julio, Augusto, et Sept. grassatorum. Tentam. XXXV. pag. 51. 172. et 321.*
- Obs. 14. *Continuatio Historiae Morborum autumnalium an. 1725. Mensibus Oct. Nov. Dec. Kaesmarckini grassatorum. Tentam. XXXVI. pagg. 435. 552. et 687.*
- Obs. 15. *Constitutio epidemia Comitatus Scepusiensis, et in Specie Regiae Liberaeque Ciuitatis Kaesmarckiensis Mens. Ian. Febr. et Martio an. 1726. Tentam. XXXVII. pagg. 46. 189. et 314.*
- Obs. 15. *Constitutio epidemia Comitatus Scepusiensis, et in Specie Regiae Liberaeque Ciuitatis Kaesmarkiensis an. 1726. Mens. Aprili, Maio, et Iunio. Tentam. XXXVIII. pag. 514. et 639.*
- 5.) In Supplemento IV. ad Annales Physico-medicos Vratislauenfes prostant sequentes Relationes naturalium rerum Hungaricarum :
- 1.) *Descriptio Fontis foetidi, vulgo sulphurei Leibitzensium. pag. 103.*
 - 2.) *Descriptio Acidularum Nagy - Szalokiensium cum collatione cum reliquis acidulis Comitatus Scepusiensis. pag. 120.*
 - 3.) *Descriptio Lapidum stalaclites in antris Carpati Scepusiensis inuentorum, pag. 124.*

4. *Descriptio Lapidum granatorum in Carpato Scepusiensi repertorum. pag. 129. Iterata per Bruckmannum in Magnal. Dei in Loc. subter. P. I. pag. 1003.*
- 6.) *Medicamenta composita inuentionis Fischerianae in Indice Annalium Vratislav. vniuersali pag. 313. seqq. recensita talia sunt :*
- a.) *Fischeri Emulsio antifebrilis temperans, descripta. Tentam. I. Mense Septembr. pag. 40.*
- b.) *Fischeri Essentia contra vertiginem composita. Tentam. II. pag. 335.*
- c.) *Fischeri Elixir. antivenereum. Ibidem.*
- d.) *Fischeri Elixir antiscorbuticum. Tentam. XIII. pag. 172.*
- e.) *Fischeri Essentia regia. Ibidem.*
- f.) *Fischeri Pulvis diureticus. Ibid. pag. 39. 43.*
- g.) *Fischeri Elixir menstruum. Ibidem pag. 165.*
- h.) *Fischeri Mistura in passionibus hysteriis. Tentam. XXXV. pag. 53.*
- i.) *Fischeri Species odontalgicae. Ibidem eod.*
- k.) *Eiusdem Massa stomachalis. Ibidem pag. 54.*
- l.) *Eiusdem Pulvis anti epilepticus. Ibid. pag. 173.*
- m.) *Fischeri Vnguentum matricale. Tentam. XXXVI. pag. 554.*
- 7.) *Observationes Miscellaneis Physico-medico-mathematicis Büchneri intertextae alio tempore enumerandae.*
- IN ARTIC. 27. GENSBL. Opera Annalibus Physico-medice Vratislaviensibus inserta leguntur :

- 1.) *Constitutio epidemia inferioris Hungariae an. 1717. cum historicis et metcorologicis obseruationibus.* Tentam. II. pag. 393.
- 2.) *Constitutio epidemiae. an. 1718. Mens. Ian. Febr. et Mart. cum similibus obseruationibus.* Tentam. III. pag. 797.
- 3.) *Constitutio epidemia an. 1718. Mens. April. Maio et Jun. Tentam. IV. pag. 1178. Mens. Iul. Aug. Sept. Tentam. V. pag. 1586. Mens. Oct. Nov. et Dec. Tentam. VI. pag. 1953.*
- 4.) *Constitutio epidemia Regni Hungariae singulorum mensium totius an. 1719.* Tentam. VII. pag. 298. Tent. VIII. pag. 673. Tent. IX. pag. 313. Tent. X. pag. 674.
- 5.) *Descriptio Olei s. Balsami Hungarici, nondum omnibus promiscue cogniti.* Tentam. VIII. pag. 749.
- 6.) *Obseruatio de abortu et tempore animationis foetus.* Tent. XI. p. 207.
- 7.) *De Pilorum defluuio totius corporis.* Ibidem pag. 210. Iam ante inserta Ephemeridibus Nat. CC. Centur. III. et IV. observ. 137.

IN ARTIC. 40. KASSAI. Addantur in fine, quae hic referuntur, omnia: *Antonium Cassouiensem Basileaequoque et Patauii studio medico nauasse operam ex litteris Erasmi Rotterodami ad Rudbertum a Mosham, Decanum Patauensem, Basilea 12. Nov. an. 1524. datis, quae Oper. Tom. III. Part. I. pag. 825. existant, licet cognoscere; dum his eum collaudare sustinuit verbis: Si Medicus Antonius Cassouiensis*
has

has reddiderit, vt Iuuenem cognoscere velis, rogo: cognitus placebit, sat scio: discessit hinc magno meo dolore etc. A reditu in patriam, litterarium cum Erasmo instituisse commercium, *quatuor ad Nostrum missae Rotterodami* abunde docent *Epistolae*, Oper. Tom. III. Part. I. et II. publicatae, quarum *prima*, quae in ordine DCCLV. Basil. an. 1525. 25. Aug. scripta est, significat Regni Hung. Thesaurario Librum suum, Cassoviense consultore, dicatum iam Budam vna cum litteris exmisisse; *altera* Basil. 9. Dec. an. 1527. data scribit *peccus Antonini tribus Regnis sibi esse pretiosus; Alexium Turzonem abunde sibi satisfacisse etc.* *tertia* an. eodem exarata, quae DCCCCXXI. est, Res Hungariae redditas esse ex clade Mohacsiana turbulentas maiorem in modum dolet, et, ob id consilium ex se requirenti amico suo Antonio, his ita respondet verbis: *dum Principum res in ancipiti sunt, nulli vehementer me addicerem, certe neminem laedem: quare relicto patrio solo, in vicinam se subduxit Poloniam, et inter primates rei-publicae coepit medicinam facere, in aula potissimum Christophori a Schiedlovitz, Palatini et Capitanei Cracoviensis, regnique Cancellarii, nec non Petri Tomicii, Episcopi Cracoviensis, ita non nullis laudati Viri litteris testibus, commoratus est aliquamdiu; in quarta, MLVII. Friburgo, 9. Iun. an. 1529. exarata, nominat Eum Erasmus Amicum vita sua cariorum.* Sed redditis mox pacatioribus Hungariae rebus, ad proprios Lares Medicus noster

noster vna cum domesticis suis revertit, ibidem an. 1544. diem obiit supremum, cui *Clemens Ianitius* huiusmodi concinnavit Carmen, *Lucibus Pannoniae*, Cracouiae apud Hieronymum Vietorem anno MDXLIII. editis, insertum:

*Antonine, vir es sapiens, qui viuus, et omni
Parte valens, summum scis meminisse diem.
Iussisti, tibi do carmen funebre, sed illo
O tibi et ante decem secula ne sit opus!
Dum medeor multis, succumbo laboribus, hancque
Sic repeti requiem, cura laborque vale!*

Supplementa haec loco Speciminis ad primam Biographiae Medicorum Centuriam addenda sufficiant, reliqua alio commodiori persequemur tempore.

F I N I S.

Hi praeprimis sunt Patriae Medici,
quibus in subsequentiis Centuriis lo-
cus assignabitur:

- A. Adami Paul. Albrecht Io. Ignat. Alstedius
Io. Arkosi Bened. Artzt Io. Auner Steph.
Ausfeld Christoph. Apostolovits Ioan.
- B. Balbus Ios. Baligha Sam. Bacsmegyei Io.
Balog Séllyei Steph. Balog Soos Mich. Bed-
deus Sam. Belius Io. Theoph. Benedek Io.
Benkoczi St. Binn. Io. Iac. Birgel. Birkel
Ludov. Boehm Io. Ephr. Bukisch Car.
- C. Cassai Georg. Mich. Centner Io. Chenot
Ad. Chernel Christian. Chytraeus Chrysaëus.
Barthol. Clofius Steph. Clostein Simon. Con-
hard Nic. Conrad Andr. Cornarius Diomed.
Cramer Io. Henric. Csapo Ios. Csernánfszky
Sam. Curtius Andr. Czeglédi Ioan.
- D. Deccard Io. Gvil. Degenhard Io. Thom.
Deimbl Franc. Ad. Dentulini M. Thom.
Dietrichius. Dömök Greg. Dombi Sam.
Drauth Sam.
- E. Eberlin Georg. Ebhardt Georg. Sig. El-
hard Ioann. Christoph. Enyedi Casp. et
Steph. Erdélyi Steph.
- F. Fabri Io. et Paul. Fabritius. Facetius Elias.
Farkas Steph. Fejérvári Steph. Félfalusi Ios.
Felvintzi Georg. Ferrati. Fischer Car. et
Franc. Godofr. Foegler Io. Baptist. Fogarasi
Ge. et Sam. Foit Mart. Francisci Paul. et
Andr.

- Andr. it. Io. Magister Franciscus. Franckenstein Mart. Henr. Friedel Io. Fromknecht Mich. Gabr. Fronius Andr. Fucker Iac, Fuerst Io. Mich. Furiani Ioan. Andr.
- G.** Geiger Dan. et Esaias. Gerngrofz. Gezenovius Io. Gilg von Gilgenberg Io. Giraldus M. Mich. Glatzinger Io. Mich. Glofius Sam. Goemöri David junior. Gorgius Valent. Graaff Io. Mich. Greifing Valent. Grinaeus Simon. Große Andr. Car. Gruber Abrah. Gruenblat Dav. Grundel Georg. Grundler Io. Bapt. Ganesch Io.
- H.** Haberland Io. Godofr. Hammer Nic. Hartung. Hatvani Steph. Halpman Iof. Heinzelly Mart. Heldius Matthæus. Hennel. Hentzidai Matthias. Herman. Hertel Io. Hervartowfzky Sam. Hoffinger Io. Mich. Huber Io. Christoph. Hueber Io. Sam. Hunnelburgensis Io. Hutter Iacob.
- I.** Iánofli Georg. Ibrányi. Ioni Henricus.
- K.** Kastenholtz Honor. Wilh. Kehr Io. Frider. Keller Steph. Kepler Lud. Kereszturi Franc. Kefzler Io. Mich. Keyl Andr. Khien Ferd. Kis-Vitzai Iof. Klein, Klement Mich. Knogler Mart. et Io. Christoph. Kochlatsch St. Anton. Koelfch Mart. Koemives Paul. Ad. Koepetzi Io. Koermendi Io. Kovesdi Io. Carol. et Io. Koller. Komorízký. Korman, Kotze Sam. Kuettel Io. Georg.
- L.** Lalangue Io. Bapt. Landani Mich. Car. Lange Io. Godofr. Lani Paul. et Georg. Lenhardt Iof. Liedeman Iof. Sigifin. Lieffman Frid, Lippai Io. Lipfzky Paul. Lifchovini Io. et Andr. **M.**

- M. Maehrl Ierem. Major Sigism. Mare Franc. Xav. Markowszky Mart. Martini Dan. Markot. Marthius Io. Matolai Ioan. Mátyus St. Maxai Mich. Metzger Mart. Christ. et Christoph. Io. Miliarius Io. Ant. Milloradowitsch Petr. Milner Sam. Moller Dan. Wilh. et Ioan. it. Godofr. Molnár Adam. Mylius Io. Frider. Myfz Mart. Mayer. Malázt.
- N. Nadányi Io. Nagy Georg. Neuman Sam. Némethi Steph.
- O. Oswaldus, Oervendi Ioan. Oesme.
- P. Pariz Pápai Franc. junior et Andr. Parschitzius Steph. Pauer Sam. Pázmándi Gabr. Pedemontanus Io. Perbegg Iosf. Pétfi Andr. Persa. Pfeifer Mich. Pillich Io. Ferd. Placer Erhard. Plenck Iosf. Portner. Prandt Ad. Ignat. Privigyei Nicol. Procop. Ioan. Pruckman Anton.
- R. Radnitzky Ign. Raenner Theoph. Rayman Sam. et Io. Adam. Raymond Iosf. Reticus Ioach. Rezenei Ioan. Ribe Gideon, Ribezius Israél. Richter Car. Godofr. Rod Georg. Roscius Achat. Frid. Rothe Sig. Theoph. Rumbaum Car. Frid. Raab Franc. Mich.
- S. Sailler Io. et Car. Wilh. Salius Io. Sambucus Ioan. Schanckebanck Ioan. Schedius Sam. Christoph. Schilpacher. Schirmer Io. Schmidt Ioan. Christian. et Io. Georg. Schoenlin. Schoppel Andr. Schneller Io. Georg. Schuller Io. Gottl. Schuun Iac. Schuster Iac. Schwabius Christian. Ioach. Schwannefeld Ignat. Io. Nep. Schwartz Io. Mich. Scopoli Io. Anton. Sebastianus Magister. Securius

- Iof. Segner Io. Mich. Seivert Mich. Selin-
gus Andr. Seuler Luc. Sgolanits Iof. Sho-
retits Mich. Ign. Simoni Mart. Slaby Franc.
Somogyi Iof. Sontag Sam. Soterius Andr.
Steiner. Stocker Laurent. Stockinger Mich.
Godofr. Strobelberger Ioan. Stuckard. Sz.
Iváni Mart. Szathmári Paul, Szoboszlai N.
Sam. Seredi Valent. Szegedi Sam. Sterius.
- T.** Tarczali Paul. Temlin Matthias. Teutsch
Andr. Textoris Dan. Theis Mich. Gottl.
Thill Georg. Eric. Thomas. Topolits Andr.
Torkos Io. Torner Mich. Trangus Elias et
Mich. Theoph. Trnka Wencesl. Troester
Io. Trogmayer Iof, Gottl. Trost Io, Mart,
Tutius Mart. Tzak.
- V.** Váradí Matthias. Várárhelyi Iac, et Steph.
Veiza. Verešdi Sam. Vietoris David. Vgro-
czí Mich.
- W.** Wachsman Sigism. et Andr. Wághi Georg.
Waldman Dan. et Esaias. Wagner Luc. Wer-
nischeck Io. Iac. Wieland Io. Car. Winck-
ler Iof. Winder Iof. Windisch Io, Theoph.
Winterl Iac. Iof. Weisz.
- Z.** Zacharides Georg. Zágoni Gabr. Zágoni Ba-
ra Steph. Zamolxis. Ziegler Andr. Zolicaf-
fer Maximil. Honor. Zoltán Iof. Zurbrucken
Mich. et reliqui, qui adhuc desiderantur.
- Viros Patriae eruditos enixe rogamus, immo
per communia Reipublicae litterariae sacra
obtestamur, vt suas hic adjicere Symbolas,
easque perbenigne nobiscum communicare
nulli intermittant,

Vitia operarum ita L. B. corrigat.

Pag.

9. Linea 1. extratae: lege, *extratae*.
 — Linea 22. hirtetlen: lege, *hirtelen*.
 — Linea 41. hözzül: lege *közzül*.
 12. Linea 19. 40. lege, 30.
 — Linea 29. Lyeo: lege, *Lycaeo*.
 13. Linea 4. Soliorate: lege, *Sojocrate*.
 — Linea 13. concliata: lege, *concliata*.
 14. vltima, egrege: lege, *egregie*.
 15. Linea 21. sempiretnam: lege, *sempiternam*.
 16. Linea 3. domi: lege, *domui*.
 21. Linea 10. septentrionalibus: lege, *septem trionibus*.
 22. Linea 16. edito Dissertatione: lege, *edita Dissertatione*.
 23. Linea 22. in vsu Excellsi: lege, *jussu Excellsi*.
 — Linea 34. Milleres: lege, *Millerer*.
 24. Linea 42. humanilünia: lege, *humanissime*.
 25. Linea 2. Superattendens: lege, *Superattendens*.
 30. Linea 15. mértékleteség: lege, *mértékletessek*.
 46. Linea 10. credabatur: lege, *credebatur*.
 51. Linea 9. Protestantes: lege, *Remonstrantes*.
 59. Linea 3. demoueretur: lege, *dimoueretur*.
 60. Linea 7. filium: lege, *Filiam*.
 61. Linea 38. Panoniam: lege, *Pannoniam*.
 — Linea 45. Apolonius: lege, *Apollonius*.
 63. Linea 2. post artis pharmaceuticae: adde, *Magistri*.
 65. Linea 5. voatus est: lege, *vocatus est*.
 — Linea 33. supleant: lege, *suppleant*.
 68. Linea 31. inauspirato: lege, *in auspicato*.
 75. Linea 2. conspices: lege, *conspicies*.
 77. Linea 9. & 10. frequenter fuisset: lege, *frequenter fecisset*.
 78. Linea 10. & 12. foterriis, & offerre: lege, *foterriis, & offerre*.
 — Linea 26. 33. Sempornium, Pifonium: lege, *Sempornium, Pjonium*.
 80. Linea 1. Habacheri: lege, *Hambacheri*.
 — 39. Salutem: lege, *salutarem*.
 81. Linea 15. PROKTER: lege, *PROPTER*.
 83. Linea 17. Dominorumque: lege, *Dominiorumque*.
 — Linea 28. Lycaeo: lege, *Lyceo*.
 48. Linea 2. togarorum: lege, *togatorum*.
 91. Linea 18. iustitia fora: lege, *iustitiae fora*.
 93. Linea 18. Physiologiam: lege, *Phytologiam*.
 97. Linea 14. ideomate: lege, *idiomate*.
 98. Linea 11. in detessae: lege, *indefessae*.
 103. Linea 9. policeretur: lege, *polliceretur*.
 106. Linea 16. Ruysius: lege, *Ruyfchius*.
 107. Linea 5. Galeocti: lege, *Galeotti*.

Page

Pag.

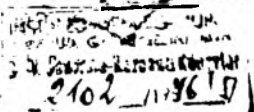
110. Linea 1. pirrupisset, arum : lege, *irrupisset parum.*
— Linea 22. examinandus : lege, *exanimandus.*
113. Linea 36. No ri : lege, *Noftri.*
119. Linea 27. MDXLI : lege, *MDLI.*
— Linea 29. Juuentutis : lege, *Juuentuti.*
120. Linea 28. reditus est : lege, *redditus est.*
129. Linea 30. ex mox : lege, *& mox.*
130. Linea 9. suscepisset : lege, *sufcepisset.*
— Linea 15. 27. noftum, & folummodo : lege, *noftum
& folummodo.*
132. Linea 24. quem : lege, *quem.*
142. Linea 27. & in vum : lege, *& in vnum.*
143. Linea 3. OCCVLARIS : lege, *OCVLARIS.*
144. Linea 8. Lucernem : lege, *Lucernam.*
— Linea 28. consecrata est : lege, *conferuata est.*
149. Linea 14. & quam : lege, *& quem.*
151. Linea 15. reationalis : lege, *rationalis.*
154. Linea 4. De Phthifi : lege, *De Phthifi.*
— Linea 28. Liteis : lege, *Literis.*
156. Linea 5. Tenchinienfes : lege, *Trenchinienfes.*
158. Linea 2. Hyofcyamus : lege, *Hyofciamus.*
165. Linea 22. Hic adminiculis : lege, *His adminiculis.*
171. Linea 16. Cafus vero, oppido : lege, *Cafus vteri
oppido.*
— Linea 28. 32. ab initio, & catharo : lege, *ab initio
& catarrho.*
177. Linea 47. extrare : lege, *exflare.*
178. Linea 15. translaturum : lege, *translatum.*
179. Linea 13. post Hungariae : adde *Rtgem.*
181. Linea 12. Confliorum : lege, *Concliorum.*
186. Linea 10. Hungricæ : lege, *Hungaricae.*
187. Linea 20. 1550 : lege, *1546.*
193. Linea 25. Vienenfis : lege, *Viennenfis.*
195. Linea 6. cacheticus : lege, *cachecticus.*
197. Linea 10. referret : lege, *refert.*
199. Linea 14. hinc : lege, *huic.*
200. Linea 8. regium pharmacopaeum : lege, *regiam
pharmacopaeam.*
201. Linea 36. MDXLIII. lege, *MDXLIII.*

NB.

147. num. 8. Csákvárina Inſcriptio ab erudito amico
recentiffime tranſmiſſa ſic legenda eſt:

DIANESAC
MAVRCONSTA
NTINVS VETEX
EXPRETO
VS IMPRETO
ACON
NTIM
INRE
ESVAP.

Reliquos errores L. B. pro aequanimitate ſua emendet.

UMF

